Skygger på klippen

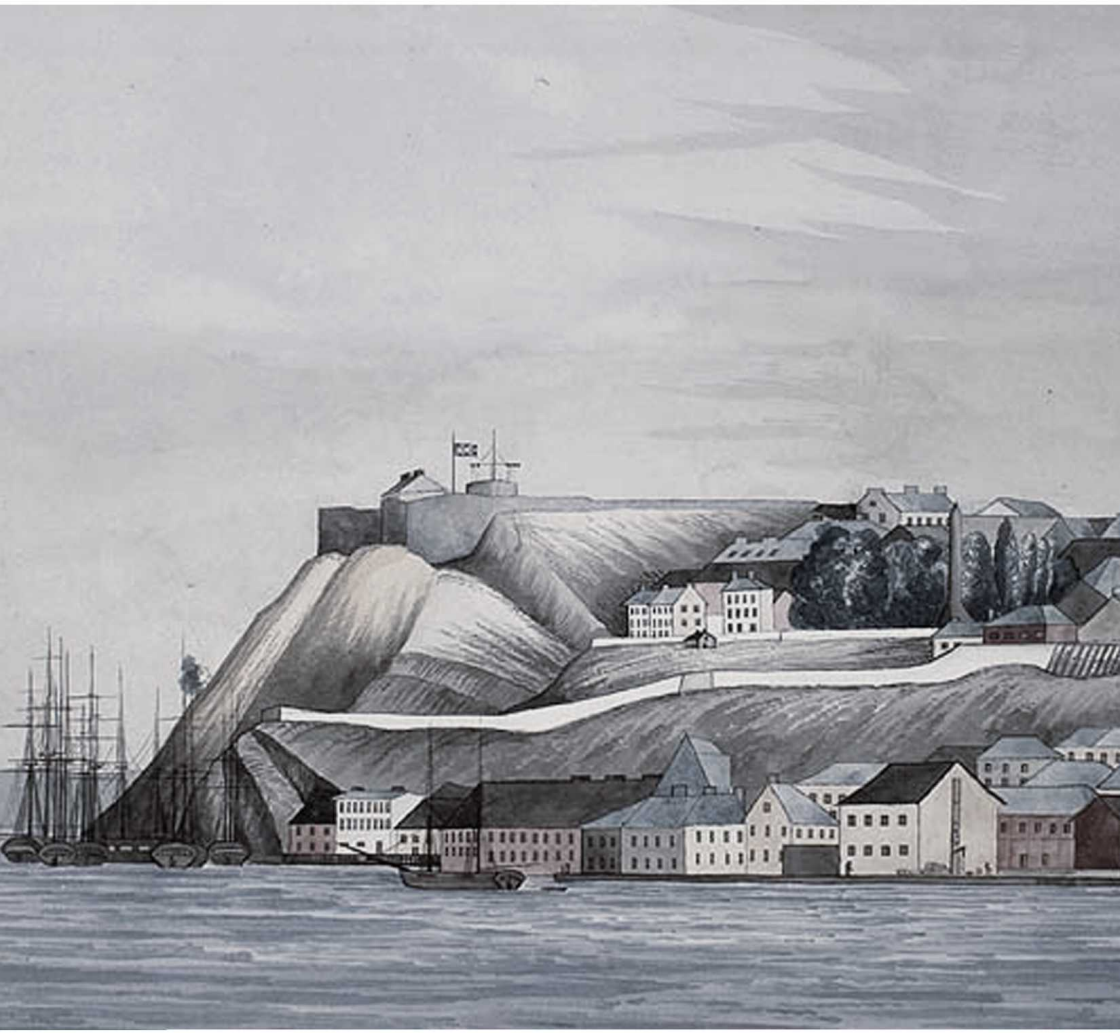

Bibliotek 1800

Willa Cather

Willa Cather

Skygger på klippen

eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Willa Cather: *Skygger på klippen* er baseret på originaler, som – på udgivelsestidspunktet – er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+70 år.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International. Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Willa Cather: *Skygger på klippen* is based upon sources that are – at the time of publishin – in the public domain in countries where copyright is based upon Life+70 years.

This edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this ebook is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Første bog

Apotekeren

1

Den eftermiddag sidst i oktober i året 1697 stod Euclide Auclair, den filosofiske apoteker i Quebec, på toppen af Cap Diamant og stirrede ned ad den brede, tomme flod dybt under ham. Tom, fordi glimtet af bugnende sejl for en time siden var forsvundet bag den grønne ø, der spalter St. Lawrence-floden lige neden for Quebec, og det sidste af sommerskibene fra Frankrig havde begyndt sin lange hjemrejse.

Så længe *La Bonne Esperance* endnu var i sigte, havde mange af Auclairs venner og naboer holdt ham med selskab på bjergtoppen; men da det sidste glimt af hvidt forsvandt bag flodbreddens krumning, gik de hjem til deres butikker og deres køkkener for at trodse livets strenge virkelighed. I otte måneder ville den franske koloni på denne klippe højt mod nord være helt afskåret fra forbindelse med Europa, med verden. Nu var det oktober; ikke et skib ville komme op ad den brede flodvej før næste juli. Ingen tilførsel; ikke en fustage vin eller en sæk mel; intet krudt eller læder eller klæde eller værktøj af jern. Ikke engang et brev, – ingen efterretninger om hvad der gik for sig hjemme. Nye krige kunne bryde løs, – oversvømmelser, ildebrande, epidemier, men kolonisterne ville intet få at vide om det alt sammen før næste sommer. Folk sagde undertiden, at hvis kong Ludvig døde, ville ministeren sende bud om det med de engelske skibe, der kom til New York hele vinteren, og de hollandske handelsmænd i Fort Orange ville sende ilbud videre til Montreal.

Apotekeren blev stående på bjergtoppen, længe efter at byens øvrige beboere var gået hjem til deres forretninger; for ham blev

denne adskillelse fra verden hvert år hårdere og hårdere. Det var sandelig også en forunderlig tilskikkelse, at en mand med hans blide og tænksomme naturel, opvokset i en by og på alle områder yderst konventionel i vaner og levevis, skulle findes her på en grå klippe i den canadiske ødemark. Cap Diamant, hvor han stod, var kun den højeste afsats af den befæstede klippeskrænt, der udgjorde "Kebec", – en trekantet fremspringende odde, kilet ind mellem to sammenløbende floder og ombæltet af den større flod som af en favnende arm. Lige under hans fødder lå det franske kvarter, – spredte spir og skifertage, der funklede i det gyldne efterårssolskin; den lille hovedstad, som netop dengang var genstand for så megen diskussion i Europa og målet for så mange fantastiske drømme.

Auclair syntes, at denne lille bjergby mest af alt lignede et af de små kunstige klippelandskaber, der blev anbragt i kirkerne derhjemme som scenisk baggrund for Kristi fødsel: bjerge af pap, der var bøjet om, så de lignede klipper og afsatser og huler, hvor man kunne anbringe grupper af skikkelser på vej til krybben; engle og hyrder og ryttere og kameler, enkeltvis på bjergtoppene eller klyngevis i ly i grotter ved foden af klipperne.

Frigjorde man sindet for enhver forestilling om Østerland, så man her et sådant bjerglandskab, kunstigt anlagt med kirker, klostre, fæstningsværker og haver, i tilslutning til den pynts naturlige uregelmæssighed, hvorpå de nu engang lå: nogle højt oppe, andre dybt nede, nogle knejsende yderst på en fremspringende udløber, nogle hyggende sig lunt i en klippehule, nogle spredt uregelmæssigt på en skråning i terrænet. Slottet Saint-Louis, en grå stenbygning med stejle

tage og talrige kvistvinduer, lå vandret på selve klipperanden med udsigt over floden; men lige ved siden af det skrånede Récollet-brødrenes kloster og kirke nedover, som om bygningerne rutschede tilbage. Ind imod land lå ursulinerindernes kloster på et lavtliggende, velbeskyttet sted, og endnu lavere lå jesuitternes massive stiftelse lige over for katedralen. Umiddelbart bag ved katedralen rejste klippen sig igen lodret og skød sig ud i en fremspringende pynt, og der, højt oppe i den blå luft, mellem himmel og jord, knejsede gamle biskop Lavals seminarium. Under det dannede klippen en række terrasser som en kredsløbende trappegang; på en af disse lå den nye biskops nye palads med sine haveanlæg på terrassen nedenunder.

Ikke en eneste bygning på klippen lå i samme niveau som en anden, – og to hundrede fod under dem alle lå den nedre by, sammenpakket på den smalle strimmel land mellem flodbredden og den lodrette klippevæg. Den nedre by lå så lige under den øvre by, at man kunne stå på terrassen i slottet Saint-Louis og kaste en sten ned i de snævre gader nedenunder.

Disse massive grå bygninger, klostre og kirker, med stejle mure og talrige kvistvinduer, med spir og skifertage, virkede i det hele som normannisk gotik. De var bygget af folk fra det nordlige Frankrig, der ikke kendte nogen anden bygningsmåde. Byen så ud som noget, der var hugget løs fra en af de mere primitive byer i Normandiet eller Bretagne og bragt herover. Det var i virkeligheden en primitiv begyndelse til et Ny-Frankrig, et andet Saint-Malo eller Rouen eller Dieppe, der var havnet her i nordens stadig skiftende vejrlig og belysning. Ved dens fod, krummende sig om dens grundvold, flød den

mægtige St. Lawrence-flod, jævnt glidende nordpå hen imod de laurentinske bjerges blånende rand, hen imod Cape Tourmente, der rejste sig sort og truende mod oktoberhimlens lyse blå. Øen Orléans, midt ude i floden, lignede et bakket kort med klitter og marker og græsgange liggende i tavl oven over de bladløse trætoppe.

På den modsatte flodbred, lige tværs over for Quebecs stolte klippe, nåede den sorte fyrreskov helt ned til vandkanten; og mod vest, bag ved byen, strakte skoven sig længere, end noget levende menneske havde begreb om. Det var planterigets uafbrudte, lukkede verden, et aldrig kortlagt fastland, overfyldt af træer, der var groet ind i hinanden, levende træer, døde og halvdøde træer, hvis rødder kvalte hinanden i moser og sumpe i en langsom dødskamp, der havde varet ved i århundreder. Skoven betød kvælning, tilintetgørelse; der blev europæeren hurtigt slugt af stilheden, ensomheden, det bløde sorte dynd og de stikkende insektsværme, som udklækkedes i det. Den eneste vej til frelse var flodbredden. Floden var det eneste, der levede, bevægede sig, glitrede, forandrede sig, – en landevej, hvor mennesker kunne rejse, nyde sol og fri luft, føle friheden, slutte sig til andre mennesker, nå det åbne hav, – nå verden, tænk blot: verden!

Verden eksisterede alligevel endnu, sagde Auclair til sig selv, mens han stod og stirrede hen ad den vej, hvor *La Bonne Esperance* var forsvundet for ikke mere end en time siden. Han var ikke af det rette nybyggerstof, og han vidste det. Han var en spinkel, lidt svag mand nær de halvtreds, lidt rundrygget, lidt gråhåret, med et kort, spidst tilklippet skæg og en skær teint, der rødmede fint på kinder og ører. Hans blå øjne lyste af varme

og interesse, selv når han sad i tanker, – de havde tit en strålende glans, som om hans tanker var billeder. Med undtagelse af dette levende og udforskende udtryk i øjnene var hans væsen fordringsløst og tilbageholdende. Det var tydeligt, at han ikke var en handlingens mand, ingen opdagelsesrejsende eller indianerundertrykker. Det eneste mærkelige i hans liv var, at han ikke havde levet det til ende, netop der hvor hans fader og bedstefader havde levet deres, – i et lille apotek på Quai des Célestins i Paris.

Omsider vendte apotekeren ryggen til floden. Han stod lidt og så op mod solen for at beregne, hvad tid på dagen det var, da han fik øje på en soldat, der kom op ad Cap Diamants græsbevoksede skråning ad den ujævne fodsti, der førte op til redouten. Soldaten tog til huen og kaldte på ham.

"Jeg syntes nok, jeg kendte Deres skikkelse heroppe, monsieur Euclide. Guvernøren ønsker Deres nærværelse og har sendt en mand ned til apoteket for at hente Dem."

Auclair takkede ham for hans ulejlighed og gik med ham ned til slottet. Guvernøren var hans herre og velynder grev de Frontenac, i hvis tjeneste han var kommet ud til Canada.

2

Det var sent ud på eftermiddagen, da Auclair forlod slottet og skød genvej ned til sit eget hus gennem Récollet-brødrenes have og forbi den nye biskops palads. Han boede i den stejle, bugtede gade, der kaldtes Mountain Hill og var den eneste forbindelsesvej mellem den øvre og den nedre by. Den nedre by lå sammenklumpet på den smalle flodbred ved foden af klippen, den øvre by kronede dens top. Ned ad klippesiden var der kun denne ene sti, som sandsynligvis blot havde været et vandløb, da Champlain og hans mænd første gang klatrede op ad den for at plante de franske liljer på toppen af den nøgne klippe. Vandløbet var nu en stejl, stenet gade, med butikker på den ene side og det biskoppelige slots støttemure på den anden. Auclair boede der af to grunde: for at være så nær ved hånden, at grev de Frontenac hurtigt kunne kalde ham op på slottet, og fordi hans hjælp var lige tilgængelig for alle byens indbyggere, når han boede i den bugtede gade, der forbandt Quebecs to halvdele.

Da apotekeren trådte ind ad sin dør, fandt han den forreste butik tom, oplyst af et enkelt lys. I opholdsværelset bagved, der delvis var afskåret fra butikken ved en skillevæg, lavet af reoler og skabe, var ilden tændt på arnen, og det runde spisebord var allerede dækket med en hvid dug, sølvlysestager, glas og to skinnende karafler, en med rød vin og en med hvid.

Bag ved opholdsværelset var der et lille, lavloftet køkken, bygget af sten, skønt huset selv var bygget af træ i den ældste Quebec-stil: dobbelte vægge med savsmuld og aske i mellemrummet, et omtrent fire fods tykt værn mod

vinterkulden. Fra dette bagkøkken strømmede noget lifligt apotekeren i møde: en lækker duft af stegt fjerkræ og en syngende barnestemme. Da han lukkede den tunge trædør bag sig, spurgte stemmen: "Er det dig, papa?"

Hans datter kom løbende ind fra køkkenet, – en lille tolv års pige, der var begyndt at vokse sig høj, iført en kort nederdel og en ulden matrosbluse; det brune hår var kortklippet som en drengs.

Auclair bøjede sig ned for at kysse hendes blussende kind. "Ingen kunder?" spurgte han.

"Ih jo, der har været mange. Men de ville alle have færdige præparater. Jeg kunne sagtens finde dem, og jeg har noteret det alt sammen. Men hvorfor blev du så længe borte? Er monsieur le comte syg?"

"Ikke ligefrem syg, men der er kommet foruroligende efterretninger fra Montreal."

"Papa, vær sød og skift frakke nu, og tænd lysene. Jeg er så urolig for den kylling. Mère Laflamme ville endelig sælge mig en hane, men jeg sagde hende, at min fader altid var misfornøjet med haner." Datterens øjne havde samme form som faderens, men var meget mørkere, dybt mørkeblå, næsten sorte, når hun var nervøs, som hun nu var det for kyllingen. Hendes moder var død for to år siden, og hun styrede huset for faderen.

I modsætning til almindelig skik og brug spiste Auclair til middag klokken seks om vinteren og klokken syv om sommeren, når dagens arbejde var forbi, således som han plejede at gøre det i Paris, skønt næsten alle der spiste til middag klokken tolv. Han rullede nu gardinerne ned for de to

butiksvinduer, et tegn på, at han ikke ønskede at forstyrres af sine naboer, med mindre det gjaldt noget alvorligt. Så tog han sin hjemmefrakke på, tændte lysene og bar den tunge suppeterrin ind for sin lille pige.

De nød suppen i anerkendende stilhed, de var lidt trætte begge to. Mens datteren bragte kyllingestegen ind, skænkede Auclair et glas rød vin til hende og et glas hvid vin til sig selv.

"Papa," sagde hun, da han begyndte at skære for, "hvornår er det allertidligste, tante Clothilde og tante Blanche kan få vores breve?"

Auclair overvejede spørgsmålet. Hvert efterår stillede kolonisterne hinanden det samme spørgsmål og beregnede det på ny. "Nu ja, hvis *La Bonne Esperance* har held med sig, kan det nå La Rochelle på seks uger. Naturligvis er det blevet gjort på fem. Men lad os sige seks. Derefter må vi regne med en uge til Paris, hvis vejene er dårlige, hvad de sandsynligvis er i december."

"Og hvis det ikke har held med sig?"

"Ja, hvem kan så vide det! Men hvis det ikke kommer ud for meget svære uvejr, kan det gøre det på to måneder. Med denne vestenvind, som vi altid kan gøre regning på, vil det komme ud af floden og gennem bugten meget hurtigt, og det er undertiden den kedsommeligste og langvarigste del af sørejsen. Da vi kom herover med greven, tog det os en måned at komme fra Percé til Quebec. Det var, fordi vi krydsede op mod den samme efterårsvind, som nu vil føre *La Bonne Esperance* ud på havet for fulde sejl."

"Men tanterne vil i hvert fald ganske sikkert have vores breve ved nytårstid, og så vil de vide, hvor glad jeg blev over min hue

og mine jerseybluser, og hvordan vi næsten ikke kan vente med at åbne kassen oppe på loftet. Jeg kan huske tante Blanche ganske lidt, fordi hun var ung og smuk og plejede at lege med mig. Formodentlig er hun ikke ung nu længere; det er otte år siden."

"Ikke egentlig ung, men hun vil altid beholde sit gode humør. Og hun er godt gift og har tre børn, som er hendes store glæde."

"Tre små slægtninge, som jeg aldrig har set, og en af dem er opkaldt efter mig! Cécile, André, Rachel." Hun nævnede deres navne med ømhed. Disse små slægtninge var næsten som legekammerater. Deres moder skrev så lange breve om dem, at Cécile havde følelsen af at kende dem og alle deres daglige vaner, alle deres personlige fortrin og fejl. Kusine Cécile var syv år, meget lærelysten, *bien sérieuse*, allerede begyndt at gå til præsten, men hun ville kun spise kager og stærkt krydret mad. André var fem år, sanddru og modig, men han bed negle. Rachel var et pattebarn, i færd med at få sine første tænder, da de sidst hørte om hende.

Cécile ville helst have boet hos tante Blanche og hendes børn, når hun skulle hjem til Frankrig; men efter moderens ønske var hun udset til at opdrages af tante Clothilde, der længe havde været en meget velstillet enke og interesserede sig særligt for unge pigers uddannelse. Cécile kunne ikke mindes denne tantes ansigt, skønt hun tydeligt kunne se hendes skikkelse, – altid stående ved vinduet, en kompakt kvindeskikkelse, lille og tyk, uden at være egentlig fed, snarere firkantet som et stort egetræsmøbel; altid klædt i sort, enkesorg, der lugtede af farve, med guldringe på fingrene og et skinnende hvidt lommetørklæde i hånden. Cécile kunne også se hendes hoved,

knejsende på den korte hals, som en general eller statsmand, der sad model; men ansigtet var en hvid plet, som om hendes tante stod i en dør med blændende sol i ryggen. Cécile sad netop og forsøgte endnu en gang at genkalde sig tante Clothildes ansigt, da hendes fader forstyrrede hende.

"Hvad skal vi have til dessert i aften, lille ven?"

"Vi har den flødeost, du bragte med fra torvet i går, og det syltetøj, du helst vil have: blommer, vilde jordbær eller stikkelsbær."

"Absolut stikkelsbær efter kyllingesteg."

"Men papa, du vil have stikkelsbær efter næsten alting. Det er heldigt for os, at vi kan få alt det sukker, vi behøver, hos greven. Vores naboer har ikke råd til at sylte, når sukkeret er så dyrt. Og stikkelsbær sluger mere end anden frugt."

"Der er noget særlig velsmagende ved stikkelsbærrene her, en bitter bismag, som er meget sund. Hjemme er stikkelsbærrene større og bedre, men jeg er kommet til at holde af denne bitre smag."

"I Frankrig har vi al slags frugt, lige til dadler," mumlede Cécile. Hun havde aldrig set en daddel, men hun havde lært denne sætning af en bog, da hun gik i skole hos ursulinerinderne.

Lige efter middagen gik apotekeren ud i butikken for at føre sin hovedbog à jour, mens hans datter vaskede fade og tallerkener op i det varme vand, der var levnet i en jernkedel på ovnen, hvor det ulmende birkebrænde langsomt forkulledes. Hun havde knap fået begyndt, før hun hørte en dæmpet kradsen på det eneste vindue i køkkenet. Gennem de små glasruder tittede et ansigt ind, – et forfærdeligt ansigt, men et,

hun ventede. Hun nikkede og vinkede med hånden. En lille, tyk mand sjokkede ind i køkkenet. Han syntes at være ked af at komme ind, men blev dog draget af en lyst, der var stærkere end hans vilje. Cécile gik hen til ovnen og fyldte en spølkum.

"Der er din suppe, Skelevip."

"Tak, ma'm'selle." Manden talte ud af den ene mundvig, ligesom han så ud fra siden af ansigtet. Han skelede så forfærdeligt, at Cécile aldrig havde set ham rigtigt ind i øjnene, – det var derfor, han blev kaldt Skelevip. Han tog et halvt brød op af frakkelommen og begyndte begærligt at spise suppen uden at slubre den i sig. Det var svært for ham at spise. Han havde en gang haft en byld på underkæben; den havde suppureret, og stumper af kæbebenet var revet løs. Hans ansigt var slemt indfaldent på den side under de gamle ar. Han vidste, det pinte Cécile, når han slubrede suppen i sig; derfor kæmpede han imellem grådighed og forsigtighed og dyppede brødet i suppen, så det blev lettere at tygge.

Denne stakkels vanskabte fyr tjente i huset ved siden af, hvor han passede ovnen for bageren Nicholas Pigeon, så han kunne få sin nattesøvn i ro. Hans løn var bagerens aflagte klæder, to par støvler om året, en halv pot rødvin om dagen og alt det brød, han kunne spise. Men han fik ingen suppe der i huset; madame Pigeon havde for mange børn at sørge for.

Da han havde spist suppen og brødet, rejste han sig, og uden at sige noget tog han to store træspande; den ene var fuld af dagens køkkenaffald, den anden af skyllevand. Dem bar han ned ad Mountain Hill og tværs over torvet til flodbredden, hvor han tømte dem i vandet. Når han kom tilbage, fandt han et ganske lille glas cognac, der stod på bordet og ventede på ham.

"Tak, ma'm'selle, mange tak," mumlede han. Så satte han sig ned og nippede langsomt til glasset, mens han iagttog Cécile, der ryddede op i køkkenet. Han blev siddende, mens hun fejede gulvet, satte fade og tallerkener på plads på hylderne og hængte køkkenhåndklæderne til tørre på en snor oven over ovnen, og fulgte spændt alle hendes bevægelser med sine skæve øjne. Når hun tog lyset, blev han nødt til at gå. Han satte glasset fra sig, stod op og åbnede køkkendøren, men hans fødder syntes naglede til tærsklen. Han stod og glippede med øjnene med et utrolig dumt udtryk og skelede til siden, så Cécile aldrig vidste, om han så hende eller noget andet. Han stod og famlede med frakken, som om han ville knappe den, skønt der ingen knapper var i den.

"God aften, ma'm'selle," mumlede han.

Da dette gentog sig hver aften, tænkte Cécile aldrig over det. Hendes moder var begyndt at tage sig af Skelevip, kort før hun blev rigtig syg, og han var en af de pligter, der var gået i arv til hendes lille pige. Han var kommet ud til den franske koloni for fire år siden, og som mange andre udvandrere havde han ingen næringsvej. Han var stærk, men så grim, at ingen ville have ham om sig. Bager Pigeon opdagede, at han var tro og pålidelig, og lærte ham at fyre op og passe ovnen mellem midnat og daggry. Madame Auclair havde ondt af den sølle fyr og fik den vane at give ham en skål suppe hver aften og lade ham gøre det grove arbejde, bære brænde og vand ind i køkkenet og slå skraldespanden ud. Hun havde altid kaldt Skelevip ved hans rigtige navn: Jules. Han havde en hule i den stenhårde klippe bag ved bageriet, hvor han opbevarede sin skibskiste; der sov han, når det var varmt. Om vinteren sov han mellem ovnene,

hvor som helst han kunne finde plads nok til at ligge ned, og hans klæder og krusede røde hår var i reglen hvide af aske. Mange folk var bange for ham, fordi de syntes, han måtte have forvendte tanker bag så skæve øjne. Men Pigeons og Auclairs havde vænnet sig til ham og så intet ondt i ham. Bageren sagde, han havde aldrig kunnet opdage, hvordan fyren havde tjent sit brød hjemme, eller hvorfor han var udvandret til Canada. Ganske vist var der kommet mange ubrugelige personer derover, men de var sædvanligvis lykkeriddere, der ikke kunne lide ærligt arbejde, men ville slås med irokeserne eller drive handel med bæverskind, eller eventyrere, der ville leve et frit og uafhængigt jægerliv i de store skove. Skelevip havde aldrig haft en bøsse i hænderne. Han havde en sådan gru for skoven, at han ikke engang ville gå ud i de nærmeste skove og hjælpe til med at fælde træer til brændsel, og hans frygt for indianerne var blevet et mundheld i Mountain Hill. Pigeon plejede at fortælle sine kunder, at hvis greven drog ud for at straffe irokeserne hinsides Cataraqui, skjulte Skelevip sig i sin hule i Quebec. Skelevip påstod. Det var varslet ham i en drøm, at han ville blive taget til fange og pint af indianerne.

Middagen var dagens vigtigste begivenhed i apotekerens hus. Frokosten blev der ikke gjort meget ud af. Morgenmaden var en kop chokolade, som apotekeren selv lavede med største omhu, og et frisk brød, som den ældste af Pigeons drenge afleverede ved døren. Men middagen anså Auclair for det, der bevarede ham som et civiliseret menneske og franskmand. Den satte ham i en blid og stille stemning, og han og hans datter tilbragte i almindelighed den lange aften meget fornøjeligt

uden besøg. Hun læste højt for ham: La Fontaines fabler eller hans yndling Plutark, og han rettede hendes accent, så hun ikke skulle stå til skamme, når hun vendte hjem til den intelligente og fordringsfulde tante Clothildes formynderskab. Det var kun om aftenen, hendes fader havde tid til at tale med hende. Hele dagen lavede han medicin eller så til de syge eller gjorde optegnelser til et værk om de canadiske planters helbredende egenskaber, som han havde i sinde at udgive efter sin hjemkomst til Paris. Men om aftenen var han fri, og mens han gjorde sig til gode med sin spanske snustobak, kunne deres samtale undertiden føre dem langt bort og bringe gamle historier fra svundne tider frem i dagens lys. Hendes fader forsøgte undertiden at minde hende om deres gamle butik på Quai des Célestins, hvor han var vokset op, og hvor hun selv var født. Hun syntes, hun dunkelt kunne huske den, skønt hun kun var fire år gammel, da de sejlede til den nye verden med greven. Det var en snæver butik, kilet ind lige op ad baggården i familien Frontenacs ejendom i Paris. Auclairs lille stue, hvor han sov fra sit sjette år til sit giftermål, lå på tredje sal lige under taget. Det eneste vindue vendte ud til baggården og tværs over den til herskabsboligens facade, der kun havde en mur med blinde vinduer ud til gaden men udsigt til gården.

Han plejede at fortælle Cécile, at i hans tidligste drengeår var der aldrig noget, der forandrede sig i nabogården, undtagen at stenene på gårdspladsen blev hvidere, og vedbenden på murene blev grønnere efter regn. Hver morgen så han fra sit vindue ud på den samme stilhed: de lukkede skodder bag deres jerngitre, de mosgroede trappetrin under indkørselsporten, det blege græs, der voksede frem mellem stenene fra gårdspladsen, de

tomme stalde i baggrunden, de store vognporte, hvis trædøre aldrig blev lukket op, – kun i en af dem var der en lille dør, gennem hvilken den gamle opsynsmand kom og gik.

"Da jeg altid havde set nabohuset ganske uforandret," plejede Auclair at fortælle sin datter, "antog jeg, det var bestemt til at være sådan og måske lå der for at give en lille dreng den glæde at se svalerne bygge reder i vedbenden. Greven havde været hjemme, da jeg var ganske spæd, og en gang senere, tror jeg, da jeg var tre år, men jeg kunne ikke huske det. Tænk dig min forbavselse, da der en aften henad solnedgang rumlede en støvet karet, forspændt med fire heste, hen ad kajen og holdt stille foran indkørselsporten. To tjenere sprang ned fra kuskesædet og kimede på portklokken, og så snart slåen var trukket fra, begyndte de at ruske i og bakse med porten, som jeg i hele mit liv aldrig havde set åben. Det forekom mig, der blev begået vold, og at politiet burde tilkaldes. Til sidst fik de portfløjene skubbet indad, og kareten rumlede ind i gården. Hvis der skete mere den aften, kan jeg ikke mindes det.

Næste morgen blev jeg vækket af råben under mit vindue og støj af skodder, der blev taget ned. Jeg fo'r tværs over gulvet og tittede ud. Vinduerne lige overfor var ikke blot uden skodder, men smækket op på vid gab. Tre unge mænd stod bøjet ud over jerngitrene og bankede tæpper eller rystede gardiner og forliggere i luften. Et øjeblik efter kom en grovsmed med skødskind og en kasse med værktøj og gik i gang med at reparere porthængslerne. Drenge løb ind og ud og bragte brød, mælk, fjerkræ, sække med korn og hø til hestene. Da jeg gik ned til frokost, fandt jeg min far og mor og mine bedsteforældre i livlig samtale, alle meget begejstrede og glade. De vidste

allerede, i hvilket værelse greven havde sovet om natten, navnene på hans staldmestre, hvad han havde bragt med til aftensmåltidet i en kurv fra Fontainebleau, og hvilke vine gamle Joseph havde hentet op til ham fra kælderen. Jeg havde næsten aldrig før hørt min familie tale så meget.

Kort efter frokost kom greven selv ind i vores butik. Han hilste på far som på en gammel bekendt og begyndte at forhøre sig om beboerne i kvarteret, som om han kun havde været borte et par uger. Han spurgte til mor og bedstemoder, og de kom ind for at hilse på ham. Jeg havde skjult mig under disken, men blev trukket frem og forestillet for ham. Jeg var bange, fordi han var i uniform og havde så høje støvler. Ja, han var en smuk mand for fyrretyve år siden, men endnu mere rastløs og kort for hovedet end han er nu. Jeg kan huske, han spurgte mig, om jeg gerne ville være soldat, og da jeg svarede ham, at jeg havde i sinde at blive apoteker som min fader, lo han og gav mig en sølvskilling."

Skønt Auclair så tit talte med sin datter om fortiden, var det ikke, fordi der ingenting skete i nutiden. Dengang havde byen Quebec knap to tusind indbyggere, men den var altid fuld af skinsyge og klammeri. Så langt Cécile kunne huske tilbage, havde grev Frontenac og gamle biskop Laval ligget i fejde med hinanden. Og nu, da den nye biskop, monseigneur de Saint-Vallier, lige var kommet tilbage fra Frankrig efter en treårig fraværelse, var greven på kant med ham. Desuden var der altid den gamle strid mellem de to biskopper selv, der var brudt ud med fornyet styrke efter Saint-Valliers tilbagekomst. Hvert eneste menneske i stiftet tog parti for en af de to prælater. Siden monseigneur de Saint-Vallier var gået i land i september,

var der næppe gået en uge, uden at han havde bragt en af den gamle biskops forhåbninger til at strande.

Inden sengetid gik Auclair og hans datter sædvanligvis en tur. Apotekeren troede, denne vane befordrede en sund søvn. Da de den aften trådte ud i den iskolde luft og så opad, tegnede slottet sig højt over deres hoveder på randen af den stejle klippe mod den funklende stjernehimmel; anden etage i den sydlige fløj var strålende oplyst.

"Jeg tror, grevens lys vil brænde til langt over midnat," sagde Cécile.

"Ja, der er meget, der foruroliger greven. Kongen har ikke været videre rundhåndet med belønning for hans fortjenester i det sidste felttog. Desuden er han gammel, og gamle folk sover ikke så meget."

Da de gik op ad Mountain Hill, kom de forbi monseigneur de Saint-Valliers nye biskoppelige palads, og det var ligeledes et strålende lyshav. Cécile brændte af længsel efter at se det indre af den bygning, som kongen selv havde givet femten tusinde francs til. Det fortaltes, at monseigneur havde hjembragt en hel mængde skønne møbler og gobeliner til dets udstyrelse. Men han holdt ikke af børn som den gamle biskop, og hans tjenestefolk var meget strikse, så der syntes ikke at være nogen mulighed for at få et glimt at se af alt det, der fandtes bag de tunge gardiner for vinduerne.

Deres aftentur var så godt som altid den samme. På en stejl klippe, gennemkrydset af mørke, ujævne smøger, var der ikke mange veje, hvor man kunne spadsere efter mørkets frembrud

uden at have et øje på hver finger. Når vinden ikke var alt for bidende, fulgte de i almindelighed stien op til redouten på Cap Diamant og så ned over den sovende by og den brede hvide flodvej og de sorte skove, der på den modsatte bred strakte sig op mod himlen. Set deroppefra var den nedre by kun et drys af lys langs flodbredden. Klippetoppen med dens mørke komplekser af klostre og kirker og haver lå nu hensunket i søvn. De eneste oplyste ruder, der sås, var vinduerne i slottet, i biskoppens palads og i øverste etage af gamle biskop Lavals seminarium højt oppe på pynten, der ludede ud over floden. I øverste etage, fortalte apotekeren sin datter, lå biblioteket, og sandsynligvis sad en eller anden ung canadisk seminarist, hvem latin faldt svært, og sled med kirkefædrene deroppe.

3

Auclair drev en livlig handel med apotekervarer og urter og lægemidler af egen blanding, men betalingen var kneben, og kun lidt af den fik han i rede penge. Desuden spildte folk meget af hans tid med snak og forstyrrede derved hans studium af de canadiske planter. Som de fleste filosoffer var han ikke uvillig til at drøfte et emne, men her var meget af samtalen intetsigende sladder. Kolonisterne yndede at se indenfor hos ham under det ubetydeligste påskud; interiøret var så hjemligt for de franskfødte. En nedtrykkende morgen, når tætte grå tåger steg op fra St. Lawrence, opmuntrede det en at gå ind i en butik, der lignede et apotek derhjemme; at få et glimt af det hyggelige opholdsværelse bag de høje skabe og dragkister, der skilte det fra butikken uden helt at afspærre det.

For otte år siden var Euclide Auclair kommet over til Canada med grev de Frontenac som hans apoteker og læge og havde derfor kunnet medbringe, hvad han ønskede af sine personlige ejendele. Han kom med en fuldstændig forsyning af apotekervarer og specielle lægemidler, sit destillationsapparat, mortere, lægemidler, retorter, glasballoner, hele udstyret til hans profession, lige til den udstoppede alligator, der for mange år siden var bragt til Paris af en sømand fra Vestindien og købt af Auclairs bedstefader for at dekorere butikken på Quai des Célestins.

Madame Auclair havde medbragt alt sit husgeråd, uden hvilket hun slet ikke kunne tænke sig at leve, og opholdsværelset bag butikken lignede overmåde meget deres gamle salon i Paris. Der var det samme slidte gulvtæppe, vævet i Lyon,

spisebordet af valnøddetræ, de to store armstole og den højryggede sofa, betrukket med kobberrødt bomuldsfløjl, de lange gardiner af imiteret fløjl med brunt foer. Den samme armstage og den samme porcelænshyrdedreng stod på kamingesimsen; de samme farvetryk af hyrdescener hang på væggene. Madame Auclair havde taget med til Canada det store og smukke forråd af dækketøj, lærredslagener og håndklæder, som hun havde fået til sit udstyr, sine fjerdyner og sengetæpper og dunpuder. Så længe hun levede, forsøgte hun at få deres nye tilværelse til at ligne den gamle så meget som muligt. Efter at hun begyndte at føle sig overbevist om, at hun aldrig ville blive rask nok til at vende hjem til Frankrig, blev det hendes hovedopgave at opdrage sin lille datter sådan, at hun ville kunne fortsætte livet i det gamle spor, når hun selv var død og borte.

Madame Auclair havde holdt sig på benene til få uger før sin død. Da der stødte en krampagtig hoste til, – hun havde svage lunger, – og hun blev tvunget til at ligge på den røde sofa derhenne under vinduet, vinkede hun tit Cécile hen til sig og gav hende tegn til at sætte sig på en skammel ved siden af sofaen. Når hun havde fået vejret igen efter et hosteanfald og lå og hvilede ud, henledte hun med svag stemme hendes opmærksomhed på mange enkeltheder ved husførelsen.

"Din fader har en forfinet smag," hviskede hun tit, "og kosten her er grov. Hvis hans mad ikke er lavet meget omhyggeligt, spiser han ingenting og vil blive syg. Og han kan ikke sove mellem uldne tæpper, som mange folk gør herovre; hans hud er følsom. Hans lagener skal skiftes hver anden uge, men prøv ikke på at få dem vasket om vinteren. Jeg har medbragt så

mange, at de kan vare vinteren igennem. Bliv ved med at lægge de brugte lagener oven på hinanden i kulden oppe på loftet, og i april, når forårsregnen kommer, og alle vandtønderne er fulde af blødt regnvand, lad så store Jeanette komme og besørge storvask og rengøring; overlad huset til hende, og lad hende få et par dage til at gøre arbejdet. Bed hende om at stryge lagenerne omhyggeligt. De er af særlig fint lærred og kan vare hele dit liv, hvis de bliver godt behandlet."

Madame Auclair talte aldrig om sin forestående død, men kunne for eksempel sige:

"Senere, når jeg bliver for syg til at hjælpe dig, vil du måske finde det besværligt at gøre alle disse ting igen og igen alene. Men du vil lære at indse, at din faders lykke og tilfredshed helt og holdent betinges af orden og regelmæssighed, og du vil efterhånden blive stolt af din daglige gerning. Uden orden og regelmæssighed ville livet vække afsky som den tilværelse, de stakkels vilde fører. Hjemme, i Frankrig, har vi lært at udføre alle disse ting på bedste måde, og vi er samvittighedsfulde, og det er af den grund, vi kaldes Europas mest civiliserede nation, og at andre nationer misunder os."

Efter en sådan formaning plejede madame Auclair at se spændt ind i barnets øjne – der blev så mørke, når hendes hjerte blev rørt, virkelig lige så mørke som de canadiske blåbær – og sige ved sig selv: "Jo, hun er meget trofast."

Den sidste vinter hun var syg, lå hun det meste af dagen på sin røde sofa, der var bragt helt ud til denne klippe i ødemarken. Snedriverne udenfor, der lå et godt stykke op ad vinduesruderne, kastede et gråligt skær ind i værelset, og hun kunne høre Cécile liste stilfærdigt om i køkkenet, hvor hun

lagde mere brænde i ovnen eller vaskede kasserollerne. Så kunne hun med angst komme til at tænke på, hvor meget hun betroede til det lille drengeklippede hoved: noget, der var så dyrebart, så ulegemligt; en fornemmelse af liv, det liv, der var blevet overleveret til hende fra så mange svundne århundreder, og det, hun havde ført med sig tværs over det grusomme altopslugende oceans udstrakte vidde. Forståelsen af "vor levevis", – det var det, hun begærede at efterlade sin datter. Hun ønskede at være vis på, at når hun selv hvilede i denne hårde canadiske jord, ville livet fortsættes næsten uforandret i denne stue med dens kære og i hendes øjne smukke bohave; at det standsmæssige ville blive overholdt, alle de små følelsesnuancer, der gør det hverdagsagtige smukt. Skønt monsieur Auclairs hjem tilsyneladende bestod af træ og klæde og glas og en smule sølv, var dets individualitet, dets karakter i virkeligheden skabt af to kvinders meget fine moral: moderens usvigelige troskab mod nedarvede traditioner og datterens troskab mod moderens ønske.

Det var på grund af alt det, der var gået forud, og på grund af det liv, der stadig levedes der, at byens folk med glæde greb det mindste påskud til at standse ved apotekerens butik. Selv den sære, bitre uudgrundelige biskop Laval, – mere anklagende og barsk end nogen sinde, nu da den nye biskop var vendt tilbage og i den grad overså ham, – plejede at stavre tungt ind i butikken for at købe calomelpiller eller bind til sine hovne ben og kaste et relativt venligt blik ind i opholdsstuen. En dag havde han bedt om at få en dusk persille fra den kasse, der altid stod grøn der selv om vinteren, og båret den hjem i sin hule hånd, skønt han, hvad Gud og hvermand vidste, nægtede sig alle

bordets nydelser og kun spiste den usleste og uappetitligste mad.

I et hjørne, skjult fra butikken af høje skabe og godt i ly for træk fra vinduet, stod monsieur Auclairs firstolpede seng med tunge omhæng. Under den stod en barneseng, der blev trukket frem om natten, og i den sov Cécile endnu om vinteren. I bitterlig kolde nætter, når stille, stærk frost strammede sit isnende greb om klippen, som ville den slukke den sidste gnist af liv, kunne apotekeren undertiden høre sin datter liste stilfærdigt om og flytte eller tildække noget. Så plejede han at stikke nathuen ud mellem omhængene og spørge:

"Hvad laver du, min pige?"

Og en bekymret, søvnig lille stemme svarede:

"Papa, jeg er bekymret for persillen."

Den var aldrig gået ud i hendes moders tid, og den skulle heller ikke fryse ihjel i hendes.

4

Den tilfældige omstændighed, at Euclide Auclair var blevet født dør om dør med grev de Frontenacs hus i Paris, havde afgjort hans skæbne. Han var vokset op som en lærelysten, tænksom dreng, der gik sin fader til hånde i apoteket. Hver eftermiddag læste han latin med en præst hos jesuitterne i Saint Antoine-gaden. Grev Frontenacs uregelmæssige og uventede besøg i Paris var den væsentligste afveksling i hans liv.

Det var i reglen efter en sorg eller en skuffelse, greven kom tilbage til Quai des Célestins. Imellem felttogene boede han på Ile Savary, sit gods ved indre i nærheden af Blois. Men efter en tilsidesættelse ved hove eller vanskeligheder med sine kreditorer kunne han pludselig dukke op i sin faders gamle hus i byen og lukke sig inde i dage eller uger, uden at se andre end de jævne folk i nabolaget. Han havde kun få venner af sin egen stand i Paris, – få hvor som helst. Han var en mand, der kom fortræffeligt ud af det med sine underordnede, – tilsyneladende fandt han blandt dem de eneste menneskelige forbindelser, der var ham til trøst. Han var fattig, hvad der gjorde ham brovtende og ødsel, og han havde altid levet langt over evne. På Ile Savary forsøgte han at udfolde sig og leve på samme fod som folk, der var meget rigere end han, – at måle sig med dem i gæstfrihed, i klædedragt, haveanlæg, heste og vogne. Men når han var i Paris og levede blandt de redelige og stilfærdige folk i nabolaget, var han et helt andet menneske. Over for sine beskedne naboer optrådte han venligt, og hans væsen var udadleligt: han så ofte ind til sin lejer, apoteker Auclair, og undertiden fortalte han den gamle bedstefader om sine felttog i Italien og Nederlandene.

Greven havde begyndt sin militære løbebane, da han var femten år, og hvor som helst der var kamp i Europa, skulle han nok sørge for at være der. I hvert felttog forøgede han sin berømmelse, men aldrig sin formue. Når der ikke var brug for hans krigerdygtighed, rodede han sig i reglen ind i en eller anden forlegenhed. Det var efter sit italienske felttog, da han opholdt sig i sin faders gamle hus i Paris for at komme til kræfter efter sine sår, at han indgik sit ulykkelige ægteskab. Euclides fader kunne tydeligt huske hele historien. Madame de la Grange-Frontenac og hendes ægtefælle levede kun kort tid sammen, – og nu havde de levet hver for sig i næsten en menneskealder. Hun boede endnu i Paris som midtpunkt i en åndrig og glimrende kreds, – havde en lejlighed i det gamle Arsenal, ikke langt fra grevens hus, og når hun tog imod, gjorde han nu og da visit hos hende sammen med den øvrige fine verden, men han besøgte hende aldrig, når hun var alene.

Da Euclide var toogtyve år, fik grev Frontenac den opgave af venetianerne at forsvare øen Kreta mod tyrkerne. Han kom hjem fra den kommando med stor hæder, men fattigere end nogen sinde. I de næste tre år var han uden beskæftigelse. Så udnævnte kongen ham pludselig til generalguvernør over Canada, og han forlod Europa for et tidsrum af ti år.

I dette tiår døde Euclides fader og moder. Han giftede sig og helligede sig for alvor sit fag. For alvorligt rigtignok til selv at høste fordel deraf. Skønt han følte sig så tilfreds blandt de kendte omgivelser og ansigter, at han næsten var bange for nye, var han ikke bange for nye tanker – eller for gamle forestillinger, der var gået af mode, fordi læger og doktorer var for enfoldige til at se deres værd. Ludvig XIV.s strålende

regeringstid var en nedgangsperiode for lægevidenskaben; dame- og herreskræddere agtedes mere end læger. Euclide havde studeret lægekunstens historie grundigt i gamle latinske værker, der nu var stuvet til side i bibliotekerne i Paris. Han så tilbage til Ambroise Parés tid og endnu længere tilbage til det trettende århundrede som lægekunstens guldaldere, – og han anså Fagon, kongens læge, for at være en bigot og hjerteløs kvaksalver.

Når syge mennesker i Euclides eget nabolag søgte hjælp hos ham, holdt han dem borte fra læger – gav dem bygsuppe og urtete og grødomslag, hvad der i hvert fald ikke kunne gøre fortræd. Han gav dem råd om deres diæt – begrænsede de riges overernæring og ordinerede de underernærede gedemælk. Han var afgjort modstander af kritikløs åreladning i flæng, især af åreladning fra fødderne. Denne besynderlighed gjorde ham meget upopulær, ikke blot blandt sognets barber-kirurger, men også blandt deres patienter, og den fjernede ham endog fra hans egne venner. Åreladning fra fødderne var meget i brug netop på den tid; den gav en syg følelsen af, at man anstrengte sig til det yderste for hans skyld. I Versailles blev den brugt regelmæssigt blandt medlemmerne af kongens husstand. Euclides opposition mod denne skik kostede ham mange af hans velyndere. Hans naboer plejede at le og sige, at hvad enten åreladning fra fødderne skadede andre folk eller ikke, havde den utvivlsomt været skæbnesvanger for Euclide, deres pålidelige gamle apoteker, Alphonse Auclairs søn.

Euclides forretning mindskedes stadig, så at han, til trods for sin hustrus dygtige husførelse og sin egen pligtopfyldelse i apoteket, til sidst næppe vidste, hvorhen han skulle vende sig,

før grev de Frontenac en dag trådte ind i butikken og udrakte hånden til frelse for en mand, der var ved at gå til bunds. Auclair havde aldrig hørt om grevens vanskeligheder med jesuitterne i Canada og vidste intet om kongens tilbagekaldelse af ham, før han viste sig i butiksdøren den morgen, ti år ældre, men ikke rigere eller bedre tilfreds med verden, end da han drog bort.

Greven var i unåde i Versailles, hans gods ved indre var blevet slet forvaltet under hans fraværelse i Canada, og han havde ikke penge til at bringe det på fode igen; derfor tilbragte han nu lang tid i nabohuset. Hans nærværelse der og hans beskyttelse lettede Auclairs spændte forhold. Desuden tilbagebetalte han Euclide de ti års husleje for butikken, der var blevet samvittighedsfuldt betalt til grevens forvalter, mens han var borte.

Greven var en ensom mand i sit hus i byen. Mange af hans gamle bekendte havde endt deres jordiske vandring og var blevet stedt til hvile på kirkegårdene i kvarteret, mens han var langt borte i Quebec. Hans hustru førte stadig hus og underholdt sine venner i sin lejlighed i det gamle Arsenal, og greven gik nu og da derhen til hendes eftermiddagsreceptioner. Tiden faldt ham meget lang, og han lod ofte Euclide kalde til sig i embeds medfør – et intetsigende påskud, for greven var kernesund, skønt han var over tres. Om aftenen plejede de tit at sidde i grevens bibliotek og tale om New France. Frontenacs tanker var derovre, og han holdt af at fortælle en opmærksom tilhører om dets store søer og floder, klimaet, indianerne, skovene og de vilde dyr. Ofte dvælede han ved sin ulykkelige unge ven Robert Cavelier de la Salles rejser og opdagelser, en af

de få, for hvem han i sit lange liv virkelig havde følt varm hengivenhed.

I Auclairs sjæl dannedes der lidt efter lidt et billede af et stort og frit land. Han kom i vane med at se hen til Canada som et muligt tilflugtssted, en udvej fra de onder, man led under hjemme, og at ønske, han kunne udvandre dertil.

Det forekom ham at være et håb, han trygt kunne kæle for, da dets opfyldelse var en umulighed. Euclide var født til at bo i en by; han var et af de mennesker, der kan bære fattigdom og undertrykkelse, så længe de befinder sig i deres vante miljø; den hjemlige himmel, gaderne og bygningerne er blevet en del af deres tilværelse. Men skønt han var et vanemenneske og følte virkelig glæde ved at gøre alting, nøjagtigt som han altid havde gjort det, var hans sind frit. Han kunne ikke lukke øjnene for de uretfærdigheder, der gik for sig omkring ham, eller afholde sig fra at gruble over dem. I sin egen levetid havde han set skatterne blive mere og mere ødelæggende, fattigdom og sult stadig tiltage. Folk døde af underernæring på gaderne i Paris, i hans eget Saint-Pauls sogn, hvor der var så stor velstand. Fra dag til dag blev hoffets fantastiske ødselhed mere oprørende. Folkets midler, de rigdomme, der strømmede fra Frankrigs kornmarker og vinhaver og skove, blev brugt til at skabe forlystelsespaladset i Versailles. De rigeste medlemmer af Frankrigs højadel ruinerede sig i kappestrid om pragtfulde hofdragter og juveler. Og samtidig med de mange nye misbrug fortsattes de gamle stadig; tortur og grusomme straffe tog til, efterhånden som folket blev mere og mere forarmet og fortvivlet. Den grufulde mølle i Châtelet-fængslet malede dag efter dag. Auclair boede for nær ved fængslerne i Paris til nogen

sinde at kunne glemme dem. I hans barndom blev en uskyldig gammel mand, der boede i deres egen kælder, pint ihjel i Châtelet på grund af et ubetydeligt tyveri.

En morgenstund, i den sommer Cécile blev fire år, dukkede grev Frontenac op i Paris på et af sine pludselige besøg og sendte bud efter Euclide. Kongen havde igen udnævnt ham til generalguvernør over Canada, og han ville afsejle om få uger. Han ønskede at tage Auclair med som sin livlæge. Greven var dengang halvfjerds år gammel, og han var lige så ivrig efter at komme af sted som en ung mand, der drager ud på sit første felttog.

Auclair blev rædselsslagen. Han blev sandt at sige syg af skræk og hverken spiste eller sov. Han kunne ikke tænke sig at møde en anden slags liv end det, han altid havde levet. Hans hustru var langt den tapreste af de to. Hun understregede, at deres forretning knap nok skaffede dem det daglige brød, og at den ganske sikkert ville gå tilbage efter grevens afrejse. Desuden var greven deres vært, og han havde nu bestemt at sælge sin ejendom i byen. Hvem kunne vide, om køberen ikke blev en streng herre, – eller om han ikke ville rive butikken helt ned for at udvide staldene?

5

Det var dagen efter, at *La Bonne Esperance* var afsejlet til Frankrig. Auclair og hans datter var på vej til Hôtel Dieu for at tilse priorinden, der havde forstuvet sin ankel. Quebec er aldrig yndigere end på en eftermiddag sent i oktober; brune og lavendelfarvede skybanker lå hen over floden og øen Orléans, og det rødgyldne efterårssollys overgød klippen som en strøm af tung sydlandsk vin. På den anden side af domkirkepladsen blev de to stående en kort stund under de bladløse træer i alléen langs jesuitterkollegiet. Kronerne var klippet flade for at danne en løvhytte, grenene snoede og flettede sig ind i hinanden som kurvemagerarbejde, og under dem var der en spadserevej, belagt med stenfliser, hvor de tørre gule blade blæste frem og tilbage og udsendte en bitter lugt, når man trådte på dem. Cécile elskede den allé fra barn af, fordi de hellige fædre plejede at lade hende lege der med sit sjippetov, – der var kun få steder i Kebec, der lå så vandret, at man kunne sjippe der. Bag allétræerne gav klosterets lange stenmure – de var syv fod tykke, de mure – læ for blæsten; de indsugede solheden så stærkt, at det var muligt at dyrke espalier-druer der, og i september blev de blåviolette klaser plukket.

Bag jesuitterklosteret førte en smal, bugtet, brolagt gade brat nedad til Hôtel Dieu ved bredderne af den lille flod St. Charles. Auclair og hans datter gik gennem haven ind i refektoriet, hvor moder Juschereau de Saint-Ignace sad med den forstuvede fod på en stol og dirigerede sine novicers arbejde. Hun var lidt over de fyrre, en stærkbygget kvinde, høj og rank, med et ydre, der tydede mere på kraft end på tilbageholdenhed; et smukt ansigt,

– de store, åbne træk var levende og årvågne, måske en lille smule maskuline. Hun var den første priorinde i klosteret, der var født i Canada, og hun var blevet valgt til det hverv, da hun ikke var mere end fireogtredive år gammel. Hun var en nonne af den praktiske type, sollys og meget bestemt af natur, – begejstret, men uden hang til åbenbaringer og ekstaser.

Da gæsterne trådte ind, lod priorinden, som om hun ville stå op, men Auclair hindrede det med en afværgende håndbevægelse.

"Jeg kommer to dage for sent, ærværdige moder, I Deres hjerte har De sikkert irettesat mig for min forsømmelighed. Men det er en travl tid for os, når de sidste skibe skal afsejle. Vi har mange familiebreve at skrive, og jeg må undersøge mit varelager og udfærdige ordrer på de apotekervarer, jeg vil trænge til med de første skibe næste sommer."

"Hvis De ikke var kommet i dag, monsieur Euclide, ville De ganske sikkert have fundet mig på benene i morgen. Når indianerne får en forstuvning ude i skovene, så vikler de benet stramt ind med skindremme og fortsætter marchen med deres trup. Og de kommer sig."

"Kære moder Juschereau, tanken om en sådan behandling virker frastødende på mig. Vi er alligevel ikke barbarer."

"Men de er kød og blod; hvordan går det til, at de kommer sig?"

Mens Auclair skubbede hendes snehvide nederdel lidt tilbage og varsomt viklede bindet af hendes fod, forklarede han sine grunde til at tro, at de vilde var meget mindre følsomme for smerte end europæerne. Cécile henfaldt i beundring af det arbejde, moder Juschereau havde i hænde. Hendes skød og

bordet ved siden af hende lå fulde af stumper af skinnende silke og fløjl og store ark kulørt papir. Mens hun havde et øje med de unge søstre og deres arbejde, gik hendes fingre hurtigt og behændigt i færd med at lave kunstige blomster. Hun havde stor færdighed i dette og glædede sig ved det; – det var hendes eneste adspredelse.

"Ja, min lille ven," sagde hun, "jeg laver dem til de fattige landsogne, hvor de har så lidt at pynte altrene med. Se, det er vilde roser, som de roser jeg plejede at plukke i Beauport, da jeg var barn. Å, hvor var der et flor af vilde blomster på markerne og engene omkring Beauport!"

Da apotekeren havde brugt sin salve og lagt et nyt lærredsbind om foden, gik han ind i hospitalets husapotek, der blev passet af søster Marie Domenica, som han underviste i elementær farmaci, og Cécile tog plads på gulvet ved moder Juschereaus knæ. Deres venskab var af gammel dato.

Priorinden (Jeanne Franc Juschereau de la Ferté var hendes stolte navn) hyldede temmelig fremskredne meninger om sygepleje. Hun troede ikke på at overlade alt til Gud, og i sit hospital havde hun benyttet sig af Auclairs faglige dygtighed, lige siden han ankom til Quebec. Hurtig til hos hvem som helst at opdage det mindste spor af charlataneri følte hun tillid til Auclair, fordi hans fordringer var så beskedne. Hun kaldte ham fortroligt "monsieur Euclide", skændte på ham, fordi han lærte sin datter latin, og var levende interesseret i hans studium af canadiske planter. Cécile var kommet i Hôtel Dieu med sin fader næsten hver uge, lige siden hun var fem år gammel, og moder Juschereau fandt altid tid til at tale lidt med hende; men i dag frembød der sig en ualmindelig heldig lejlighed.

Priorinden var sjældent at finde i en stol; når hun ikke lå på knæ i bøn, var hun på benene i travl farten fra den ene pligt til den anden.

"Det er meget længe siden, De fortalte mig en historie, ærværdige moder," påmindede Cécile hende.

Moder Juschereau lo. Hun havde en dyb, hjertelig latter, noget, der var bevaret fra hendes barndomsliv på landet. "Måske har jeg ikke flere at fortælle dig. Du må kende dem alle nu."

"Men der er ingen ende på historierne om moder Catherine de Saint-Augustin. Jeg kan aldrig få hørt dem alle."

"Det er ganske sandt; når du nævner hendes navn, myldrer historierne frem. Mens jeg har været nødt til at sidde her med min forstuvning, har jeg tænkt tilbage på nogle af de oplevelser, hun selv plejede at fortælle mig, da jeg ikke var meget ældre, end du er."

Mens priorindens hænder fløj rundt mellem de brogede tøjstumper, begyndte hun lidt højtideligt:

"Før søster Catherine havde forladt sit skønne Normandi, mens hun var novice i Bayeux, levede der på egnen en falden kvinde ved navn Marie. Hun havde været en synderinde fra sin tidligste ungdom og var så uimodtagelig for al påvirkning, at hun endog fortsatte sit ustyrlige liv i en fremrykket alder. Udjaget af de hæderlige folk i byen, lige skyet af mænd og kvinder, faldt hun dybere og dybere og skjulte sig til sidst i en afsides klippehule. Der henslæbte hun sit skamløse liv, ludfattig og hærget af en modbydelig sygdom. Og der døde hun. Uden menneskelig hjælp og uden kirkens sakramenter. Efter en

sådan død blev hendes lig kastet i en grøft og begravet som liget af et urent dyr.

Skønt søster Catherine var så ung og skulle udføre alle sit noviciats pligter, fandt hun dog altid tid til at bede for de afdødes sjæle, for alle, der døde i det nabolag, enten hun havde kendt dem i levende live eller ikke. Men hun bad ikke for denne ryggesløse synderinde, fordi hun som alle andre troede, hun var evig fordømt.

Tolv år gik; søster Catherine var kommet til Canada og gjorde sin store gerning her. En dag, da hun forrettede sin andagt her i dette hus, åbenbarede en sjæl fra Skærsilden sig for hende, ligbleg og lidende, og sagde:

'Søster Catherine, hvor dyb er min elendighed? Du beder til Gud for alle deres sjæle, der dør. Jeg er den eneste, du ikke har medynk med.'

'Og hvem er du?' spurgte vor forbavsede moder Catherine.

'Jeg er den stakkels Marie; den synderinde, der døde i klippehulen.'

'Men,' udbrød moder Catherine, 'gik du da ikke fortabt?'

'Nej, jeg blev frelst, takket være den hellige jomfrus uendelige barmhjertighed.'

'Men hvordan kunne dette ske?'

'Da jeg så, jeg var døden nær i hulen, og vidste, jeg var forladt og udstødt af verden, uren indvendig og udvendig, følte jeg byrden af alle mine synder. Jeg vendte mig til gudsmoder og råbte til hende: *Du Himlens dronning, du er de knustes og forstødtes sidste tilflugt; jeg er forladt af hele verden; jeg har intet andet håb end dig; du alene har magt til at nå det dyb, hvori jeg er faldet. Maria, Jesu moder, hav medlidenhed med mig!* Alverdens ømme moder gjorde

det muligt for mig at angre i den sidste time. Jeg døde, og jeg blev frelst. Den hellige gudsmoder udvirkede den nåde for mig at få min straf forkortet, og nu kræves der kun nogle få sjælemesser for at udfri mig fra Skærsilden. Jeg bønfalder dig om at få dem læst for mig, og jeg vil aldrig holde op med at bede for dig til Gud og den hellige jomfru.'

Moder Catherine sørgede straks for at få læst sjælemesser for den stakkels Marie. Nogle dage senere åbenbarede en lyksalig sjæl sig for hende, mere strålende end solen, og sagde smilende: 'Jeg takker dig, min kære Catherine, nu går jeg til Paradis for at lovsynge Guds nåde og barmhjertighed for evig tid, og jeg skal ikke glemme at bede for dig.'"

Her kastede moder Juschereau et blik ned på sin unge tilhører, der havde fulgt hendes fortælling med spændt opmærksomhed. "Og heraf kan vi se, –" fortsatte hun, men Cécile greb hendes hånd og råbte overtalende:

"Forklar det ikke, kære moder; jeg beder Dem om at lade være!"

Moder Juschereau lo og truede med fingeren.

"Det siger du altid, du lille slemme pige. Forklar det ikke! Men det er forklaringen, der gør disse historier lærerige for os. "

"Ja, kære moder. Men der kommer far. Sig mig forklaringen en anden gang."

Moder Juschereau sad endnu og så hende ind i ansigtet, både smilende og misbilligende. Det var den slags ansigter, hun holdt af, fordi det hverken røbede selvbevidsthed eller forfængelighed; men i sit stille sind sagde hun som hundrede gange før: "Nej, hun føler ganske sikkert intet kald." Og dog ville der utvivlsomt have været en fremtid blandt

hospitaliterinderne for en moderløs ung pige, der tilmed var så intelligent som Cécile. Hun ville heller end gerne have uddannet dette barn til at blive hospitalets apotekersøster; men hendes sunde sans sagde hende, at det ikke var så beskikket. Når hun fortalte Cécile om missionærerne og martyrerne, så hun, at hendes ord blev hørt med spændt opmærksomhed; hun læste beundring og henrykkelse i pigebarnets ansigt, men det var ikke selvfornægtelsens ekstase. Det var noget vidt forskelligt derfra, – næsten som begejstring over verdslige glæder. Hun var overbevist om, at Cécile i det hele taget læste alt for meget med sin fader, og hun havde sagt ham sin mening desangående og spurgt ham, om han måske havde glemt, at det var en pige, han skulle opdrage, og ikke en søn, han skulle uddanne til præst.

Mens apotekeren og moder Juschereau gennemså en fortegnelse over hospitalets forråd, gik Cécile ind i kapellet for at bede en bøn for moder Catherines sjælefred. I stilheden derinde gav hun sig til at grunde over denne sjældne kvindes historie; kun seksten år gammel havde hun budt oceanets og ødemarkens rædsler trods og var udvandret til Canada og Kebec, der ikke var andet end en nøgen klippe, der ragede op i den sorte skov.

Catherine de Saint-Augustin havde begyndt sit noviciat hos hospitaliterinderne i Bayeux, da hun var elleve og et halvt år gammel, og da hun var fjorten havde hun allerede i sit hjerte aflagt et helligt løfte om at drage til Canada. Jesuitter-missionærernes breve og *relations*, der blev læst med spændt interesse i alle franske klostre, havde opflammet hendes dristige fantasi, og hun bad om at blive sendt ud for at frelse de

vildes sjæle. Hendes foresatte søgte at tage modet fra hende og forbød hende at kæle for dette ønske; Catherines ungdom og skrøbelighed talte imod hende. Men mens hun gik rundt og passede sit arbejde i klosteret, levede dette ønske, dette håb altid i hendes hjerte. En dag, da hun skrællede grøntsager i novicernes spisesal, skar hun sig i hånden, og da hun så blodet flyde, dyppede hun fingeren i det og skrev på bordet:

Je mourrai au Canada.
Sœur Saint-Augustin.

Det bord med dets indskrift blev endnu fremvist i Bayeux som en historisk relikvie.

Skønt Catherines ønske syntes så fjernt fra at gå i opfyldelse, fik hun ingen lang ventetid. I vinteren 1648 kom fader Vimont fra jesuitter-missionen i Canada og bankede på klosterporten i Bayeux for at hverve søstre til den lille kreds af hospitaliterinder, der allerede arbejdede i Kebec. Man sagde Catherine, at hun var for ung til at tage derover, og hendes fader nægtede bestemt at give hende tilladelse til at rejse. Men i sin utålmodighed skrev den unge pige ansøgning efter ansøgning, og til sidst lagde dronningemoderen, Anna af Østrig, mærke til hendes anmodninger. Dronningens forbøn skaffede hende faderens samtykke.

Da Catherine og hendes ledsagere efter mange måneders sørejse, uden sidestykke hvad uvejr og genvordigheder angik, omsider kastede anker under Kebec-klippen og var blevet roet i land, faldt hun på knæ og kyssede jorden, der hvor hun første gang satte foden på den.

I en ung alder blev hun valgt til priorinde i Hôtel Dieu, og hun døde, inden hun var fyrre. Syvogtredive år gammel havde

hun udbrændt sit liv med nattemesser, fastedage, visioner og ekstaser, alt imens hun udførte sine regelmæssige hverdagspligter af legemligt og administrativt arbejde og stadig overholdt sin ordens disciplinære krav til den mindste enkelthed. Længe før sin død blev hun holdt oppe af syner, i hvilke martyren fader Brébeuf åbenbarede sig for hende, fortalte hende om Himmeriges herlighed og gav hende råd og hjælp i alle denne verdens forviklinger. Det var efter fader Brébeufs anvisning, meddelt hende i disse syner, at hun valgte Jeanne Franc Juschereau de la Ferté til sin efterfølger som priorinde og uddannede hende med dette formål for øje. Dette valg forekom mange mennesker så besynderligt, at det utvivlsomt måtte være truffet efter fader Brébeufs tilskyndelse. Moder Catherine de Saint-Augustin var fin og spædlemmet, nervøs, svagelig fra barndommen af, og alligevel fra barn af tidligt moden og forbavsende i enhver retning; altid helligede hun sig det umulige og altid udførte hun det, snart med en dronning af Frankrig som talsmand, snart med heltepræsten fra Paradis som støtte og vejleder. Og den kvinde, hun valgte til efterfølger, var djærv og hårdfør, klog og praktisk, – en canadierinde, kvinden, der passede for Canada.

Anden bog

Cécile og Jacques

1

Den sidste fredag i oktober gik Auclair som sædvanlig på torvet, der blev holdt foran Notre Dame de la Victoire, den eneste kirke i den nedre by. Al handel i Quebec foregik i den nedre by, og de førende købmænd boede på torvepladsen. Deres huse var solidt byggede rundt om de tre sider af den, mur imod mur, med butikkerne i stueetagen og beboelsesværelserne ovenpå. På den fjerde side lå kirken. Købmændenes huse havde tidligere været af træ, men for seksten år siden, lige efter at grev de Frontenac var blevet kaldt hjem til Frankrig og havde efterladt Canada prisgivet til så mange ulykker, var den nedre by blevet så godt som tilintetgjort af en ildebrand. Den blev genopbygget af sten for at forebygge en lignende katastrofe. Dette torv, der var midtpunktet for handelen, gjorde nu indtryk af varighed og stabilitet: husenes mure fire fod tykke, brede døre, dybe vinduer, stejle skifertage og mange kvistvinduer. *La Place*, som torvet kaldtes, var en ujævn rektangel, brolagt og skrånende nedad som alt andet i Quebec, med rendestene til at føre regnvandet bort. I midten var der en græsplæne – sandt at sige ynkelig lille –, beskyttet af et jerngitter og prydet med en meget grim statue af kong Louis.

På torvedagene var pladsen langs dette jerngitter forbeholdt bondekonerne, der traskede ind til Quebec ved daggry side om side med hundene, der trak deres små tohjulede kærrer. De udbredte deres varer op mod gitteret: plukkede hvide ande- og hønsekroppe, pølser, friske æg, ost, smør og de grøntsager, årstiden frembød. Langs udkanten af torvet anbragte mændene deres kærrer, hvor de udstillede fjerdinger med nyslagtet

svinekød, levende kyllinger, ahornsukker, fyrreøl, majsmel, foder til kvæget og lange sorte blade canadisk tobak, knyttet sammen i knipper. Fiske- og ålekærrerne havde et hjørne af torvet for sig selv, lige ved enden af La Place-gaden, på grund af deres lugt og slimede dryppen. Fiskehandlerne hældte med mellemrum store spande koldt vand over deres varer, og i reglen legede en flok små drenge lige nedenfor, hvor de byggede "bæverdæmninger" i den rendesten, der opfangede spildevandet.

Denne torvedag var af særlig vigtighed, og Auclair gik tidligt ned ad bakken. Barfrosten kunne tage fat når som helst nu, og det var hans agt i dag at forsyne sig med sit vinterforråd af gulerødder, græskar, kartofler, roer, rødbeder, porrer, hvidløg, ja selv salat. På mange af vognene stod der kasser fulde af jord med voksende salatplanter. De blev stillet ned i borgernes kældre, og når de blev omhyggeligt passet og dækket til om natten, kunne man have grøn salat til juletid eller endnu længere. Auclairs nabo, bageren Pigeon, havde en meget varm kælder, og han dyrkede små gulerødder og spinat dernede, længe efter at vinteren var begyndt. Jesuitternes og Récollet-brødrenes store hvælvede kældre lignede køkkenhaver, når jorden ovenover var stivfrossen. Folk, der lod stå til, hjalp sig gennem vinteren med røgede ål og frossen fisk, men hvis man ville gøre sig tilstrækkelig ulejlighed, kunne man leve rigtig godt selv i Quebec. Det var det lange, trivielle forår, marts, april, begyndelsen af maj, der satte tålmodigheden på prøve. På den tid var vinterforrådene ved at slippe op, folk var lede og kede af den midlertidige nødhjælp, og endnu var der ikke en knop, ikke en salatspire, undtagen i drivkasser.

Torvet var fuldt af skovduer den morgen. De blev dræbt i massevis i omegnen, blev solgt for en billig penge og var meget lækre at spise. Hvert efterår nedlagde Auclair seks dusin af dem i smeltet svinefedt. Han havde seks stenkrukker i sin kælder til det brug og lagde et dusin fugle i hver krukke. På den måde kunne han spise frisk vildt hele vinteren, og opbevaret sådan beholdt fuglene deres velsmag. Frossent dyrekød var i det hele ganske godt, men fuglevildt tabte smagen, når det havde været frossent i længere tid.

Auclair bar sine indkøb over til smørhandlersken madame Renaudes kærre, – *Renaude-le-lièvre*, som hun blev kaldt, fordi hun havde hareskår og en strittende sort moustache oven i købet. Hun var en svær, grovkornet normannisk kone, der ejede syv køer og var et mønster på renlighed i sit mejeri, men det stik modsatte i sin tale. I byen var der ivrig kappestrid om hendes produkter, men da hun led af reumatisme, var hun mere eller mindre afhængig af apotekeren og svigtede ham sjældent.

"God morgen, madame Renaude. Har De mit svinefedt til mig i dag, som De lovede? Jeg må købe mine skovduer i dag."

"Ja, monsieur Auclair, og jeg måtte endda slagte min yndlingsgris for at skaffe Dem fedtet, – den, der havde sovet under samme tag som jeg selv."

Hun talte meget højt, og bonden ved det nærmeste stade kom med en uanstændig hentydning.

"Hold du bare din beskidte kæft, Joybert. Hvis jeg havde et råddent æg, skulle du få det lige i synet." Gamle Joybert missede med øjnene og så til den anden side. "Ja, monsieur Auclair, og De har aldrig set mage til svinefedt, så sødt som smør. Jeg fik to

smørfjerdinger fulde. De behøver sikkert ikke så meget, men jeg kan sælge det, hvor det skal være."

"Jo min sandten behøver jeg hver smule. Jeg har seks dusin skovduer at lægge ned, og jeg kan ikke hjælpe mig med mindre."

"Men monsieur, hvad gør De med alt det fedt, når De har taget duerne op af det?"

"Å, noget af det bruger vi til madlavningen, og resten tænker jeg min datter giver til vores naboer."

"Til Skelevip måske? Det er skammelig ødselhed! Hvis De nu bragte det tilbage til mig, kunne jeg let sælge det igen, og vi kunne begge to få en lille fortjeneste ud af det. Pelsjægerne, der om vinteren kommer hertil fra Three Rivers, har ikke andet end koldt fedt at fylde vommen med. De glemmer, De ikke er i Frankrig, monsieur. Her er fedt kød, ikke noget, man fodrer forbrydere med."

"Jeg skal tænke over det, madame. Men nu, da jeg er sikker på at få mit svinefedt, må jeg hen og udsøge mig duerne. God morgen og tak for elskværdigheden."

Da Auclair var færdig med sine indkøb, stillede han sin kurv på kirketrappen og gik indenfor for at bede en bøn. Notre Dame de la Victoire var en enkel, massiv lille kirke, bygget af hårde, utilhuggede sten. Den havde allerede trodset et bombardement fra flodbredden og var af den grund befolkningen dyrebar. Vinduerne var smalle og sad højt oppe som vinduerne i en fæstning, hvad der fremkaldte et velgørende tusmørke i kirkerummet. Af og til, når en eller anden trådte ind for at bede, slap et glimt af sol og en summen af stemmer med ind ude fra torvet for at blive stænget ude igen, så snart døren atter blev lukket.

Mens apotekeren fordybede sig i betragtninger i kirkens stilhed og halvmørke, fik han pludselig øje på en lille dreng, der andægtigt knælede ved det ene efter det andet af stadierne på Jesu Korsgang. Hans interesse blev straks vakt, for han kendte barnet rigtig godt: en lille seks års tyksak, kejtet og klodset, forsømt og forladt, iført et par gamle matrosbukser, klippet korte til ham for neden og for oven bulnende ud i en stor klump løst tøj omkring lårene. Hans lasede trøje var lige så meget for snæver til ham, som bukserne var for vide, og dette fik ham til at ligne en saltbøsse. Han så ikke på Auclair eller de andre, som kom og gik, da han var ganske optaget af sin andagt. Hans læber bevægede sig lydløst, han knælede og rejste sig igen, langsomt, klodset, men meget omhyggeligt, med huen under armen. Skønt alle hans bevægelser var så velovervejede, veg hans opmærksomhed ikke fra det, der optog ham og syntes at fængsle ham stærkt og udelt. Auclair holdt sig omhyggeligt i skyggen og gjorde ikke tegn til genkendelse. Han respekterede barnets alvor.

Drengen var søn af 'Toinette Gaux, en ung kvinde, der var fuldkommen uforbederlig. Antoinette var født i Canada; hendes moder havde været en af "kongens piger", som de kaldtes. For tredive år siden havde kong Louis sendt nogle hundrede unge franske piger ud til Canada for at gifte sig med ungkarlene i det aftakkede regiment fra Carignan-Salières. Mange af disse unge piger var forældreløse børn eller fattige piger med et godt rygte; men nogle var slemme nok, og 'Toinettes moder viste sig at være en af de værste. Hun havde en datter, denne 'Toinette, så kønt og så letfærdigt et pigebarn, som nogen sinde havde gjort øjne til matroserne i en fransk havnestad. Det hændte sig en

dag, at 'Toinette blev rigtigt forelsket, og af den grund lovede hun højt og helligt at forbedre sig. En af matroserne på *La Gironde* havde pludselig fået feber i Quebec og lå syg på Hôtel Dieu, da hans skib afsejlede til Frankrig. Da han blev udskrevet fra hospitalet, stod han ene og hjemløs i en grænseby ved vintertid, alt for svag til at arbejde. 'Toinette tog ham i huset, jagede sine gamle kærester bort og giftede sig med ham. Men kort efter at drengen, Jacques, var født, genoptog hun sine gamle vaner, og hendes ægtemand forsvandt. Man formodede, at hans skibskammerater havde skjult ham om bord på *La Gironde* og taget ham med hjem til Frankrig.

'Toinette og et andet pigebarn havde nu et logihus for søfolk i den nedre by lige over for kongens pakhuse. De blev som oftest kaldt "Frøen" og "Sneglen", fordi de hver sommer, når skibene fra Frankrig begyndte at komme, hængte to skilte: "Frøer", "Snegle" i deres vinduer for at lokke de sultne matroser, hvad enten disse lækkerbiskener stod til rådighed eller ikke. 'Toinette, der kaldtes "Frøen", var endnu køn at se på: gult hår, røde kinder, kvikke blå øjne, en fræk rød mund med små spidse tænder som et egern. Hendes kompagnon, den sølle "Snegl", var en tanketom skabning, ikke helt ved sine fulde fem, – og det strengeste arbejde blev selvfølgelig lagt på hende.

Det ulykkelige barn, Jacques, var, til trods for sine nedværdigende omgivelser, en helt ordentlig lille fyr. Han talte sandt, prøvede på at holde sig ren og tilbad Cécile og hendes fader. Når han kom i deres hjem for at lege, bestræbte de sig for at bibringe ham en smule opdragelse, skønt det var vanskeligt nok, fordi hans moder var rasende skinsyg.

For to år siden, kort efter moderens død, havde Cécile første gang lagt mærke til Jacques, der legede på torvet, og var begyndt at tage ham med hjem, vaske hans ansigt og give ham et godt stykke mad at spise. Auclair fandt det ganske naturligt, at en lille pige tog sig af et venneløst barn og trængte til noget at sørge for, efter at hun så længe havde hjulpet til med at pleje sin moder. Men han holdt ikke af den tanke, at noget i det hele taget skulle komme fra "Frøens" hus til hans hjem, og han havde besluttet at skille Cécile og hendes legekammerat, hvis han så tegn på hans bedærvede blod. Men under sin indgående iagttagelse af den lille dreng var han kommet til virkelig at holde af ham.

En dag for ikke længe siden, da børnene sad og spiste frokost i opholdsværelset, mens apotekeren selv sad og skrev ved sin pult, hørte han tilfældigt Jacques beskrive Cécile, hvordan han ville sparke en dreng, der rev hans bæverdæmning ned, og han brugte et meget uartigt ord.

"Å, Jacques!" udbrød Cécile, "det er nogle rædsomme ord, du har hørt matroserne sige."

Auclair, der iagttog dem igennem skillevæggen, så barnets blege ansigt stivne, og hans runde øjne stirre; han sagde ikke et ord, men så forskrækket ud. Apotekeren gættede straks, at det ikke var af en matros, men af "Frøen" selv, han havde lært ordet.

Cécile blev ved med at skænde på ham. "Nu vil jeg gøre det, søstrene i klosterskolen gør, når et barn siger noget uartigt. Kom med ud i køkkenet, så skal jeg sæbevaske din mund. Det er den eneste måde, hvorpå din mund kan blive ren igen."

Jacques sagde stadig ikke et ord. Han fulgte lydigt Cécile ud i køkkenet, og da han kom tilbage, gik han og tørrede sine øjne

med bagen af hånden.

"Er det væk?" spurgte han højtideligt.

Den morgen, Auclair så Jacques forrette sin andagt, var det faldet ham ind, at de færgemænd, der bragte varer fra Montreal, utvivlsomt måtte indlogere sig hos "Frøen", mens de ventede på at få greven i tale. Sandsynligvis havde der været mudder dernede aftenen før, og den lille dreng havde følt det nødvendigt at gøre bod. Apotekeren var gået stille ud af kirken og havde taget sin kurv på armen; men på hele hjemvejen op ad bakken undrede han sig over, hvordan "Frøen" kunne få en dreng som lille Jacques.

Da han kom hjem, kaldte han på Cécile, som var travlt optaget i stuen ovenpå, hvor hun sov, indtil kulden satte ind. Mens han gav hende sine indkøb, spurgte han hende, om hun havde set Jacques i den senere tid.

"Nej, tilfældigvis ikke. Hvorfor for resten? Er der noget i vejen?"

"Ikke det jeg ved af. Men jeg så ham i kirken for et øjeblik siden i færd med at bede ved Korsgangens stationer, og jeg fik ondt af ham. Måske er han ved at blive gammel nok til at forstå."

"Var han ren, far?"

Apotekeren rystede på hovedet.

"Langt fra ren. Jeg har aldrig set ham så slemt tilredt. Hans tær stak ud af skoene, og når han knælede, kunne jeg se, at han ingen strømper havde på."

"Å nej da, og jeg er ikke nær færdig med det par, jeg er begyndt at strikke til ham! Far, hvis du lod mig slippe for at læse for dig et par aftener, kunne jeg snart få dem færdige."

"Men skoene, barn! Det ville være unyttig ødselhed at give drengen nye strømper. Og sko er meget dyre."

Cécile sad et øjeblik og betænkte sig, mens hendes fader tog sit butiksforklæde på. "Papa," sagde hun pludselig. "Vil du give mig lov til at tale med greven? Han er venlig mod børn, og jeg tror, han ville give Jacques et par sko."

2

Den eftermiddag løb Cécile op ad klippestien med et let hjerte. Hun var altid glad, når hun havde en grund til at gå op til slottet, – hun smuttede tit ind i slotsgården blot for at se, hvem der havde vagt. Hendes lille ven Giorgio, tamburdrengen, stod på post på trappen foran hovedindgangen, og i samme øjeblik han så Cécile, rev han sine trommestikker op af bukselommerne og slog en rivende hvirvel i luften oven over trommen uden at gøre støj. Cécile lo, og drengen smilede. Det var en gammel spøg, men de morede sig stadig over den. Giorgio stod på post der for at melde den kommanderende officers og alle rangspersoners ankomst med en trommehvirvel. Signalet genlød forbløffende i den tomme gård og kunne endog høres helt nede i apoteket, så at folk altid vidste, når greven havde besøg.

Cécile sagde til den soldat, der havde vagt, at hun gerne ville tale med Picard, grevens kammertjener, og mens hun ventede på ham, gik hun op ad trappetrinnene for at snakke lidt med Giorgio og spørge ham, om hans forkølelse var bedre, og hvornår han sidst havde hørt fra sin moder.

Drengens virkelige navn var Georges Million; hans familie boede ovre på øen Orléans, og faderen var landmand, født i Canada. Men den gamle bedstefader, som naturligvis var husets overhoved, var kommet fra Haute-Savoie som trommeslager i Carignan-Salières-regimentet. Han blæste alpehorn lige så godt, og ved landsbybryllupper var han en skattet fløjtespiller. Sønnesønnen Georges slægtede ham på – var musikalsk og ønskede intet højere end at blive soldat. Da

han var fyldt femten år, kom han til Quebec og tryglede guvernøren om at lade ham træde ind i den indfødte milits. Han var meget lille af sin alder, men han var en køn dreng, og greven antog ham som tambur, indtil han blev høj nok til at lade sig hverve. Han udstyrede ham med en blå uniformsfrakke, langskaftede støvler og trekantet hat og stillede ham på post ved døren for at tage imod besøg. Af en eller anden grund kaldte greven ham altid Giorgio, og det var blevet hans navn i Quebec.

Giorgios liv var ensformigt; det var hans pligt at holde sig ren og soigneret og at stå fuldkommen ledig i en blæsende slotsgård timevis ad gangen. Der var meget få rangspersoner i Quebec, og ikke alle var på omgangsfod med grev Frontenac. Intendanten, de Champigny, kom op på slottet, når det var nødvendigt, men forholdet mellem ham og greven var mere formelt end hjerteligt. Undertiden havde han ganske vist madame de Champigny med, og når de kom kørende i deres karrosse, havde Giorgio et stort øjeblik. Gamle biskop Laval, som selvfølgelig ville være blevet meldt med trommesalut, havde ikke overskredet slottets dørtærskel i en årrække. Den nye biskop havde kun aflagt to besøg, siden han var vendt tilbage fra Frankrig. Dollier de Casson, forstander for St. Sulpice-seminariet i Montreal, var en personlighed, der skulle hilses med trommehvirvel; det samme var Jacques Le Ber, den stenrige købmand. Undertiden kom Daniel du Lhut, forskeren, der havde kommandoen over Fort Frontenac, til Quebec, og – meget sjældent – Henri de Tonti, den enarmede helt, som havde en jernkrog i stedet for en hånd. For alle indianerhøvdinge og sendebud kunne Giorgio også røre sin

tromme længe og lydeligt. Denne art velkomsthilsen var i høj grad påskønnet af de vilde. Men ofte gik den ene dag efter den anden, uden at den lille trommeslager havde andre at salutere for end fortets officerer, og da forekom livet ham meget trivielt.

Når en venskabelig soldat havde vagt, smuttede Cécile tit ind for at give Giorgio lidt kardemommefrø eller en håndfuld rosiner fra sin faders butik og få en lille passiar med ham. Den eftermiddag blev deres samtale brat afbrudt af grevens kammertjener, gennem hvem man fik adgang til hans herre. Picard havde tjent greven siden tyrkerkrigene, og Cécile havde kendt ham, så længe hun kunne huske. Han tog hende ved hånden og førte hende ind i slottet og ovenpå til grevens private lejlighed i sydfløjen.

Lejligheden bestod kun af to værelser, et påklædningsværelse og en lang stue med vinduer til begge sider, der både var dagligstue og arbejdsværelse. Guvernøren sad ved skrivebordet mod syd, langt fra kaminen og den store seng med folderige omhæng. Han var næsten firs år gammel, men han havde forandret sig meget lidt i den tid, Cécile kunne huske ham, når undtages hans tænder, der var blevet gule. Han gik, red og fægtede med samme kraft som nogen sinde, og for ikke mere end to år siden var han taget hundreder af mile ind i vildmarken, på et af de strengeste felttog mod indianerne, han overhovedet havde været på i hele sit liv. Da Picard talte til ham, lagde han pennen, vinkede Cécile hen til sig med en lang pegefinger, lagde armen fortroligt om livet på hende og trak hende tæt ind til sig, mens han forhørte sig om hendes eget og hendes faders helbred. Mens han talte med hende, antog hans øjne et glimt af urolig, spotsk spøgefuldhed med et let

sarkastisk træk om munden. Cécile var ikke bange for ham. Han havde altid spillet en hovedrolle i hendes liv; da hun var lille, holdt hun meget af at sidde på hans knæ, fordi han altid havde skinnende hvidt lintøj og atlaskesvest med perleknapper. Han drog megen omsorg for sin person, når han var hjemme. Intet ærgrede ham så meget som hans fuldmægtigs forsømmelighed med at sende ham hans forsyning af lavendelvand med det første forårsskib. Det irriterede ham mere end en hvas skrivelse fra ministeren, ja endog fra kongen selv.

Efter at have besvaret grevens artigheder begyndte Cécile straks på sit ærinde:

"Hr. greve, De kender lille Jacques Gaux, en søn af 'Frøen'?"

Den gamle soldat nikkede og lukkede foragteligt det ene øje halvt i, udtryk for hans mening om en større klasse fruentimmer. Hun forstod ham godt.

"Men han er en god lille dreng, hr. greve, og han kan ikke gøre for, at hans moder er sådan. De ved, hun lader ham skøtte sig selv, og lige nu trænger han meget hårdt til et par sko. Jeg er i færd med at strikke strømper til ham, men sko kan vi ikke overkomme."

"Men hvis jeg nu gav dig en anvisning til skoflikkeren? Det kan gøres med det samme. Det er rigtig pænt af dig at strikke strømper til ham. Strikker du også dine egne?"

"Naturligvis, hr. greve! Og min faders."

Den gamle greve så på hende med sine dybtliggende øjne og famlede efter de hærdede steder i hendes hule hånd. "Og du er glad her og tilfreds med at holde hus for din fader? Der er ikke meget tid til at lege, antager jeg?"

"Å, alt hvad far og jeg gør, er en slags leg."

Han lo så småt. "Det var godt sagt! Alt hvad vi gør er en slags leg. Det kan blive lidt kedsommeligt, men måske ikke i din alder. Jeg er meget tilfreds med dig, Cécile, fordi du er så flink til at hjælpe din fader. Vi har alt for mange dovne piger i Kebec, og jeg tør ikke sige, at Kebec er en undtagelse i den henseende. Jeg har været viden om i verden, og jeg har kun fundet et eneste land, hvor kvinderne holdt af at bestille noget, – det var i Holland. De har gjort et grimt land meget smukt." Han lod et pengestykke glide ind i hendes lille hånd. "Det er en hjælp til din velgørenhed. Giv 'Frøen's søn, hvad han trænger til, og Picard skal bestille et par sko til ham hos Noël Pommier. Og er der ikke noget, du selv kunne ønske dig? Jeg har aldrig glemt, hvilken tapper søhelt du var på rejsen hertil. Du græd kun en eneste gang; det var, da vi lige var løbet ind i bugten, og en rovfugl slog ned og fløj bort med en lille fugl, som sad på den ene rånok. Jeg ville ønske, jeg havde noget sukkergodt; du besøger mig ikke ret tit."

"De ville måske give mig lov til at se på Deres glasfrugter," foreslog Cécile.

Greven stod op og trak hende hen til kamingesimsen. Imellem de høje sølvlysestager stod en krystalskål, fuld af lysende frugter af kulørt glas: violette figener, guldgrønne vindruer med gyldne vinløvsblade, abrikoser, ferskner og en mørk citron stillet på kant mellem druerne. Frugterne var hule, og lyset spillede i dem og kastede farvet genskær i spejlet og på væggen ovenover.

"Det var en gave fra en tyrkisk fange, hvis liv jeg sparede, da jeg var herre over øen Kreta," fortalte greven hende. "Den er

lavet af saracenerne. De puster glasset i forskellige former, mens væsken er flydende. Hvert stykke er hult, derfor ser de så levende ud. Her i Canada minder det en om syden. Du beundrer den, ikke sandt?"

"Mere end noget andet, jeg har set," sagde Cécile varmt.

Han lo. "Jeg kan selv godt lide den, ellers ville jeg ikke have gjort mig så megen ulejlighed med at bringe den med herover. Jeg tror, jeg må testamentere den til dig."

"Åh tak, hr. greve, men det er fuldkommen nok at se på den; man ville aldrig glemme den. Den er meget yndigere end virkelig frugt." Hun nejede og takkede ham endnu en gang og gik så stille ud i vestibulen, hvor Picard stod og ventede på hende. Hun ønskede, hun undertiden kunne gå derhen, når greven var ude, og se på glasfrugterne og vægtæpperne i det lange værelse, så længe hun ville. Gobelinerne stammede fra hans gods på Ile Savary og forestillede havescener. Man kunne betragte dem i timevis uden at se alle blomsterne og skikkelserne.

3

Næste morgen sendte Auclair Cécile op til ursulinerindernes kloster med noget borax fra Venedig, som priorinden trængte til, og en flaske dyvelsdræk til en af søstrene, der var upasselig. På denne årstid havde Cécile altid lidt hjemve efter søstrene og det gamle liv i klosterskolen. Hun havde forladt den så tidligt på grund af sin moders sygdom, og hun gik aldrig forbi havemurene uden at kaste et længselsfuldt blik til trætoppene, der ragede op over dem. På spadsereturene på Cape Diamant kunne hun se ned i de firkantede gårde og gennem de bladløse grene se de lange rækker af kvistvinduer på de hvide tage, af hvilke hvert eneste vendte ind til en søsters tomme lille stue. En af lærerinderne elskede hun højest af dem alle. Søster Anne de Sainte-Rose, der underviste i historie og fransk. Hun var en niece af biskoppen af Tours, havde været lykkeligt gift og ført et strålende liv i den fornemme verden. Men efter sin unge ægtefælles og deres spæde søns død var hun blevet nonne. Hun havde charme og vid og afglans af sjælden skønhed, – alt hvad der måtte fængsle og tiltale en lille pige, der var opdraget i et barsk grænseland. Cécile besøgte hende altid, når hun havde ærinde i klosteret, og hun blev altid indbudt til de små helgenspil, som søster Anne lod pensionærerne opføre i juletiden til fordel for deres fransk og deres optræden. Men de små besøg hos hendes lærerinde var meget korte, – stjålne glæder. Nonnerne havde altid travlt, og hvis man en gang havde afbrudt skolegangen, kunne man aldrig mere deltage i den.

Denne morgen så hun slet ikke søster Anne, og da hun havde afleveret sine pakker til portnersken, søster Agathe, gik hun ud

for at nyde vejret. Det var netop en af den slags dage, hun elskede sin by højest. Efterårstågen kom bølgende så tæt ind fra floden, at hun syntes, hun gik gennem driver af brune skymasser. Kun nogle enkelte tage og spir sås tydeligt i tågen, isolerede og afsondrede: spiret af Récollet-brødrenes kapel, slottets skifertag, biskop Lavals seminarium, hvis lange, grå kontur svømmede i luften. Alt andet var dækket af de bølgende dampe, der stadig skiftede tæthed og farve, – nu brune, nu ametystblå, nu rødligt lavendelfarvede, undertiden med en glød af orange oppe i skyerne, hvor solen kæmpede for at bryde igennem tågerne.

Det var som at vandre i et drømmeland. Man kunne ikke se de mennesker, man gik forbi, eller floden eller sit eget hus. Ikke engang vintersnetykningen gav én en sådan følelse af at være afskåret fra alt og at leve i en verden af dunkelhed og undere. Efter at have slentret om i nogen tid gik hun med et nedad mod den nedre by for at søge efter Jacques.

Cécile gik aldrig, hvad det end gjaldt, til hans moders hus for at finde ham. Undertiden gik hun på sine efterforskninger helt hen bag kongens pakhuse, så langt som brolægningen strakte sig. På den anden side stenbroen blev den smalle flodbred lige under Cape Diamant så snæver, at der kun var plads til en halv snes huse, der lå i lige linje ved foden af klippen, og de var Quebecs fattigkvarter. Agtværdigheden holdt op med brostenene.

Denne morgen behøvede hun ikke at gå så langt; hun fandt Jacques mellem en flok smådrenge, der havde tændt et bål af pinde ved enden af Notre Dame-gaden bag ved kirken. Før hun nåede hen til børnene, begyndte det så småt at regne. I få

sekunder opløstes alle de brune og lilla dunster og dampe og efterlod en blyfarvet himmel, og regnen styrtede ned i strømme, som vand, der udøstes fra en stor højde. Cécile greb Jacques i armen og trak ham med ind i kirken, der tit havde været et tilflugtssted for dem om vinteren. Ikke fordi kirken nogen sinde var opvarmet, men derinde var man i læ for vinden, og måske fik de strålende farver en til at føle kulden mindre. Denne morgen var kirken tom, når undtages en gammel mand og tre kvinder, fordybede i bøn. Der var et par kirkestole på hver side af skibet for de gamle, der ikke kunne stå op under messen, og børnene smuttede ind i en af dem, hvor de puttede sig tæt ind til hinanden for at holde sig varme.

"Det er længe siden, vi sad sammen her," hviskede Cécile.

Han nikkede.

"Men du kommer herind for at læse dine bønner, gør du ikke? Hver dag?"

"Det tror jeg nok," svarede han usikkert.

"Det er rigtigt. Jeg holder mere af denne kirke end af alle de andre. Selv i ursulinerindernes kapel føler jeg mig ikke så hjemme, skønt jeg plejede at være der hver dag, mens jeg gik i skole. Dette er vor egen kirke, ikke sandt, Jacques?"

Han så op på hende og smilede svagt. Dette barn så aldrig rigtig rask ud. Han var ikke mager, – tværtimod snarere en tyksak, – men der var ingen farve i hans kinder, ikke engang i hans læber. Cécile vidste, det var, fordi han ikke fik ordentlig mad.

"Du kunne fortælle mig noget om en rar helgen," sagde Jacques lidt efter. Hun begyndte halvhøjt på fortællingen om Sankt Antonius fra Padua, der stod ganske nær ved dem, smuk

og rødmosset, med et bundt liljer i den ene arm og det hellige barn i den anden.

Det traf sig sådan, at netop denne kirke i den nedre by [Note 1)] lige ved drengens egen lille verden, hvor han og Cécile så tit holdt stævnemøder, særlig var børnenes kirke. Den var blevet omdøbt til Notre Dame de la Victoire for fem år siden, da greven havde forjaget sir William Phips' belejrende flåde, som påskønnelse af den beskyttelse, Vor Frue havde ydet Quebec i farens time. Men oprindelig hed den Jesusbarnets Kirke, og udstyret og dekorationerne, der var blevet sendt hertil fra Frankrig, passede netop til en kirke, der bar Jesusbarnets navn.

To malerier hang i Vor Frues kapel, begge billeder af Sainte Geneviève som barn. På det ene sad hun under et træ på en eng, med en flok får omkring sig og en håndten i den ene hånd, mens to engle iagttog hende i nogen afstand. På det andet billede sad hun og læste i en illustreret papirrulle, men også her sad hun i en eng, omgivet af sin fåreflok.

Højalteret fængslede især børnenes interesse, skønt det hverken var så kostbart eller så smukt som alteret i ursulinerindernes kapel med dets fine guldornamenter. Det var faktisk ganske ukunstlet, – men absolut begrænset. Det var en gengivelse af et middelalderligt slot, lutter stenmure og tårne. Den ydre mur var lav og tyk med mange tinder; den anden var højere med færre tinder; den tredje syntes at være selve slotsmuren med tårne og mange vinduer. Inde i den hvælvede port, der var prydet med små gardiner af fløjl, grønne eller røde eller hvide i overensstemmelse med dagen, opbevaredes hostien. Cécile havde altid taget det for givet, at Himlens kongerige så nøjagtigt sådan ud udefra og var omgivet af netop

sådanne mure; at dette alter var en gengivelse af virkeligheden, lavet i Frankrig af folk, som vidste besked, lige så sikkert som at statuerne af helgenerne og den hellige familie var portrætter. Hun havde lært Jacques at tro det samme, og det var en stor trøst for dem begge at vide, netop hvordan Himlen så ud, stærk og uangribelig, hvor i al verden den fandtes omgivet af stjerner.

Op fra dette murkransede slot rejste sig tre høje stentårne med hellige billeder på toppen. På det ene stod en alvorlig Sainte Anne, kongeligt klædt, som en fornem verdensdame med en krone af juveler på hovedet. På hendes arm sad en lille mørkhudet jomfru Maria; hendes sorte hår var klippet lige over nakken som en drengs; hænderne var foldede i bøn. Sainte Annes holdning var ædel, men hun var ikke ung; hendes fintformede ansigtstræk var furede af livet og vemodige. Hun syntes at forudse alle de sorger, der skulle ramme hendes egen familie og den verden, den var bestemt til at hjælpe.

På det midterste tårn, der var det højeste og næsten nåede kirkens tag, stod den velsignede gudsmoder og barnet højt oppe i skyggen. I dag med den blygrå himmel og strømme af regn var det for mørkt deroppe til at se hende tydeligt, men børnene syntes, de så hende, fordi de kendte hendes ansigt så godt. Hun var langt den yndigste af alle de hellige jomfruer i Kebec, en bedårende fremstilling af en ung moder, å, meget ung, og strålende lykkelig, med en pragtfuld krone og en lang, blå kåbe, som delte sig foran over en skarlagensrød kjole. Den lille Jesus på hendes arm var ikke et spædt barn, – han så ud, som om han kunne gå, hvis hun satte ham ned, og gå rigtig godt. Han var så klog og munter, et barn med et strålende, lyst sind, begge arme strakt en i møde til velkomst, som om han gav

fest for sine små venner og var i begreb med at tage imod dem. Han var en rigtig lille herre præget af munterhed og nåde og fint væsen.

Regnen slog imod taget og skyllede ned ad vinduerne. Udenfor var de nøgne klippeafsatser og alle de skrånende gader lutter vandstrømme; alt var glat og skinnende af væde. Børnene sad tilfredse i deres krog og følte, hvor godt det var at sidde i ly. Jacques sagde, det ville være dejligt, om der var flere lys. Kerterne i votivlysestagerne brændte svagt, og ingen kom ind nu på grund af skylregnen. Det var festligere, var de enige om, når der brændte lys nok foran Sainte Anne til at vise guldblomsterne i hendes kåbe.

"Hvorfor tænder du ikke et lys, Cécile?" spurgte Jacques. "Det gør du jo undertiden."

"Ja, men i dag har jeg ingen penge hos mig."

Jacques sukkede. "Det ville være så dejligt," gentog han.

"Jeg gad vide, Jacques, om det ville være urigtigt af mig at tage et lys og bringe de ti sous herned senere, når regnen er forbi?"

Jacques strålede. Han fandt det en udmærket plan.

"Men det er ikke efter forskrifterne, Jacques. Måske ville det ikke være rigtigt."

"Du ville ikke glemme det, ville du vel?"

"Nej, nej! Men jeg kunne blive dræbt af lynet på vejen hjem, eller noget andet kunne ske. Og så antager jeg, jeg ville dø uden syndsforladelse."

"Men jeg ville fortælle din fader det hele, og han ville give mig de ti sous, så jeg kunne putte dem ned i æsken. Jeg skulle ikke glemme det."

Hun så, hvor brændende han ønskede at tænde et lys. "Godt, så vil jeg gøre det for denne ene gangs skyld, og jeg vil også tænde et for dig. Men du må love mig ikke at glemme det, hvis noget skulle hændes mig."

De gik stilfærdigt op til Sainte Annes fødder, hvor lysene var ved at brænde ned i malmkummen. Hver af dem tog et nyt vokslys ud af æsken nedenunder, tændte det og klemte den hule nederste ende fast på en af de små metalspidser. Efter at have bedt en bøn gik de tilbage til deres bænk for at glæde sig over synet af de to nye strålende stjerner i det brunlige tusmørke. Det var ganske sikkert, at da de nye vokslys brændte klart, begyndte guldblomsterne i Sainte Annes kåbe at komme til syne; ikke fuldstændig, men hvor der var en fold i kåben, syntes guldet at strømme frem som en glinsende væske. Hendes skikkelse dukkede frem fra halvmørket overgydt med et varmt, olieglat, gulligt lys.

Efter lang tavshed tog Jacques ordet.

"Cécile, alle helgenerne i denne kirke holder af børn, gør de ikke?"

"Jo, det gør de! Og Vor Herre Jesus elsker børn. Fordi Han selv var et barn, forstår du."

Jacques havde noget andet på hjerte. I næste nu fik han det sagt. "Undertiden holder matroser også af børn."

"Ja," indrømmede hun med lidt betænkelighed.

Han opfattede forbeholdet i hendes stemme.

"Og de er enestående modige," fortsatte han varmt. "Hvis vi ikke havde matroserne, ville vi aldrig få skibe hertil fra Frankrig eller noget som helst andet."

"Nej, det er sandt," indrømmede Cécile.

Jacques faldt tilbage til tavshed. Han sad og tænkte på en lystig matros fra Bretagne, som havde leget med ham i sommer og udskåret en vidunderlig bæver af træ til ham og malet dens tænder hvide. Han var sejlet herfra med La Garonne for tre uger siden og havde omtrent knust Jacques' hjerte. Med barndommens forunderlige takt, der svigter sjældnere end den dybsindigste diplomati, hentydede Jacques næsten aldrig til sin moder eller hendes hus eller de mennesker, der kom der, når han var sammen med Cécile og hendes fader. Når han besøgte dem, efterlod han sin lille fortid, som den nu en gang var, bag sig uden at nævne den.

Omsider blev regnens hamren på taget svagere, og det begyndte at lysne. Cécile sagde, at nu måtte hun gå hjem. "Kom bare med, Jacques. Bryd dig ikke om dine klæder," sagde hun, da hun så ham tøve, "det skal nok gå. Måske fader vil give dig et bad, mens jeg laver frokost, og så vil vi alle tre drikke vores chokolade bagefter."

Da de forlod deres bænk, kom der en ind i kirken: en meget svær, høj, gammel mand med brede, hængende skuldre og foroverbøjet hoved. Da han tog sin præstehat af i døren, blev en sort kalot tilbage på hans tynde hår. Han gik med stok og syntes at bevæge benene med lidt besvær under den lange, sorte præstedragt. Det var gamle biskop Laval selv, som havde været opholdt af uvejret i mere end en time uden for et af købmandshusene på torvet. Cécile skyndte sig hen til ham, før han fik tid til at knæle.

"Undskyld, monseigneur l'Ancien," sagde hun ærbødigt, "men hvis det er Dem belejligt, ville De så ikke være så venlig at låne mig tyve sous?"

Den gamle mand så på hende og rynkede bryn. Hans øjne var store og tankefulde og lå dybt inde under panden. Han havde en så lang, hængende næse og en så barsk og bitter mund, at han godt kunne have skræmmet et barn, der ikke kendte ham. Med stort besvær fik han en lille sort pung frem under præstedragten. Der var ikke meget i den.

"Ser De," forklarede Cécile, "den lille dreng og jeg ville så gerne ofre lys, og jeg havde ingen penge hos mig. Jeg ville nu gå op til min faders butik og få nogle, men jeg ville hellere forlade kirken uden at skylde penge for lysene."

Den gamle mand nikkede og så ud til at more sig en smule. Han lagde to mønter i hendes hånd, og hun gik ned i kirken for at lægge dem i æsken, mens Jacques, der havde gemt sig så godt han kunne op ad muren, måtte udholde en skarp undersøgelse af biskoppens glødende øjne. Da hun kom tilbage, fandt hun dem iagttagende hinanden i tavshed, men meget opmærksomt; den gamle mand stod og stirrede ned fra sin store højde; den lille dreng, med fingeren i munden, så undselig op til biskoppen, men på en måde, der slog hende som meget personlig. Cécile tog ham ved hånden og førte ham hen til døren. Da hun så tilbage over sin skulder, så hun biskoppen falde tungt på knæ med et udbrud, der halvvejs var et suk og halvvejs en stønnen.

Alt glinsede, da de trådte ud på torvet; der var endnu ingen sol, men et strålende regngråt skær, der forvandlede de skifergrå tage og mure til sølv, slebet stål og perlemor. Lange røgfarvede tågeslør blev hængende i fyrreskovene på den anden side af floden. Og hvor duftede luften frisk og fornyet!

"Jacques," spurgte Cécile forundret, "kender du monseigneur Laval? Har han nogen sinde talt med dig?"

"En gang har han gjort det, tror jeg."

"Om hvad?"

"Det kan jeg ikke huske."

De gik op ad bjerget hånd i hånd.

Han både huskede det og huskede det ikke; det kom til ham i glimt, i billeder uden ord, som en drøm. Måske var det en drøm. Han kunne aldrig have fortalt Cécile om det, eftersom det var svært for ham at tale selv om det, han kendte rigtig godt. Men når han tilfældigt så gamle biskop Laval, følte han, at en gang for længe siden var der hændet noget rart mellem dem.

Det var sket for to år siden, da han kun var fire år, inden han overhovedet kendte Auclairs. Det var i januar. Hele dagen var der faldet let, klæbrig sne, med mellemrum, uden at tage rigtig fat. Henad aften slog vejret om; solen kom frem, netop i færd med at gå ned bag den store vestlige fyrreskov; den hang der som en truende kugle, og hele den snedækkede klippe glødede i orangegul ild. Solen blev en halvkugle, derefter kun et rødt bryn, for til sidst at forsvinde bag skoven og efterlade luften klar og blå og meget koldere, med en bleg, citronfarvet måne svævende højt oppe. Ikke en vind rørte sig; det var en stille, måneklar nat, og inden en time efter solnedgang var den våde sne frosset fast på tage, spir og træer. Alt på klippen var overtrukket med glitrende hvid is. Det var et syn, der kunne opildne det sløveste sind. Nogle pelsjægere fra Three Rivers var i byen. De havde spist til aften hos "Frøen", og bagefter overtalte de hende til at tage med på en køretur i deres hundeslæder op ad den tilfrosne St. Lawrence-flod. Jacques var i seng og sov

trygt. 'Toinette lagde et ekstra tæppe over ham og stablede en favnfuld brænde i ovnen; så gik hun ud med de unge mænd og tog "Sneglen" med. Hun mente at være borte en time eller to; men de havde nok af cognac til at holde sig varme, og så fik de en nat ud af det. Slædekørsel i måneskin på den brede frosne landevej i stille vejr var en pragtfuld sport.

Da hun havde været et par timer borte, vågnede Jacques iskold og kaldte på sin moder. Lidt efter sprang han op og begyndte at lede efter hende. Han gik først hen til "Sneglens" seng, men den var også tom. Måneskinnet oplyste stuen, men ilden var gået ud, og rundt om ham knagede og knirkede alt af kulde. Han fandt sine sko og et gammelt sjal og gik ud i sneen for at søge efter sin moder. Der var stille i de fattige nabohuse. Han gik bag kongens pakhuse op ad Notre Dame-gaden til torvepladsen. De brave købmænd var i seng for længe siden, og alle husene var mørke undtagen ét, hvor husmoderen var meget syg. Statuen af kong Louis, med kappe og hjelm af sne, så skrækindjagende ud i måneskinnet. Jacques var allerede for klog til at banke på i det velbyggede, hyggelige hus, hvor han så et oplyst vindue; han vidste, at hans moder ikke var vel anset af disse rige folk. Da han ikke anede, hvorhen han skulle gå, fulgte han den eneste vej, der førte videre frem, og gik op ad Mountain Hill.

Heldigvis var der et andet menneske ude den nat. Gamle biskop Laval, som aldrig skånede sig selv, havde været nede på torvet for at våge hos den syge kvinde. Han kom nu asende sig op ad bjerget i sin pelskappe og sin høje pelshue, der næsten var lige så imponerende som hans biskoppelige bispehue, med en stok i den ene hånd og en lygte i den anden. Hans

kammertjener fulgte bagefter. De kom netop forbi den nye biskops palads, der nu var koldt og tomt, da monseigneur de Saint-Vallier var i Frankrig. Lige da de drejede ind under terrassens støttemur, hørte de et barn græde. Biskoppen standsede og lod sin lygte lyse i alle retninger. På stentrappen, der førte gennem muren op til den biskoppelige residens, så han en lille dreng, næsten et spædt barn, sidde i sneen, krybende sammen under muren.

"Hvor hører han hjemme?" spurgte biskoppen sin tjener.

"Det ved jeg virkelig ikke, monseigneur," svarede Houssart.

"Tag ham op og bring ham med hjem," sagde biskoppen. "Knap din frakke op og læg ham ind til din krop." Så fortsatte han sin gang med lygten i hånden.

Den gamle biskop boede i præsteboligen, oprindelig en del af hans seminarium. Hans private værelser var små og tarvelige. Alt sit sølvtøj, sit fløjl og sit dækketøj havde han lidt efter lidt givet bort til trængende sognebørn, til mennesker, der led nød. Han havde bortgivet indtægterne af sine abbedier i Frankrig og havde overdraget sine store gavebreve på canadisk jordegods til seminariet. Han levede i utilhyllet fattigdom.

Da de var kommet hjem, befalede han Houssart straks at tænde op i ovnen, – havde han været alene, ville han have klædt sig af og være gået i seng i kulde – og at koge vand, så han kunne give barnet et varmt bad.

"Er der noget mælk?" spurgte han.

Houssart tøvede. "En lille smule til Deres chokolade i morgen, monseigneur."

"Tag den, og sæt den til varme på ovnen. Hæld lidt cognac i den, og bring mig, hvad der er af brød i huset."

En mærkelig oplevelse kunne Jacques huske senere. Han sad på kanten af en smal seng, indhyllet i et tæppe, i skæret fra en blussende ild. Han var lige blevet badet i varmt vand; karret stod endnu på gulvet. Ved siden af det knælede en meget høj gammel mand med store øjne og en lang, hængende næse og en lille sort kalot på hovedet, og han gned Jacques' fødder og ben meget blidt med et håndklæde. De var ganske ene, de to, og ilden var klar nok til at se tydeligt. Hvad han især huskede var, at denne gamle mand, efter at have tørret ham så omhyggeligt, bukkede sig ned og tog hans fod i sin hånd og kyssede den; først den ene fod og så den anden. Så meget huskede Jacques.

Da tjeneren kom tilbage, gav de barnet varm mælk med lidt brød i og lagde ham i biskoppens seng, skønt Houssart tiggede ham om at lægge drengen i hans.

"Nej, vi vil ikke flytte ham. Han er allerede ved at falde i søvn. Jeg ved ikke, om den pludselige rødme er tegn på feber eller ikke."

"Monseigneur," hviskede Houssart, "nu, da jeg har set ham ved lys, kan jeg genkende barnet. Han er søn af denne 'Toinette Gaux, den kvinde, der kaldes 'Frøen'."

"Aha!" Den gamle mand nikkede alvorligt. "Det må have sin betydning, også det. Læg mere brænde i ovnen og gå så. Jeg vil hvile her i min lænestol med min pelskappe over knæene, til det bliver tid at ringe til messe." Biskoppen stod op klokken fire hver morgen, klædte sig på i kulde, gik med sin lygte ind i kirken og ringede til tidlig messe for den arbejdende befolkning. Mange skikkelige mennesker, som slet ikke ønskede at gå til messe, knurrede, når de hørte den hæse, frosne klokke klinge under den sorte himmel, hvor der endnu

ikke var en antydning af daggry, men gik i kirke alligevel, fordi de tænkte på den gamle biskop med rebet i hånden, og fordi hans vilje var stærkere end deres. Han var en stædig, egenmægtig, tyrannisk, trættekær gammel mand, men ingen kunne nægte, at han vogtede sin hjord.

Da biskoppens tjener var gået, og han var alene med det sovende barn, anbragte han sine hovne ben på en stol, dækkede dem med sin kappe og hensank i dybe tanker. Han følte, at dette ikke var et tilfælde. Hvorfor havde han på trappen op til det kostbare biskoppelige palads, der var bygget til spot og spe for ham og hans opofrelse til fattigdom, fundet et drengebarn, halvnøgent og grædende i den ubarmhjertige kulde? Hvorfor havde denne påmindelse om det frelsende Jesusbarn ligget netop der, under det hus, han aldrig gik forbi uden bitterhed, der var ham en torn i kødet? Havde han været alt for optaget af sine kampe med guvernører og intendanter under det vanskelige arbejde at grundlægge og ordne sin kirke her på denne klippe, at uddanne en indfødt præstestand og sikre dens fremtid?

Monseigneur de Laval havde ikke altid været en praktisk, målbevidst mand.

For mange år siden i Bernières' Hermitage i Caen, var hans liv helt optaget af betragtning og bøn. Ikke før han blev sendt ud til Canada for at omdanne en grænse-missionsmark til en fast del af kirken, var han blevet en handlingens mand. Når han betragtede sit liv, faldt det i to ligeløbende afsnit. De første seksogtredive år havde været optaget af rent personlig gudsfrygt, der skulle bringe hans sind og vilje til at underkaste sig hans åndelige vejledere. De sidste seksogtredive år havde

været brugt til at bringe andre menneskers sind og vilje til at underkaste sig hans, – eftersom han kun havde én vilje, og det var kirken i Canadas overhøjhed. Mon denne hændelse i nat skulle være tegn på, at det var på tide at vende tilbage til hans tidligere livs betagne og mystiske andagt?

Om morgenen, da biskoppen kom tilbage efter at have ringet til tidlig messe, inden det endnu var lyst, sendte han sin tjener rundt i byen til de huse, hvor der var børn, for at bede om sko det ene sted, om en lille bluse det andet, – hvad som helst moderen nu kunne undvære fra sine egne småfolk.

Imidlertid var 'Toinette Gaux kommet hjem og blev bange, da hun savnede sin søn. Men hun skammede sig ved at gå og lede efter ham. Hun tænkte, at en eller anden nabo ville bringe ham hjem, og hvor fræk hun end var, frygtede hun det øjeblik. Hun fik visselig, hvad hun havde fortjent, da to lange, sorte skygger faldt på den skinnende hvide sne uden for hendes dør; biskoppen med sin høje pelshue gennemstak den frosne skorpe med sin stok, og bag ham kom Houssart, der bar den lille dreng.

Biskoppen kom ind uden at banke på og gjorde tegn til sin tjener om at sætte barnet ned og så fjerne sig. Han stod nogle øjeblikke ansigt til ansigt med kvinden i tavshed. 'Toinette var ingen tåbe; hun følte al den ærefrygt, han indgød: den lange række ædelt blod og myndighed bag ham, kirkens magt og personlighedens magt. Hun ønskede, jorden ville opsluge hende. Ikke en smule af hendes uforskammethed var levnet hende. Hendes tunge blev stum. Hans tavshed var så frygtelig, at det var en lettelse, da han begyndte at tordne og fortælle hende, at selv skovens vilde dyr beskyttede deres unger. Han

sagde, at han havde i sinde at holde øje med denne dreng; hvis hun forsømte ham, ville han tage barnet og anbringe det hos menighedssøstrene, ikke her, men i Montreal, for at anbringe ham så langt som muligt fra en fordærvet moder.

'Toinette vidste også, at han ville gøre det. Da hun var en lille pige, havde hun ofte hørt folk tale om en ganske lignende egenmægtig handling af biskoppen. En rig mand i Quebec havde fået en pige fra Frankrig over for at tjene som bonne i hans familie. Biskoppen fandt, at hun ikke gik tit nok til messe og ikke fik ordentlig kristelig opdragelse. Derfor tog han hende ved hånden en dag, han mødte hende på gaden, og førte hende til ursulinerindernes kloster, hvor han anbragte hende hos de klostergivne søstre. Der blev hun, indtil guvernøren gav hendes herre en tilsigelse om at søge overalt efter sin tjenestepige og tage hende, hvor som helst han fandt hende. Men 'Toinette vidste, at en kvinde af hendes slags, uden penge eller godt navn og rygte, havde ringe udsigt til at få sin dreng igen, hvis biskoppen en gang tog ham fra hende.

Hun holdt Jacques hjemme hele resten af vinteren og gik aldrig ud selv, uden at "Sneglen" var der for at passe på ham. Det var først, da sommerskibene kom og bragte nye kærester og nye adspredelser, at Jacques fik lov til at løbe ud på gaderne og lege.

Note 1: **Denne kirke i den nedre by:** Denne gamle kirkes særlige ynde blev i høj grad ødelagt ved de uheldige forandringer i lysvirkningen, der blev gjort i efteråret 1929. *Forf.anm.*

4

Cécile gik med Jacques til Noël Pommier for at få taget mål til hans nye sko. Skoflikkeren boede halvvejs nede i Holy Family Hill, den stejle gade, der førte brat ned fra domkirken til floden. Der var andre skomagere i Quebec, men alle standspersoner gik til Pommier, hvis de ikke en eller anden gang havde fået et brysk svar af ham. Han ville ikke fremskynde et stykke arbejde for nogen som helst, hverken for greven eller intendanten eller biskoppen. Hvis nogen prøvede på at skynde på ham, blev han tvær og sagde sandsynligvis noget, som en selvbevidst personlighed ikke kunne tillade sig at ignorere. Det havde rygtet sig, at han havde talt usømmeligt til monseigneur de Saint-Valliers kammertjener og havde sagt til ham, at det ville være rimeligere, hans herre fik alle sine sko syet i Paris, hvor han tilbragte så meget af sin tid. I hvert fald var den nye biskop holdt op med at give ham sin søgning, hvad der var en sorg for Pommiers gudfrygtige moder.

Da børnene kom ind ad døren hos skoflikkeren, fandt de ham siddende på sin bænk med en sko mellem knæene, i færd med at sy sålen til overlæderet. Da han så, det var monsieur Auclairs datter, rejste han sig og lagde arbejdet til side. Han var en undersætsig mand med foroverbøjede skuldre; hans hoved var dækket af groft sort hår, der var klippet kort som børster; hans kødfulde ansigt var mørkerødt og furet af dybe folder. De blårøde årer, der bredte sig som små rødder rundt om hans næsebor, antydede en lejlighedsvis nydelse af cognac. Når Pommier stod med de sværtede hænder hængende ved siden af sit skødskind og de knudrede, hårede arme nøgne til albuen,

lignede han en sort bjørn, der stod oprejst. Hans øjne var også små som en bjørns og noget blodsprængte.

"Goddag, mademoiselle Cécile, hvad kan jeg tjene Dem med?"

"Hvis De vil være så venlig, monsieur Pommier, så har jeg lille Jacques Gaux med for at få taget mål til hans sko. Har grevens kammertjener ikke talt med Dem om det?"

Pommier nikkede. "Sæt dig der, lille mand, og lad mig se." Han anbragte Jacques på en stol med stråsæde, (en gammel stol, hans fader havde bragt med fra Rouen sammen med sin skomagerbænk og sit værktøj), tog det lasede fodtøj, drengen havde på, af ham og gav sig til at undersøge hans fødder og tage mål af dem.

Mens dette foregik i dyb tavshed, åbnedes døren til husets bageste del, og Pommiers moder, en mager, livlig gammel kone med krykke, kom efter en let banken fra dagligstuen ind i butikken. Hun omfavnede Cécile med henrykkelse og talte meget venligt til Jacques, da han blev forestillet for hende.

"Jeg har aldrig før set denne lille fyr, fordi jeg ikke kommer ret meget omkring, men jeg holder af at kende alle børnene i Quebec. – Du vil da blive meget glad ved at få fine nye sko, min dreng?"

"Ja, madame," mumlede Jacques.

"Og du har helt forsømt mig i den sidste tid, Cécile. Jeg ved godt, du har nok at bestille hjemme, men jeg har ventet dig hver dag, lige siden skibene sejlede. Min søn så din fader på torvet i går og lagde mærke til, at han forsynede sig med rigeligt forråd til dig." Madame Pommier satte sig på en af træstolene uden ryg og lagde krykken tværs over sine knæ. Hun kom altid ind i

butikken, når der var kunder, og hun holdt af at vide, hvad hendes søn bestilte hvert minut dagen igennem.

Da Cécile var lille, plejede madame Pommier at besøge hendes moder meget ofte. Hun var en af de første venner, madame Auclair fik i Quebec, og havde tit rakt hende en hjælpende hånd i hendes anstrengelse for at føre hus på et sted, hvor der ikke var de bekvemmeligheder, hun var vant til. Pommiers selv var gamle beboere, der havde levet der, lige siden Noël var en halvvoksen dreng, og hans fader havde været grevens skomager i hans første statholdertid for nogle og tyve år siden. Netop på den tid madame Auclairs helbred begyndte at svigte hende, var madame Pommier faldet på den frosne bakke uden for sin egen dør og havde brækket hoften. Den dygtige kirurg Gervaise Beaudoin tilså hende, men skønt benet voksede sammen, var resultatet dårligt, og det ene ben blev meget kortere end det andet. Monsieur Auclair havde lavet en krykke til hende, og da hun var spinkel og meget energisk, var hun snart i stand til at gå omkring i sit eget hus og passe sine pligter. Mange gange havde Cécile truffet hende ved komfuret, hvor hun med krykken under venstre arm tumlede med sine gryder og fade lige så behændigt, som om hun ikke var støttet af en trækrykke. Om vinteren kom hun endog undertiden til messe. Hendes søn havde anbragt en lænestol på slædemeder, og i den skubbede han hende op ad det sneklædte bjerg til domkirken.

Da skoflikkeren havde taget sine mål og skrevet dem ned, genoptog han sit arbejde og begyndte at jage sin syl gennem læderet og trække den store nål med beget tråd igennem bagefter. Al slags værktøj øvede et vist trylleri over Cécile; hun

elskede at se en skomager eller en tømrer ved sit arbejde. Jacques, som aldrig før havde set noget lignende, fulgte Pommiers sorte fingre med forbavselse. De sad begge to ganske stille, og den gamle moder sluttede sig til dem i deres beundring af hendes flinke søn. Pludselig kom hun i tanker om noget og pegede med sin krykke på et lille skab med hylder, der var dækket af et gardin. Der opbevaredes damesko, der var sendt til reparation eller var gjort i stand, fordi de var for personlige til at udstilles på de åbne hylder sammen med mandfolkestøvler

"*Tirez, tirez,*" hviskede madame Pommier. Cécile sprang op og trak gardinet til side, og straks vidste hun, hvad den gamle frue ønskede at vise hende: et par smukke morgensko af rødt atlask, broderede med guld og purpur og forsynede med lædersåler og læderhæle.

"Nej, madame, hvor er de yndige! Hvem tilhører de?"

"Monseigneur l'Ancien. Det er hans hjemmesko. Min søn skal forsåle dem; se, de er næsten slidt helt itu. Houssart siger, han går frem og tilbage i sit værelse om natten, når han forretter sine andagtsøvelser, for at han ikke skal blive overmandet af søvnen."

"Men de er så små; er det muligt, at han kan gå med dem? Og hans gang er tilmed så tung."

"Det er, fordi hans ben er dårlige. Men han har en meget lille fod, særdeles distingveret. Det er, fordi han er en Montmorency; han er en adelsmand, ved du nok."

Her strakte Pommier selv hånden op til en hylde med trælæster oven over sit hoved og rakte en af dem til Cécile.

"Det er hans fod, mademoiselle."

Cécile tog det glat formede stykke træ i hånden og undersøgte det interesseret. På sålen havde Noël med sin syl kradset: "Mgr. Lav'".

"Og lige ved siden af den," sagde madame Pommier, "vil du finde guvernørens. Han har også en velskabt fod, meget høj vrist, men stor, som det er nødvendigt for en soldat. Og der til venstre ligger intendantens og madame de Champignys".

"Åh, monsieur Pommier, De har alle de fornemme folks fødder her! Har De lavet dem alle sammen selv?"

"Nej, nej! Nogle er fra min fars tid. Du må gerne se på dem, hvis det morer dig. "

Cécile tog dem ned den ene efter den anden. Ganske vist syntes hun, at de alle lignede hinanden en hel del; men hun kunne gætte sig til hver enkelt læsts original af sylens kradserier på sålen. På en stavede hun sig til bogstaverne "R. Cav." Hun prøvede på at regne ud, hvis fod det kunne være, da Pommier forskrækkede hende lidt ved med et meget besynderligt tonefald at sige:

"Den fod vil aldrig komme tilbage."

Hun kunne ikke afgøre, om han var vred eller bedrøvet, – der var noget skurrende i hans stemme.

"Men hvorfor ikke, monsieur Noël, hvorfor ikke?"

"Den gik for langt bort," svarede han med samme bitre bryskhed.

Hun stirrede på inskriptionen. Den gamle frue vinkede ad hende og fulgte bogstaverne med fingeren. "Det er min mands mærkning; han brugte altid store bogstaver. Det betyder Robert Cavelier de la Salle."

Cécile trak vejret dybt. "Monsieur Noël tror altså, han virkelig er død?"

Noel så op fra sin begede tråd. "Alle og enhver ved, han er død, mademoiselle. De folk, der siger, han vil komme tilbage, er tåber. Han blev myrdet tusind mil borte. Tonti bragte meddelelsen. Robert de la Salle har været her i butikken mange gange, mens jeg var en halvvoksen dreng. Han var en trofast mand, mademoiselle, og ingen var tro mod ham undtagen monsieur le comte; hverken hans egen broder eller hans brodersøn eller hans konge. Det er altid sådan, når der er en fremragende mand i en slægt. Men jeg vil altid gemme hans læst. Den fod gik længere end nogen anden i New France." Han så igen nedad og begyndte på ny at jage sylen gennem læderet.

Cécile vidste, det ville være unyttigt at udspørge ham, – et sådant udbrud var ganske usædvanligt hos Pommier. Men da hun kom hjem, bragte hun sagen på bane og spurgte sin fader, om det var sandt, at abbé Cavelier havde stået fjendtligt over for sin broder.

"Det ved jeg ikke, mit barn. Ingen ved, hvad der skete derude. Greven giver ham skylden, men på den anden side har greven altid hadet abbé Cavelier."

5

Det var ud på eftermiddagen Allehelgensdag. Jacques var kommet op ad bjerget i en forrygende snestorm for at tage sine nye sko på for første gang. Da han havde snøret dem med stor omhu, stod han op og så fra den ene til den anden af sine to venner med et glad, overrasket, mildt smil. Han var visselig ikke et smukt barn, men han havde én skønhed: sine barnetænder. Når hans blege læber skiltes, viste hans tænder sig virkelig som to perlerækker: glatte, regelmæssige, alle lige store, skinnende som de perler, der lige har et svagt lilla skær. De hårde skorper, der for det meste var hans kost, holdt dem blankslebne som virkelige juveler. Cécile håbede blot, at hans næste sæt tænder ikke ville blive smalle og spidse egerntænder som hans moders.

Da monsieur Auclair spurgte Jacques, om skoene passede, så han forundret op og sagde: "Ja, naturligvis, monsieur," som om det var umuligt andet.

Apotekeren trak sig tilbage til butikken, hvor han var i færd med at koge fyrretræsskud (*bourgeons des pins*) for at lave hostesaft. Cécile fortalte Jacques, at hun i sin *Helgenernes Levned* havde fundet billedet af en lille dreng, der lignede ham meget.

"Jeg vil altid gemme det som et billede af dig, Jacques. Se, det er lille St. Edmond. Han var en engelsk helgen, og han blev ærkebiskop af Canterbury. Men han døde i Frankrig i klosteret i Pontigny. Sæt dig her ved siden af mig, så vil jeg læse for dig, hvad der står om ham:

'Edmond var allerede som barn et mønster på dyd, takket være hans fromme moders kærlige omhu. Man så ham kun i

skolen og i kirken; han delte sin tid mellem bøn og læsning og berøvede sig de mest uskyldige fornøjelser for at hellige sig Jesus og hans guddommelige moder, hvem han tilbad med en særlig ærefrygt. En dag, da han gik fra sine legekammerater for at samle sig til bøn, viste Jesusbarnet sig for ham i al sin skønhed og sagde: 'Jeg hilser dig, du kære.' Edmond blev helt betaget og turde ikke svare, men den hellige frelser fortsatte: 'Kender du mig ikke?' – 'Nej,' svarede barnet, 'og du kender vist heller ikke mig, men antager mig for en anden.' – 'Hvorledes?' fortsatte det lille Jesusbarn, 'kender du mig ikke? Og jeg er dog altid hos dig og følger dig over alt. Se på mig, jeg er Jesus. Bevar altid dette navn i dit hjerte og bær det på din pande, så skal jeg holde min hånd over dig og beskytte dig mod en pludselig død.'"

Det lille træsnit i Céciles gamle bog viste virkelig, hvor meget den hellige dreng lignede Jacques: en klodset lille fyr, forlegen over åbenbaringen, stod kejtet med fingeren i munden; hans hage havde ingen spids, fordi den gamle blokbog, billedet var trykt efter, havde været slidt itu. Ved siden af ham stod det himmelske barn i en stråleglorie, på højde med Edmond, venlig som en legekammerat og med fødderne på jorden, ikke svævende i luften, som syner plejer at gøre. Jacques bøjede sig over bogen, satte tommelfingeren på billedet for at holde det fladt og bad Cécile om at læse det igen, for at han kunne huske det. Da hun var færdig, drog han et dybt, lyksaligt suk.

"Jeg ville ønske, den lille Jesus ville vise sig sådan for mig, stående på jorden. Så ville jeg ikke blive bange," hviskede han.

"Jeg tror ikke, han nogen sinde gør det her i Canada, Jacques. Skønt måske. Han viser sig for eneboersken i Montreal; hun er så overordentlig hellig. Jeg ved, engle besøger hende. Men jeg

tror, han tit er i din nærhed og bevarer dig fra det onde, som han sagde til St. Edmond: Jeg er dog altid hos dig og følger dig over alt. Nu kan du se på de andre billeder, mens jeg laver vores chokolade. Da det er Allehelgensdag, bør vi tænke meget på helgenerne."

Jacques sad med bogen i hjørnet af den røde sofa, men han vendte ikke bladene. Han sad og så på brændeknuderne, der blussede på arnestedet og kastede glimt på glimt over den porcelænshyrdedreng, der var genstand for hans særlige beundring. Han hørte tøsneen piske mod vinduesruderne og tænkte på, hvor dejligt det var at have så hyggeligt et sted at komme til. Da chokoladen begyndte at udsende sin stærke vellugt, dirrede hans næsebor som en hundehvalps. Cécile bragte sin faders kop ind til ham i butikken, og så satte hun og Jacques sig ved den ene ende af bordet, hvor hun havde bredt en serviet over bordtæppet.

Hvor meget Jacques end holdt af chokolade, (for så vidt han vidste, var dette det eneste hus i verden, hvor man drak denne vederkvægende drik), var der noget, han brød sig endnu mere om, noget, der gav ham en slags højtidelig tilfredsstillelse: Céciles kop. Hun havde en sølvkop med hank; på forsiden var der indgraveret en lille krans af roser, og inden i kransen stod navnet Cécile graveret i sølvet. Hendes tante Clothilde havde givet hende den, da hun kun var en lillebitte pige, så den havde været hendes hele livet igennem. Det var det, der forekom Jacques så vidunderligt. Hans klæder havde altid tilhørt en eller anden, før de blev syet om til ham; han sov, hvor der var plads til ham, undertiden hos sin moder, undertiden på en bænk. Han havde aldrig ejet noget, der var hans eget, undtagen sin

legetøjsbæver, – og nu ville han jo have sine sko, der kun var syet til ham. Men at have en lille kop med sit navn på, – selv om man døde, ville den stadig være der – med ens navn på.

Mere end butikken med alle de hvide stenkrukker og hemmelighedsfulde redskaber, mere end gulvtæppet og gardinerne og den røde sofa fastslog den kop Cécile som født til sikkerhed og særrettigheder. Han betragtede den med ærbødig, vemodig beundring. Før mælken eller chokoladen var skænket, holdt han af at tage den og med sine fingerspidser følge de bogstaver, der for ham gjorde den til hendes særlige, næsten indviede ejendom. Da hans opmærksomhed så øjensynligt var knyttet til hendes kop, havde Cécile mere end én gang foreslået ham at drikke sin chokolade af den, så ville hun bruge en anden. Men han rystede på hovedet, ude af stand til at forklare sig. Det var slet ikke det, hendes kop betød for ham. Faktisk kunne Cécile ikke forstå, hvad den betød for ham; hun var alt for lykkelig.

De havde næppe drukket den sidste dråbe og spist den sidste brødkrumme, før butiksdøren fløj op, og de hørte en kvindes stemme. Uden at sige et ord lod Jacques sig glide ned på gulvet og begyndte at tage sine nye sko af. Cécile sad ganske stille. Ude i butikken stod Auclair ansigt til ansigt med en lidenskabelig ung kvinde, let forpustet, med hovedet og skuldrene tæt indsvøbte i et sjal; kinderne var røde af blæsten, og hendes lyse hår krusede sig om panden og glinsede af vanddråber. Apotekeren rejste sig op og sagde høfligt:

"Goddag, 'Toinette, hvad ønsker De?"

Hun slog med nakken. "Ikke noget af Deres gift, ellers tak! Jeg tror, min søn er her?"

"Det tror jeg også. Han er i rigtig gode hænder, når han er her."

'Toinette stillede sig i positur med hånden i siden. "Jeg er moder, at De ved det! At sørge for min søn er min sag."

"Ganske rigtigt."

"Hvad er det så, jeg hører om Deres køben sko til ham? Jeg er hans moder. Jeg skal nok give ham sko, når jeg finder det nødvendigt. Jeg er fattig, det er sandt; men jeg vil ikke have Deres penge, som er prisen for gift."

"Godt. Jeg skal sørge for, at De ikke får nogen af dem. Men jeg har ikke betalt for skoene. De blev købt for guvernørens penge."

'Toinette så interesseret ud. Hvasse blink lynede i hendes øjne, sylespidse som hendes tænder. "Guvernøren? Det er noget helt andet. Guvernøren er vor beskytter; han skylder os noget. Og kongen skylder os noget som børn af de stakkels mennesker, der som min moder blev sendt herud under falske foregivender."

Auclair rakte en advarende finger i vejret. Det gjorde ham ondt for hende, fordi han så, hvor ilde til mode hun var over sin uforskammethed. "Læg dig ikke ud med regeringen, min pige. Du får ikke noget godt ud af det, men det kunne bringe dig i forlegenhed."

'Toinette løste sit sjal, men bandt det fastere et øjeblik efter. Hun ønskede, hun havde været høfligere; måske ville de have budt hende en kop chokolade. Hun kaldte skarpt på Jacques. Han kom straks, uden at sige et ord, med sine nye sko i hænderne og de gamle på fødderne. Hans moder greb ham i skulderen med et puf, – hun kunne ikke slå ham i apotekerens

nærværelse. "Au revoir, monsieur," snerrede hun, da Auclair åbnede døren for hende. Hun gik ned ad bjerget med udfordrende lange skridt og løftet hoved, og Jacques travede bag efter hende så hurtigt, han kunne, med et udtryk af anspændt alvor, glippende med øjnene mod snefnuggene; de nye sko bar han foran sig med sålerne opadvendt på en højst unaturlig måde, som om han bar et fad fuldt af vand og anstrengte sig for ikke at spilde en dråbe.

Auclair stak hovedet ud og fulgte dem med øjnene til omdrejningen; så lukkede han døren. Han så på sin datter og sagde:

"Hun har vist tænder; nu vil hun ikke yppe mere kiv i nogen tid. Hun vil lade ham gå med de nye sko. Hun var glad ved dem, men bange for at vise det."

"Han tog sine nye strømper af og stoppede dem ind under sine bluse, papa!"

Auclair lo. "Hvor tit har jeg ikke set børn og hunde og selv tapre mænd hurtigt påtage sig en lumsk optræden for at værne sig mod en opfarende kvinde! Jeg tvivler på, hun er så hård mod ham hjemme. Når hun er blandt folk, der ser ned på hende, lader hun det gå ud over ham."

Den aften gik de ikke deres sædvanlige tur efter middagen, fordi vejret var så råkoldt, men sad ved ilden og hørte på sneens pisken mod ruderne.

"Papa," sagde Cécile, "vil du lade en messe læse for stakkels Bichet i år, som du plejer?"

"Ja, den tiende november, den dag, da han blev hængt."

Denne messe lod Auclair læse i Récollet-brødrenes kapel, hvor grev Frontenac hørte messe hver morgen.

"Vil du ikke fortælle mig om Bichet igen, så det kan stå rigtig frisk for mig, når jeg hører messen?"

"Nu vil det ikke holde dig vågen, som det gjorde, første gang jeg fortalte dig det, vel? Vi må ikke sørge over de begivenheder, der er sket for så mange år siden, – og dette skete, da greven var i Canada første gang, mens din bedstefader og bedstemoder begge to var levende.

– Stakkels gamle Bichet havde boet i vores kælder, lige fra jeg var dreng. Han var skærsliber og plejede at gå ud hver dag med sit hjul på ryggen, og han tjente et par sous ved sit håndværk. Men han kunne aldrig have holdt sig med fodtøj, så meget, som han travede, hvis din bedstefader ikke havde givet ham sine gamle sko. Han betalte naturligvis ingenting for sit logi. Han havde sin seng på gulvet i en tør krog af kælderen, hvor safter og tinkturer blev opbevarede. I meget stærk kulde lagde din bedstemoder et par mursten mellem kullene, når hun lavede aftensmad, og gamle Bichet tog de varme sten med ned og lagde dem i sin seng. Og hun gemte tit en kop varm suppe og et stykke brød til den gamle mand og lod ham spise det i det varme køkken, for han var meget pæn og renlig. Når jeg havde nogle sparepenge, eller jeg havde fået drikkepenge for at bringe medicin til en eller anden nabo, gemte jeg altid lidt til den gamle skærsliber. Han var tilbageholdende og tålmodig og plagede os aldrig med sine vanskeligheder, skønt han må have haft mange. Hver lørdag, når din bedstemoder stegte en steg og havde ild på, plejede hun at koge en kedel vand til ham, og han bar den ned i sin krog og vaskede sig. Han var en kristen og gik

til messe. Han var en god mand, venlig mod folk, der havde det værre end han, for dem var der endda nogle af.

På den tid lå der et hus i Rue du Figuier, som længe havde været lukket, da familien var flyttet til Fontainebleau, og den tomme vognport blev benyttet som opbevaringsrum for gamle møbler. Opsynsmanden var en skødesløs fyr, som gik på kro med sine kammerater og lod stedet være ubevogtet. I vognporten stod to messingkedler, som havde stået der i mange år og ikke gjort mindste gavn. Bichet må have set dem mange gange, når han gik ind og ud for at slibe opsynsmandens forskærerkniv.

En aften, da fyren var ude at svire, tog Bichet de to kedler. Han bragte dem til en isenkræmmer og solgte dem. Ingen ville nogen sinde have savnet dem, men Bichet havde en fjende. I nærheden af os boede der en degenereret, halvfjollet dreng med tilbøjelighed for grusomhed. Han pinte herreløse katte, ja selv spurve, når han kunne fange dem. Gamle Bichet havde mere end én gang grebet ham i hans unoder og irettesat ham og befriet hans ofre. Drengen var snu, og han plejede at udspionere Bichet. Han så ham gå væk med de to messingkedler og meldte ham til politiet. Bichet blev anholdt på gaden, da han var ude med sin slibesten, og ført til Châtelet-fængslet. Han tilstod straks og sagde, hvor han havde solgt kedlerne. Men det var ikke nok for politibetjentene; de lagde ham på pinebænken og tvang ham til at tilstå en levetid i forbrydelse, at tilstå, at have stjålet fra os og fra grev Frontenacs hus, hvad han aldrig havde gjort.

Din bedstefader og jeg skyndte os til fængslet for at tale hans sag. Din bedstefader sagde til dem, at en så gammel og

skrøbelig mand ville tilstå hvad som helst i frygt og pine, da han ikke vidste, hvad han selv sagde; at en tilståelse, afgivet på pinebænken, ikke var et pålideligt vidnesbyrd. Dette gjorde dommeren rasende. Hvis vi ville aflægge ed på, at fangen aldrig havde stjålet noget fra os, ville han lade ham spænde fast igen og tvinge ham til at rette sin tilståelse. Vi så, at det eneste, vi kunne gøre for vores gamle logerende, var at lade ham forsvinde hurtigt. Til alt held for Bichet var fængslet overfyldt, og han blev hængt næste morgen.

Din bedstemoder kom aldrig over det. Hun havde i lang tid kæmpet med astma hver vinter, men da astmaen begyndte det år, holdt hun op med at kæmpe. Hun sagde, hun brød sig ikke om at leve længere i en verden, hvor der kunne ske noget så grusomt."

"Og jeg er ligesom min bedstemoder," udbrød Cécile og greb sin faders hånd. "Jeg ønsker ikke at bo der. Jeg ville hellere blive i Quebec altid! Ingen bliver pint her, undtagen af indianerne inde i skovene, og de kender jo ikke noget bedre. Men hvorfor tillader kongen sådan noget, når de siger os, han er en god konge?"

"Det er ikke kongen, mit barn, det er loven, loven skal beskytte ens ejendom, men den har for store tanker om ens ejendele. Et par messingkedler, en gammel sadel regnes for mere værd end en stakkels mands liv. Kristus ville have tilgivet Bichet, som han tilgav røveren på korset. Vi må tænke på ham i Paradis, hvor ingen lov kan gøre ham noget. Jeg tror, den harmløse gamle mand er i Paradis for længe siden, og når jeg hvert år lader læse en messe for ham, er det mere for min egen

skyld end for hans. Jeg ville også være glad, hvis han vidste, vores familie mindes ham."

"Og så længe jeg lever, far, vil jeg stadig lade en messe læse for Bichet på den dag, han døde."

6

Allesjælesdag gik Cécile i kirke hele dagen lang: om morgenen til ursulinerindernes kapel, om eftermiddagen til Hôtel Dieu og sidst af alt ned til kirken Notre Dame de la Victoire for at bede for sin moder på det selv samme sted, hvor madame Auclair altid havde knælet under messen. Alle kirkerne var fulde af bedrøvede mennesker; Cécile mødte dem, når de kom, og når de gik, og hilste på dem med nedslåede øjne og dæmpet stemme, som det passede sig. Men hun selv var ikke bedrøvet, skønt hun mente, hun var det.

Dagens andagtsøvelser var begyndt en time efter midnat. Gamle biskop Laval kunne ikke tænke sig, at nogen kunne glemme dette tidspunkts højtidelige skyldighed. Han var på sin post klokken ét om morgenen for at lade domkirkens klokker ringe, og fra det øjeblik indtil første messe ringede han hver time. Det rungede i gadernes dybe stilhed, hvor ingen vogne rumlede, men klamme dampe fra floden kun gjorde lyden stærkere og mere vækkende ved at give den bitoner og en enestående genklang.

> "Priez pour les Morts,
> vous qui reposez,
> priez pour les tré-pas-sés!"

syntes den at sige, som om den strenge gamle præst selv kaldte på dem. Man fik næsten ikke tid til at fremmumle en bøn og vende sig i sin varme seng, før klokken lød igen.

Når man er tolv år, er det umuligt at være bedrøvet på helligdagene, selv på en sorgens dag; i den alder har livets

mørke sider: død, smertelige tab, lidelse, kun dramatisk værdi, synes kun stærke og afvekslende farver i hverdagslivets grå ensformighed.

På sådanne højtidsfulde dage blev alle fortællingerne om klippen levende for Cécile; skyggerne af de første martyrer og store missionærer drog nær forbi hende. Alle de undergerninger, der var sket her, og de drømme, der var blevet drømt, kom frem af tågen; hver klippetop, hver afsats og hver tinde blev omgivet af legendens glans. Når man gik forbi jesuitternes stiftelse, syntes man, at disse massive mure var bevogtede af en strålende skare martyrer, martyrer, der var opdagelsesrejsende og desuden helte; i Hôtel Dieu stod moder Catherine de Saint-Augustin og hendes historie tydeligt for en; i ursulinerindernes kloster overskyggede Marie de l'Incarnation de levende.

I Notre Dame de la Victoire mindedes man den vidunderlige beskyttelse, kirken havde fået navn efter, da denne lille kirke med den hellige jomfrus banner vajende fra tårnet havde stået urørt under sir William Phips' bombardement, skønt hver eneste kætterske kanon blev rettet mod den. Cécile selv kunne tydeligt huske den tid; den nedre by var blevet forladt, og hun og hendes moder var med de andre kvinder og børn skjult i kældrene i ursulinerindernes kloster. Selv der var de ikke uden for skudvidde; en granat var faldet ned i gården, netop da søster Agatha gik tværs over den, og havde revet et stykke af hendes forklæde, men søsteren selv blev ikke såret.

For alle ældre folk i Kebec var allesjælesdag en dag fuld af vemodige minder. Deres tanker gik tilbage til langt bortliggende kirker og kirkegårde. Nu forestod den lange

afsondrede tid, da de ikke kunne vente breve eller nogen meddelelse af anden art fra Frankrig i syv, måske otte måneder. De sidste breve, der kom om efteråret, bragte altid foruroligende efterretninger til en eller anden husstand; meddelelse om, at en moders helbred var begyndt at svigte, at en søn var blevet såret i krigen, at en søster havde fået tæring. Vennerne derhjemme syntes at glemme, at canadierne nu ville have disse nedtrykkende efterretninger af ruge over hele den lange vinter og det lange forår, så at mangen en mand og kvinde med frygt imødeså de ønskede sommerskibes ankomst.

Frygt for de syge og gamle, der var så langt borte, sorg over dem, der var døde sidste år – for fem år siden – for mange år siden, – minderne om familier, der engang levede sammen og nu var spredte, – alt dette svævede over Kebec-klippen Allesjælesdag ligesom de mørke tåger, der steg op fra floden. De glade ansigter så man i klostrene. Ursulinerinderne og hospitaliterinderne var i virkeligheden næsten ikke landflygtige. Da de kom tværs over Atlanterhavet, medbragte de deres familie, deres slægtninge, deres nærmeste venner. I hvilket som helst lille træskib, de havde kæmpet sig frem over havet, medbragte de alt; de bragte den hellige familie til Canada, helgenerne og martyrerne, den glorværdige apostelkreds, hele den himmelske hærskare.

Tapre var disse søstre, de tog imod god og ond skæbne med ophøjet styrke – endog med humør. De overdrev aldrig plumpt og tarveligt besværligheder og farer. De havde ingen anfald af sygelig hjemve, for de var lige så nær ved det virkelige indhold i deres liv i Quebec som i Dieppe eller Tours. De var stadig på deres sædvanlige plads i åndens verden (den, der for hver især

af os er den eneste verden), og de havde det samme velordnede univers omkring sig: denne så betydningsfulde jordklode, skabt af Gud med et stort formål, solen, som Han skabte til at lyse om dagen, månen, som Han skabte til at lyse om natten, og stjernerne, skabte til at smykke himmelhvælvingen som freskomalerier og til at være et ur og et kompas for menneskene. Og i denne trygge, kærligt indrettede og ordnede verden (ikke for overvældende stor, men højsindet rummelig), i dette åndsbeslægtede univers, udspilledes det menneskelige drama i Quebec ganske som hjemme, og søstrene spillede deres vante rolle deri. Der var synd, selvfølgelig, og der var straf efter døden; men der var altid håb, selv for de mest fordærvede; og for dem, der døde som angrende, bodfærdige syndere, kunne søstrenes bønner gøre meget, – ingen kunne sige hvor meget.

Derfor var nonnerne, både de søstre, der levede bag klostermurene, og de andre, der kom og gik omkring i byen, altid glade, aldrig triste. Deres stemmer, selv når de talte til en gennem det tilslørede gitter, var elskværdige og oplivende at lytte til. De fleste af dem talte godt fransk, nogle det udsøgte fransk fra Tours. De konverserede fornøjeligt og elegant. Når en søster ved afskeden fra en fremmed elskværdigt sagde: "Jeg håber, vi vil mødes i Himlen," betød det intet bedrøveligt, – det betød en lykkeforjættende aftale – for næste dag måske.

Inferretque deos Latio. Når en eventyrer tager sine guder med sig til et fjernt og vildt land, vil den nybygd, han grundlægger, fra begyndelsen have skytsguder, traditioner, rigdomme for sjæl og ånd. Dens historie vil stråle af lysende begivenheder, ubetydelige måske, men dyrebare, som i selve livet, hvor de

store ting ofte er lige så værdiløse som astronomiske afstande, og ubetydelighederne dyrebare som hjerteblodet.

7

Et voldsomt snefald i december betød, at vinteren var kommet, – den mest indgribende realitet i canadisk liv. Sneen væltede ned, hele natten før St. Nicholas-dag, men morgenen gryede strålende klar, uden mindste tåge, og når man trådte ud af døren, var sollyset på de glitrende klippeterrasser næsten for stærkt til at udholdes; man lukkede øjnene og syntes at svømme i et hav af rødt. Før middag blev det tøvejr, og sneen blev blød på overfladen. Men efterhånden som dagen led, blæste en kold vind op, og sneen frøs – til stor glæde for børnene i Quebec. Ved tretiden kælkede en flok af dem ned ad den stejle bakke, der var opkaldt efter den hellige familie; imellem dem Cécile og hendes protegé. Før hun og hendes fader var færdige med morgenmaden, havde Jacques vist sig i butiksdøren med et forventningsfuldt, håbefuldt udtryk, der var ganske usædvanligt for ham. Cécile huskede, hun havde lovet at tage ham ud at kælke på sin slæde, når den første sne kom. Hun knappede hans lasede trøje op og svøbte ham ind i en gammel skindjakke, hun for længe siden var vokset fra. Hendes moder havde gemt den i en af kisterne ovenpå, ikke fordi hun ventede nogen sinde at få et barn til, men fordi alle brugbare ting fortjener at opbevares.

Da de nåede kælkebakken, var solen allerede langt nede i vest, – den ville gå ned ved firetiden, – og lyset på sneen var mere orangefarvet end gyldent; den lange, stejle gade og de små huse på begge sider var køligt blå, med et skær af rosenrødt. De susede ned sammen, Jacques sad foran, og Cécile sprang op på slæden bag ved ham, efter at hun havde startet den. Hver gang

de havde nået bakkens fod, traskede de igen opad til katedralens façade, hvor gaden begyndte.

Da solen næsten var forsvundet bag den vestlige skovs mørke højdedrag, satte Cécile og Jacques sig på domkirketrappen for at spise deres mellemmad. Mens de sad der, begyndte de andre børn at gå hjem, og luften blev koldere. Nu havde de kælkebakken helt for sig selv, – og det var den smukkeste tid af eftermiddagen. De syntes, det kunne være morsomt at tage en tur endnu. Efter en hurtig sætten af susede deres slæde nedad gennem stadig skiftende farver: mere og mere violette, blå, røde, til alt ved foden af banen næsten var sort. Da de klatrede op igen, så de de sidste glimt af orangegult lys på klippens højeste toppe. Det slanke spir på Récollet-brødrenes kapel strålede sidst af alt.

Cécile så, at Jacques var blevet kold. De var ikke langt fra Noël Pommiers dør; derfor sagde hun, de ville gå indenfor og varme sig.

Skoflikkeren havde trukket sin bænk tæt hen til vinduet for at få det mest mulige ud af det sidste dagslys. Cécile bad ham om endelig at blive siddende.

"Vi er kun kommet ind for at blive varme, monsieur Pommier."

"Godt. Du kender vejen. Kom her, min dreng, lad mig se, om dine sko holder sneen ude." Han rakte efter drengens fod, følte på læderet og nikkede. Cécile gik ind i stuen bag butikken, råbte til madame Pommier ude i køkkenet og spurgte, om de måtte sidde lidt ved ilden.

"Ja, vær så god, mit barn; tag en stol. Og lille Jacques kan få min skammel; den er lige stor nok til ham. Noël," råbte hun,

"kom og læg noget brænde på ilden, børnene er iskolde." Hun kom ind med to skiver ahornsukker – og et håndklæde til Jacques til at tørre fingrene i. Han tog sukkeret og takkede hende, men hun så, at hans øjne var fæstet på et mørkt hjørne af stuen, hvor der brændte en lille kobberlampe foran nogle kolorerede billeder. "Det er mit kapel, Jacques. Ser du, da jeg er lam, kan jeg ikke komme til messe ret tit, og derfor har jeg et lille kapel selv, og lampen brænder nat og dag ligesom lampen i kirken. Der er den hellige moder og barnet og Sankt Joseph, og på den anden side Sankt Anna og Sankt Joachim. Jeg er særlig tilbeder af den hellige familie."

Tiltrukket af noget i hendes stemme vovede Jacques et spørgsmål.

"Er det derfor, gaden kaldes Holy Family Hill, madame?"

Madame Pommier lo og bukkede sig ned for at klappe hans hoved.

"Lige den modsatte vej, min dreng! Jeg ville absolut bo her, fordi bakken bar det navn. Min mand ville helst etablere sig i den nedre by, fordi han troede, det ville være bedre for hans håndværk. Men vi har ikke lidt nød her; det er måske dem, gaden blev opkaldt efter, der har sørget for os. Da vi først kom til dette land, blev jeg især slået af den ærefrygt, man viste den hellige familie her i Kebec, og jeg opdagede, at det var sådan helt ude i de fjerne sogne. Jeg havde aldrig set noget lignende hjemme. Monsieur Laval har selv sagt mig, at der ikke er noget andet sted i verden, hvor folket tilbeder den hellige familie som her i vort eget Canada. Det er noget særegent for os."

Cécile holdt af at tro, de havde noget særegent for sig i Canada. Martyrierne i oldkirken, som hun læste om i sin

Helgenernes Levned, forekom hende aldrig halvt så vidunderlige eller forfærdelige som fader Brébeufs, fader Lalemants, fader Jogues' og deres uforfærdede ledsageres martyrier. At blive kastet i Rhône eller Mosel, at blive halshugget i Lyon, – hvad var det imod den tortur, jesuitter-missionærerne led i hænderne på irokeserne i de vilde, endeløse skove? Og kunne Sainte Genevièves eller Sainte Philomènes gudsfrygt sammenlignes med moder Catherine de Saint-Augustins eller moder Marie de l'Incarnations?

"Mit barn, jeg tror, du er søvnig," sagde madame Pommier lidt efter, da begge hendes gæster længe havde været tavse. Hun holdt af, at hendes venner var underholdende.

Cécile fo'r op af sine drømmerier.

"Nej, madame, men jeg sad og tænkte på en overraskelse, jeg har hjemme, og måske jeg gjorde bedst i at fortælle Dem om den nu. De kan nok huske min tante Clothilde? Jeg er vis på, moder ofte har fortalt Dem om hende. Sidste sommer sendte hun mig en kasse med *La Licorne*: en stor trækasse, og et brev, der forbød mig at lukke den op. Vi må ikke åbne den før dagen før jul, fordi det er en julekrybbe; altså ser De, vi vil også få en hellig familie. Og vi har håbet på, at monsieur Noël vil bringe Dem hen til os for at se den juleaften før midnatsmessen. De har ikke været i vort hjem, siden moder døde, ved De nok."

"Noël, min søn, hvad siger du til det?"

Skoflikkeren var kommet ind fra butikken for at tænde sit lys ved ilden.

"Indbydelsen gælder også Dem, monsieur Noël. Den er fra min fader."

Skoflikkeren smilede og blev stående med lysestumpen i hånden, inden han bukkede sig ned til flammen.

"Det kan lade sig ordne, og mange taksigelser til monsieur Auclair. Hvis der ligger sne, vil jeg skubbe min moder derned i hendes slæde, og hvis jorden er bar, vil jeg bære hende på min ryg. Hun er ingen tung byrde."

"Jeg vil gerne se det indvendige af dit hjem igen, Cécile. Jeg savner det. Jeg har ikke været der, siden den gang din moder var syg, og madame de Champigny sendte sin vogn for at transportere mig derhen."

Cécile huskede godt den tid. Det var, efter at gamle madame Pommier var blevet krøbling; madame Auclair havde længe været for syg til at forlade huset. Dengang var der kun én lukket vogn i Quebec, og den tilhørte madame de Champigny, intendantens frue. På en eller anden måde hørte hun, at apotekerens syge hustru længtes efter at se sin gamle veninde, og hun sendte sin *carrosse* for at køre madame Pommier ned til apotekerens. Det var et tegn på den agtelse, skoflikkeren og hans moder nød i samfundet.

Da Jacques og Cécile igen løb ud i kulden, skinnede lysene allerede dæmpet ud fra husene langs med den skrånende gade. På toppen af bakken, bag katedralen, lyste den anden aftenrøde, som så ofte i Quebec, endnu mere strålende end den første. Hele den vestlige himmel, som havde været kølig og klar, da solen gik ned, blev nu overskyllet af luende dampe som vandfald af skyer, og imellem strålede himlen så blå, at man blev ude af sig selv af henrykkelse, – med det gennemsigtige, himmelske, hellige blåt, som kun ses i gyldent lys.

"Er du træt, Jacques?"

"Lidt, i benene," indrømmede han.

"Sæt dig på slæden, så vil jeg trække dig op. Se, der er Aftenstjernen; hvor den ser nær ud! Jacques, elsker du ikke vinteren?" Hun bandt slæderebet under armene, tyngede det ned af al magt og begyndte opstigningen – grebet af den følelse, at der for hende aldrig ville være noget bedre i verden end dette: at trække Jacques op ad kælkebakken med den klare, glødende himmel foran og de venlige lys fra naboernes huse i halvmørket på begge sider. Hvordan mon hun skulle bære det, hvis greven ville rejse hjem med skibene næste sommer, og hendes fader tage med? På en fremmed kyst, i en fremmed by, – ja, for hende en fremmed by! Ville hendes hjerte ikke briste af længsel efter dette? Netop dette? Denne klippe og denne vinter; denne følelse af at være, hvor man hørte hjemme; den stille tilfredsstillelse ved at trække Jacques op ad Holy Family Hill ind i lysere og lysere lag af blå luft, som en dykker, der stiger op fra det dybe hav.

8

Om morgenen den fireogtyvende december lå Cécile lunt i sin rulleseng, mens hendes fader gjorde ild på og lavede chokoladen. Skønt de tykke røde gardiner endnu ikke var trukket til side, vidste hun, at det var snevejr; hun havde hørt nyfalden sne knirke under drengens fødder, da han afleverede morgenbrødet ved køkkendøren. Selv før, da klokken ringede til messe ved femtiden, vidste hun af dens dæmpede klang, at luften var fuld af sne, og at det ikke var videre koldt. Når som helst hun hørte den tidlige klokke, var det, som om hun kunne se den gamle biskop med sin lygte ved enden af klokkerebet, og kulden i kirken deroppe fik hende til at føle sin egen seng dobbelt varm og blød. Om vinteren plejede den gamle mand at bære en lille skål foruden sin lygte. Det var hans sædvane at fylde skålen med vievand fra døbefonten hver aften, bære den ind i sit køkken og stille den oven på ovnen, hvor varmen holdt sig natten igennem, så vandet ikke frøs. Så ville de, der kom til morgenmessen, ikke få en isklump at brække itu i stedet for vievand. Monseigneur de Laval var meget nøjeregnende med hensyn til de indviede olier og vievandet; det var ikke nok for ham, at menigheden alene overholdt skik og brug.

Cécile vågnede ikke altid ved den første klokke, der ringede i nattens koldeste time, men når hun gjorde det, havde hun en ejendommelig følelse af sikkerhed, som om der måtte være mægtig beskyttelse af Kebec i en sådan trofasthed, og den nye dag, som endnu var dunkelhed, var begyndt, som den skulle. Den præcise klokke og den strenge gamle biskop, som ringede den, begyndte en velordnet række af virksomheder og holdt

livet på klippen sammen, selv om stormene piskede den, og byger af sne jog hen over den.

Med lyden af den knitrende ild trængte en kølig, hemmelighedsfuld duft af skov, – meget spændende, fordi den var under tag, – ind fra køkkenet, et pust fra alle de grangrene og alt det grønne mos, som Cécile og Skelevip havde slæbt hjem fra jesuitternes skov dagen før. I dag ville de pakke julekrybben fra Frankrig ud, – den kasse, der var kommet med *La Licorne* i sommer og havde stået uåbnet ovenpå i alle disse måneder.

Auclair kom med chokoladen og satte den på et lille bord ved siden af sin datters seng. De spiste altid deres morgenmad på denne måde om vinteren, mens huset blev opvarmet. Nu til morgen måtte de træffe en afgørende bestemmelse om, hvor de skulle anbringe julekrybben. For uger siden var de blevet enige om at stille den op i den dybe vindueskarm bag ved sofaen, – men så måtte sofaen flyttes over på den anden side af stuen! Nu til morgen kunne de ikke tænke sig at flytte den sofa, hvor madame Auclair så tit plejede at hvile sig. Det ville ganske ødelægge harmonien i deres salon. Værelset, i virkeligheden huset selv, syntes at slutte kreds om den sofa som hjemmets midtpunkt.

Der var et vindue til i stuen, hvor gardinerne sjældent var trukket fra, fordi det vendte lige ud til sidevæggen af bagerens hus, og udsigten var uden interesse. Karmen var smal, men Auclair sagde, at det kunne han råde bod på. Så snart butikken var bragt i orden, ville han lave en hylde foran vindueskarmen, men lidt nedenunder, så kunne figurerne opstilles på to terrasser, som det var almindeligt hjemme.

Cécile tilbragte formiddagen med at dække vinduet og den nye hylde med mos og grangrene, til det lignede en afkrog i skoven, og ved middagstid stod hun på lur efter Skelevip, der lige var stået op af sin seng bag ved bagerovnene, og sendte ham ud for at finde Jacques.

Da Skelevip kom tilbage med drengen, så han selv så længselsfuldt ind ad døren, at Cécile bad ham komme ind i køkkenet og lukke kassen op for hende. Der var en hel mængde små figurer i trækassen, hver enkelt pakket ind i et hylster af strå. Efterhånden som Skelevip tog dem ud af hylsteret en af gangen og rakte dem til Cécile, blev han ved at juble: "Se, mademoiselle, det yndige lille æsel! … Se også det smukke får!" Cécile havde aldrig set ham komme så langt ud af sin skal; hun havde troet, at hans vigende surmulen var en side af ham ligesom hans skæve øjne eller hans røde hår. Da alle figurerne var pakket ud og stillet op på spisebordet, samlede Skelevip stråret og bar det og trækassen ned i kælderen. Hun havde tænkt sig, at nu havde hun set ham for sidste gang den dag, men da han kom tilbage og igen stod i døren, nænnede hun ikke at sende ham bort. Hun bad ham komme ind og tage plads ved ovnen. Det havde hendes moder aldrig gjort, men i dag syntes hun ikke, der var nogen anden udvej. Den fest, hun havde tænkt sig som en særlig glæde for Jacques, viste sig at blive til endnu større fryd for Skelevip.

Jacques var faktisk så fortumlet, at han tilsyneladende var helt sløv og bange for at røre ved noget. Kun når Cécile befalede ham det, tog han en af figurerne fra bordet og bar den forsigtigt hen til vinduet, hvor hun var i færd med at stille dem på plads. Den hellige familie skulle først anbringes i en lille hytte af

grangrene. Barnet sad naturligvis ikke på sin moders arm, men lå rødmosset og nøgen på strå i en lille krybbe, hvori han havde krydset oceanet. Den hellige jomfru bar ingen glorie, men et hvidt tørklæde over hovedet. Hun så ud som en landsbypige, meget naturlig, og sad på en stol, med knæene langt fra hinanden under det folderige skørt og meget store fødder. Sankt Joseph, en alvorlig gammel mand i brune klæder, med skaldet hoved og rynket pande, blev stillet lige over for hende, og oksen og æslet fik plads foran krybben.

"Det er alle dem, der skal være inde i stalden," forklarede Cécile, "undtagen de to engle. Vi må sætte dem bag ved krybben; de våger altid over ham."

"Er det stalden, Cécile? Jeg synes, den er alt for smuk til at være en stald," sagde Jacques.

"Det er en lille hytte af grene, ligesom dem, de første missionærer byggede nede ved Notre Dame des Anges, da de landede her for mange år siden. De brugte at læse messe i sådan en lille hytte, flettet af grønne grangrene."

Jacques berørte en af de uordnede figurer på bordet med en fingerspids. "Cécile, hvad er det for dyr?"

"Å, det er kamelerne, Jacques. Har du aldrig set billeder af dem? De tre konger kom ridende på kameler, fordi de kan gå lang tid uden vand og bære tunge byrder. De bar guldet og røgelse og myrrha."

"Jeg tror ikke, jeg ved rigtig besked om kongerne og hyrderne, " sukkede Jacques. "Gid du ville fortælle mig om dem."

Mens Cécile stillede dyrene op, begyndte hun at fortælle, og Jacques lyttede, som om han aldrig havde hørt det før. Der var endnu en tilhører ved arnen bag ved hende, og hun havde helt

glemt ham, til Skelevip pludselig rejste sig med en lydelig snøften og gik ud i køkkenet, tørrende næsen med sit ærme. Så lagde Jacques mærke til, hvor mørkt det var blevet i stuen; vinduet bag sofaen var en mørkegrå firkant som et hul i væggen. Han snappede sin hue og for af sted gennem butikken med råbet: "Å, jeg kommer for sent."

Jacques havde kun været borte et par minutter, da Giorgio, tamburdrengen fra slottet, kom ind for at se julekrybben og sige Cécile farvel for tre dage, da greven havde givet ham lov til at tage hjem til sin familie på øen Orléans. Han havde ladet sin tromme stå i vagthuset og følte sig allerede fri. Han ville gå de syv kvartmil op til Montmorency (måske ville han være heldig nok til at få en køretur i en eller anden farmers slæde et stykke af vejen), og så gå over floden på isen. Nordkanalen havde nu været bundfrossen i flere uger. Han ville også få en lang tur at gå, når han var kommet over på øen; men selv om aftenen var mørk, kendte han vejen, og han kunne nå hjem tidligt nok til at høre messe i sit eget sogn. Efter messen ville hans familie holde julemåltid – musik og dans og aftensmad med blodpølser og syltede grisetæer og den slags lækkerbiskener.

"Og lige før daggry, mademoiselle, vil min bedstefader blæse på alpehorn. Det gør han altid julemorgen. Hvis De var vågen, kunne De endog høre det herover. Det har sådan en smuk tone, og den gamle mand blæser det så rent!"

Georges købte nogle kryddernelliker og laurbærblade til sin moder (han havde lige fået sin løn, og pengene raslede i hans lomme), så begav han sig på vej opad med et så glad ansigt, at Cécile ønskede, hun skulle følges med ham de syv snehvide kvartmil til Montmorency.

"Han vil ganske sikkert få en køretur," sagde hendes fader. "Selv på floden vil slæderne køre frem og tilbage i aften."

9

Juleaften, da der lige var taget af middagsbordet, hørte Auclairs, at der blev banket på butiksdøren og gik ud for at tage imod madame Pommier i hendes lænestol på slædemeder, der lignede de slæder, fine damer plejede at rejse i derhjemme. Hendes søn løftede hende ud i alle hendes tæpper og bar hende ind i salonen, hvor apotekerens lænestol var sat frem til hende. Men før hun ville indtage denne hædersplads, måtte hun humpe huset rundt for at forvisse sig om, at alt var vel bevaret og stod, som det plejede at stå i madame Auclairs tid. Hun fandt alt uforandret, sagde hun; selv Skelevip fik sit lille glas cognac i køkkenet.

Efter at de havde slået sig til ro ved arnen for at vente på Pigeons, der altid kom for sent, kom Jacques Gaux farende ind gennem butikken med et bestemt og begejstret udtryk. Han glemte at hilse på de fremmede og styrede lige løs på Cécile, som han rakte noget, indpakket i en papirspose af dem, urtekræmmerne bruger til små indkøb.

"Jeg har en overraskelse til dig," sagde han. "Det er til julekrybben, til den lille Jesus."

Da hun tog papiret af, havde hun hans kendte bæver i hånden.

"Å, Jacques, hvor er det pænt af dig! Jeg tror ikke, der nogen sinde før har været en bæver i en julekrybbe." Hun var lidt rådvild; dyret stred mod alle traditioner. Hvad skulle hun gøre med det?

"Han er ikke ny," fortsatte Jacques ivrigt. "Han er bare min lille gamle bæver, som matrosen lavede til mig, men han kunne

holde det lille Jesusbarn varmt. Jeg ta'r ham med i sengen, når jeg somme tider fryser, og han holder mig varm."

Madame Pommiers skarpe øren havde hørt denne samtale, og hun berørte Cécile med enden af sin krykke. "Ja, naturligvis, kære barn, stil den sammen med lammene foran krybben. Vor frelser døde for Canada, ligesom han døde for verden derovre, og bæveren er vort særlige dyr."

Umiddelbart efter kom madame Pigeon med sine seks børn. Auclair satte sine bedste likører frem, og Pommiers og Pigeons, der var fra samme kommune i Rouen, begyndte at mindes gamle venner derhjemme. Cécile havde nok at gøre med at fylde de små glas, men hun lagde mærke til, at Jacques var tilfreds med at stå ved siden af julekrybben som en skildvagt; han ænsede ikke Pigeons børn eller nogen som helst anden, men var helt opfyldt af glæde over at se sin bæver anbragt i så strålende omgivelser. Før aftenen var halvt forbi, fo'r han pludselig op og begyndte at søge efter sin trøje og hue. Cécile fulgte ham ud i butikken.

"Vil du ikke have din bæver, Jacques? Eller vil du lade ham blive stående til Helligtrekongersdag?"

Han så op på hende, forbavset, lidt krænket og gemte hurtigt hænderne bag sin ryg. "Nej, det er for bestandig," sagde han afgørende og gik ud af døren.

"Se, madame," hviskede madame Pommier til madame Pigeon, "vi har en falden kvinde iblandt os, og en af hendes kunder laver et stykke legetøj til hendes søn, og han giver det i julegave til det hellige Jesusbarn. Det er meget smukt."

"Ja, det er det rigtignok, madame," sagde den nøgterne madame Pigeon, der syntes godt om tanken, nu da hendes

opmærksomhed var henledt på den.

Henad klokken elleve var selskabet blevet lidt trykket af heden fra ovnen og den gode vin fra grevens kælder, og alle følte trang til en smule frisk luft. Vejret var slået om ved middagstid, og nu blinkede stjernerne fra en klar himmel – en himmel, der næsten var overfyldt af funklende juveler i den strålende nat. De tre familier var enige om, at det ville være bedst at begive sig på vej til kirke meget tidligt for at få gode pladser. Katedralen ville være stuvende fuld i nat. Monseigneur de Saint-Vallier skulle celebrere messen, og den gamle biskop ville være til stede med et stort antal af gejstligheden, og eleverne på seminariet skulle synge. Monseigneur de Saint-Vallier ville utvivlsomt bære den alba af ægte kniplinger, som madame de Maintenon gav ham ved hans indvielse i Saint-Sulpice i Paris for ti år siden. Om ét spørgsmål var han og den gamle biskop altid enige: gudstjenesterne i Quebec skulle være lige så formfuldendte, lige så pragtfulde som alle andre steder i verden. I mange år havde biskop Laval valgt at leve i ynkværdig fattigdom for at gøre alteret og sakristiet rige.

Da hver af dem havde fået et sidste glas likør, blev madame Pommier båret ud til sin slæde og puttet ind under sit bjørneskind. Selskabet gik langsomt fremad; at skubbe stolen op ad de stejle sving på Mountain Hill og rundt om Récollet-brødrenes kapel over nyfalden sne, der endnu ikke var blevet fast, var lidt vanskeligt. Da de nåede toppen af klippen, var mange huse oplyste. Tværs over de snehvide klippeafsatser, der som en uhyre stor naturlig trappe skrånede ned til katedralen, bevægede der sig mørke grupper, familier og venner i små

flokke, alle stilende mod samme mål: kirkedørene, der stod på vid gab og gav indblik i en oplyst hvælving, omgivet af mørke.

Tredje bog

Den lange vinter

1

En morgen mellem jul og nytår kom en mand ind i apotekerens butik, hilste høfligt på ejeren og bad om fire æsker nedsukret citronskal. Han var endnu en ung mand, ansigtet var smukt, men udtrykket skiftende; han bar sort præstedragt med violet besætning og en kostbar pelskappe.

Den unge biskop plejede ikke at gøre sine indkøb selv; han sendte sin kammertjener. Det var første gang, han i det hele taget var kommet ind på apoteket. Auclair tog sit forklæde af som tegn på ærbødighed over for en fornem gæst, men svarede bestemt, at til sin store beklagelse havde han kun tre æsker tilbage, og en af dem havde han tænkt at sende som nytårshilsen til moder Juschereau på Hôtel Dieu. Det skulle være ham en glæde at overlade monseigneur de Saint-Vallier de to andre; og han havde flere æsker abrikoser, lagt ned i sukker, hvis biskoppen kunne bruge dem. Monseigneur erklærede, at det kunne han godt, betalte for dem og sagde, at han ville tage dem med selv. Auclair protesterede og sagde, at han eller hans lille datter kunne aflevere dem i palæet. Men nej, biskoppen holdt på, at han ville bære sin pakke selv. Da han ikke straks forlod butikken, bad Auclair ham tage plads.

Saint-Vallier satte sig og slog sin pelskappe til side. "Har De ikke tilfældigvis for nylig set monseigneur de Laval?" spurgte han. "Jeg er meget bekymret for hans helbred."

"Nej, monseigneur; jeg har ikke set ham siden messen juleaften. Men klokken har ringet som sædvanlig hver morgen."

Saint-Valliers hvælvede øjenbryn hævede sig endnu højere, og han gjorde en yndefuld, afvisende håndbevægelse. "Å, hans

vaner, ved De; dem kan man ikke blande sig i. Men hans kammertjener har fortalt min, at såret på hans herres ben var brudt op igen, og det synes mig farligt."

"Det gør mig ondt at høre," sagde Auclair. "Det er næppe farligt, men det er pinagtigt og smertefuldt."

"Ja, især fordi han ikke vil blive i sengen, men skjuler, hvor meget han lider, selv for eleverne på sit eget seminarium." Biskoppen gjorde en lille pause; så fortsatte han i så fortrolig en tone, at det var smigrende. "Jeg har tænkt på, monsieur Auclair, om De ikke, forudsat at vi kunne få ham til at samtykke i det, ville være villig til at prøve en touchering på armen for at trække betændelsen bort fra det angrebne sted. Mens jeg beklædte et embede i Versailles, blev det med heldigt udfald gjort på kongens skriftefader, Père La Chaise, der havde et sår mellem tæerne."

"Det var sandsynligvis en slags gigt," bemærkede Auclair. "Monseigneur de Lavals tilfælde er noget helt andet. Han lider af forstørrede og blodoverfyldte årer i benet. Den slags sår er vanskelige at læge, men de er sjældent livsfarlige."

"Men hvorfor ikke i det mindste prøve det simple lægemiddel, der var så gavnligt i Père La Chaises tilfælde?" trængte biskoppen på. Der var en overfladisk glans i hans store smukke øjne, som vakte Auclairs modstand.

"Fordi jeg ikke tror på det, monseigneur," sagde han bestemt; "og fordi det allerede er blevet prøvet. For to år siden, mens De var i Frankrig, foretog doktor Beaudoin en touchering på monseigneur de Laval, og han har senere sagt mig, at han tror, den var unyttig."

Biskoppen så alvorligt på de hvide krukker på hylderne. "De er meget fremskridtsvenlig i Deres lægevidenskabelige teorier, er De ikke, monsieur Auclair?"

"Nej, tværtimod, jeg er meget gammeldags. Jeg tror, metoderne fra forrige århundrede var bedre end nutidens."

"Så tror De ikke på fremskridt?"

"Forandring er ikke altid fremskridt, monseigneur." Auclair talte roligt, men der var overbevisning i hans tone. Saint-Vallier gjorde nogle høflige forespørgsler til gamle doktor Beaudoins befindende og sagde så farvel. Auclair fik en mistanke om, at hans besøg var en af de tilnærmelser, han af og til gjorde til folk, der var kendt som tilhængere af gamle biskop Laval.

Under det ophold i Frankrig, hvorfra monseigneur de Saint-Vallier nylig var vendt tilbage, havde han overtalt kongen til fuldstændig at vende op og ned på Lavals system til uddannelse og ledelse af gejstligheden i Canada, hvorved han knuste de ønsker, der var den gamle mands hjerte kærest, og nedbrød tyve års uselviske arbejde. Alt, hvad der havde gjort Lavals seminarium enestående og særligt indrettet efter koloniens behov, var blevet tilintetgjort. Hans system med en ambulant gejstlighed, der blev sendt hid og did ud til sognene efter biskoppens skøn og altid vendte tilbage til seminariet som til deres hoved og midtpunkt, var ved kongeligt edikt blevet ændret til den ordning, at der udnævntes sognepræster til faste embeder som i Frankrig, – en metode, der ikke egnede sig for et nyt, vildt land, hvor det kunne hænde, at befolkningen i et sogn i løbet af et år svandt ind til det halve. Seminariet, som Laval havde gjort til en magt og til midtpunkt for gejstlig myndighed, et ordenskapitel, næsten en uafhængig orden, blev nu reduceret

til at være en lille skole, der uddannede unge mænd til præstegerningen.

Det var nogle af de sorger, der fik den gamle biskop til at se så bedrøvet ud. Hans efterfølger (valgt af ham selv, måtte han altid mindes med bitterhed!) gik endnu videre i sin egenrådighed; Saint-Vallier havde taget bøger og vaser og bohave bort fra seminariet for at smykke sit nye palæ. Der hviskedes om, at han havde gjort sin biskoppelige residens så stor, fordi han havde i sinde at fjerne den gamle biskops elever fra seminariet og flytte dem over til den biskoppelige embedsbolig for selv at kunne holde øje med dem. Hvis dette skete, ville biskop Laval blive ladt ene tilbage i sin præstebolig, der bevogtede en rummelig bygning med lange, genlydende gange og tomme sovesale, rundt om en forladt gårdsplads, hvor der snart ville gro græs mellem stenene. Monseigneur Lavals venner kunne kun håbe, at de Saint-Vallier ville være på vejen til Frankrig igen, før han udførte denne trussel.

Saint-Vallier var en mand fuld af modsigelser, og det stod præget i hans ansigt. Man så der både let hysteri og usikkerhed, skønt hans væsen var bydende, og hans styrelse havde været arrogant og despotisk. Auclair havde engang gjort den bemærkning til greven, at den nye biskop mindre så ud som en kirkens mand end som en hofmand. – "Eller en skuespiller," svarede greven og trak på skuldrene. Store mandelformede øjne under brunt hår, der voksede langt ned, og fine øjenbryn, en lang, skarp næse – og så den nederste del af ansigtet smalt som halsen af en pære. Hans mund var stor og velformet, men sjældent i hvile; hans hage var smal, tilbagetrukken, med en kløft forneden. Han havde mørk hud og blændende hvide

tænder som en italiener, – ja, hans ansigt mindede virkelig om portrætterne af excentriske florentinske adelsmænd. Han var endnu kun fireogfyrre; han havde nu i tolv år været biskop i Quebec, – og af dem var de syv blevet tilbragt i Frankrig!

Auclair havde aldrig kunnet lide Saint-Vallier. Han tvivlede ikke om den unge biskops fromhed, men han tvivlede meget på hans dømmekraft. Han var overilet og fremfusende; han var flygtig. Han handlede alt for ofte uden at beregne omkostningerne, ud fra en eller anden blændende forestilling, – man kunne ikke sige impulsivt, for impulser kommer fra hjertet. Han holdt af at reorganisere og forandre for forandringens skyld, for at gøre en smuk gestus. Han ødelagde det gamle, før han klart havde udtænkt det nye. Da han første gang kom til Canada, vandt han alle hjerter ved sin storartede godgørenhed; men han tog tilbage til Frankrig og efterlod seminariet en gæld på mange tusinde francs som resultatet af hans rigelige udbetalinger, og den gamle biskop måtte betale denne gæld af seminariets indtægter. I årevis havde han tilsyneladende været feberagtigt bestemt på at nedbryde alt, hvad han kunne, af den gamle biskops værk. Det var så meget mere irriterende for den gamle mand, fordi han selv var taget til Frankrig og havde udvalgt de Saint-Vallier og anbefalet ham til Rom. Saint-Vallier havde fra først af vist den mest fintfølende hensynsfuldhed over for sin gamle forgænger, men denne holdning varede kun kort. Han var lige så foranderlig og vankelmodig som en kvinde. I virkeligheden havde han fået en stor del af sin uddannelse under en kvinde, skønt ingenlunde en, der var vankelmodig eller lunefuld.

Da Jean Baptiste de la Croix de Chevrières de Saint-Vallier kom til hoffet som kongens hofpræst og almisse-uddeler, var madame de Maintenon over den alder, da ungdommen begår dårskaber, – hvis hun overhovedet nogen sinde havde kendt en sådan alder. (Da hun som en fattig pige fra Vestindien kom i land i Frankrig uden penge med alle sine ejendele i en hatteæske, havde hun ikke haft megen tid til ubesindigheder, undtagen dem, der hjalp hende til at komme frem i verden). Den unge præst, som engang skulle blive andenbiskop i Quebec, lærte hende først at kende, efter at hun var blevet den alvorlige og vidtskuende kvinde, som havde så stor indflydelse på kongen i de sidste tredive år af hans regering.

Saint-Vallier var syvende barn af en adelig familie i *Dauphiné*. Hans ældste broder, *comte* de Saint-Vallier, var kaptajn i kongens livgarde og skaffede den unge præst ansættelse som *aumonier ordinaire* hos kongen, da han kun var treogtyve år gammel. Han beholdt det embede i næsten ti år og var stadig enig med madame de Maintenon om at tømme kongens pengepung til værdige barmhjertighedsgerninger. Saint-Vallier var ingenlunde uden fjender ved hoffet. Gejstligheden og endogså ærkebiskoppen af Paris, havde noget imod ham. De mente, at han stillede sin fromhed for meget til skue og manglede god smag. Hans ovale ansigt, endnu i ungdommens vår, hans smukke øjne, på samme tid fulde af ydmyghed og foragt, sås for meget og for ofte. Han havde hundrede måder, hvorpå han forstod at stille sig uden for mængden, og hans enestående fromhed virkede som en bebrejdelse på dem af gejstligheden, der var mere konventionelle og måske mere verdslige. Han opnåede kongens særlige tilladelse til ved hoffet at bære den

lange sorte præstedragt, som på den tid ikke blev båret af præsterne i Versailles. I denne dragt var han mere iøjnefaldende end de rigest pyntede hofmænd. De Saint-Valliers abbé-kolleger fandt hans ydmyghedshandlinger uværdige, og hans broder, kaptajnen i livgarden, fandt dem latterlige. En dag mødte kaptajnen abbéen, der fulgte efter sakramentet på gaden ringende med en lille klokke. Kaptajnen ventede på, at hans broder skulle vende tilbage til slottet, og sagde ham så vredt, at hans opførsel var familien uværdig, og at han hellere måtte trække sig tilbage til La Trappe, hvor hans fromhed ikke ville have publikum. Men at være uden publikum var det sidste, den unge abbé ønskede.

Ikke des mindre var han på sin vis oprigtig. Han afviste det indbringende og ansete bispedømme i Tours, som kongen gentagne gange tilbød ham, og tog imod embedet som biskop i Quebec, – den fattigste og ubehageligste ærespost, kronen havde at tilbyde.

På det tidspunkt, de Saint-Vallier gjorde sin tredje rejse tilbage til Frankrig, vidste kongen meget godt, at man ikke satte synderlig pris på ham i Canada; hvert skib bragte klager over hans hovmod og hans overilede umedgørlighed. Kongen kunne ikke afsætte en biskop, når han først var indviet, men han kunne holde ham tilbage i Frankrig, – og det gjorde han i tre år. Under de Saint-Valliers lange fraværelse i Europa påhvilede hans embedspligter monseigneur de Laval. Der var ingen anden i Canada, som kunne ordinere præster, uddele indvielsessakramentet og indvie de hellige olier. Skønt den gamle biskop for at udføre disse pligter måtte gøre lange rejser i kanoer og slæder, hvad der i hans alder var meget trættende,

påtog han sig dem uden at knurre. Han var glad ved at genoptage de byrder, han en gang havde lagt fra sig med så megen glæde.

2

Efter Helligtrekongersdag var Auclair en hel del borte fra hjemmet. Den gamle kirurg Gervaise Beaudoin var syg, og apotekeren gik hver eftermiddag hen og så til ham, og så overlod han det til Cécile at passe forretningen. Når han var hjemme, var han meget optaget af at lave hostesaft af granskud og af merian og honning med lidt laudanum; eller han var ved at lave styrkende midler og salver mod gigt. De måneder, der var døde for købmændene, var de travleste for ham. Han og hans datter gik nu sjældent ud sammen, men de sørgede dog stadig for at aflægge deres ugentlige besøg på Hôtel Dieu. En aften ved middagsbordet efter et af disse besøg talte Cécile om en hændelse, som moder Juschereau havde fortalt hende om formiddagen.

"Far, har du nogen sinde hørt, at moder Catherine de Saint-Augustin engang for længe siden, da der lå en engelsk sømand syg på Hôtel Dieu, knuste et lille stykke ben af fader Brébeufs hjerneskal og blandede det i hans havresuppe, og det gjorde ham til en kristen?"

Hendes fader så på hende tværs over bordet, og til hendes største forbavselse gav han sig til at le.

"Men det er da virkelig sandt. Moder Juschereau fortalte mig det først i dag."

"Moder Juschereau og jeg er ikke altid enige om lægemidlerne, ved du nok. Jeg anser menneskeknogler for at være et meget dårligt lægemiddel i hvilket som helst øjemed."

"Men sømanden blev omvendt. Han blev kristen."

"Sandsynligvis havde moder de Saint-Augustins egen hellige personlighed og hendes godhed mod englænderen mere at gøre med hans omvendelse, end hvad hun gav ham i hans mad."

"Å, far, moder Juschereau ville blive rædselsslagen ved at høre dig! Der er så mange hellige relikvier, og de virker altid helbredende."

"Det er alt sammen meget godt med de hellige relikvier, kære barn, og jeg benægter ikke, at de gør mirakler, – men ikke gennem fordøjelsen. Moder de Saint-Augustin mente det godt, men hun tog fejl. Hvis hun havde givet sin kætter lidt mere knust ben, kunne hun have dræbt ham."

"Er du sikker på det?"

"Jeg anser det for sandsynligt. I England er der ganske vist på ethvert apotek en krukke fuld af pulveriseret menneskelig hjerneskal, og det frygtelige pulver gives undertiden i små doser for visse sygdomme. Selv i Frankrig kan det endnu findes på mange apoteker, men det er aldrig blevet solgt i vor forretning, ikke engang i min bedstefaders tid. Han havde set et forsøg med det lægemiddel. For lang tid siden, da Henrik af Navarra belejrede Paris, holdt befolkningen stand imod ham, indtil de i hundredvis døde af sult. Jeg har hørt min bedstefader fortælle ting, der er for rædselsfulde til at blive gentaget for dig. Hungersnøden steg, til der overhovedet ikke var fødevarer at få; folk slog hinanden ihjel for en lille bid mad. Bagerne lukkede deres forretninger; der var ikke en håndfuld mel tilbage, de havde brugt alt det foder, der var bestemt for dyrene; de havde bagt brød af hø og halm, og nu var det alt sammen brugt op. Så gik nogle af de sultende ud på kirkegården Des Innocents, hvor der var en stor dynge tørre knogler, de malede disse knogler til

pulver og lavede en dej af det og bagte den i ovne; og alle de, der spiste af det brød, døde under store smerter, som om de havde taget gift. Og de havde virkelig taget gift. "

"Men det var almindelige knogler, måske knogler af slette mennesker. Det er noget helt andet."

"Nej; ingen knogler er gode for maven, Cécile. Det var ikke Guds mening. Relikvier af helgenerne kan måske helbrede ved berøring; det kan være, de beskytter én, når man bærer dem om halsen; det er noget, jeg ikke forstår mig på. Men jeg er vogter for maven, og jeg ville ikke tillade en patient at synke en stump af noget menneskeligt legeme, ikke om det så var af selve Sankt Peter. Der er smukke fortællinger nok om moder Saint-Augustin, men denne er ikke efter min smag."

Cécile kunne kun håbe, at det aldrig ville træffe sig således, at hendes fader og moder Juschereau kom til at drøfte mirakelkure. Hendes fader måtte have ret; men hun følte i sit hjerte, at det, moder Juschereau havde fortalt hende, virkelig var sket, og at den engelske sømand var blevet omvendt ved hjælp af fader Brébeufs knogler.

3

"Ma'm'selle, har De hørt efterretningerne fra Montreal?"

Skelevip var lige kommet ind for at få sin suppe, og Cécile så, at han var meget betaget.

Nej, hun havde intet hørt; hvad var det, han sigtede til?

"Ma'm'selle, der er sket et mirakel i Montreal. Eneboersken har haft besøg af englene, natten efter Helligtrekongersdag, da det var den stærke snestorm. Den dag brækkede hun sit rokkehjul, og om natten kom to engle ind i hendes celle og reparerede det for hende. Hun så dem."

"Hvordan har du hørt det, Skelevip?"

"Der kom et par mænd fra Montreal i morges, i hundeslæder, og de bragte meddelelsen. De bragte også breve til ursulinerindernes ærværdige moder. Hvis De går derhen, vil De nok høre alt om det."

"Er du vis på, hun så englene?"

Han nikkede. "Ja, da hun ved midnat stod op for at bede. De siger, hendes rokkehjul blev gjort bedre i stand, end en tømrer kunne gøre det."

"Sagde mændene ikke, hvilke engle det var, Skelevip?"

Han rystede på hovedet. Han var lige begyndt på suppen. Cécile satte sig i en af lænestolene. "Ved du hvad! En af dem kan have været Sankt Joseph selv; han var tømmermand. Men hvordan gik det til, at hun så dem? Hun har sin rok oppe i sit arbejdsværelse, ved du nok, oven over den celle, hvor hun sover."

"Netop, ma'm'selle; det er netop, hvad mændene siger. Hun går ind i kirken for at bede hver nat klokken tolv, og da hun stod op Helligtrekongersnat, så hun et lys skinne fra værelset

ovenover, og hun gik op ad sin lille trappe for at se, hvad der var i vejen, og der traf hun englene."

"Talte de til hende?"

"Det sagde mændene ikke. Måske ved den ærværdige moder det."

"Jeg vil gå derhen i morgen, og jeg skal fortælle dig alt, hvad jeg hører. Det er noget underfuldt, der er sket, så nær ved os – og i den forfærdelige snestorm! Synes du ikke, det er dejligt at vide, at englene er os lige så nær her, som de er i Frankrig?"

Skelevip drejede hovedet og så sig om i køkkenet, som om nogen kunne skjule sig der, lænede sig så tværs over bordet og sagde til hende i en sørgmodig tone:

"Ma'm'selle, jeg tror, de er nærmere."

Da han havde tømt sit lille glas og var gået for sidste gang, gik Cécile ind og fortalte sin fader det glædelige budskab fra Montreal. Han hørte efter med høflig interesse, men hun havde i den senere tid begyndt at føle, at han ikke skattede mirakler så højt, som man burde gøre det. De læste Plutarch den vinter, og i aften var de midt i Alexander den Stores levned, men hendes tanker var langt fra teksten. Hun gjorde så mange fejl, at hendes fader sagde, hun måtte være træt; sagtmodigt tog han bogen fra hende og læste videre alene.

Senere, mens hun klædte sig af, fyldte hendes fader køkkenovnen med birketræsknuder for at holde varmen vedlige natten igennem. Han pustede lysene ud og forberedte sig til at gå i seng. Efter at han havde taget sin nathue på og var forsvundet bag sengeomhængene, vendte Cécile, der havde foregivet at sove, sig stilfærdigt om for at stirre ind i den døende ild, mens hun med et lille suk gav sig sine tanker i vold.

I ånden gennemlevede hun hele den mærkelige historie om eneboersken i Montreal.

Jeanne Le Ber, eneboersken, var eneste datter af Jacques Le Ber, den rigeste købmand i Montreal. Da hun var tolv år gammel, havde hendes forældre bragt hende til Quebec og anbragt hende i ursulinerindernes kloster for at blive uddannet. Hun blev der i tre år, og det var derfor, hun hørte lige så meget til i Quebec som i Ville-Marie de Montreal. Søster Anne de Sainte-Rose så straks, at denne elev havde en meget usædvanlig natur, skønt hendes adfærd udadtil kun var som en indtagende ung piges. Søstrene havde fortalt Cécile, at den gang var Jeanne aldrig tungsindig, men ivrig og kærlig af gemyt, yndefuld af væsen og aldeles ikke genert. Hun var utvungen over for fremmede, – alle fremragende gæster i Montreal blev modtaget i hendes fædrenehjem. Men under denne ydre tiltalende ungdom følte søster Anne noget reserveret og forsigtigt. Mens Jeanne opholdt sig i klosteret, modtog hun ofte gaver og opmærksomheder fra sin faders venner i Quebec; og hjemmefra fik hun æsker med konfekt og lækkerier. Men alt hvad der blev sendt hende, gav hun til sine skolekammerater, så taktfuldt, at de ikke anede, at hun aldrig beholdt noget selv.

Jeanne fuldendte sin skolegang i klosteret, vendte hjem til Montreal og blev til en vis grad formelt forestillet for selskabet der. Hendes fader var en ven af selskabelighed og viste gæstfrihed i stor stil; han var stolt af sine fem sønner, men tilbad især sin eneste datter. Han elskede at se hende i smukke klæder og udvalgte det skønneste franske silketøj til hende. Jeanne bar disse kostbarheder for at glæde ham, men altid når

hun tog en af sine strålende dragter på, bar hun under den en lille hårdugssærk nærmest sin følsomme hud.

Kort efter Jeannes hjemkomst fra klosterskolen skænkede hendes fader og onkel den nylig fuldendte sognekirke i Montreal en massiv sølvlampe, der var lavet i Frankrig og nu skulle brænde dag og nat foran det hellige sakramente. Le Bers hus i Saint Paul-gade lå ganske nær ved kirken, og fra vinduet i sit soveværelse ovenpå kunne Jeanne om natten se det røde lys fra den hellige lampe i den mørke kirke. Når alle andre var i seng, og huset var stille, var det hendes vane at knæle ved vinduet og bede, mens hun holdt øje med den lysende plet. "Jeg vil være den lampe," hviskede hun igen og igen. "Jeg vil være den lampe; det skal være mit liv."

Jacques Le Ber bekendtgjorde, at hans datters medgift ville blive halvtreds tusinde gulddalere, og der var mange, der bejlede til hendes hånd. Cécile havde ofte hørt fortælle, at den mest glødende og mest begunstigede af dem var Auclairs ven Pierre Charron, som endnu boede dør om dør med Le Bers i Montreal. Han havde været Jeannes legekammerat i barndomstiden.

Jeannes brilleren i *le beau monde* i Ville-Marie de Montreal var kort. For hende lå den eneste sande verden bag klostermure. Hun tiggede om at få lov til at aflægge løftet, men hendes faders fortvivlelse besejrede hendes ønske. Selv hendes åndelige vejledere og den ædle soldater-præst Dollier de Sasson, prior i det sulpicianske seminarium, frarådede hende at tage et så uigenkaldeligt skridt. Til sidst opnåede hun sine forældres samtykke til at efterligne Sainte Catherine fra Sienas hjemlige retræte, og sytten år gammel aflagde hun kyskhedsløftet for

fem år og indelukkede sig i sit eget værelse i sin faders hus. I sine vågenætter kunne hun altid se ud på den mørke kirke med den ene evige lampe, som den gavmilde Jacques Le Ber havde ophængt der, lidet anende, i hvilken grad den skulle påvirke hans liv og knuse hans hjerte.

Efter at Jeanne havde trukket sig tilbage til ensomheden, havde hun forklaret sin familie, at i disse fem år måtte hun på ingen måde tale til dem eller stå i forbindelse med dem. Hendes attrå var eneboerlivets fuldkomne ensomhed, den ensomhed, som den hellige Maria af Ægypten havde søgt i den Thebaiske Ørken. Hendes forældre troede ikke, at en ung pige, kærlig og blid fra sin spæde barnealder, kunne overholde så hård en ordensregel. Men efterhånden som tiden gik, blev deres hjerter tungere og tungere. Fra den dag hun aflagde sit løfte, havde de aldrig talt med hende eller set hendes ansigt, – aldrig set hendes skikkelse, undtagen tilsløret, når hun som en skygge listede sig ned ad trappen på vej til messen. Jacques Le Ber gav ikke længere aftenselskaber på festdage. Han blev mere og mere i sit kontor, kørte ud i slæde om vinteren og krydsede i sin slup om sommeren og skyede det hjem, der var blevet en grav for hans forhåbninger.

Før Jeanne havde trukket sig tilbage fra verden, havde hun udvalgt en gammel, usædvanlig from tjenestepige til for fremtiden at yde hende den nødvendigste opvartning. Hver morgen et kvarter før fem gik den gamle kvinde til Jeannes dør og ledsagede hende til kirke for at høre den tidlige messe. Mange gange skjulte madame Le Ber sig i den mørke forstue for at se sin datters tilhyllede skikkelse gå forbi. Efter hjemkomsten fra messe bragte den samme tjenerinde Jeanne hendes mad for

den dag. Hvis der blev bragt hende en lækker ret, spiste hun den ikke, men fastede.

Hun gik altid til aftengudstjeneste, og om søn- og helligdage til højmesse. Ved sådanne lejligheder plejede folk at komme ind fra nabosognene for at få et glimt af den spinkle skikkelse, den rigeste arving i Canada, klædt i gråt serges, knælende på gulvet nær ved højalteret, mens hendes familie, klædt i pelsværk og fløjl, sad i kirkestolene i en anden del af kirken.

Efter de fem års forløb fornyede Jeanne sit løfte om afsondrethed for endnu fem år til. I den tid døde hendes moder. På sit dødsleje sendte hun et medlem af husstanden til sin datters dør for at bønfalde hende om at komme og give hende et afskedskys.

"Sig hende, at jeg beder for hende nat og dag," var svaret.

Da Jeanne havde været indelukket i sin faders hus i næsten ti år, kunne hun realisere et længe næret håb; hun ofrede den medgift, som ingen dødelig mand nogen sinde ville gøre fordring på, til at bygge et kapel for søstrene af Den Hellige Jomfrus Samfund. Bag ved højalteret i dette kapel lod hun bygge en celle til sig selv. Under stor højtidelighed aflagde hun det endelige løfte og trådte ind i den celle, hvorfra hun aldrig skulle komme levende ud. Fra det øjeblik havde hun været kendt som eneboersken i Ville-Marie.

Jeannes gravlæggelse og hendes celle var samtalestoffet i provinsen; og i landsognene, hvor der ikke skete ret meget, var det endnu efter to års forløb det emne, man drøftede og undrede sig over. Cellen var i virkeligheden ikke ét rum, men tre, det ene oven over det andet, og i dem fortsatte eneboersken livets ensformige gang. I kammeret i kælderetagen var gitteret,

hvorigennem hun talte til sin skriftefader, og ved hjælp af hvilket hun, uden at ses, var personligt nærværende ved messen og aftengudstjenesten. Der blev hendes tarvelige kost rakt hende gennem et lille vindue. Værelset ovenpå var hendes sovekammer, bygget efter de nøjagtigste mål i et bestemt øjemed; hendes smalle seng langs væggen stod lige bag højalteret, og når hun sov, var hendes hovedpude kun få tommer fra det hellige sakramente på den anden side af skillevæggen.

Det øverste rum var hendes arbejdsværelse, og der syede og broderede hun de skønne alterduge og messedragter, som blev sendt fra hendes lille murstenscelle til kirkerne i hele provinsen: til katedralen i Quebec og til de fattige landsogne, hvor alteret og dets ministranter var lige trængende. Hun havde begyndt på dette arbejde flere år før i sin faders hus og var blevet meget dygtig til det. Gamle biskop Laval, der smykkede sin katedral så overdådigt, havde mere end én gang udtalt sin beundring for hendes smukke håndarbejde. Når hendes øjne blev trætte, eller når dagen var for mørk til at brodere, spandt hun uldgarn og strikkede strømper til de fattige.

I hendes arbejdsværelse stod der en lille jernovn med en bunke brændeknipper, og i den strengeste vinterkulde tændte eneboersken et lille bål, ikke af hensyn til sit legemlige velvære, men fordi hendes fingre blev stive af kulde og mistede deres behændighed, – ja, der var virkelig undertiden dage, da de ville være blevet stivfrosne under arbejdet. Hver nat klokken tolv, vinter og sommer, stod Jeanne op af sin seng, klædte sig på, gik ned i sit kælderrum, lukkede gitteret op og gik ind i kirken for at bede en time foran højalteret. I de kolde vinternætter lå

mangen en venlig sjæl i Montreal (og ude på de ensomme bøndergårde) vågen en kort stund, lyttende til stormens rasen og grublede over, hvordan eneboersken havde det på sit ensomme leje.

Hun bar sommerens hede lige så tålmodigt som vinterens kulde. Kun forrige juli, da heden var så trykkende i hendes stue med dens ene lille vindue, bad hendes skriftefader hende indtrængende om at forlade sin celle en time dagligt efter solnedgang og trække frisk luft i klosterhaven, som hendes vindue vendte ud til.

Hun svarede: "Åh, hellige fader, mit kammer er mit jordiske paradis. Der findes ikke for mig en skønnere og mere andagtsfuld plet. Det er det sted, hvor jeg ønsker at leve mit liv; end ikke de skønneste museer og paladser ville tiltale mig mere. Jeg foretrækker min celle for alt andet i verden."

Længe efter den aften, da Cécile første gang hørte om englenes besøg hos mademoiselle Le Ber, var fortællingen om det en glæde for hende. Hun fortalte den igen og igen til lille Jacques, når han en sjælden gang kom på besøg. Hele februar var vejret så dårligt, at Jacques kun kunne komme, når Skelevip, (som altid var en modstander af 'Toinette), gik ned og bar ham op ad Mountain Hill på sin ryg. Snebygerne faldt slag i slag, til husene var tilsneede, og gaderne var som tunneller. Imellem snestormene var det gråvejr; hærskarer af sorte skyer jog tværs over den udstrakte himmel, og den bidende vind blæste døgnet rundt. Quebec syntes at være skrumpet ind til en blot og bar gruppe af skælvende spir; hele klippen lignede en stor, hvid kirke oven over den tilfrosne flod.

I den strenge vinter fortaltes og genfortaltes historien om Jeanne Le Bers rokkehjul i mangfoldige arnekroge med ømme og yndefulde overdrivelser. Budskabet om hendes besøg af englene udspredtes over det sneklædte Canada og nåede de fjernest liggende sogne. Overalt hvor det kom, bragte det glæde, som om eneboersken selv havde sendt alle disse familier, hun ikke kendte, noget levende skønt, – et blomstrende rosentræ eller et formfuldendt frugttræ i fuldt flor. Hun havde i virkeligheden sendt dem en uforlignelig gave. I de lange aftener, når familierne havde udtømt deres forråd af historier om indianske massakrer og forsvundne jægere og bæverens næsten menneskelige kløgt, kunne en eller anden blot nævne Jeanne Le Ber, og navnet alene fyldte rummet med duft.

Mennesker har elsket mirakler i århundreder, ikke som vidnesbyrd eller beviser, men fordi de er ønskets naturlige udfoldelse. I dem antager de enfoldiges tilbedelse og usikre gudsfrygt fast form. Fra at være en ubestemt længsel bliver den et skønt billede; en stum henrykkelse bliver en melodi, der kan huskes og gentages; og et øjebliks oplevelse, der kunne være blevet en forglemt ekstase, bliver forvandlet til en virkelig ejendom og kan testamenteres til andre.

4

En aften i marts blev der banket på apotekerens dør, lige da han havde spist til middag. Kun syge mennesker eller fremmede, der ikke kendte hans vaner, forstyrrede ham på det tidspunkt. Da Cécile kiggede ud mellem skabene, så hun, at gæsten var en undersætsig mand med mokkasiner, bjørneskindsjakke og pelshue. Hans lange hår og skæggede ansigt røbede, at han var kommet ude fra skovene.

"Husker De mig ikke, monsieur Auclair?" spurgte han dæmpet og vemodigt. "Jeg er Antoine Frichette; De plejede at kende mig."

"Det er skægget, der forandrer Dem, Antoine. Kom ind og tag plads."

"Å, det er mere end skægget," sukkede manden.

"Desuden troede jeg, De var i Montreal-egnen, ude omkring Sault Saint-Louis. Var det ikke der?"

"Jo, monsieur. Jeg drog der ud, men jeg havde ikke held med mig. Min svoger døde i skovene, og jeg fik en forstrækning, som ikke var til gavn for mig, og derfor kom jeg tilbage igen for at bo hos min søster, til jeg er kureret."

"Deres svoger? Da ikke Michel Proulx? Det gør mig ondt at høre det, Antoine. Han kan ikke godt undværes her. Vi har ikke mange arbejdere, der er så dygtige."

"Men ser De, monsieur, der bygges ikke noget i Kebec om vinteren, og der var chance for at tjene noget i skovene. Men nu er han død, og jeg er ikke meget bedre stillet. Jeg kom først hertil fra Montreal i dag, – vi havde en streng tur i al den sne.

Jeg kom til Dem, fordi jeg er en syg mand. Jeg rev noget løs indvendig. Se her, monsieur, kan De gøre noget ved det?"

Han rejste sig og knappede sin skindjakke op. Auclair så straks, det var underlivsbrok, – for en skovhugger var det næsten som en dødsdom.

Ja, naturligvis kunne han gøre noget for ham, opmuntrede han Frichette. Men først ville de sidde lidt hyggeligt og få sig en passiar. Han trak den stakkels fyr ind i dagligstuen og gav ham sin egen lænestol ved ovnen.

"Det er min datter Cécile, Antoine; De kan nok huske hende. Nu vil jeg give Dem noget, som straks vil kvikke Dem op. Det er en meget kraftig hjertestyrkning; der er mange lægeurter i den, og den vil trænge ind til en syg mands ømmeste sted. Drik den langsomt, og så må De fortælle mig om Deres strenge vinter. "

Skovhuggeren tog det lille glas mellem sine tykke fingre og holdt det op imod arneflammen. "Hvilken smuk farve," bemærkede han barnligt. Kort efter smed han sin pelsjakke og sad i hjorteskinds-bluse og benklæder. Da han havde drukket likøren, fyldte hans vært glasset igen, og Antoine så sig om med et lille suk. "Hvor er der stille hos Dem, som altid," sagde han med et svagt smil. "Jeg har en hilsen til Dem, monsieur, fra fader Hector Saint-Cyr."

"Fra fader Hector? Har De set ham? Kom Cécile, Antoine vil bringe os efterretninger om vores ven." Auclair stod op og skænkede sig selv et lille glas likør.

"Han sagde, han ville være her meget snart, om Gud vil, mens floden endnu er tilfrossen. Han havde haft brev fra den nye biskop, der befalede ham at komme til Kebec. Han bad mig sige, at han indbød sig selv til middag hos Dem. Der er ikke én

blandt tusinder som den præst. Vi har vel nok været ude for en del sammen. Men det er en lang historie."

"Begynd med begyndelsen, Frichette, min datter og jeg har hele aftenen til at høre den. De og Proulx drog altså ind i skovene fra missionsstationen i Sault?"

"Ja; vi tog af sted tidligt på efteråret, da jagten var god, og vi havde Joseph Choret fra Three Rivers med. Vi opmagasinerede masser af fisk, så snart det blev koldt nok til at fryse dem. Vi havde i sinde at gå op til Nipissing-distriktet om foråret og købe skind. Nipissingerne kommer ikke meget til kolonierne, og jeg kan lidt af deres sprog. Vi byggede en solid bjælkehytte i løbet af efteråret; den var god nok, men De ved, hvor dygtig min svoger var til at bruge en økse, og han var ikke tilfreds. Da vejret var mildt lige til jul, ville han lægge brædde gulv ind. Jeg kan ikke forklare, hvordan det skete. De ved selv, monsieur, hvad slags mand han var med en økse i hånden; – han huggede bjælkerne til Notre Dame de la Victoire, da han kun var halvvoksen, og hvor mange huse i Kebec har han ikke hugget bjælker og gulvbrædder til! Han kunne hugge bedre bjælker med sin økse, end de fleste mænd kan med en sav. Han var heller ikke dranker, tog aldrig et glas for meget. Nuvel, en dag derude var han ved at hugge gulvbrædder til vores hytte, og så sker der noget, – øksen glider og flækker hans ben fra knæet ned til anklen. Der er en stor åre, og blodet sprøjter ud; jeg får fat på den og underbinder den med en stump dyregut, jeg havde i lommen. Men måske var den gut forgiftet på en eller anden måde, for såret blev meget snart betændt. Vi havde ikke noget lærred, så jeg forbandt det med fyrsvamp, som indianerne gør. Jeg kogte fyrretræsspåner og lavede terpentin,

men det hjalp ikke. Han blev sort op til låret og fik forfærdelige smerter. Det eneste, der lindrede pinen, var at dynge nyfalden sne over hans ben. Jeg ved ikke, om det var rigtigt, men han tiggede om det. Efter jul så jeg, det var på tide at få fat på en præst.

Det var tre dages rejse til missionen i Sault, og føret var slet. Der var ikke sne nok til at bruge snesko, – lige nok til at skjule rødderne og spænde ben for en. Jeg tog mine snesko og min madpose på ryggen og gik så rask som muligt. Den anden dag kom jeg til et sted, hvor træerne stod spredt, fordi der ingen muldjord var, kun flint, i klippeafsatser. Og der var et stort træ, en hvidgran, blæst over ende. Den havde ikke plads nok til at falde til jorden, toppen hang filtret ind i grenene på et andet træ, så den lå på skrå og gav dejligt ly underneden, som en hytte, høj nok til at stå i. Toppen var endnu frisk og grøn og holdt vinden ude som tykke mure. Jeg huggede nogle af de indvendige grene af og fik en god søvn derinde. Næste morgen da jeg forlod stedet, mærkede jeg et par træer, jeg gik forbi, for at jeg kunne finde det igen, når jeg bragte præsten med tilbage. I reglen gør jeg ikke indsnit i træerne for at finde tilbage igen. Når der ingen sol er, kan jeg finde retningen ligesom indianerne."

Her afbrød Auclair ham. "Hvordan det, Antoine?"

Frichette smilede og trak på skuldrene. "Det er svært at forklare, – ved hjælp af mange ting. Træernes grene er i almindelighed kraftigere på sydsiden for eksempel. Mosset på stammerne er glat og tørt på nordsiden, – på sydsiden er det blødere og måske lidt råddent. Der er mange små tegn; læg dem sammen, og de peger den rigtige vej. – Jeg nåede

missionen sent ud på den tredje nat og sov i en seng. Tidligt næste morgen var fader Hector parat til at gå tilbage med mig. Han havde to unge præster der, men han ville selv gå. Han bar sine snesko og et tæppe og det hellige sakramente på ryggen, og jeg bar provianten – røgede ål og koldt fedt – nok til tre dage. Den første nat sov vi i hytten under den styrtede gran, og vi brød tidligt op næste dag. Det var Helligtrekongersdag, den dag, den voldsomme snestorm rasede over hele Canada. Da vi havde været ude i omtrent to timer, begyndte sneen at falde så tæt, at vi næsten ikke kunne se hinanden, og jeg sagde til fader Hector, at vi hellere måtte søge ly under træet igen. Det tog os næsten hele dagen at komme det stykke vej tilbage, som vi havde gået på to timer, inden stormen brød løs. Gud skal vide, jeg var glad ved at se stedet med de spredte træer igen! Jeg var bange for, jeg var gået fejl. Der var vores træ, overdænget af sne, men med åbningen mod syd fri endnu. Vi krøb ind, pustede ud og rullede vores tæpper op. En smule sne var drysset ned, men ikke meget. Den havde pakket sig sammen mellem nålene i trætoppen, til den var blevet til et fast tag. Der var lunt derinde; ingen blæst trængte igennem. Fader Hector bad et par bønner, og vi trillede os ind i vores tæpper og sov det meste af dagen og lod stormen rase.

Næste dag sneede det stadig tæt, og jeg var bange for at starte. Vi spiste noget svinefedt og en ål hver, men jeg kunne se enden på vores proviant inden ret længe. Vi var tørstige og spiste sne, som ikke hjælper ret meget. Fader Hector bad bønner og læste i sit breviar. Da jeg lagde mig til at sove, hørte jeg ham bede ved sig selv, meget dæmpet, – og da jeg vågnede, bad han endnu på samme måde. Jeg lå stille og lyttede længe,

men ikke en eneste gang hørte jeg et Ave Maria, og jeg kunne heller ikke opfatte navnet på en helgen. Til sidst vendte jeg mig om og sagde til fader Hector, at det sandelig var en lang bøn, han lå og bad. Han lo. 'Det er slet ingen bøn, Antoine,' siger han; 'det er et latinsk digt, et meget langt digt, som jeg lærte i skolen. Hvis jeg er ilde til mode, adspreder det mig, og jeg mindes min gamle skole og mine kammerater.'

'Så meget des bedre for Dem, fader,' svarede jeg ham. 'Men en lang bøn ville ikke gøre skade. Jeg synes ikke om udsigterne.'

Næste dag var det holdt op at sne, men en bidende skarp vind blæste i stedet for. Vi kunne ikke have kæmpet os frem imod den, men da vi havde den i ryggen, mente jeg, det var bedst at gå fremad. Vi havde ikke proviant nok til at hjælpe os igennem, sådan som forholdene var. Det var en hård dagsmarch på en tom mave. Fader Hector er en hel karl på snesko og også tapper. Min byrde var blevet lettere, og jeg ville have båret hans, men det ville han ikke tillade. Da det begyndte at blive mørkt, slog vi lejr og spiste lidt koldt fedt og de sidste ål. Jeg tændte et bål, og vi skiftedes til at passe ilden; den ene af os lagde brænde på, mens den anden sov. Jeg var så udaset, at jeg kunne have sovet lige ind i evigheden. Fader Hector var nødt til at kaste sne i ansigtet på mig for at få mig vågen.

Før daggry lagde vinden sig, men kulden var så bidende, at vi måtte røre os eller fryse ihjel. Føret var godt nok til at bruge snesko den dag, men tomme maver og tørst og spisen sne gav os kolik begge to. Den aften spiste vi det sidste svinefedt. Jeg var ikke sikker på, vi gik i rigtig retning. Sneen havde forandret hele egnens udseende. Da fader Hector tog den lille kasse af,

hvori han bar det hellige sakramente, sagde jeg: 'Måske det vil passe for os to, fader, jeg kan ikke se meget foran os.'

'Frygt ikke, Antoine,' siger han, 'så længe vi bærer dette. Der er en, der våger over os. I morgen vil vi have mere held med os.'

Og det fik vi, som han sagde. Vi var begge to så afkræftede, at vi skød en ynkelig fart. Men takket være Guds barmhjertighed mødte vi en indianer. Han havde en bøsse med og havde skudt to harer. Da han så, hvilken elendig forfatning vi var i, tændte han hurtigt et bål og stegte harerne, – og han spiste meget lidt af kødet selv. Han sagde, at indianerne kunne udholde at sulte længere end franskmændene. Han var en velvillig indianer og var glad ved at give os, hvad han havde. Fader Hector kunne tale hans sprog og spurgte ham ud. Skønt jeg aldrig havde set ham før, vidste han, hvor vores hytte lå, og sagde, vi gik i den rigtige retning. Men jeg sagde ham, at jeg var udmattet og trængte til en fører, og jeg ville betale ham godt med hagl og krudt, hvis han førte os derhen.

Vi kom tilbage til vores hytte, seks dage efter at vi forlod missionen, og det var de seks værste dage i den vinter. Min svoger var meget syg. Han døde, mens fader Hector var der, og fik en kristen begravelse. Indianeren førte fader Hector tilbage til missionen. Kort efter fik jeg denne forstrækning i siden, og jeg tabte modet. Jeg efterlod vores lager til Joseph Choret, for at han kunne handle med det, og gik selv til Sault og tog derfra til Montreal. Jeg traf en flok slædekørere i færd med at tage ned ad floden, og de bragte mig til Kebec. Nu er jeg her, og hvad kan De så gøre for mig, monsieur Auclair?"

Apotekerens venlige tone beroligede ikke Frichette. Han så ham forskende ind i ansigtet og spurgte:

"Vil det vokse sammen indvendig i mig, som det var før?"

Det gjorde Auclair meget ondt for ham. "Nej, det vil ikke vokse sammen, Antoine. Men i morgen vil jeg lave Dem en støtte, og De vil føle det som en lettelse."

"Men jeg kan formodentlig ikke bære kanoer med fragt, vel? Måske slet ikke gøre skovarbejde?" Han sank tilbage i stolen. "Så ved jeg ikke, hvordan jeg skal tjene mit brød, monsieur. Jeg er ikke flink til at håndtere værktøj som min svoger."

"Vi skal nok finde en udvej, Antoine."

Frichette ænsede ham ikke. "Det er besynderligt," fortsatte han; "en mand sidder her ved den varme ild, hvor han kan høre klokken ringe til messe hver morgen og lugte friskbagt brød hver dag, og alt det, der hændtes derude i skovene, er som en drøm. Og dog er jeg her, ingen nytte til mere."

"Fat mod, min ven! Jeg skal give Dem en god medicin."

Frichette rystede på hovedet og spredte sine tykke fingre på knæene. "Der er ingen fremtid for mig, hvis jeg ikke mere kan pagaje en kano op ad de store floder."

"Måske kan De pagaje, Antoine, men ikke bære."

Antoine stod op. "I denne verden må den, der pagajer også bære, monsieur. God aften, mademoiselle Cécile. Fader Hector vil blive forbavset, når han ser, hvor De er vokset. Jeg tror, han venter sig meget af den gode middag, De nok vil give ham. Spørg ham, om den smager lige så godt som de harer, indianeren stegte til ham, da han var ude med Frichette."

5

Fader Hector Saint-Cyr var ikke længe om at følge sit sendebud. Den dag, han ankom til Kebec, standsede han ved apoteket, men da Auclair var ude, så han kun Cécile, og de aftalte, han skulle komme til middag næste aften.

Han kom efter aftengudstjenesten i katedralen, fulgt til apotekets dør af en flok seminarielever, der altid var i hælene på ham, når han var i byen. Det var hans og Auclairs første møde, og der var en fugtig glans i præstens øjne, da han omfavnede sin gamle ven og kyssede ham på begge kinder.

"Hvor mange gange på vejen hertil fra Ville-Marie har jeg ikke foregrebet dette øjebliks glæde, Euclide," sagde han. "Kun ensomme mænd forstår rigtig, hvad venskab betyder. De andre har deres familie, men for den ensomme og landflygtige er vennerne alt."

Fader Hector var søn af en bekendt familie i Aix-en-Provence; hans gode opdragelse og imponerende personlighed var på ingen måde spildt på hans indianske sognebørn i Sault. De vilde, der altid foragter ydmyghed og frygtsomhed, troede, at en mand netop var, hvad han så ud til at være. De behandlede fader Hector bedre end nogen af hans forgængere, fordi han var stærk og uforfærdet og smuk. Hvis han var ydmyg over for Gud, var han det ikke over for sine konvertitter. Han var despotisk over for dem. Hvis en var fuld eller uforskammet, slog han ham til jorden. Mere end én gang havde han givet en døddrukken indianer en ordentlig dragt prygl, og indianeren var kommet og havde takket ham bagefter og indrømmet, at han handlede ganske rigtigt.

Cécile syntes, det var en stor ære at have en mand som fader Hector til gæst, og hun var meget glad ved hans åbenhjertige påskønnelse af alt: af fiskesuppen, som hun havde gjort sig så megen umage med, og skovduerne, kogt i et ildfast fad med svampe og serveret med vilde ris. Hendes fader havde været i kælderen og hentet en flaske fin gammel bourgogne, som greven havde sendt dem til nytår. Hun spiste næsten ingenting selv bare for at holde øje med deres gæst.

Da Auclair sagde, at denne middag skulle holde fader Hector skadesløs for den, han gik glip af Helligtrekongersdag, lo han og forsikrede, at han havde spist rigtig godt til middag Helligtrekongersdag.

"Røgede ål og koldt svinefedt, – hvad behøver en mand mere i skovene? Det var først den følgende dag, det begyndte at knibe for os, – og næste dag og næste igen. Frichette gjorde alt for meget væsen af det, for det var ganske sikkert ikke første gang, hverken han eller jeg havde været sultne. Hvis man ikke havde haft den slags små oplevelser, ville man ikke kunne nyde en middag som denne." Han strakte hånden ud og lagde den let på Céciles hoved. "Hvor jeg ville ønske, du kunne hindre hende i at blive voksen, Euclide!"

Hun blev rød i hovedet af glæde over det lille kærtegn af den store, smukke hånd, som indianerne frygtede.

"Ja," fortsatte han og så sig om, "dette er en af de store begivenheder i en missionærs liv. Næste gang jeg bliver overrumplet af en snestorm i skovene, vil mindet om denne aften være næring og varme for mig. Jeg vil se alt i erindringen lige så tydeligt, som jeg ser det nu: værelset, der ligner det derhjemme, bordet, med alt hvad der hører til, og fremfor alt

følelsen af at være sammen med sine egne. Hvor mange gange vil jeg derude genopleve denne aften med dig og Cécile!" Fader Hector smagte på vinen og trak vejret dybt. "Det er ganske klart, Euclide, at det blev bestemt i Himlen, at jeg skulle være missionær i et fremmed land. Jeg er særlig modtagelig for hjemlig hygge og børns charme. Hvis jeg var blevet lærer ved et kollegium hjemme, hvor jeg har mange unge niecer og nevøer, ville jeg altid have lagt planer for deres fremtid. Jeg ville være henfaldet til nepotisme, den mest skæbnesvangre af pavernes svagheder."

Auclair blev nødt til at minde Cécile om at bringe desserten ind. Hun havde helt glemt, hvor de var i middagen, så optaget var hun af fader Hectors ord og af at stirre på hans solbrændte ansigt og hvide pande under det bølgende sorte hår.

"Og nu, Cécile," sagde hendes fader, "vil vi betro fader Hector vores hemmelighed! Næste efterår venter greven at vende tilbage til Frankrig, og vi tager med ham. Vi synes, du har været missionær længe nok; nu er det på tide for dig at blive professor i retorik igen. Vi regner med, at du rejser hjem med os – eller meget snart bagefter."

Fader Hector smilede, men rystede på hovedet. "Nej, nej! Tak min ven, men nej. Jeg har aflagt et løfte, som vil ødelægge dine planer mig angående. Jeg vil aldrig vende tilbage til Frankrig."

Auclair havde løftet sit glas op til læberne, men satte det urørt ned. "Aldrig vende tilbage?" gentog han.

"Slet ikke, Euclide; aldrig."

"Men da min hustru levede, plejede I to at lægge planer –"

"Ak ja! Det var min fristelse. Nu er den besejret." Han sad et øjeblik og smilede stille. Så begyndte han resolut:

"Hør nu, min ven! Intet menneske kan hengive sig med sjæl og sind til en bestemt sag, så længe han dybest inde nærer et ønske, et lønligt håb om noget helt andet. Du, – tænker, som du er, – må vide, at selv i denne verdens anliggender udrettes intet, der er umagen værd, uden gennem det sidste offer, hengivelsen af sit eget jeg, helt og endeligt. Siden jeg bragte dette endelige offer, har jeg været dobbelt så stærk som før."

Auclair følte sig forvirret, lidt forskrækket. "Du har aflagt et løfte, siger du. Er det uigenkaldeligt?"

"Uigenkaldeligt. Og hvad tror du gav mig styrke til at træffe den afgørelse? Det var udelukkende et godt eksempel!" I dette øjeblik kastede fader Hector et blik på Cécile og så, at hun næsten holdt vejret af sindsbevægelse; at hendes øjne i lysskæret ikke længere var blå, men sorte. Igen strakte han hånden ud og berørte hendes hoved. "Se, hun forstår mig! Fra begyndelsen forstår kvinder opofrelse, det er en medfødt nådegave; de behøver kun at lære, hvor den skal bruges. Mænd må lære alt.

Imellem de første missionærer, imellem martyrerne, var der en, som jeg har udvalgt som genstand for min særlige ærefrygt. Jeg sigter til Noël Chabanel, Euclide. Han var ikke så stor en personlighed som Brébeuf eller Jogues eller Lalemant, men jeg føler en besynderlig sympati for ham. Han omkom, husker du nok, i det store irokeser-mytteri i '49. Men hans martyrium var hans liv, ikke hans død.

Han var lidt forskellig fra alle de andre, – deres ligemand i begær, men ikke i duelighed. Han var kun tredive år gammel, da han kom herud, og var fra Toulouse, den benådede by.

Chabanel havde været professor i retorik ligesom jeg, og ligesom jeg holdt han af finhed og elegance. Lige fra begyndelsen var hans liv i Canada en lang ydmygelse og skuffelse. Underligt nok var han fuldstændig ude af stand til at lære huron-sproget, skønt han var en mester i græsk og hebraisk og talte både italiensk og spansk. Efter fem års ihærdigt studium var han endnu ude af stand til at samtale eller at prædike på noget som helst indiansk sprog. Han var sendt ud til Saint-Jean-missionen i tobaksdistriktet som medhjælper hos fader Charles Garnier. Fader Garnier, der på ingen måde var Chabanels ligemand i lærdom, havde lært huron-sproget så grundigt, at indianerne sagde, der var ikke mere at lære ham, – han talte som en af dem selv.

Den ydmygende mangel på evne til at lære sproget var kun én af stakkels Chabanels skuffelser. Han havde ikke kærlighed til sine konvertitter. Alt hos de vilde og deres levevis var ham absolut frastødende og afskyeligt; deres snavs, deres usømmelighed, deres grusomhed. Allerede lugten af deres legemer var ham så modbydelig, at den gav ham kvalme. Han kunne aldrig føle den langmodige kærlighed til dem, som har været vore missionærers trøst. Han blev aldrig hærdet over for et eneste af livets savn, ikke engang mod utøj og moskitoer, der snyltede på hans krop, eller mod røgen og stanken i de vildes wigwams. Under sin kamp for at lære sproget boede han hos indianerne, sov i deres barkhytter, der var overfyldte af hunde og snavsede vilde. Ofte lå fader Chabanel ude i sneen, til han var i fare for at begå selvmord, og først så krøb han ind i hytten. Maden var ham så modbydelig, at man kunne sige, han levede af faste. Han kunne aldrig spise hundekød uden at kaste op, og

selv majsmel kogt i snavset vand og snavsede gryder fremkaldte opkastninger; derfor plejede han at bede kvinderne om at give ham lidt råt mel i hånden, og det levede han af.

De omvendte huroner var mere brutale mod ham end mod fader Garnier. De foragtede hans sendrægtighed i sprogkundskab, og de må have gættet hans overdrevne følsomhed, for de greb enhver lejlighed til at såre ham. I hytterne begik de stadig uanstændigheder for at krænke ham. En gang da en flok jægere kom hjem efter en lang hungersnød, indbød de ham til kødgilde. Da han havde slugt den portion, der var øst op i hans skål, fiskede de en menneskehånd op af gryden for at vise ham, at han havde været med til at æde en irokesisk fange. Han fik straks ondt, og de fulgte ham ind i skoven for at gøre sig lystige over hans krampagtige forsøg på at kaste op.

Men under alle disse legemlige kvaler, der vedblev at være lige så pinagtige som den første dag, var den største af hans lidelser en næsten vedvarende følelse af, at Gud trak sig tilbage. Alle missionærer kender den smerte til tider, men hos Chabanel varede den ved. I måneder, i en hel vinter, kunne han leve i skovene, hvor al menneskelig følelse blev såret, og hvor han ikke havde forvisning om Guds nærhed. I disse anfald af fortvivlelse var han bestandig forfulgt af fristelse i skikkelse af hjemve. Han længtes efter at overlade missionsgerningen til præster, der var bedre udrustede til dens genvordigheder, og selv vende hjem til Frankrig, undervise de unge og genfinde den sjælefred, den renlighed og orden, som gjorde ham til herre over sin sjæl og sine åndelige evner. Alt hvad han havde mistet, ventede på ham

i Frankrig, og lederen af missionerne i Quebec havde foreslået hans tilbagevenden.

Kristi Legemsdag, i det femte af hans arbejdsår i Canada og det femogtredivte af hans leveår, afbrød han kampen og besejrede fristelsen. I Sankt Matthias-missionen, ansigt til ansigt med det afslørede hellige sakramente, aflagde han løftet om livsvarig standhaftighed (*perpetuam stabilitatem*) i huron-missionens tjeneste. Dette løfte nedskrev han og sendte afskriften af det til brødrene i Kebec.

Da han havde taget den beslutning at dø i udørkenen, fik han ingen lang ventetid. To år efter omkom han, da Sankt Jean-missionen blev tilintetgjort af irokeserne, – men om han frøs ihjel på flugt gennem skoven eller blev myrdet af en troløs konvertit for de usle ejendeles skyld, han bar på ryggen, blev aldrig sikkert oplyst. Ingen opgav nogen sinde mere for Kristus end Noël Chabanel; mange gav alt, men få havde så meget at give.

Det var måske i mindet om hans lidelser, at jeg, da det blev min tur, aflagde et løfte om livsvarig standhaftighed. For dem af os, der ikke er trofaste af natur, som har andre retmæssige passioner end vor opofrelse for vore proselytter, er det måske den sikreste vej. Min opofrelse er ringe i sammenligning med hans. Jeg kunne lære indianernes sprog; jeg har et hus, hvor jeg i det mindste kan bede i ensomhed; jeg kan holde mig ren og er sjældent sulten, undtagen tilfældigvis på de rejser, jeg må gøre. Men Noël Chabanel – ak, når din tro bliver kold, så tænk på ham! Hvor kan der være mennesker i Frankrig i dag, som tvivler om Guds tilværelse, når svage menneskelige skabninger af kærlighed til *Ham* har kunnet udholde så meget?"

Cécile så uforstående op på ham. "Er der sådanne mennesker, fader?" hviskede hun.

"Ja, der er, mit barn, – men det var bedre for dig, om du aldrig havde hørt om dem."

Kort efter var det på tide for fader Hector at gå hjem til monseigneur de Saint-Valliers palads, hvor han boede under sit ophold i Quebec.

"Og dine bøger, fader Hector? Vil du ikke tage dem med tilbage til Sault? Hvis jeg forlader Canada, før du igen aflægger besøg i Quebec, hvad skal jeg så gøre med dem?" Auclair åbnede et skab og pegede på en række bind, indbundet i fint pergament. Fader Hectors øjne strålede, da han så på dem, men han rystede på hovedet.

"Nej, jeg vil ikke tage dem denne gang. Hvis du rejser hjem, så bed monseigneur l'Ancien om at gemme dem for mig. Hvis de kunne spises eller bruges som klæder, ville han sikkert give dem til de fattige. Men græske og latinske bøger vil være sikre hos ham. Jeg vil ikke sige farvel, for jeg kommer igen i morgen for at forsyne mig med et forråd af medicin til min mission."

Efter at Auclair var forsvundet bag sine sengeomhæng den aften, lå han længe vågen og beklagede, at en mand med fader Hectors begavelse skulle beslutte at leve og dø i udørkenen, og spekulerede på, om der ikke havde været en hel del ilde anbragt heltemod i de canadiske missioner, – et spild af sjældne egenskaber, som ikke gavnede nogen.

"Ja, ja," sukkede han til sidst, "måske er det alabasterkrukken med den såre kostelige salve, som blev modtaget af Frelseren,

og jeg er som disciplene, der mente, den kunne have været brugt bedre på en anden måde."

Den løsning tillod ham at falde i søvn.

6

Omtrent midt i marts, kort efter fader Hectors besøg, slog vejret om. Luften blev pludselig varm og forårsagtig, og i tre dage skyllede regnen uafbrudt ned. Den dybe sne indsugede den som en tørstig svamp, men smeltede ikke. Ikke en plet jord kom til syne, ikke engang på skråningerne. Men sneen blev mørkere; alt blev som svagt tilrøget glas. Isen på floden brød op ud for Quebec, og olivengrønt vand bar langsomt grå øer af is og sne mod nord. De store nåleskove, på den anden side floden og langs den vestlige horisont, var ikke længere bronzefarvede, men sorte. De eneste farver i verden var sort og hvidt og gråt, – forvirrede variationer af tåget hvidt og gråt. De laurentinske bjerge i nord afslørede undertiden en smule blåt i dalene, når tågerne fortyndedes så meget, at de blev synlige. Efter denne regnperiode frøs alt hårdt igen og blev tilfrosset, – men der faldt ingen ny sne. Den hvide vinter var forsvundet. Kun de tilsmudsede ruiner af vinteren blev tilbage, sørgelige og triste og forarmede, frosne til varig fasthed.

Bag ved Auclairs lille baggård og bagerens rejste klippen sig op til slottet som en lodret mur, og forsiden af den var bevokset med vilde kirsebærbuske og knudrede små canadiske piletræer. Det var derop, man fra bagdøren spejdede efter de første forårstegn. Men gennem hele april var disse stubbe og kviste så frastødende, så sorte og hæslige, at Cécile ofte spekulerede på, om mindre end et mirakel af den gammeldags art nogen sinde kunne få saften til at stige op i dem igen.

Der var megen sygdom i byen i denne tid, og Cécile selv blev forkølet og fik feber. Hendes fader pakkede hende godt ind i

tæpper og lod hende sidde med fødderne i et varmt sennepsbad, mens hun drak store mængder af sassafras-te. Så puttede han hende i seng og morede hende med en beretning om de helbredelser, hans fader og hans bedstefader havde opnået ved hjælp af sassafras. Det var en af de lægeurter fra den nye verden, som han havde tro på. Den var først blevet bragt til Europa af sir Walter Raleigh, sagde han, og havde en tid lang været et meget yndet lægemiddel i Frankrig. Selv da det gik af mode, var apoteket på Quai des Célestins blevet ved at være tro imod det og brugte stadig sassafras, efter at det var blevet dyrt på grund af utilstrækkelig forsyning. Hans fader fik det fra London, hvor det endnu indførtes fra kolonien Virginia, når der tilfældigvis var skibslejlighed.

Cécile blev holdt i sengen i tre dage, – i sin faders store seng med tilbagetrukne omhæng, mens hendes fader selv tog sig af alle huslige pligter. Han var en fuldendt kok, og stadig syslen med at lave medicin holdt hans hånd i øvelse med at behandle glas og lervarer og regulere varme. Han overvejede, hvorvidt det var tilrådeligt at sende bud efter vaskekonen Jeanette eller bede madame Pigeon om at komme ind og hjælpe ham. "Nej, vi har det mere roligt alene," bestemte han. Det var det vigtigste – ro. Om aftenen læste han højt for sin datter; og selv når han var i butikken, kunne hun høre alt, hvad kunderne sagde, så hun kedede sig ikke. Hvis hendes fader var ledig et øjeblik, kom han ind for at passiare lidt med hende. De talte om fader Hector, og om hvor tidlig de kunne håbe på grøn salat på torvet, og om det kunne være sandt, at Pierre Charron allerede var kommet hjem fra de store søer, eftersom rygtet sagde, han var blevet set i Montreal.

Det var en hyggelig og en ny oplevelse at ligge lunt og godt i sengen, mens hendes fader gik og lavede middagsmad ude i køkkenet, og slet ikke have noget ansvar; at lytte til regnens dryppen; at se det grå dagslys svinde mere og mere inde i salonen, mens skæret fra ilden blev rødere og rødere over sofaen og de gamle stole og kastede genskin i de forgyldte malerirammer og messinglysestagerne. Men tankerne strejfede om i byen og fulgte drømmende dens virksomhed og hendes venners liv; drømte om de dryppende grå tage og spir, de oplyste vinduer langs med de krumme gader, den store, grå flod, fuld af is og frossen sne, og den endeløse, ubarmhjertige skov på den anden side. Alle disse ting syntes hende at være lag på lag af beskyttelse med dette ene halvmørke værelse som midtpunkt.

De spiste til middag ved det lille bord ved siden af sengen, (som de så tit spiste morgenmad, selv når hun var rask), og efter middag lukkede hendes fader døren, så hun ikke ville blive forstyrret af den støj, han gjorde ved at vaske op, eller af Skelevips besøg. Det var, mens han sådan var alene i køkkenet, at han en aften havde en besynderlig samtale med Skelevip.

Da Skelevip var færdig med sit arbejde, spurgte han ængsteligt, om monsieur ville være så god igen at give ham lidt af den medicin til at sove på.

Auclair så tvivlrådigt på ham.

"Hvor længe har du ikke kunnet sove?"

"Å meget længe! Monsieur, De må endelig give mig noget."

"Sæt dig ned, Jules. Hvad er der i vejen? Du er sund og stærk. Du forspiser dig ikke. Jeg kan ikke forstå, hvorfor du har den uro. Måske er der noget, der trykker dig."

"Måske."

"Det kan tit holde en vågen. Jeg er ikke af dem, der stikker min næse i det, der ikke angår mig, men hvis du fortalte mig, hvad der volder dig bekymring, ville jeg bedre vide, hvordan jeg kunne hjælpe dig."

Skelevip hang med hovedet. Han så meget ynkelig ud.

"Monsieur, jeg er en ulykkelig mand. Hvis jeg fortalte Dem alt, ville De smide mig ud."

"Du har bekendt det for din skriftefader?"

"Det var ingen synd. Ikke hvad folk kalder en synd. Det var en ulykke."

"Nå, vi vil i hvert fald aldrig jage dig på porten, Jules; vær sikker på det!"

Skelevip sad med hænderne knyttede over knæene og kæmpede for at få noget frem fra sin sjæls inderste. "Monsieur," sagde han til sidst, "jeg er ulykkelig. Jeg blev opdraget til et forfærdeligt erhverv. Jeg var bøddel i kongens fængsel i Rouen."

Det gav et sæt i Auclair, men han tog sig hurtigt i det.

"Nå ja, Jules," sagde han roligt, "det er også kongens tjeneste."

"Et snavset håndværk, monsieur," udbrød den stakkels fyr bittert, "en ækel bestilling! Det var min fader, der udførte alt, – han stod under den øverste chef, han måtte adlyde. Jeg var bange for ham, for han var en streng mand. Jeg havde ingen mulighed for at lære et andet erhverv. Ingen ville have noget at gøre med fængselsbetjentene. På gaden plejede folk at forbande os. Min fader gav mig cognac, når jeg skulle hjælpe ham, så meget jeg kunne holde i mig. Han sagde, det var rigtigt at straffe slette mennesker, men jeg kunne aldrig vænne mig til

det. Så hændte der noget forfærdeligt." Skelevip rystede over hele kroppen.

Auclair skænkede et glas spiritus til ham og lagde mere træ på ilden. "Du gør bedst i at få talt ud, min ven. Det vil hjælpe," sagde han.

Hvor svært det end var for Skelevip at få ordene frem, lykkedes det ham dog at få sin historie fortalt. I Rouen var der et grovkornet stykke kvindfolk, som boede lige ved floden og vaskede for folk. Hun var ærlig, men trættekær; naboerne kunne ikke lide hende. Hun havde en lille dreng, som var en skidt knægt, og hun gav ham mange prygl. Da han blev ældre, slog han igen, og de plejede at slås til stor ærgrelse for naboerne. En sommer forsvandt drengen. Der blev anstillet undersøgelse. Moderen blev forhørt og modsagde sig selv. Naboerne mindedes at have hørt vrede råb og klirren af knuste flasker en bestemt aften; de begyndte at sige, at hun havde slået ham ihjel. En eller anden rejste en anklage. Vaskekonen blev igen taget i forhør, men var tvær og nægtede at svare dommerne. Hun blev lagt på pinebænken. I løbet af en halv time brød hun sammen og bekendte, at hun havde dræbt sin søn, puttet liget i en sæk med sten og slæbt det ned til floden. Et par uger efter blev hun hængt.

Ikke længe derefter begyndte Skelevip at få vrøvl med sin underkæbe, en slags opløsning af knoglen; benstumper kom ud gennem kinden. I ugevis lå han aldrig ned, men gik op og ned ad gulvet hele natten. Undertiden når han var fuld af cognac, kunne han blunde en halv times tid i en stol.

Men han havde en anden lidelse, der var tungere at bære end sygdommen i kæben. Det var første gang han nogen sinde

havde følt stor smerte, og spøgelser begyndte at hjemsøge ham. Ansigter, han for længst havde glemt, viste sig for ham, – de menneskers ansigter, han havde lagt på pinebænken. Når alle andre sov, kunne han ikke tænke på andet end de ansigter. Han foreholdt sig selv, at det var landets lov og måtte være rigtigt; en eller anden skulle gøre det. Men ansigterne gav ham aldrig fred.

Til sidst standsede kæbebetændelsen. Arrene i ansigtet var begyndt at læges, da den myrdede dreng kom tilbage, – spadserede uforskammet på gaderne i Rouen. Sandheden kom for dagen. Efter skænderiet med sin moder havde han skjult sig på et skib, der lå fortøjet ved bolværket, var sluppet til Le Havre uden at blive opdaget og havde der fået hyre som skibsdreng på en bark, der skulle til Vestindien. Han gjorde rejsen med frem og tilbage og kom nu hjem.

Skelevip begyndte igen på sine nattevandringer op og ned ad gulvet, ganske som da hans kæbelidelse var værst. Hvor mange af de andre havde været uskyldige? Han kunne aldrig få den tykke vaskekones skrig ud af sine ører. Han ville have taget livet af sig dengang, men var bange for straffen efter døden. Hvis han faldt i søvn af udmattelse, drømte han om hende. Han havde et eneste håb; den usle drengs eventyr havde givet ham en idé. Hvis han kunne slippe væk til et nyt land, hvor ingen kendte ham som rakkerens søn, kunne han måske lade alt det blive tilbage og glemme det. Det var derfor, han var kommet til Kebec. Men undertiden vidste han hverken når eller hvorfor, disse rædsler dukkede op af fortiden … ansigter … stemmer … selv ord, ting, de havde sagt.

"De er inden i mig, monsieur, jeg fører dem med mig."

Skelevip lukkede øjnene og bøjede tungt hovedet frem mod hænderne.

"Din sygdom var en lykke for dig, min stakkels dreng. Lidelse lærer os medlidenhed. Der er nogle i Kebec i høje stillinger, som ikke har lært det endnu. Hvis monseigneur de Saint-Vallier nogen sinde havde prøvet sorg og skuffelse, ville han ikke modarbejde den gamle biskop, som han gør. Jeg skal give dig noget at sove på i nat, men for fremtiden vil du ikke behøve noget! Da Gud sendte dig den lidelse i dit ansigt, viste han sin barmhjertighed mod dig. Men for resten, hvem er din skriftefader?"

"Fader Sébastien, hos Récollet-brødrene. Men jeg har ønsket at fortælle Dem det hele, monsieur, lige siden Allesjælesaften. Jeg kom sent ind med mine spande, og døren der stod på klem, – De sad og fortalte ma'm'selle om den gamle mand, der stjal messingkedlerne. Jeg ville have taget livet af mig, – men De sagde noget. De sagde, at loven havde uret, ikke vi arme skabninger. Monsieur, jeg gør aldrig et dyr fortræd for morskabs skyld, som mange gør. Jeg blev oplært til det erhverv." Skelevip tav og tørrede sveden af øjnene med sit trøjeærme.

Den stakkels fyr var begyndt at udsprede en modbydelig stank, som dyr gør i angst og pine. Auclair betragtede med forbavselse det forvredne ansigt, han hver dag så over en favnfuld brænde, så kendt for ham som et grimt stykke bohave, – og så det nu blive ganske fremmed; det mindede ham om forfærdelige vejrbidte stenansigter på kirkerne hjemme, – de martredes ansigter i fremstillinger af Dommedag. Han skyndte sig at udmåle en dosis laudanum. Efter at Skelevip var gået ud

af køkkendøren, gjorde han korsets tegn over sit eget hjerte, før han pustede lyset ud og gik ind til sin datter.

Cécile var hed i hovedet og urolig; han så, hun havde grædt.

"Å far, hvorfor blev du så længe inde hos Skelevip, og hvad var det, han fortalte dig? Hans stemme lød så ynkelig."

Hendes fader lagde hendes hoved ned på puden og strøg hende hen over håret. "Han fortalte mig alle sine gamle bekymringer, min ven, og når du igen er rask, skal jeg fortælle dig det alt sammen. Vi skal være meget gode imod ham. Din moder havde ret, da hun sagde, der ikke var noget ondt i ham. I morgen vil jeg gå til fader Sébastien, og ved fælles hjælp skal vi nok helbrede hans lidelse."

"Det var altså ikke en forbrydelse? Du ved nok, at der er dem, der siger, han var galejslave i Frankrig."

"Nej, han har aldrig været på galejerne. Han var en af denne verdens ulykkelige. Kan du huske, at da dronning Dido tilbyder Æneas gæstfrihed, siger hun: *Da jeg har kendt ulykke, har jeg lært at have medynk med de ulykkelige.* Vores stakkels brændselsbærer ligner dronning Dido."

Næste morgen begyndte Cécile at blive bedre. Så snart hun havde drukket sin chokolade, bragte hendes fader hende et par uldstrømper og sagde, hun skulle tage dem på. Da hun helt forbavset så op på ham, sagde han:

"Jeg har noget at vise dig."

Han pakkede hende ind i et tæppe, tog hende i sine arme og bar hende ud i køkkenet, hvor bagdøren stod åben.

"Se derud," sagde han, "og om lidt vil du se noget."

Hun så ud på den trøstesløse klippeside med dens sorte, frosne buske og snavsede sne og lange, grå istapper hængende ned fra de takkede klipper. Hun tænkte, at der måske kunne være gule knopper på pilene; men de stod endnu nøgne som stive sorte tornebuske.

Pludselig var der noget, der bevægede sig deroppe, en flagren af noget hurtigt og spinkelt i det grålige lys mod den grå og sortprikkede sne, – så en kvidren, en skændende ivrig protest. Nu vidste hun, hvorfor hendes fader havde smilet så fortroligt, da han løftede hende ud af sengen.

"Å papa, det er vores svale! Så kommer foråret! Nu kan intet holde det tilbage." Hun lagde hovedet ned på hans skulder og græd lidt. Han lod, som om han ikke mærkede det, men blev stående og trykkede hende tæt ind til sig, mens han klappede hendes ryg, der var tæt indsvøbt i tæppefolderne.

"Den leder efter sin gamle rede oppe mellem klippestykkerne. Jeg kan ikke se, om den er der endnu. Men hvis den er blæst ned, kan den let bygge sig en anden. Den kan få mudder, fordi det nu tør hver dag ved middagstid, og de visne blade titter frem overalt, hvor sneen smelter."

"Er den den eneste? Er den ganske alene?"

"Den er den eneste her til morgen, men dens venner er tæt bagefter. Hør, hvor den skælder ud!"

"Far," udbrød Cécile pludselig, "hvor har vores svale været? Hvor tror du?"

"Å, langt mod syd. Et eller andet sted dernede, hvor Robert de la Salle blev myrdet. Måske ved den mexicanske havbugt."

"Og i Frankrig? Hvor flyver svalerne hen om vinteren?"

"Langt bort. Tværs over Middelhavet til Algier, hvor orangerne gror."

"Har vores svale været, hvor der er oranger? Vokser de ved den mexicanske havbugt? Å papa, jeg ville ønske, jeg kunne se en orange på sit lille træ!"

"Du vil få dem at se, når vi kommer hjem. Der er smukke gamle orangetræer i drivhuse i vort eget sogn, og de bliver sat ud i gården om sommeren."

"Men kunne vi ikke dyrke et her i Quebec? Jesuitterne har så store, varme kældre; jeg er vis på, de kunne, hvis de prøvede."

Hendes fader lo, mens han bar hende tilbage til sengen. "Jeg er bange for, at ikke engang jesuitterne kunne gøre det! Nu må jeg forlade dig et lille øjeblik. Jeg sætter et kort på døren, der bekendtgør, at vi har lukket til klokken tolv. Du er så meget bedre, at jeg kan aflægge mit besøg i Hôtel Dieu i formiddag."

"Og på vejen, papa, vil du nok se ind og fortælle monseigneur l'Ancien, at vores svale er kommet. Til hans bog ved du nok."

Lige siden gamle biskop Laval kom ud til Canada, havde han ført en kortfattet vejrberetning, noteret datoen for den første sne, når floden frøs til, de særlig kolde nætter, snestormene og de voldsomme tøbrud. Og i omtrent fyrre år havde han nu trofast berettet svalens hjemkomst.

Fjerde bog

Pierre Charron

1

Det var den første dag i juni. Før daggry forkyndte et larmende virvar af fuglekvidder i buskene på klippeskråningen over apotekerens bagdør strålende vejr. Da solen kom op over øen Orléans, stod Kebec-klippen skinnende over floden som et alter med mange lys eller som en hellig by i en gammel legende, skriftet, syndefri, tvættet i guld. Den opvækkelse af alt liv og håb, som var kommet til Frankrig i maj, havde til sidst nået det fjerne nord. Den morgen drak Auclairs deres chokolade med alle døre og vinduer åbne.

Euclide sad ved sin pult og lavede små pakker med safranblomster til at sætte smag på fiskesupper, da en slank mand i hjorteskindsklæder, med en hurtig, elastisk gang, skrævede over dørtærsklen og omfavnede ham, før han fik tid til at rejse sig. Han var ikke videre høj, denne Pierre Charron, helten i pelsjægernes og skovarbejdernes kreds, ikke over middelhøjde, men hurtig som en odder og altid sikker på sig selv. Da Auclair, efter at have gengældt hans omfavnelse med glæde, trak sig lidt tilbage for at se på ham og spurgte ham, hvordan han havde det, gjorde han et kast med hagen og svarede:

"Jeg har det godt som altid."

"Og har du haft en god vinter, Pierre?"

"Selvfølgelig. Jeg har altid en god vinter, monsieur; det sørger jeg for."

"Og hvad kommer det af, at du er så tidligt her nede?"

Charrons ansigt skiftede udtryk. Han rynkede pande. "Det er ikke for det gode. Min moder var syg. De bragte mig

meddelelsen helt ud til Michilimackinac, og derfor tog jeg hjem til Montreal i marts. Hun var bedre; menighedssøstrene havde plejet hende. Men jeg forlod hende ikke igen. Ikke et menneske kan pleje hende så godt som jeg. Jeg blev hjemme og lod kammeraterne få min forårshandel i år. Jeg har råd til det."

"Men jeg må høre mere om din moders sygdom, min dreng; lad mig blot først kalde på Cécile. Hun vil ikke miste et eneste minut af dit besøg."

Auclair gik ind i køkkenet, og Cécile kom springende uden at standse for at tage køkkenforklædet af. Det slog pludselig ned i Pierre, at hun måske var blevet for stor til at blive kysset. Men hun var hurtigere end hans tanke, slog armene om halsen på ham og gav ham det glade velkomstkys.

"Å, Pierre Charron, jeg er så henrykt, fordi du er her, Pierre Charron!"

Han stod smilende og holdt hende i begge hænder og svingede dem frem og tilbage i en slags rytme, så at de syntes at danse, skønt de stod ganske stille. Cécile smilede også, som børn gør, hvor de aldrig har været bange eller usikre. "Å, Pierre, har du igen været ved de store vandfald og i Michilimackinac?"

"Alle vegne, alle vegne!" Han svingede hendes hænder hurtigere og hurtigere.

"Og du vil fortælle mig om de store bæverbyer?"

"Så sagte, Cécile," afbrød hendes fader. "Pierres moder har været syg, og han skal først fortælle os om hende. Hvad var der i vejen denne gang, min dreng? En gentagelse af hendes gamle lidelse?" Den eneste lange rejse, Auclair nogen sinde havde gjort fra Quebec, siden han var landet der, var turen op til Montreal i

Pierres chalup for at undersøge madame Charron og ordinere hendes behandling.

Fra sit første møde med Pierre havde Auclair elsket denne urolige dreng, (han var en dreng den gang), som jog op og ned ad Canadas rivende floder i sin kano; som snart var ved Niagara, snart ved enden af Lake Ontario, snart i Sault Sainte Marie på vej ind i Lake Superiors bundløse forbudte vande. Både Auclair og madame Auclair havde i Pierre Charron mødt den type, de var kommet så langvejs fra for at finde; mere end nogen anden var han det romantiske billede af den frie franskmand i de endeløse skove, som de havde udmalet sig hjemme på Seineflodens bred. Han havde den gamle verdens dannede optræden og den nyes fart og forvovenhed. Han var stolt, han var forfængelig, han var ubarmhjertig, når han hadede, og hurtigt partisk; men han havde stamme-troskabens gamle idealer, og i venskab beregnede han aldrig omkostningerne. Hans ejendele og hans liv stod til rådighed for den mand, han elskede, eller den fører, han beundrede. Skønt hans skikkelse endnu var drenget, var ansigtet præget af oplevelser og skarpsindighed; en smuk, kæk næse; en urolig, skælmsk mund, hvide tænder, meget stærke og glatte; funklende nøddebrune øjne, med et glimt af liv, som solstrålerne i de klare strømfald, hvor han tumlede sig så øvet.

Pierres fader, en lykkejæger fra Languedoc, havde haft held med sig i pelshandelen og bygget sig en bekvem bolig i Montreal i Saint Paul-gaden ved siden af Jacques Le Bers hus. Pierre var omtrent på alder med Le Bers datter, Jeanne; de to børn havde været legekammerater og lært deres katekismus sammen. Efter at Pierres fader var druknet i en storm på Lake

Ontario, tog Jacques Le Ber sønnen i sin tjeneste for at uddanne ham til pelshandler. Blandt alle de mange bejlere til mademoiselle Le Bers hånd anså man Pierre for at have den bedste udsigt til at vinde prisen, og købmanden ville have haft ham til svigersøn. Da den femtenårige mademoiselle Le Ber kom hjem fra sin skolegang i Quebec, var Pierre hendes faders kontorist og kom tit der i huset. Hun syntes venlig stemt over for ham. Det var en gammel historie i Montreal, at da Jeanne aflagde sit første løfte og lukkede sig inde i sin faders hus, havde skuffelsen drevet unge Charron ud i skovene. Han havde lært de indianske sprog som barn, og indianerne holdt af ham og havde tillid til ham, som de havde holdt af hans fader. Hele vejen langs de store søer, så langt som til Michilimackinac, havde han et godt navn iblandt dem for mod og ærlig færd, og fordi han var en trofast ven og en ubarmhjertig fjende. Hvert år gav han det halve af indkomsten ved sine dristige spekulationer til sin moder; resten satte han overstyr på kvinder, drik og nye bøsser, som hans kammerater gjorde. Men i Montreal var hans opførsel altid eksemplarisk af hensyn til moderen.

Efter at have modtaget Auclairs indbydelse til middag samme aften, sagde Charron, han måtte gå hen til Noël Pommier og købe sig et par støvler, – han gik med mokkasiner. "Og vil du gå med, lille abe?" spurgte han og skar ansigt ad Cécile. Da hun var lille, havde han altid kaldt hende sin lille abe.

Hun så ivrigt op på sin fader. Han nikkede. "Stik bare af, og bring madame Pommier min ærbødige hilsen."

Cécile listede sin hånd ind i Charrons, og de gik ud på gaden. Lige overfor så de monseigneur de Saint-Vallier i sin have sige

besked til nogle håndværkere, der øjensynlig var i færd med at bygge ham et lysthus.

"Jeg ser, jeres fornemme nabo er kommet hjem," bemærkede Pierre.

"Å ja, sidste september. Men det må du da have hørt? Folk siger, han har medbragt en masse smukke ting til sit hjem: møbler og malerier og gobeliner og sølvfade. Ville du ikke gerne se hans palæ indvendig?"

"Nej, han er mig for fransk." Charron smilede lidt foragteligt.

Cécile lo. "Men fader er fransk, og det er fader Hector også, og dem holder du af."

"Det er noget helt andet. Men manden derovre er mig imod. Han lugter af Versailles. Den gamle mand er min biskop. Men jeg kunne undvære dem begge to."

"Tys, tys, Pierre Charron! Det er dumt at strides med præsterne. Jeg elsker fader Hector. Du kan ikke nægte, han er en tapper mand."

Pierre trak på skuldrene. "Ja vist er han tapper nok. Men alligevel er han mig lidt for forfransket. Du og jeg er canadiere. Vi er født her."

"Å, det er jeg slet ikke! Det ved du godt."

"Nå, hvis du ikke blev født her, var det ikke din skyld. Du kom tidligt hertil. Du var meget lille, da jeg så dig første gang med din moder. Cécile, hvert efterår, inden jeg tager ud til skovene, lader jeg en messe læse i sognekirken i Ville-Marie for din fru moder."

Cécile trykkede hans hånd ømt og puttede sig tættere ind til ham. Når som helst Charron talte om hendes moder, eller om sin egen, tabte hans stemme den drillende tone; han blev

ærbødig, alvorlig, naturlig. Det var tydeligt nok, at for ham var familien det første og væsentligste i den menneskelige skæbne; og den var så sammenvokset med religion, at han altid sagde: "Religion i arnekrogen, frihed i skovene."

Da de gik forbi enden af den lange seminariebygning, stod havedøren åben, og derinde så de biskop Laval, der gik op og ned ad de sandede stier med sit åbne breviar i hånden. Det var en meget lille have: en græsplæne i midten, en række italienske popler langs muren, nogle syrenbuske i udspring, en træbænk uden ryg under et skævt kvædetræ. Den gamle mand fik øje på Pierre, skønt han gik så lydløst, – vinkede til ham og råbte hans navn. Biskoppen kendte alle langs floden så godt, at man sagde, han kunne genkende et bortkommet barn på familieligheden.

Pierre rev huen af, og de gik ind i haven. Monseigneur spurgte til madame Charrons helbred og til den gamle nonne Marguerite Bourgeoys. Og om Pierre havde hørt, hvordan mademoiselle Le Ber befandt sig.

Ikke direkte. Han formodede, hun havde det som sædvanlig; han havde ikke hørt det modsatte.

Biskoppen åndede tungt, som en træt hest. "Alle synderne i Ville-Marie kan endnu blive frelst ved den fromme piges bønner," sagde han med et megetsigende tonefald. "Og du, min søn, har du været hos din skriftefader efter din hjemkomst fra skovene?"

Pierre svarede ærbødigt, at det havde han. Derefter vendte biskoppen sig til Cécile og lagde sin hånd på hendes hoved med det sjældne smil, der altid forekom lidt vemodigt på hans strenge ansigt.

"Og her har vi et barn, som låner penge, – tilmed af en fattig præst! Hvorfor kom du aldrig for at tilbagebetale mig mine tyve sous?"

"Men monseigneur l'Ancien, jeg gav dem til Houssart allerede dagen efter!"

"Det ved jeg nok, du gjorde, mit barn, men jeg ville have syntes bedre om det, hvis du var kommet til mig selv, da du betalte din gæld. Du er da ikke bange for mig, vel?"

"Nej, nej, monseigneur! Men De er altid optaget, og jeg vidste ikke, om De kunne lide, at børn kom."

"Det kan jeg. Jeg kan rigtig godt lide det. Besøg mig her i min have en morgen på denne tid, så vil jeg dele mine syrener med dig; de er ved at springe ud nu. Tag den lille dreng med, hvis du har lyst. Jeg hører af Pommiers, at du og din fader gør ham til en god dreng, og det er meget prisværdigt af jer."

På det korte stykke vej hen til skoflikkerens spurgte Pierre, hvad biskoppen havde ment med de tyve sous, men han skænkede kun historien ringe opmærksomhed; han var sandt at sige temmelig nedstemt. Først da han havde hilst på madame Pommier, genvandt han sit strålende humør.

2

Til ære for Charron hentede apotekeren om aftenen en flaske fyrig bordeaux op fra kælderen, en vin, der passede for en søn af Languedoc, og timerne fløj af sted. Da Cécile havde sagt godnat og var gået ovenpå til sit sommersovekammer, talte de to mænd videre til efter midnat, – om skovene, om pelshandlens status, om følgerne af grevens sidste indianerfelttog og kongens utaknemmelighed, der havde lønnet hans fortjenester så lurvet.

Efter et par flasker udsøgt Gaillac opgav Pierre sin forbeholdenhed, og samtalen fik en meget personlig karakter. Da Auclair i anledning af madame Charrons sygdom bemærkede, at det var heldigt, hun havde sådanne sygeplejersker ved hånden som menighedssøstrene, indrømmede Pierre, at de ganske vist havde plejet hende godt. "Men hvorfor skulle de ikke gøre det? Himlen ved, at de skylder mig noget, disse kvinder! Halvtreds tusinde gulddalere måske!"

"Charron," sagde hans vært bebrejdende, "De gør Dem selv uret, når De lader, som om De ærgrer Dem over at være gået glip af den medgift. De er ikke et lavsindet menneske. De har aldrig brudt Dem videre om penge."

"Måske ikke, men nok om nederlag. Hvis den ærværdige søster Bourgeoys ikke havde fået magt over det pigebarn i hendes barndom og overanstrengt hende med faste og bodsøvelser, ville hun i dag være en lykkelig moder og ikke sove i en stencelle som en fange. Der er masser af piger, grimme, fattige, dumme, klodsede, der er skabt til sådan et liv. Det var

slemt nok, da hun var indespærret i sin faders hus; men nu har hun det ikke bedre, end om hun var død. Værre."

"Alligevel, hvis det er det liv, hun begærer, og hvis hendes fader kan bære det –"

"Å, hendes fader, stakkels mand! Jeg holder ikke af at møde ham på gaden, – og han holder ikke af at møde mig. Jeg minder ham om de dage, da hun kom hjem fra Quebec og plejede at være ved sin moders side, for enden af et langt bord med et udvalgt selskab, altid optaget af at sørge for gæsterne, altid med de rette ord til hver især. Det frydede ham at iagttage hende. Han blev aldrig den samme, efter at hun havde forladt verden. Jeg var på hans kontor i den tid, så jeg ved det. Han plejede at tale med mig om det og sagde: "Det er som en feber, den vil brænde sig selv ud med tiden. Vi vil alle blive lykkelige igen." Det blev sådan ved i tre år, og han blev ved at håbe. Men jeg ikke. Jeg så hende, før jeg brød ud og drog til skovene. Jeg skaffede mig vished."

Pierre tog en pung med stærk indiansk tobak op af lommen, smuldrede den i sin brune hånd og stoppede sin pibe. Han indsugede røgen i dybe drag som en overanstrengt mand. Auclair havde tænkt sig at sætte smag på samtalen med fin, gammel cognac, men han opgav det. "Det er bedre at lade være," var hans tanke. Højt sagde han:

"De mener, De havde en samtale med mademoiselle Le Ber, efter at hun havde lukket sig inde?"

"Kald det en samtale. Jeg skaffede mig vished." Charron tog piben ud af munden og talte i rivende fart. "Det var i det fjerde år af hendes retræte. Jeg havde opgivet håbet, – men jeg måtte have vished. Hun gik altid ud af huset til tidlig messe. En

morgen ved forårstid, da det bliver tidlig lyst, gik jeg ind i den smalle gang mellem hendes have og kirken og ventede der under et æbletræ, der hang ud over muren. Da hun kom forbi med sin gamle pige, trådte jeg ud lige foran hende og talte. Å, det var et skønt øjeblik for mig! Hun var ikke forandret. Hun veg ikke tilbage for mig eller bebrejdede mig noget. Hun var yndig og blid, som altid, og ganske naturlig. Hun slog sit grå slør tilbage, mens vi talte sammen, og så mig ind i øjnene. Der var endnu farve i hendes kinder, – ikke blomstrende, som den plejede at være, men hendes ansigt var ungdommeligt og fint, som æbleblomsterne på det træ, vi stod under. Hun havde ingen strenge ord til mig. Hun sagde, hun var glad ved at få en lejlighed til at se mig igen og sige mig farvel; hun havde i sinde at forny sit løfte, når de fem år var gået, og vi skulle aldrig mødes igen. Da jeg begyndte at græde, – jeg var ung dengang, – og bøjede knæ for hende, lagde hun sin hånd på mit hoved; hun frygtede ikke mig eller det par mennesker, der skyndte sig forbi os til kirke, – de syntes forskrækkede nok ved det syn, de så, men hun var rolig. Hun sagde mig, det ville være bedst, om jeg forlod hendes fader, og at jeg burde gifte mig. *Jeg vil altid bede for dig,* sagde hun, *og når du får børn, vil jeg bede for dem. Så længe vi begge er i denne verden, kan du være vis på, jeg beder for dig hver dag; beder Gud bevare dig fra en pludselig død uden anger, så at vi kan mødes i Himlen.*"

Charron sad tavs et øjeblik; så bøjede han sig over lyset og tændte sin pibe, der var gået ud. "De ved måske, monsieur, at tre gange har mine kammerater i skovene troet, det var forbi med mig; en krudteksplosion, min kano der gik til bunds under mig i strømfaldene og så det skudsår, jeg fik i grevens sidste

felttog. Jeg har mindedes det løfte; for jeg er til visse blevet bevaret fra en pludselig død. Jeg mindes også hendes stemme, da hun sagde de ord, – det var endnu hendes egen stemme, som fik folk til at elske at komme i hendes faders hjem, og man følte sig glad, blot hun nævnede ens navn. Og nu er den hul og skurrende som en gammel krages, – forfærdelig at høre!"

Auclair begyndte at spørge sig selv, om Pierre kunne have fået noget at drikke, før han kom til middag. "Nu taler De vildt, unge ven. Vi kan ikke vide, hvordan hendes stemme lyder nu."

"Jeg ved det," sagde Charron mørkt. Han gik tværs over gulvet hen til døren til den indvendige trappe og så efter, om den var lukket. "Den lille kan vel ikke høre os deroppe, vel?" Han satte sig ned og bøjede sig forover med albuerne på bordet. "Jeg ved det; jeg har hørt hende; jeg har set hende."

"Pierre, De har da ikke gjort noget uærbødigt, som nonnerne aldrig vil tilgive?" Auclair var urolig ved den blotte tanke om, at den tungsindige eneboerske, som ikke bad om andet på denne jord end ensomhed, måske var blevet skræmt.

Charron var alt for ophidset og alt for bedrøvet i det øjeblik til at bekymre sig om sin vens ængstelse.

"Det gik sådan til," fortsatte han kort efter. "De ved, at jeg det år kom tidligt hjem til Montreal på grund af moders tilstand, måneder før min sædvanlige tid. Der er ikke meget at tage sig til der, skal Gud vide, undtagen at leve som et svin, og jeg opfører mig aldrig gement i min moders by. Vi bor så nær ved menighedssøstrenes kapel, at jeg aldrig kan få eneboersken ud af mine tanker. De husker, der var to ugers forfærdelig kulde i marts, og det gjorde mig ulykkelig at tænke på hende indmuret derinde. Nej, misforstå mig ikke!" Charrons øjne kom tilbage

fra den fjerne vision og fæstede sig ufravendt og mistroisk ved vennens ansigt. "Alt det er forbi; man elsker ikke en kvinde, som har været død i næsten tyve år. Men der er noget, der hedder godhed; man ville ikke holde af at tænke på en hund, der havde været ens legekammerat, langt mindre på en lille pige, der led af kulde i de bidende nætter. De forstår, der er alle minderne fra gamle dage; man kan ikke få andre; man har kun de samme." Pierres stemme brast, fordi han tilfældigt havde ladet ord slippe ud, som han aldrig før havde udtalt. Lysene skælvede også lidt for Auclair. Gud kunne bevidne, hviskede han, at han kun alt for godt kendte sandheden af Pierres ytring.

Efter at Charron havde fået piben tændt igen og røget lidt, fortsatte han. "De ved, hun går ind i kirken for at bede foran alteret ved midnatstid. Jeg skjulte mig i kirken og så hende. Det er ikke vanskeligt for en mand, der har levet blandt indianerne; man glider ind i kapellet, når den gamle sakristan er ved at låse efter vesper, og bliver stående bag en søjle, så længe man ønsker. Det blev en lang ventetid. Jeg havde min pelsjakke på og en flaske cognac i lommen, og jeg behøvede begge dele. I Guds navn, er der noget sted så koldt som kirker? Jeg var nødt til at gå lidt omkring for ikke at få smerter i hele kroppen, men jeg gjorde naturligvis ingen støj. Der var intet andet lys end den indviede lampe, indtil månen kom højt nok til at kaste sit skær ind gennem vinduerne. Jeg vidste, når det måtte være nær midnat; man får en fornemmelse af tiden i skovene. Jeg skjulte mig bag en søjle nede i kirken. Jeg var lidt nervøs, måske bedrøvet over at være kommet. Omsider hørte jeg en klinke blive løftet, – man kunne have hørt en kanin trække vejret derinde. Jerngitteret ved siden af alteret begyndte at bevæge sig

udad. Hun kom ind med et lys i hånden. Hun bar en grå kjole og et sort tørklæde om hovedet, men intet slør. Lyset skinnede hende ind i ansigtet. Det var som et stenansigt; det havde prøvet alle sorger."

Charron tav og slog kors for sig. Han lukkede øjnene og skjulte hovedet i hænderne. "Min ven, jeg kunne mindes et ansigt! Jeg kunne mindes Jeanne i hendes hvide pelsværk, når jeg hver dag trak hende i min slæde. Jacques Le Ber ville have brændt Montreal ned til grunden for at holde hende varm. Han havde tænkt sig at give hende al verdens glæde, og hun kastede vrag på verden – – –. Hun satte lyset fra sig og gik hen imod højalteret. Hun gik meget langsomt, med stor værdighed. Først bad hun højt, men jeg kunne næsten ikke forstå hende. Mit sind var forvirret; hendes stemme var så forandret, – hæs, hul, med klang af fortvivlelse. Hvorfor er hun ulykkelig, spørger jeg Dem? Hun er ulykkelig; jeg ved det! Da hun bad i tavshed, sukkede hun dybt gang på gang. Og en gang stønnede hun, som jeg aldrig har hørt nogen stønne, – så dybt fortvivlet, så resigneret og fortvivlet! Alt frøs til is i mig. Jeg følte, at jeg aldrig ville blive den samme som før. Jeg ønskede kun at dø og glemme, at jeg nogen sinde havde håbet på noget i denne verden.

Efter at hun for sidste gang havde bøjet sig for alteret, tog hun igen sit lys og gik hen imod døren, der stod åben. Jeg blev forvirret og røbede mig. Jeg stod godt skjult, men hun hørte mig hulke.

Hun blev ikke forskrækket. Hun stod stille, med hånden på gitterdørens klinke, og vendte ansigtet halvt hen imod mig. Efter et øjebliks forløb talte hun.

"*Arme synder,*" sagde hun, "*arme synder, hvem du end er; gid Gud må være dig nådig! Jeg vil bede for dig. Og bed du også for mig.*"

Hun gik videre og lukkede gitterdøren bag sig. Jeg drejede nøglen i kirkedøren og lukkede mig ud. Intet menneske var nogen sinde ulykkeligere end jeg den nat.

3

Så længe Cécile kunne mindes, havde hun ønsket at komme over på øen Orléans. Den lå kun henved fire kvartmil ned ad floden, og fra Cap Diamants skråninger kunne hun se dens agre og enge blive levende om foråret, og de nøgne træer skifte farve fra gråblåt til grønt. Midt ned over øen løb en skovklædt ås, som en rygrad, og hist og her langs dens sider var der ryddede pladser, dyrket jord, hvor øboerne avlede hvede og rug. Set fra de høje punkter i Quebec, så landskabet på øen ud, som om det var blevet ordnet for at glæde synet, – fuldt af folder og rynker som en sammenkrøllet borddug, med små marker lysende over mørke trætoppe. Klimaet blev fremhævet som sundere end Quebecs, og jordbunden var mere frugtbar. Alle de bedste grønsager og havefrugter på torvet kom fra øen, og de vilde jordbær, som Céciles fader holdt så meget af. Giorgio, den lille trommeslager, havde tit fortalt hende, hvor godt farmerne derovre levede, og om de store ålefiskerier om efteråret, når øboerne roede ud om natten med fakler og trak vod med ål i tusindvis.

Pierre Charron havde en ven på øen, Jean Baptiste Harnois, smed i Saint-Laurent, og han havde i sinde at tage over og aflægge ham et besøg den sommer, før han tog tilbage til Montreal. Han havde lovet at tage Cécile med, – og hver gang han kom ind på apoteket, mindede han hende om, at nu skulle de gøre deres udflugt. En smuk morgen i sidste uge i juni kom han ind og sagde, at vinden var god, og han ville tage over til øen om en times tid og blive tre dage borte.

Auclair sagde ham, at Cécile skulle være parat.

"Men tre dage, fader!" udbrød hun; "kan du klare dig selv så længe? Du købte så mange ting på torvet, som jeg skulle koge."

"Jeg kan klare mig. Du skal for alt i verden tage med. Du får måske aldrig mere sådan en chance."

"Godt," sagde Pierre. "Jeg kommer igen om en time. Og hun må tage en varm kåbe med; det vil være koldt ude på vandet."

Cécile havde aldrig før været på rejse, havde aldrig sovet en nat borte fra hjemmet, undtagen under Phips-bombardementet, da hun og hendes moder havde søgt ly i ursulinerindernes kloster sammen med de andre kvinder og børn fra den nedre by.

"Hvad skal jeg tage med, far? Jeg er så forstyrret, at jeg ikke kan tænke mig om!"

"Den lille vadsæk, som tilhørte din moder, kan rumme dit tøj. Du vil få brug for en natkjole og et par strømper og en ren bomuldsbluse og et par lommetørklæder; det tror jeg vil være nok. Og jeg vil give dig en pakke rosiner som en gave til madame Harnois."

Hun løb ovenpå og begyndte at pakke sin moders vadsæk, men fandt det vanskeligt at samle sine få sager af lutter ophidselse.

"Er du færdig, Cécile?" kaldte hendes fader kort efter fra foden af trappen.

"Jeg er ikke sikker på det, far; jeg tror det. Jeg ville ønske, jeg havde vidst det i går."

"Så ville du ikke have sovet hele natten. Kom nu ned, så vil jeg lægge rosinerne i vadsækken."

Pierre ventede på hende, siddende på det lange bord, der tjente som disk. Hendes fader åbnede vadsækken for at se, om

hun havde det rigtige tøj med, og rakte den så til Pierre. Cécile tog hue og kåbe på. Auclair kyssede hende og ønskede dem *bon voyage*. "Pas godt på hende, Pierre!"

Pierre hilste med hånden op til sit sorte pandehår. "Så godt, som De selv ville, monsieur." Han skubbede Cécile først ud ad døren.

"Papa," råbte hun tilbage, "du må ikke glemme at holde ild under suppen! Den har kun været på en time."

Pierres båd var en let chalup med ét sejl. Han roede langt nok ud til at fange vinden og sad så i agterstavnen og lod brise og strøm bære dem. Han havde gjort en lille forandring i sin klædedragt i den time, han var borte fra butikken, Cécile lagde mærke til, (senere op ad dagen spekulerede hun på grunden til det), at han havde taget en hvid lærredsskjorte på og knyttet et nyt, rødt silkeslips om halsen. Han tog snart sin strikkede hue af, tændte sin pibe og lå mageligt henslængt. På den ene bred strakte den mørke skov sig, på den anden smilende, gyldne agre hen imod Beupré. Bag dem blev den nedre by mindre og mindre; Kebec-klippens enkeltheder udviskedes, til de kun kunne se Cap Diamant og slottet og kirkespirene. Solskinnet på floden kastede sølvglans omkring båden, og op fra selve vandet steg en dyb rytmisk lyd, som fra noget, der åndede.

"Tænk dog på, Pierre, at jeg i alle disse år aldrig før har været på floden!" Livet syntes hende i dette øjeblik som en lang række spildte chancer.

Pierre smilede. "Ikke så mange år endda! Din fader er måske for forsigtig, men der kommer pludselige vindstød og byger på denne flod, og de fleste unge fyre er ligeglade, enten de drukner

eller ikke. Jeg ville helst, du aldrig tog ud med andre end mig. Hvis du kan lide det, kan du tage ud med mig når som helst."

"Men jeg ville også gerne sejle den anden vej, – til Montreal og op ad de floder, der er fulde af strømfald. Jeg ville gerne med lige til Michilimackinac."

"Måske med tiden. Vi må se, hvordan du vil synes om at tage det, som det kan falde sig."

Cécile spurgte, hvad han havde i den stenkande, hun så i bunden af båden sammen med hans tæppe og hjorteskindsjakke.

"Det er cognac til smeden. Men den vil komme tilbage fuld af god landvin. Han laver den af vilde druer. De vilde druer på øen er de bedste i Canada! Jacques Cartier døbte den Bacchus-øen, fordi han fandt så velsmagende druer i skovene. Det burde more dig, du lille latiner!"

"Er du ligesom moder Juschereau? Synes du, det er galt for en pige at kunne latin?"

"Ikke hvis hun kan stege en hare eller en agerhøne så godt som mademoiselle Auclair! Så må hun læse lige så meget latin, hun har lyst til. Men jeg tror ikke, du vil synes om maden hos Harnois', – *à la campagnarde* forstår du, – de steger alting i fedt. Hvad mig angår, er det lige meget. Når man kan gå til indianergilde og spise hundekød, kogt med blåbær, kan man spise alt."

Cécile gøs. "Jeg forstår ikke, du kan gøre det, Pierre. Jeg tror, det ville være lettere at dø af sult."

"Gør du det, lille ven? Prøv en gang at sulte ihjel; det er en lang historie. Jeg har kendt de øjeblikke, da hundekød, kogt i en snavset gryde, syntes en lækkerbisken. Men den værste mad,

jeg nogen sinde slugte, var det, de kalder *tripe de roche*. Jeg tog engang ud til Lac la Mort med et par franskmænd tidligt på foråret. De var nogle grønskollinger og lod det meste af vores proviant blive stjålet undervejs. Så snart vi nåede søen, blev vi indhentet af en ny vinter; tæt sne og alt frosset. Intet vildt, ingen fisk. Vi blev nødt til at tage til takke med *tripe de roche*. Det er en slags mos, der vokser på klipperne langs med søen, noget i retning af en svamp; kulden dræber det ikke, når alt andet er så stivfrossent som jern. Man samler det og koger det, og det er ikke så galt, når det glider ned, smager som hvilken som helst kogt urt. Men bagefter – å sikken mavepine! Folkene sad rundt om, trukket sammen til en knude. Vi måtte døje det skidt i omtrent en uge. Vi skrabede hårene af vores bjørneskind og stegte dem den gang. Men det er den rene sandhed, Monkey, at jeg ikke ville synes om et land, hvor forholdene var for blide. Jeg holder af en kold vinter og en hed sommer. Min fader plejede at prale af, at i Languedoc kunne man altid se en ager eller en vingård. Det betød mennesker over alt omkring en, som altid iagttog en! Ingen jagt, – de smider en i brummen, hvis man skyder en agerhøne. Selv fiskene i floderne tilhører en eller anden. Jeg ville være i fængsel der, inden der var gået en uge."

Kolonien Saint-Laurent var Pierres mål. Efter at han havde passeret pynten ved Saint-Petronille og styrede ind i Sydkanalen, blæste en sød, varm duft ud fra kysten, noget lignende duften af modne jordbær. Hver gang båden passerede en lille vig, blev denne duft stærkere, luften syntes mættet med den. Alle de første opdagelsesrejsende skrev betaget om den balsamiske vellugt, der strømmede ud fra de canadiske kyster, – intet andet syntes at gribe deres fantasi så stærkt. Denne

vellugt er i virkeligheden det aromatiske pust, som gran og fyr udånder i middagsheden, men de første sømænd troede, det var duften af ukendte søde frugter, der viftedes ud over havet.

Da Pierre havde gjort landgang og bundet sin båd, gik de op ad stien til smedens hus for at træffe familien ved middagen. De blev modtaget med hjertelighed og anbragt ved middagsbordet. Smeden havde ingen søn, men fire små piger. Efter middag stak Cécile af med dem ud i markerne for at plukke vilde jordbær. Hun havde aldrig før set så mange vilde blomster. Tusindfryd lå som snedriver i det høje enggræs, og alle de sumpede fordybninger var dækket af smørblomster, så lyse og skinnende, så gyldenblanke, så friske og ens, at man skulle tro, de alle måtte være sprunget ud om morgenen i samme øjeblik. Klynger af blå og violette iris voksede i disse øer af smørblomster og gjorde billedet næsten for vidunderskønt. Hele eftermiddagen drømte Cécile, hun var i Paradis.

De små piger generede hende ikke videre. De var undselige overfor en gæst fra byen og sagde meget lidt. To af dem havde været i Quebec og endda inde i hendes faders forretning, og de spurgte hende, hvor den udstoppede lille alligator kom fra. De ønskede også at vide, hvorfor hendes fader købte så mange svineblærer på torvet. Spiste han dem, eller fyldte han dem med pølsekød? Cécile forklarede, at han vaskede og tørrede dem, og når folk var syge, fyldte han blærerne med varmt vand og lagde dem på det ømme sted for at dulme smerten.

De små piger gik med mokkasiner, men uden strømper, og deres brune ben var slemt forrevne og forstukne af tornebuskerifter og moskitostik. Da de viste hende svinene og gæssene og de tamme kaniner, blev de ved at fortælle hende om

ejendommelighederne ved dyrisk opførsel, noget, hun fandt det smagfuldere at ignorere. De nævnede også alt ved meget utiltalende navne. Cécile var aldeles ikke vis på, hun kunne lide disse børn med farveløse øjne, høfarvet hår og lyssky vaner.

Ved aftensbordet var hun glad ved at se Pierre og den gemytlige grovsmed igen, men køkkenet, hvor de spiste, var meget varmt og beklumret, for madame Harnois lukkede alle døre og vinduer for at holde moskitoerne ude. Der var også moskitoer hjemme på Mountain Hill, men hendes fader drev dem ud ved at brænde eucalyptuskugler, der hvert år blev sendt ham fra Frankrig.

Familien gik tidligt i seng, og så snart mørket havde lukket for landet omkring dem, og sengetiden nærmede sig, følte Cécile sig urolig og bange for noget. Pierre havde sit eget tæppe med og sagde, han ville sove på høloftet. Hun ønskede, hun kunne følge ham, og med svindende mod hørte hun ham gå fløjtende tværs over gårdspladsen.

Der var kun tre værelser i huset: køkkenet og to sovekamre. I det ene af dem sov smeden og hans kone. I det andet stod en bred, lav seng, lavet af spaltede stolper, og der sov alle de fire døtre. Cécile opfattede snart, at der skulle hun også sove! Moderen sagde, de skulle give Cécile den yderste plads i sengen af høflighed. Langsomt klædte hun sig af og tog sin natkjole på. De små piger tog deres blusekjoler af og tumlede i seng i deres chemiser, – de fortalte hende, at de kun havde natkjoler på om vinteren. Da de sparkede deres mokkasiner af, standsede de ikke for at vaske deres ben, som var overstænkede med mudder fra mosen og blodige af moskitostik. Et enkelt lys giver ikke meget lys, men Cécile så, at de måtte være gået uvaskede i seng

i mange nætter i de samme lagener. Pudevåret var også krøllet og snavset. Hun følte, at hun umuligt kunne ligge i den seng. Hun fandt på det ene påskud efter det andet for at udsætte det skrækkelige øjeblik. Børnene spurgte, om hun bad så mange bønner hver aften. Til sidst råbte moderen, at det var på tide at slukke lyset. Hun pustede det ud og krøb i seng, men bredte et lommetørklæde fra sin vadsæk over pudevåret, hvor hun måtte lægge hovedet.

Hun lå stiv og stille på den alleryderste kant af fjerdynen, til børnene var faldet i søvn, og hun kunne høre smeden og hans kone snorke i stuen ved siden af. Hans snorken lød kun af og til, dyb og guttural, men hans kones var høj og nasal – og konstant. Cécile stod meget stille op og klædte sig forsigtigt på i mørke. Der var kun ét vindue i værelset, og det var tæt lukket for at holde moskitoerne ude. Hun satte sig ved siden af det og så månen stå op, – den samme måne, der skinnede ned på Kebec-klippen. Måske hendes fader nu gik sin sædvanlige tur på Cap Diamant og stod og så op ad floden til øen Orléans og tænkte på hende. Hun begyndte at græde stille. Hun tænkte også meget på sin moder den nat; mindedes, hvordan hendes moder altid havde gjort alt der hjemme smukt, mens alt her – madlavning, spisen, soven, levevis – syntes frastødende. Den længste rejse over oceanet kunne næppe bringe en til mere forskellige forhold. Hendes moder plejede at anse madame Pigeon for en sjusket husmoder; men madame Pigeons magelige vaner havde ikke forberedt hende på noget som det, hun så her. Hun prøvede at tænke på smørblomsterne i mosen, så skinnende som solen selv, og det høje enggræs med de snehvide tusindfryd.

Cécile sad der lige til morgen, i de endeløse timer, til dagen gryede, og undgik omhyggeligt at se tilbage på den krøllede seng bag sig. Da madame Harnois stak hovedet ind gennem døren for at vække sine børn, roste hun Cécile, fordi hun var så tidligt oppe. Hele familien vaskede sig i et træfad, der stod på en bænk i køkkenet, og de tørrede alle ansigterne i det samme håndklæde. Moderen spiste frokost i natkappe, fordi hun ikke havde givet sig tid til at rede sit hår. Cécile ville ikke have meget at spise; der var så meget svinefedt i brødet, at hun ikke kunne spise det. Hun fik majsgrød og mælk.

Da de rejste sig fra bordet, sagde Pierre, at han gik ud at fiske, og han foreslog hende ikke engang at gå med. De små piger skulle hjælpe deres moder om formiddagen, og Cécile smuttede uset ind i den nærmeste skov. Hun gik igennem den og klatrede opad højdedraget midt på øen. Til sidst kom hun ud på en bølgende grøn græsmark med et smukt harpedannet elmetræ i midten. Græsset der var meget højere end tusindfrydene, så de så ud som hvide blomster, set gennem drivende grågrøn regn. Cécile løb tværs over marken til det symmetriske træ og lagde sig ned i den mørke, skyformede skygge, det kastede over det bølgende græs. Den spændte følelse i hendes bryst mildnedes. Hun følte, hun for bestandig var sluppet bort fra familien Harnois og deres måde at leve på. Hun faldt i søvn og sov længe. Da hun vågnede i det sødtduftende græs, hvor græshopperne sprang over hendes hvide bluse, følte hun sig udhvilet og glad, – skønt ganske vist ikke rigtig som sig selv, snarere som var hun en anden. Hun tænkte på, hun slet ikke behøvede at gå tilbage til smedens hus den dag, men kunne spise vilde jordbær til lunch, da hun hørte

de små pigers stemmer kalde på hende: "Cécile, Cécile", næsten klagende, og hun huskede på, at hun ikke burde forårsage familien ængstelse. Hun så for sidste gang på elmetræet og den solbeskinnede mark og løb så tilbage gennem skoven. Hun ville nødig have, at børnene skulle finde dette sted, mens de søgte efter hende. Hun håbede, de aldrig havde været der!

Efter middag smuttede hun igen ud i markerne, men denne gang gik småpigerne med hende. De havde en gynge i en vinranke i skoven; da hun aldrig havde haft en gynge, mens hun var lille, fandt hun det yndigt. Børnene var mere tiltalende, når de tumlede sig i leg og ikke stod og stirrede på én.

Men da sollyset begyndte at gløde stærkt på trætoppene og de skrånende marker, vågnede rædsel og tomhed igen i Céciles bryst, en nedslående frygt for natten. Moderen havde fundet hendes lommetørklæde udbredt på skråpuden og havde lagt et rent pudevår på. Men det gjorde ingen videre forskel. Hun kunne umuligt ligge i den seng hele natten, ikke engang, selv om børnene havde taget bad, før de lagde sig til sengs. Så snart de var faldet i søvn, stod hun op og satte sig ved vinduet som forrige nat.

Ved frokosten lagde Pierre Charron mærke til, at Cécile ikke lignede sig selv. Da de rejste sig fra bordet, bad han hende om at gå ned til kilden med ham, og så snart de var alene, spurgte han, om hun ikke følte sig rask.

"Nej, Pierre, jeg føler mig ikke rask, og oprigtig talt kan jeg ikke blive her længere. Pierre, å Pierre, bring mig hjem i dag!"

Pierre havde aldrig før set hende græde, og han var meget forbavset: "Godt. Der er ikke megen vind, men måske vi gør

bedst i at tage hjem i dag i ethvert tilfælde. Saml dine sager, og jeg vil sige smeden, jeg har ombestemt mig."

Cécile løb hurtigt tilbage til huset. Hun vidste, hun ikke havde været en videre heldig gæst, og hun var meget angerfuld. Hun gav de små piger alle de lommetørklæder, hun havde med, – de havde ingen, men tørrede deres svedte ansigter med deres ærmer eller deres skørter. Adskillige af lommetørklæderne var gaver fra hendes tanter, og hun holdt meget af dem, men hun gav dem med glæde og ønskede blot, hun havde flere ting at give børnene.

Hun kunne næppe tro på sin lykke, da Pierres båd virkelig forlod bredden, og han begyndte at stage ud i floden, mens de fire småpiger stod og vinkede til dem fra bugten.

"Vi behøver vel ikke at skynde os, vel?" spurgte Pierre.

"Å nej! Jeg elsker at være på floden," svarede hun uroligt. Han stillede ikke flere spørgsmål, men trak på årerne og sang dæmpet ved sig selv. Naturligvis, tænkte hun vemodigt, ville han aldrig mere bryde sig om at tage hende med på tur. Hun plejede at drømme, at han en dag ville tage hende med til Montreal i sin båd, måske endog vise hende de store vandfald ved Niagara.

Så snart de var ude af Sydkanalen og havde passeret pynten af øen, kunne de se Kebec-klippen og solglansen på skifertagene. Cécile begyndte igen at kæmpe med sine tårer. Det var, som var hun allerede hjemme. Længe blev den ikke meget tydeligere; så steg den højere og højere mod himlen.

"Nu kan jeg se slottet og Récollet-spiret," råbte hun. "Og se, Pierre, der ligger Seminariet."

"Ja, det er en smuk bygning, men jeg har aldrig haft nogen særlig kærlighed til den." Han så, hun var alt for lykkelig til at ænse hans drilleri.

Snart kunne de se spiret på Notre Dame de la Victoire, – og så var de inde i skyggen af klippen selv. Da de trådte ud på land, mindedes Cécile, hvorledes søster Catherine de Saint-Augustin, da hun landede med sine ledsagere, var knælet ned og havde kysset jorden. Havde hun været alene, ville hun forfærdelig gerne havde gjort netop det samme. De gik hånd i hånd op gennem La Place-gaden, tværs over torvepladsen, ned ad *Notre Dame*-gaden langs med kirken og ind i Mountain Hill. Det var forunderligt, at alt netop var det samme som før, da hun havde været borte så længe! Pierre plagede hende ikke med spørgsmål, men hun følte, han iagttog hende nøje. Hun skammede sig, men det kunne ikke undgås; der er noget, der er stærkere end skam.

Da de kom farende ind til hendes fader, sad han ved sin pult og trillede piller på en glasskive.

"Hvad for noget! Allerede tilbage?" Han lod ikke til at være så henrykt, som Cécile havde troet, han ville være.

"Ja, monsieur," svarede Pierre henkastet, "vi kedede os lidt på landet begge to."

Hvor var hun taknemmelig for det "begge to". – Hun burde have vidst, at Pierre ikke ville røbe hende.

"Far," sagde hun, da hun kyssede ham igen; "vil du ikke nok indbyde Pierre Charron til middag i aften? Jeg vil så gerne lave noget rigtig lækkert til ham. Jeg har gjort ham så meget besvær."

Da Pierre var gået, og Cécile havde kigget ind i salonen og køkkenet for at se, at alt stod, som hun havde forladt det, kom hun tilbage til butikken.

"Fader, Pierre tog det hele på sig, men det var min skyld, vi kom hjem. Jeg holdt ikke af livet på landet. Jeg var ikke glad."

"Men er familien Harnois ikke venlige mennesker? Er deres væsen ikke venligt?"

"Jo, meget venligt." Hun sukkede og lagde hånden over panden for at klare tankerne. De havde et venligt væsen, de stakkels mennesker, men det var ikke nok. Man måtte også have tiltalende ting omkring sig …

Men hvis hun skulle lave en god middag til Pierre, havde hun ikke tid til at tænke på smedefamilien. Hun tog sit forklæde på og holdt eftersyn over kælderens og køkkenets forsyning. Da hun begyndte at bruge sine egne ting igen, syntes alt hende lidt anderledes, – som om hun mindst var blevet to år ældre i de to døgn, hun havde været borte. Hun følte sig ikke som en lille pige, der gjorde, hvad man havde lært hende at gøre. Hun var vant til at tro, at hun gjorde alle disse ting så omhyggeligt for at glæde sin fader og udføre sin moders ønsker. Nu forstod hun, at hun lige så meget gjorde dem for sin egen skyld. Hundekød, kogt med blåbær, – stakkels madame Harnois' retter var ikke stort bedre! Disse kobberkedler, store og små, disse fejekoste og karklude og børster var redskaber; og med dem skabte man ikke sko eller snedkerarbejde, men livet selv. Man skabte en atmosfære, inden i en atmosfære; man skabte dagene, – hver enkelt dags stemning, særlige duft, særlige fryd, eftersom de skred frem; man skabte liv.

Pludselig kom hendes fader ind i køkkenet. "Cécile, hvorfor kaldte du ikke på mig for at gøre ild på? Og behøver du at tænde op så tidligt?"

"Jeg må have kogende vand, papa. Det er ingen ulejlighed at gøre ild på." Hun tørrede sine hænder og slog armene om ham. "Å far, jeg synes, vort hjem er så smukt."

Femte bog

Skibene fra Frankrig

1

Klokken fire om morgenen sad Cécile ved sit vindue ovenpå, påklædt og lysvågen. På den anden side af floden var der allerede et rødt og purpurfarvet skær over de sorte fyrretræer, men oppe i luften bredte den mørke nattehimmel sig som et telt, hvis flig var løftet for at slippe en ny dag ind, – den vigtigste dag i hele året.

Der var ad landevejen kommet efterretning om, at fem skibe fra Frankrig havde passeret Tadousac og kæmpede sig op ad floden stik imod vinden. Om natten var vinden slået om; Cécile behøvede blot at holde sit lommetørklæde uden for vinduet og se på dets flagren for at overbevise sig om, at der blæste en kraftig brise ind fra øst, og at skibene ville være inde i dag. Hun kunne ikke forstå, at hendes fader kunne blive ved at sove. Nicholas Pigeon og Skelevip havde været oppe hele natten, og det gik sandelig ikke lydløst for sig, når de tog den ene bagning efter den anden ud for at kunne mætte de sultne søfolk. Der var alle vegne en lugt af frisk brød, som var meget fristende for én, der havde været vågen så længe.

Endelig hørte hun, at der sagte blev åbnet en dør nedenunder, og hun løb ned ad trapperne til dagligstuen og ud i køkkenet, hvor hendes fader lige var begyndt at tænde op.

"Å fader, vinden er rigtig! Jeg vidste, det ville komme! I går bad alle nonnerne hos ursulinerinderne om, at vinden ville vende sig. Hvor snart tror du, de kan komme ind? Kan du huske, at sidste år regnede det hele dagen, da de første skibe kom? Men i dag bliver det dejligt vejr. Jeg tror nok, Kebec vil tage sig særlig godt ud for dem."

"Ikke bedre end de for os, det er vist nok. Men det haster ikke. Der vil gå timer endnu, før de er inde."

Cécile sagde ham, at hun havde været vågen næsten hele natten, og at hun var meget sulten, så han ville nok være så rar at skynde sig med chokoladen. Selv løb hun ud gennem døren i plankeværket, som skilte deres baggård fra Pigeonernes, for at få et brød af Skelevip, da det ikke nær var den tid, bagerens dreng kom forbi på sin runde.

De havde lige sat sig til deres frokost, da de hørte gadedøren gå op, og tunge, hurtige små trin gå over det bare gulv i butikken. Jacques kom ind med sine blege øjne så runde, at han næsten så forskrækket ud.

"Skynd dig, Cécile, de kommer!" råbte han. Da han pludselig kom i tanker om, hvor han var, rev han sin hue af og mumlede: "*Pardon, monsieur. Bonjour, monsieur. Bonjour, Cécile.*"

Cécile sprang op. "Mener du, at de er i sigte, Jacques?"

"Folk siger, de er det, næsten," svarede han vagt.

"Sikke noget vrøvl, Cécile! Du er lige så tosset som den lille dreng. Du ved jo godt, kanonskuddet ville lyde, og hele byen ville råbe, hvis skibene var i sigte. Sid ned og tag det med ro, begge to. Her er der noget chokolade til dig, Jacques."

"Tak, monsieur." Han satte sig på kanten af stolen og tog forsigtigt om koppen med begge hænder, idet han samtidig så op på uret. "Men vi må ikke komme for sent," tilføjede han frygtsomt.

"Vi skal nok komme tidsnok. Skibene kan umuligt komme forbi denne ende af øen før middag."

"Hvad for nogle tror De, det er, monsieur?"

"Det vil sandsynligvis være gamle venner, som ofte før er kommet til os."

"Jacques mener, at han håber, at et af dem vil være *La Garonne* med den rare matros, som lavede bæveren til os, " forklarede Cécile.

Jacques blev rød i hovedet og så tillidsfuldt op på hende. Men han var i for stærk spænding. Et øjeblik efter stjal han sig igen til at se på uret og satte resolut koppen fra sig.

"Med forlov, monsieur, jeg tror, jeg vil gå nu."

Auclair lo. "I må godt gå begge to! I har lige så lidt ro på jer som killinger. Jeg kan ikke få noget bestilt, når jeg har en af jer omkring mig. Jeg kommer bagefter jer om en time eller to. I får lang tid at vente."

Børnene var enige om, at det ville de ikke bryde sig om, og med hinanden i hånden løb de ud i det tidlige solskin og ned ad bakken.

"Å, se torvet, Jacques, se bare! Jeg har aldrig før set så mange vogne der."

Fra længe før daggry var der til byen kommet strømmende folk fra landet, der bragte alt, hvad de kunne have med på vogn eller på ryg: fersk flæsk, tillavede kaniner og fjerkræ, smør og æg, salat, grønne bønner, purløg, ærter, agurker, skovjordbær, ahornsukker og sirupsøl. Efter i to eller tre måneder at have levet af salt kød og skibsbrød, ville søfolkene sælge, om det så skulle være, deres øreringe for fjerkræ og grønsager. Alle torvekonerne, og mændene med, var klædt i deres fineste stads, i det, der var tilbage af den højtidsdragt, de i sin tid bar hjemme i deres fødeby. En sømand ville altid gå lige efter et hovedtøj eller en hue eller trøje fra hans eget land.

Børnene så, at der allerede var en mængde mennesker nede ved vandet, og mens de løb omkring og søgte efter en fordelagtig udkigspost, blev folk ved at strømme ned gennem Mountain Hill. Hele den øvre by tømte sig ud i den nedre. Gamle mennesker, som næsten aldrig gik ud, kom med de andre, og små børn ved brystet blev båret med, fordi der ikke var nogen hjemme, til hvem man kunne overlade dem. Ikke engang på de store festdage så man så mange mennesker komme sammen. Biskop Laval og hans tjener kom ned fra højen og tog plads i mængden. Giorgio, den lille trommeslager, og Picard, grevens tjener, sad på en af de kanoner, der bevogtede landingspladsen. Noël Pommier og hans ven karetmageren kom bærende gamle madame Pommier mellem sig, og efter dem fulgte en dreng, der bar hendes stol. Der var endog nye ansigter: et selskab af købmænd fra Montreal, som havde opholdt sig på slottet i flere dage, fordi de ventede på skibene.

Alle de fattige og elendige var ved flodbredden lige så vel som de rige. 'Toinette gik omkring i mængden og så frisk og smuk ud i en ren kjole og med et nyt tørklæde. Hendes kammerat, Sneglen, stod med håret meget tæt krøllet og med hænderne skjult under forklædet mellem de fattige mennesker ovre ved kongens varehus. Jacques passede godt på at holde sig borte fra sin moder, men hun havde ikke noget ønske om at have besvær af ham og var blind for hans nærværelse i mængden. Greven kom ikke ned fra højen, men han var let at se på terrassen deroppe foran slottet, og sammen med ham var intendanten og madame de Champigny og en flok officerer med deres fruer. Cécile tænkte sig, at hvert eneste menneske i Kebec, med

undtagelse af klosternonnerne, var ude i dag. Selv monseigneur de Saint-Vallier, der dog var så stolt, havde fået en stol anbragt i den højestliggende del af sin have og sad der og så ned over husenes tage, mens han ventede på skibene.

Timerne slæbte sig hen. Småbørn begyndte at græde, og gamle mennesker at mumle, men der var ingen, der gik væk. Giorgio og Picard gjorde plads for Jacques mellem sig på kanonen. Ved den tid, hendes fader kom, var Cécile begyndt at tvivle på, hun kunne holde ud at stå længere. Men meget snart efter lød der et råb – der var noget, der glimtede i Sydkanalen mod de grønne marker på øen Orléans. Cécile holdt vejret og tog hårdt om faderens hånd. Det sank, det kom op igen, et hvidt glimt. Nu kunne der ikke være nogen tvivl; større og større, med svulmende sejl, fyldte af vinden bagfra. Snart efter hævede hele rigningen sig over kysten, der hurtigt sank; så dukkede hele fartøjet frem med sine brede ræer, passerede spidsen af øen og gled ud i den brede, udelte flod. Kanonen på skansen drønede guvernørens salut, og alle de, der var nede ved flodbredden for at se, brød ud i et vældigt velkomstråb og vinkede med huer, tørklæder, forklæder og hvad som helst de havde ved hånden. Kvinder, og mænd med, græd af glæde. Cécile skjulte sit ansigt mod sin faders skulder, og Jacques stod op på kanonen og viftede med sin lille hue.

"*Les Deux Frères, Les Deux Frères!*" begyndte folk at råbe, mens andre lo ad dem. Det var ikke nær nok til, at nogen kunne være sikker, men folk i byen kendte disse fragtbåde ud og ind og bevarede erindringen om deres form og linjer hele året. Og virkelig, da fartøjet kom op ad floden hen imod klippen, indrømmede enhver, at det var *Les Deux Frères* fra Le Havre.

Skibets ankerkættinger var næppe begyndt at rasle, før lyden druknede i ny råb; et sæt sejl til kom til syne mellem de grønne marker og den fyrreklædte kyst.

"*Le Profond, Le Profond!*" råbte folk, og igen tordnede skytset fra skansen.

I løbet af en travl time kom kaptajnen på *Les Deux Frères* i land i en lille båd og bragte depecher til guvernøren. Men før han kunne bane sig vej op til slottet, måtte han standse for at hilse på gamle venner og svare på spørgsmål fra folkemængden, der trængte sig om ham.

Kongen havde det godt, og Monsieur le Dauphin var ved godt helbred. Den unge Duc de Bourgogne – kongens sønnesøn – var blevet gift med en lille prinsesse af Savoyen, kun tolv år gammel, men meget klog. Krigen var gået i stå; men om det ville de senere få noget at høre, – han slog på sin depechemappe. Hvedehøsten havde været god sidste år, og vinhøsten en af de bedste i mands minde. Om rejsen havde han ikke tid til at tale; de var nået hertil, var de ikke? Det var det, det kom an på.

Kaptajnen banede sig vej op ad højen, og biskop Laval gik ind i kirken Notre Dame de la Victoire for at takke Gud, fordi han havde bevaret kongens helbred.

Undertiden kom skibene i den første flåde på grund af dårligt vejr og stærke storme ind med fire eller fem dages mellemrum; men i år kom de tæt efter hinanden. Ved solnedgang havde fem skibe ankret op på reden ud for Quebec: *Les Deux Frères, Le Profond, La Reine du Nord, La Licorne, Le Faucon*. De lå næsten på rad ude i floden. De var hærdede, medtagne gamle søfarere at se til. Man fik tårer i øjnene ved at tænke på,

hvor trofaste de var, og hvor meget de havde døjet og besejret i de år, de havde faret frem og tilbage mellem Canada og den gamle verden. Hvor mange gange var de sejl ikke blevet stillet efter modvind, hvor mange bølgebjerge havde ikke slået mod siderne af de gamle skrog, og hvilket vildnis af fjendtligt, aldrig roligt vand havde disse bove ikke kløvet! Drevet mod syd, drevet tilbage, ude af kurs i dage, ja i uger i træk; rullende hjælpeløst med beslåede sejl, vand over dem og under dem, og alligevel havde de på en eller anden måde slidt sig frem. På dårlige rejser tilbagelagde de afstanden tre, fire, fem gange, udmattende elementerne ved deres tålmodighed, og så fremad igen – fremad mod Kebec. Undertiden gik de syd om Newfoundland for at komme ind i bugten, undertiden kom de syd for Labrador og igennem Belle Ile-strædet, men altid styrede de mod denne klippe i St. Lawrence-floden. Cécile grundede på, hvordan de nogen sinde kunne finde den, – et så lille mål i et så vældigt område.

Mangen en gang kom en båd ind beskadiget og forslået, og det tog hele sommeren at få den repareret, før kaptajnen igen turde trodse havet. Og sommeren igennem blev der i Quebec atter og atter fortalt om flådens uheld og strabadser. De fleste af borgerne havde gjort den rejse i det mindste én gang, og de vidste, hvad en sejlads over Nordatlanten betød: små træskibe, udsatte for havets uhyre udstrækning og brutalitet; den styrke, der stammede fra kød og blod og en god vilje, der gjorde sit yderste imod den kolde, ubarmhjertige uendelighed. Kolonisterne elskede hver linje og form af disse gamle skibe. Her var de igen, på reden, og sendte postsækkene i land. Og i morgen ville de af deres indre uddele fødevarer, vin, klæde,

lægemidler, værktøj, våben, bønnebøger, messedragter, altre til missionerne, alt, hvad der kunne vederkvæge legeme og sjæl.

2

De næste par dage var som en vedvarende fest; matroserne løb om i hele byen og drak og sang på "Pladsen" den halve nat. Hver dag var det torvedag, og både Skelevip og hans mester arbejdede for to under forsøget på at bage brød nok til fem skibsbesætninger. På flodbredden var der opdynget varer og vinfade. Købmændene satte hver ledig mand og dreng i arbejde med at oplagre deres varer, og alle soldaterne var udtaget til at tage imod forsyningerne til slottet og forterne. Selv kirkerne og præsterne var mere optagne end sædvanlig. Skønt matroserne nok kunne tillade sig en ugudelig opførsel, var de dog gudfrygtige på deres manér, gik til skrifte, snart efter at de var nået i havn, og overværede messen. De levede den anden verden for nær til ikke at ønske at stå sig godt med den. Der var ingen, der ikke undte dem deres grovkornede fornøjelser; de stjal aldrig, og de kom sjældent i klammeri med nogen. Selv de strengeste mennesker, som biskop Laval, måtte indrømme de mænd, der i månedsvis var våde og kolde og fik dårlig mad, der måtte klatre op i rigningen i de bidende kolde stormvinde, som blæste fra Labrador, en vis frihed i de få uger, de var i land. Kolonien skyldte disse krabater sit liv; hvad de end ellers gjorde, så fik de skibene til Quebec hvert år.

Cécile fik lov til at tage Jacques med som beskytter og gå ned til flodbredden om morgenen for at se på losningen, indtil den tredje dag, da Auclairs egne varer fra den gamle materialhandel i Saint-Pauls sogn blev bragt i land fra *Le Profond*. I løbet af få timer var den ordentlige butik og salonen bag den fulde af baller og kasser. Monsieur Auclair sagde, at de straks måtte

begynde at pakke ud, da der i denne forvirring ikke var plads for kunder, der kom og gik. Jacques fulgte med dragerne op ad højen, og han besluttede hellere at blive og se disse kasser blive åbnet end tage del i den almindelige spænding nede på flodbredden.

Apotekeren tog frakken af og tog fat på arbejdet med hammer og brækjern. Skelevip, der var meget nysgerrig efter at se alt, hvad der kom ud af kasserne, smuttede ind mellem bagningerne for at bære skrammel og halm ned i kælderen. En efter en blev de hvide krukker på hylderne og skufferne i skabene fyldt igen med pulvere, salte, gummier, blå krystaller, stærkt lugtende krydderier, laurbærblade, lindeblomster, kamilleblomster, sennesblade, isop, sennep, tørrede planter og rødder i broget mangfoldighed. Der var den sædvanlige kasse med små trææsker, der indeholdt kandiserede frugter, meget dyre og meget yndede i Quebec. Disse æsker kunne Auclair naturligvis ikke lukke op, da de var de kostbareste artikler i hans lager, men det glædede børnene at læse navnene på lågene: figener, abrikoser, kirsebær, indsukret citronskal og krystalliseret ingefær.

Mens Cécile og Jacques talte de mange æsker konfekt og grundede på, hvem der ville købe disse lækkerier, sagde Auclair dem, at han havde langt mere interesse for en krukke med etiketten *Bitumen-oleum terræ* end for de syltede frugter. Den indeholdt en mørk, ildelugtende masse, der så ud som vognsmørelse; en slags petroleumsgelé, der sivede ud af klippeblokkene i en bestemt fjeldmasse på øen Barbados og derfra blev bragt til Frankrig. Han havde særlig brug for den her i Canada; han rensede den, tilsatte en smule alkohol og borax

og lavede den til et middel mod sneblindhed, som pelsjægere og snaresættere og missionærer led så frygteligt af om vinteren. Hidtil var der ikke blevet opdaget nogen kur, der gav så megen lindring. En læge i Montreal havde prøvet en lignende behandling, idet han brugte gåsefedt og spæk i stedet for *oleum terræ*, men resultaterne var meget dårlige. Det var, forklarede Auclair børnene, fordi alt dyrisk fedt indeholdt urenheder, og denne Barbados-tjære, som den kaldtes af menigmand, kunne anses for at være mineralsk fedt. Han gik videre og sagde, at han i al almindelighed havde mistillid til lægemidler, der var lavet af blod eller dyriske organer, skønt han måtte indrømme, at der var nogle, der undtagelsesvis havde stor værdi. I hundrede år eller mere havde fiskerne fra Bretagne, som gik så langt på fangst som til Newfoundland og Labrador, lavet en medicinsk olie af torskens fede lever og havde en næsten fanatisk tro på dens velgørende virkning. Han havde selv brugt den i Quebec mod tilfælde af almindelig svækkelse og fundet den styrkende.

"Men jeg afskyer al medicin, der laves af firben og slanger," sluttede han sin forelæsning, "selv hugormesuppe."

"Hugormesuppe, fader? Det har jeg aldrig hørt om. Er det en indiansk medicin?"

"Mit kære barn, på den tid, da vi kom herover til Canada, var den meget i brug hjemme. Halvdelen af de fornemme damer i Frankrig drak hver morgen i stedet for mælk eller chokolade en suppe, der var kogt på nylig dræbte hugorme, og de troede, de af den grund befandt sig meget bedre. Medicin er en mørk videnskab, som jeg har sagt dig mere end én gang."

"Ja, men alt her i vores butik er godt for folk. Det ved vi, gør vi ikke, Jacques? Du skulle ikke tale imod medicin, far, når de nye forråd lige er kommet, og vi er så glade ved at have dem. Du tager dig det altid nær, husker du nok, når nogle af krukkerne næsten er tomme."

"Å, vi gør, hvad vi kan, kære barn. Men vi kan kun prøve os frem." Hendes fader tog igen sit brækjern og begyndte at lette låget på endnu en kasse. "Det forvirrende er, at hæderlige apotekere når så forskellige resultater med det samme lægemiddel. Din bedstefader troede hele sit liv, at han havde hjulpet i mange tilfælde af epilepsi med pulveriseret enhjørningshorn, som han fik fra Afrika i dyre domme, mens jeg har så ringe mening om det, at jeg aldrig har det i min forretning."

"Men dine hostesafter, papa, – begge slags, hjælper alle mennesker. Og madame Renaude siger, at hun aldrig ville kunne malke sine køer om morgenen, hvis hun ikke om aftenen gned sine hænder med din gigtsalve."

Auclair lo. "Du er din moder om igen. Det var ligegyldigt, på hvem jeg prøvede et nyt lægemiddel, hun var altid den første til at føle dets gode virkninger. Men hvad er mon dette, Cécile? En pakke, adresseret til dig med tante Blanches håndskrift, her imellem mine arabiske krydderier! Å, hun må have bragt den hen på apoteket og overtalt monsieur Neuillant til at pakke den ind sammen med hans materialvarer for at være sikker på, at den blev hurtigt udleveret. Nu får vi noget, om hvis godhed der ikke kan være tvivl. Nej, du skal selv pakke den ud. Jacques og jeg vil se til."

Natkjoler med bærestykker, der var smukt broderede af tante Blanche selv; et par strømper, strikket af den lille kusine Cécile; en ulden slåbrok; to jerseybluser, en rød og en blå; en blå silkekjole, besat med fløjlsbånd, til at gå til messe i; en guldbroche og en række koralperler fra tante Clothilde. Cécile pakkede det ene efter det andet ud og holdt det op til skue. Aldrig før havde en pakke hjemmefra indeholdt så smukke ting. Hvad betød det dog?

"Det betyder, at du nu er ved at blive voksen og snart må klæde dig som en ung dame. Tanterne husker på den kendsgerning, – måske mere end jeg." Auclair sukkede og faldt i tanker.

Jacques foldede hænderne og så op på Cécile med sit sendrægtige, fuldkommen tillidsfulde og selvforglemmende smil.

"Å Cécile, " hviskede han, "du vil se så smuk ud!"

3

Pierre Charron var kommet ned fra Montreal og gjorde et aftenselskab for sin ven maître Pondaven, kaptajn på *Le Faucon*; Cécile og hendes fader var de eneste gæster, der var indbudt, skønt Pierre havde sagt, de kunne tage Jacques med, for at se kaptajnens papegøje. Det skulle være et selskab i fri luft, nede på flodbredden ved fuldmåne.

Cécile havde ikke noget spejl ovenpå, – det eneste i huset hang i dagligstuen, – så hun klædte sig altid på mere ved hjælp af følelsen end synet. Den eftermiddag tog hun den blå silkekjole med de sorte fløjlsbånd på, gik omkring i den, tog den så af igen og bredte den ud på sengen, hvor hun glattede den og beundrede den. Den var for forskellig fra alt, hvad hun nogen sinde før havde haft på, for lang og for pompøs – passende til at tage på til messe eller til et bryllup måske, men ikke til i aften. Hun tog hurtigt en af de nye jerseybluser på og følte sig igen som sig selv. Koralperlerne ville hun tage på; de forekom hende at passe til et sømandsselskab. Hun lod den smukke silkekjole ligge på sengen og gik ned for at se efter, om hendes fader havde børstet sin søndagsfrakke, og for at give Jacques' hænder en ordentlig vask. Hun og den lille dreng satte sig på sofaen for at vente på Pierre, mens Auclair gjorde sin butik i orden til natten. Tiden slæbte sig langsomt af sted for Cécile. Hun tænkte ikke på det nye at spise til aften i måneskin eller på den *tête de veau*, der var lovet dem, eller på den berømte kaptajn Pondaven, men på hans papegøje.

Hele sit liv havde hun ønsket at eje en papegøje. Tanken om en talende fugl fortryllede hende – syntes at høre til særligt

sjældne og vidunderlige ting som orangetræer og påfugle og guldkroner og grevens glasfrugter. Hendes moder, hviskede hun til Jacques, havde tit fortalt hende om en papegøje i et af de store huse hjemme, som så en tjener stjæle sølvskeer og fortalte sin herre det. Så var der den fængslede prinsesse, som lærte sin papegøje at sige navnet på den, hun elskede, og hendes grusomme brødre skar fuglens tunge af. Man lærte også skader at tale, men de kunne kun sige ét eller to ord.

Endelig hørte hun Pierres stemme ved gadedøren.

"Er De færdig, monsieur Euclide?"

Cécile sprang op fra sofaen og løb ind i butikken.

"Vi har længe været færdige, Pierre. Jeg troede, du havde glemt os."

"Din lille tosse!" Pierre kneb hende i øret.

Auclair så nu for første gang på sin datter.

"Men jeg troede, du ville tage den nye kjole fra tante Blanche på i aften?"

Cécile rødmede lidt. "Jeg befinder mig bedre, som jeg nu er. Du bryder dig vel ikke om det, Pierre Charron?"

"Ikke en smule! Dette er en picnic og ikke en festmiddag. Monsieur Auclair, vil De være så venlig at tage nogle af de små kugler med, som De brænder for at holde moskitoerne borte?"

"Å, eucalyptuskuglerne! Det var virkelig en god idé. Jeg vil fylde mine lommer." Apotekeren tog den store kastorhat på, som han kun gik med til bryllupper og begravelser, og de begav sig på vej ned ad bakken, de to mænd foran, Cécile og Jacques bagefter.

Nede ved flodbredden, et stykke bag kirken Notre Dame de la Victoire, blev der hver sommer rejst en række midlertidige

boder, hvor der serveredes varm mad til de matroser, der havde landlov. I en af disse solgte Renaude-le-lièvre, smørhandlersken og en gammel kone fra Dinan frisk mælk og smør og Bretagne-pandekager til søfolk fra den del af verden. I aften havde de lavet en særlig souper til kaptajnen, som alle bretagnere var stolte af: han var begyndt som skibsdreng og havde selv banet sig vej i verden. Pierre havde bestilt retter, som han vidste, kaptajnen holdt af: en ret, lavet af tre slags skaldyr, en *tête de veau*, som Renaude lavede rigtig godt, stegt kapun med salat og til dessert Bretagne-pandekager med honning og syltede frugter.

Da selskabet kom, ventede deres bord på dem med en hvid dug og en lygte hængt på en pæl, allerede tændt, skønt det endnu ikke var mørkt, og en bleg måne skinnede på en klar aftenhimmel. Mens Pierre gav ordre til køkkenpersonalet, blev kaptajn Pondaven roet i land af to af mandskabet. Han kom op fra landingspladsen, med sin papegøje på skulderen, klædt på, som ingen dér nogen sinde før havde set ham, i sin bretagniske festdragt, som han førte med sig verden rundt i sin skibskiste: en sort trøje, rigt broderet med gult, hvide knæbukser, meget folderige og lagt i læg ved bæltestedet, sorte klædes gamasker og en bredskygget sort hat med flad puld. Han var en jævn, ligefrem mand, uforbeholden i sin færd som i sit blik, og han kom fra Saint-Malo, hvor det grå hav brydes mod bymurene.

Fra først af syntes Cécile, han var lidt mørk og højtidelig, men efter et krus Jamaica-rom blev han mere utvungen og vel tilpas, og efterhånden som souperen skred frem, blev han meget omgængelig. Hun havde håbet, han straks ville begynde at fortælle om sine rejser og de mærkelige lande, han havde set,

men han syntes ikke at ville tale om andet end sin egen by og sin familie. Han havde fire drenge, sagde han, og en lille pige.

"Og hun er den eneste, som blev født, mens jeg var hjemme. Jeg er altid lidt ængstelig for hende. Drengene er stærke som jeg selv og kan klare sig, men hun er mere sart, – ikke så kraftig som mademoiselle der; men måske mademoiselle er ældre."

"Jeg fyldte tretten forrige måned," sagde Cécile.

"Og hun bliver elleve i december. Jeg er næsten altid hjemme til hendes fødselsdag."

Auclair spurgte ham, om han med hjemme mente Le Havre eller Saint-Malo. Sømanden syntes overrasket.

"Saint-Malo naturligvis. Jeg er født i Saint-Malo."

"Det ved jeg. Men da De får Deres ladning i Le Havre, tænkte jeg, at De måske boede der nu."

"Nej, nej! Man befinder sig bedst på sin egen egn. Jeg tager tilbage til Saint-Malo efter min sidste tur og lægger op der for vinteren."

"Men det må da volde Dem mere besvær, monsieur Pondaven."

"Det betyder intet for mig. Jeg kender kanalen som min egen by. Hele mit mandskab er glad ved at komme hjem. De er alle fra Saint-Malo. Jeg ved ikke, hvordan jeg skulle komme ud af det med folk fra en anden egn."

"I malouins holder sammen som jesuitter," erklærede Pierre. "Men efter Deres egne udtalelser er De ikke blevet så godt behandlet der, at De behøver at elske stedet."

Kaptajn Pondaven smilede naivt. "Måske det netop er grunden. Han mener, monsieur Auclair, at byen har behandlet mig som en stedmoder. Min fader druknede under fiskeriet ved

Newfoundland, og min moder døde kort efter. Hos os får en forældreløs dreng, når han er tolv år gammel, et sæt tøj og en skibskiste, og så bliver han sendt til søs som skibsdreng. De sendte mig ud på min første rejse med en hård kaptajn. Men da jeg kom tilbage fra Madagaskar og viste, hvordan mine ører var flængede og min ryg var arret, tog byen sig af min sag og fik min hyre forandret. Byen var ikke så slem ved mig. Da jeg var færdig til at føre skib, sørgede man for, at jeg fik min chance. Byens folk satte deres penge i mit skib, og jeg har nu ejet halvparten af min båd i fem år."

Skønt Cécile syntes rigtig godt om kaptajnen og hørte høfligt på hans fortælling, kredsede hendes tanker dog om papegøjen. Den sad forglemt på stoleryggen, tøjret til sin herres bælte med en lang snor. Den lod til at være gnaven af natur, – der var ikke noget muntert og fugleagtigt over den. Den var heller ikke så strålende, som hun havde ventet. Den var helt grå, med undtagelse af de rosenrøde halefjer, og dens fjerklædning var pjusket og uordentlig, fordi den fældede. Den gav ikke nogen prøve på sit særlige talent, men sad lige så tavs som den udstoppede alligator hjemme og rørte sig ikke undtagen for at lægge hovedet på siden. Da porresuppen bevirkede en midlertidig pause i samtalen, vovede hun at stille et spørgsmål.

"Og hvad hedder Deres papegøje, med forlov at spørge, monsieur Pondaven?"

Kaptajnen så op fra sin tallerken og smilede til hende. "Den hedder Coco, mademoiselle, og den vil snart gøre støj nok. Den er lidt sky over for fremmede, da den ikke ser mange om bord."

Så blev skaldyrene anrettet, og Auclair spurgte kaptajnen, hvad folk hjemme mente om kongens fred med England.

Han sagde, at han ikke vidste, hvad folk inde i landet mente. "Men for os ved kysten gør det ikke stor forskel. Kongen kan ikke slutte fred på havet. Vore folk vil tage et engelsk skib, når og hvor de har lejlighed til det. De spejder efter godt bytte i sommer. Vi må have hævn for de skibe, de tog fra os sidste år."

"Englænderne er dygtige sømænd," erklærede Pierre Charron. Cécile havde lagt mærke til, at han var i et af sine krakilske luner; så holdt han af at drille og sige alle lidt imod.

Kaptajnen svarede ham sagtmodigt. "Ja, de er flinke sømænd, men som oftest kan vi magte dem. De er en ugudelig bande og har ingen respekt for gode manerer eller for religion. Det lønner sig aldrig."

Auclair mindede ham om, at forrige sommer havde englænderne opbragt en af de både, der var på vej til Canada.

"Jeg husker det godt, *Le Saint-Antoine*, og kaptajnen er en af mine venner. De førte båden til Plymouth og solgte den ved auktion. Mange af vore købmænd led store tab. Deres biskop, monseigneur de Saint-Vallier, havde sendt adskilligt til missionerne her med *Le Saint-Antoine*. Nogle helgenben og andre hellige relikvier var pakket i en egetræskiste, og kaptajnen anbragte den af ærbødighed i sin egen kahyt. Da englænderne plyndrede skibet, fandt de denne kiste og troede, det var kostbarheder. Da de åbnede den, blev de rasende. Efter at have begået enhver mulig vanhelligelse bragte de relikvierne til kokkens kabys og kastede dem i ovnen, hvor middagsmaden stod over ilden."

Cécile spurgte, om disse søfolk ikke var blevet ramt af en straf.

"Ikke den gang, mademoiselle, men jeg ville ikke holde af at gå til søs med sådanne handlinger på samvittigheden, – og jeg er dog ikke nogen kryster."

"*Sales cochons anglais, sales cochons!*" sagde en anden stemme, og hun forstod, at papegøjen endelig havde talt. Jacques holdt hånden for munden for at kvæle et skrig. Pierre og hendes fader lo og applauderede papegøjen, men Cécile var for overrasket til at le. Hun havde tænkt sig, at papegøjens tale krævede en hel del indbildningskraft hos tilhørerne, ligesom spæde børns første anstrengelser for at sige noget. Men det var umuligt for nogen at tage fejl af, hvad denne fugl sagde. Havde hun ikke kunnet se den, havde den været ude i køkkenskuret hos mère Renaude, ville hun have troet, at der var en eller anden løjerlig gammel person derinde, som talte i en hævngerrig tone.

"Å, monsieur, den er vel nok vidunderlig!" gispede hun.

Kaptajnen var tilfreds. "De synes, den er morsom? Ja, det er en flink fugl; det skal De nok få at se. Lad os nu klinke allesammen, – også du, lille mand, – så siger den måske noget mere."

De stødte deres tinkrus mod hinanden flere gange, og fuglen råbte: "*Vive le Roi, vive le Roi!*" Jacques begyndte at springe op og ned af lutter sindsbevægelse.

"Den er en loyal undersåt af kongen," sagde Pondaven. "Jeg har lært den at sige det, når der klinkes. Men for det meste lærer jeg den ikke noget; den vælger selv, hvad den synes om."

"Tager De den altid med om bord, monsieur?"

"Næsten altid, mademoiselle. Mandskabet tror, den bringer os lykke; de holder af at have den om bord. Jeg har dens bur

hængende i min kahyt, og når skibet slingrer slemt tøjrer jeg det."

"Men hvordan kan den tåle kulden?" spurgte Auclair. "De er jo dog tropiske fugle."

"Ja, dens broder døde af forkølelse på sin første rejse, – jeg havde to. Men denne lader til at kunne tåle det. Når den begynder at ryste af kulde, giver jeg den lidt cognac i varmt vand – det holder den meget af – og lægger et tæppe over den. Den vil leve, til den bliver hundrede år, hvis jeg kan bevare den for at blive forkølet."

Papegøjen, der mærkede, den var genstand for alles opmærksomhed, begyndte at nynne dæmpet: "*Bon petit Coco, bon petit Coco. Ici, ici!*"

Jacques og Cécile rejste sig fra deres pladser og stillede sig bag kaptajnens stol for at iagttage fuglens strube. Pondaven forklarede, at det var en afrikansk papegøje, og det var derfor, den havde så mange tonefald i stemmen, hårde og blide, for de afrikanske fugle har et meget finere øre end de vestindiske.

"Har De lyst til at høre den fløjte en melodi, mademoiselle? Den kan, hvis den vil. Vi vil prøve på at få en lille koncert." Han satte papegøjen på sit knæ, tog et stykke ahornsukker fra bordet og holdt det foran fuglens stive gule øjne. Så begyndte kaptajnen at fløjte en sang fra sin egen hjemstavn:

"A Saint-Malo, beau port de mer,
trois gros navires sont arrivés –"

Et lille øjeblik efter gentog fuglen melodien fuldstændig rigtigt, – dens fløjten var meget musikalsk, lød omtrent som en fløjte. Så fik den sukkeret og stod på det ene ben, mens den puttede det i næbbet med det andet. Nu blev selskabet

interesseret i Renaudes *tête de veau*, men Jacques og Cécile rørte næsten ikke maden af iver for at se på Coco. De ønskede begge to, de kunne bortføre den og altid beholde den i apoteket.

"Har Coco en sjæl, Cécile?" hviskede Jacques.

"Jeg ved det ikke! Om lidt skal jeg spørge kaptajnen, men nu må vi høre efter."

Kaptajn Pondaven var ved at fortælle nogle af de mærkelige begivenheder, der var hændt i hans egen by. I øjeblikket fortalte han dem historien om, hvordan en stor hunabe, der var blevet bragt til Saint-Malo som en mærkværdighed af den indiske flåde, en dag havde sprængt sin lænke og var løbet omkring i byen. Den fo'r ind i et hus, snappede et lille barn fra dets vugge og løb op på hustagene med det, – og i Saint-Malo, gjorde han dem opmærksom på, var husene fire, ja endog fem etager høje. Mens alle de forfærdede naboer stimlede sammen på gaden, faldt moderen på knæ, lukkede øjnene og bad til den hellige jomfru. Aben klatrede langs tagene, til den kom til et hus, hvor der stod et billede af jomfru Maria i en lille niche under tagskægget. Ind i denne afkrog kastede dyret barnet og lod det ligge der, så sikkert, som om det var hos sin egen moder.

Børnene og apotekeren fandt, det var en yndig historie, men Pierre blæste ad den. "Å, De kan ikke overgå os, når det gælder mirakler!" sagde han til kaptajnen. "Her har vi dem evig og altid. Hver fredag bliver bæveren forvandlet til en fisk, så at gode katolikker kan spise den uden synd. Men hvorfor ser du sådan på mig, mademoiselle Cécile?"

"Alle mennesker ved, den ikke bliver forvandlet, Pierre. Den bliver kun betragtet som en fisk af kirken, for at pelsjægerne i de store skove kan få noget at spise om fredagene."

"Og hvis jeg en fredag i Montreal ville betragte en stegt kapun som en fisk? Jeg ville sandsynligvis blive sat i gabestokken!"

Kaptajn Pondaven smilede og rystede på hovedet. "Mademoiselle har ret over for Dem, Charron. En mand kan gøre grin med englene, hvis det er hans formål. Men jeg ville lige til at fortælle den lille dreng her, at når et barn er uartigt i vor by, så siger vi stadig, at hunaben vil tage ham; og børnene er lige så bange for det dyr, som om det endnu var i live."

Tiden til at fortælle historier var kommet; Pondaven og Pierre Charron begyndt at underholde hinanden med fortællinger fra søen og fra skoven, som de altid gjorde, når de traf sammen.

Omtrent klokken ti kom fader Hector Saint-Cyr ud fra slottet, hvor han havde været for at forelægge grev Frontenac et andragende fra de omvendte indianere i hans missionsstation ved Sault. Han blev stående lidt på terrassen for at nyde udsigten, – han kom kun sjældent til Quebec. Månen stod højt på himlen og skinnede ned på klippen med dens frugthaver og blomsteranlæg og sølvglinsende spir. Den mørke skov og de fjerne bjerge var kun svagt synlige. Det var ganske vist ikke det varme hvide måneskin fra hans eget Provence, der fik vejene mellem morbærtræerne til at se ud som floder af nymalket mælk. Det var det nordiske måneskin, koldt, blåt og melankolsk. Det kastede et skær over landet, men det lå aldrig i fløjlsfolder på en mur eller et tårn eller en hvedemark. Ude på floden lå de fem skibe fra Frankrig for anker. Nogle matroser nede på pladsen sang, og når de holdt op, svarede deres kammerater om bord dem med en anden sang.

Hvorfor, spurgte præsten sig selv, var disse fyre altid glade ved at komme tilbage til Kebec? Hvorfor kom de overhovedet?

Hvorfor skulle denne særlige klippeskrænt i vildnisset i nat give genlyd af franske sange, svare i det franske sprog? Han kom til at tænke på visse nøgne øer i St. Lawrencebugten; rene klippeskær, der ragede lidt op af havet, hvor søfuglene kom hvert år for at lægge deres æg og opklække deres unger i huler og fordybninger; hvor de skreg og flokkedes og gjorde larm, mens vindene hylede rundt om dem, og skumsprøjtet skyllede hen over dem. Denne odde var næsten ikke mere end disse skær: et klippestykke, hvor menneskelige væsener af en eller anden grund byggede sig reder på klippen og slog rod.

Dernede ved flodbredden, foran en af de landlige boder, kunne han se et lille selskab, der sad om et bord med lygter. Han kunne ikke se, hvem de var, men han følte sig venligt stemt over for det selskab. En lille gruppe franskmænd, tre tusind mil fra hjemmet, som gjorde det bedst mulige ud af forholdene – fik sig en god middag. Han besluttede at gå ned og slutte sig til dem.

4

Apotekeren stod i skjorteærmer på en træbænk og tog ned fra hylderne i et højt skab store ark papir, hvorpå der ved smalle striber musselin, smurt over med gummi arabicum, var klæbet tørrede planter. Det var hans herbarium, hans samling af canadiske lægeplanter, som han havde i sinde at tage med tilbage til Frankrig. Cécile, der sad og strikkede flittigt, havde længe holdt øje med ham. Da han endelig kom ned og begyndte at ordne papirsstablerne, talte hun til ham.

"Papa, hvad vil der blive af Jacques, når vi tager tilbage til Frankrig?"

Hendes fader var optaget af en plante af svalerodfamilien, asclepias, som de franske kolonister kaldte *le cotonnier*. Han så ikke op.

"Å, kære barn, jeg har grevens vanskeligheder og mine egne, – jeg kan ikke ordne fremtiden for din lille protegé."

"Men fader, hvordan kan vi lade ham blive her uden nogen til at tage sig af ham? Jeg vil altid tænke på ham, og det vil gøre mig meget ulykkelig."

"Du vil snart få dine små søskendebørn til kammerater: Cécile og André og Rachel. Fætter André vil indtage Jacques' plads i dit hjerte."

"Nej, papa. Sådan er mit hjerte ikke."

Hun talte hurtigt, næsten trodsigt, i en tone, hun aldrig før havde brugt over for sin fader. Han lagde ikke mærke til det; han var i færd med at afgøre, hvilken af to gentianer, der var den bedst bevarede. I en måned havde han nu været adspredt og åndsfraværende. Cécile gik stille ind i dagligstuen. Hun

hadede næsten den lille André, som var så lykkelig, som havde en klog og indtagende moder til at passe på sig, en fader til at sørge for sig, og en rig tante, der gav ham foræringer. Hun lagde sit strikketøj til side, tog sin hue på og gik ud for at vandre om i byen.

Det var den første uge i oktober. Efteråret havde været varmt og solrigt, – men temmelig trist, som altid. Efter den glade sommer kom afrejserne. Først var Pierre Charron taget tilbage til Montreal. Så havde kaptajn Pondaven, som var kommet så tit på apoteket, at han forekom dem som en gammel ven, pludselig hejset sejl og var draget til sin gamle by, hvor det grå hav skvulper mod de tindekronede mure. Tre skibe til var kommet ind i løbet af september: *La Garonne, Le Duc de Bretagne, Le Soleil d'Afrique*. Men *La Garonne* bragte ikke den bretagniske matros, som Jacques ventede på, og hans kammerater fortalte, at han havde taget hyre på en båd i den vestindiske fragtfart.

Intet af skibene bragte det bud, Céciles fader og guvernøren ventede så utålmodigt. En mørk stemning af misfornøjelse og rastløshed hvilede over den lille dagligstue bag butikken. Al fred og tryghed var forsvundet. Selv møblerne så ud til at være ilde til mode, som om de ikke mere troede på deres egen nytte. Måske havde sofaen og bordet og gardinerne tilfældigt hørt hendes fader sige, at han ikke kunne tage dem hjem med sig, men måtte lade dem blive for at spredes blandt naboerne. Cécile ønskede, hun også kunne blive efterladt og bortvejret. Hun opholdt sig så meget som muligt ude og borte fra hjemmet. Hendes fader brød sig ikke videre om sin middag nu, – undertiden glemte han at gå på torvet. Hvorfor skulle hun så tilbringe den gyldne eftermiddag inden døre?

Efterårets strålende forvandling var kommet: alle de udstrakte canadiske kyster var iklædt en pragt, hvis mage man aldrig så i Frankrig; i sammenligning med den var alle historiske festspil som en vokskerte i forhold til solen. Selv den forrevne klint bag hendes køkkendør var smuk; de vilde kirsebærtræer og sumaktræerne og brombærrankerne var blevet karmoisinrøde, og de unge birke og popler var gule. Oppe ved Skelevips hule stod der en bjergask, der var fuld af orangegule bær.

I den øvre by var de grå skifertage og spir indrammede og overtrukne med guld. Et skrånende tag eller et kvistvindue tittede ud mellem de vredne rustrøde grene på en elm, ligesom gamle spejle i rammer af forgyldte guirlander. En spids gavl ragede op af en blød bunke falmet løv som et stykke agat, indfattet i fint guldsmedearbejde. Så mange slags guld, alle glitrende i efterårets bløde, hyacintblå dis: piletræernes blege, gustne guld, der allerede var ved at falde, birketræernes strålende lyse guld, bøgenes kobberrøde guld. Smukkest af alt var elmetræernes falmede guld, med lidt brunt, lidt bronze, lidt blåt, endog lidt lilla som ametyst, hvad der lod dem glide over i den azurblå dis med en slags lykkefølelse, en sindets harmoni, som fyldte luften med tilfredshed. Den fredens ånd, den hengivelse i skæbnen, som plejede at hvile over apoteket på Mountain Hill, havde forladt det og var kommet ud for at dvæle i frugthaverne og blomsteranlæggene, i de små stenede gader, hvor løvet blæste omkring. Dag efter dag havde Cécile vandret om i disse gader og prøvet på at indfange den tabte tilfredshed og bringe den med hjem igen. Hun følte det næsten, som om hun ikke længere havde et hjem; ofte ønskede hun, hun kunne

følge de vævre egern ind i deres huller og skjule sig hos dem vinteren igennem.

Den eftermiddag indså hun, at hendes fader næsten ikke brød sig om alle dem, de ville lade tilbage her, – de eneste venner, hun nogen sinde havde kendt. Hun var også ulykkelig, fordi hun havde talt vredt til ham. Hele vejen op ad bakken, blev hendes hjerte tungere, og Récollet-brødrenes pæne have, hvor hun altid var velkommen, forekom hende så fuld af vemod, at hun ikke kunne blive der. Hun gik ind i domkirken, fandt en mørk krog bag ved billedet af St. Antonius og knælede for at bede. Men hun kunne kun skjule sit ansigt og græde. Da hun først gav tårerne frit løb, græd hun bitterligt over alt det, hun havde mistet, og alt det, hun så snart måtte miste. Hendes moder havde haft mod til at forlade alt, hvad hun elskede, og komme herud med hendes fader; hun burde nu vise netop det samme mod ved at tage tilbage, men hun kunne ikke finde det i sit hjerte. "Åh, kære moder, jeg er så svag, jeg har ikke din sjælsstyrke!" hviskede hun og hulkede stærkere.

Biskop Laval, der knælede i en niche i et kapel, hørte lyden af dæmpet gråd. Han rejste sig, vendte sig om og betragtede hende et par minutter. Uden at sige et ord tog han hendes hånd og førte hende gennem sakristidøren ud i haven ved præsteboligen, hvor hans poppeltræer var helt gule, og jorden var dækket af faldende blade. Han lod hende sætte sig ved siden af ham på en bænk og ventede, til hendes tårer var tørret.

"Vi er gamle venner, lille datter," sagde han venligt. "Din moder var mønsterværdig from. Har du været hos din skriftefader med dine bekymringer?"

"Å om forladelse, monseigneur l'Ancien! Jeg er ked af at have givet sådan efter. Jeg vidste ikke, det ville tage magten fra mig."

"Kan jeg hjælpe dig med noget, mit barn?"

Cécile tænkte, at det kunne han måske. I hvert fald følte hun trang til at betro sig til ham. Hun havde aldrig været bange for hans dybtliggende, brændende øjne eller hans store næse. Hun følte altid en vis højhed bag hans barskhed og fattigdom. Fireoghalvfjerds år gammel og meget lammet af sine skrøbeligheder vakte han dog, når han gik om i en luvslidt gammel præstedragt, ens beundring på en måde, som den nye biskop med al sin personlige elegance ikke gjorde. Man troede på hans indvielse, på en særlig myndighed, vundet ved faste og bodsøvelser og bøn, – det stod i hans ansigt, i hans skuldre, det var ham.

Cécile vendte sig mod ham og fortalte ham med sagte stemme, hvordan hun og hendes fader ventede at forlade Quebec meget snart og tage tilbage til Frankrig, og hvor svært det ville blive for hende at skilles fra sine venner. "Og det, som volder mig størst bekymring, er den lille dreng, Jacques Gaux. De har været så venlig undertiden at spørge til ham, kære fader, og måske vil De ikke glemme ham, når vi er borte. Jeg ønsker så meget, at en eller anden ville tænke på ham og tage sig lidt af ham."

"Du må bede for ham, mit barn. Det er sådanne som han, gudsmoder står nærmest. Du må stadig anbefale ham til hende, og jeg skal ikke glemme at gøre det samme."

"Jeg vil altid bede for ham," erklærede Cécile inderligt, "men hvis der bare var nogen i denne verden, her i Quebec – – å, monseigneur l'Ancien," hun vendte sig bønligt til ham, "alle

siger, De er en fader for Deres menighed, og der er ingen, der trænger så meget til en fader som stakkels Jacques! Hvis De ville pålægge Houssart at holde et øje med ham, og når han ser den lille dreng snavset og forsømt, så lade ham bringe herhen, hvor alt er godt og rent, og vaske hans ansigt! Det ville hjælpe ham blot at sidde her sammen med Dem, – sådan er han. Madame Pommier ville gerne tage sig af ham for mig, men hun kan ikke gå omkring, og Jacques vil ikke gå til hende, er jeg bange for. Han er sky. Når han er meget snavset og pjaltet, skjuler han sig."

"Vær du blot rolig, mit barn. Vi kan gøre noget. Hvad om jeg sendte ham til brødrenes skole i Montreal og lod ham blive forberedt til at komme ind på Seminariet?"

Hun rystede håbløst på hovedet. "Han kunne aldrig lære latin. Han er ikke et opvakt barn, men han er god. Jeg tror ikke, han ville være glad i en skole."

"Skoler har ikke til formål at gøre drenge glade, Cécile, men at lære dem at undvære glæden."

"Når han bliver ældre, så måske, monseigneur, men han er kun syv år."

"Jeg var kun ni, da jeg blev sendt til La Flèche, og det er en streng skole," sagde biskoppen. Måske steg der en følelse af medlidenhed med hans egen hårde barndom, de lange læsetimer, den jernhårde disciplin, faster og nattevagter, der holdt ynglingen bleg, op i hans hjerte. Han sukkede tungt og mumlede dæmpet noget, hvoraf Cécile kun opfangede ordene: "*domus … Domine*".

Hun takkede ham for hans venlighed og nejede for at tage afsked. Han fulgte hende til havedøren. "Jeg vil ikke glemme,

hvad du har betroet til min omsorg, og jeg vil fra tid til anden opsøge dette barn og se, hvad der kan gøres for ham. Men Guds velsignede moder kan gøre mere for ham end du eller jeg. Undlad aldrig at overgive ham til hendes barmhjertighed, min datter."

Cécile gik trøstet bort. Blot det at sidde ved siden af biskoppen havde skærmet hende for hendes egne tanker. Hans natur var så stærk i sin slags og forskellig fra alle andre, hun kendte. Hun skyndte sig hjemad med nyt mod, da hun mødte Jacques, som kom op ad bakken for at lede efter hende.

"Jeg gik hjem til jer," sagde han, "men din fader havde travlt, og så gik jeg igen."

"Det var rigtigt. Har du fået noget at spise?"

Han rystede på hovedet.

"Det har jeg heller ikke. Hvis fader har travlt med sine planter, ville vi bare være ham til ulejlighed. Lad os få et brød hos monsieur Pigeon og tage det med op til skansen og se solen gå ned."

Da de havde været inde hos bagerens og var nået op til toppen af Cap Diamant, var solen, der gik ned utrolig hurtigt, allerede forsvundet. De satte sig i det blå tusmørke for at spise deres brød og afvente den uklare efterglød, der er ejendommelig for Quebec om efteråret; den langsomme, udbredte, stadig forlængede strømmen tilbage af karmoisinrødt tværs over himlen, længe efter at solen er gået ned bag de mørke højdedrag i vest. På grund af luftens dis synes farven tyk, som en tungtflydende væske, der vælder op bølge efter bølge, snarere en pulserende masse end et lysskær.

Den karmoisinrøde strøm, glansen i den højtidelige tusmørketime fik ofte Cécile til at tænke på svundne tider og martyrerne, – når den, som den virkelig gjorde, steg op fra de mørke skove, som havde været skuepladsen for deres anstrengelser og deres skæbne. Hun vidste, at regnbuen var sat på himlen for at minde os om det løfte, at alle storme skal få ende. Måske var denne efterglød også sat på himlen som en påmindelse.

"Jacques," sagde hun kort efter, "tænker du nogen sinde på martyrerne? Det bør du, fordi de var så tapre."

"Jeg holder ikke af at tænke på dem. Det gør mig ilde til mode," mumlede han. Han sad med hænderne på knæene og så vagt mod vest.

Cécile trykkede hans arm. "Å, sådan føler jeg ikke. Det får mig til at føle mig lykkelig, som om jeg aldrig mere kunne blive bange for noget. Jeg ville ønske, du og jeg kunne tage meget langt op ad floden i Pierre Charrons kano og så gå ind i skovene til Huronlandet og finde selve de steder, hvor martyrerne døde. Jeg ville hellere tage derud end noget som helst andet sted." Hellere end at tage hjem til Frankrig, tænkte hun.

Men måske hun, når hun var blevet voksen, kunne komme tilbage til Canada igen og gøre alt det, hun længtes efter at gøre. Måske hun en dag, efter uger på havet, ville mærke, at hun gled langs øen Orléans, og foran sig ville hun se Kebec, ganske som hun havde forladt det: de grå tage og spir dækkede af efterårets guld, med Récollet-klostrets spir, hævende sig slankt og rent mod aftenhimlen, og den karmoisinrøde efterglød bølgende op ude fra skoven som et strålende minde.

Sjette bog

Den døende greve

1

Grev Frontenac sad ved skrivebordet i sit lange værelse, og hans pen fyldte ark efter ark. Han var ved at slutte en indberetning til Pontchartrain, ministeren, som skulle rejse hjem med *Le Soleil d'Afrique*, der nu skulle sejle om tre dage. Auclair stod ved kaminen, hvor birketræsknuderne lå og ulmede, – det var nu sidst i oktober. Han sagde til sig selv, at hans herre, der så ofte blev bragt ud af ligevægt af bagateller, med ro kunne bære en knusende skuffelse.

Hele sommeren havde greven gået og ventet på at blive fritaget for sit embede, havde sikkert ventet et brev, der opfordrede ham til at vende tilbage til Frankrig for at beklæde en stilling, der svarede til hans tidligere fortjeneste i krigen.

Da kongen havde sendt ham herud for ni år siden, havde det været for at redde Canada – intet mindre. Pelshandlen var fuldstændig ødelagt, og irokeserne myrdede franske kolonister lige i udkanten af Montreal. Greven havde fuldført sin opgave. Han havde tugtet indianerne, genoprettet fred og orden, sikret handelens tryghed. Han gik nu i sit otteoghalvfjerdsindstyvende år, og skønt han gentagne gange havde ansøgt om at blive kaldt hjem til Frankrig, havde kongen ikke vist ham nogen anerkendelse af hans fortjenester ud over at sende ham ridderkorset af St. Louis sidste efterår.

Det blev undertiden antydet, at der var en personlig grund til kongens ligegyldighed. Der fortaltes en gammel historie om, at Hans Majestæt ikke yndede synet af greven, fordi madame de Montespan havde været grev Frontenacs elskerinde, før hun blev kong Ludvigs. Men madame de Montespan var for længe

siden faldet i unåde; hun havde i mange år levet tilbagetrukket og kom aldrig til hoffet. Kongen selv var ikke længere ung. Auclair betvivlede, at en gammel mand ville lade en ungdommelig kærlighedshistorie komme til at skade en anden gammel mand, – når kvinden selv var gammel og længst forglemt.

Han tænkte på dette, mens han stod ved ilden og afventede sin herres ønske. Omsider skubbede guvernøren sine papirer til side og vendte sig til ham.

"Euclide," begyndte han, "jeg er bange for, jeg ikke kan love dig meget for fremtiden. Da de sidste skibe ankom, havde jeg ingen tvivl om, at jeg skulle rejse hjem med et af dem, – og du og din datter skulle følge med. Med *La Vengeance* sender ministeren mig et brev, der berører freden i Rijswijk, men ignorerer min ansøgning om at blive kaldt hjem. Han forsikrer mig om Hans Majestæts højagtelse og om hans ønske at belønne mine fortjenester vægtigere i fremtiden. For en mand i min alder har fremtiden intet at betyde. Hans Majestæt vil hellere, at jeg skal dø i Quebec."

Greven rejste sig og gik hen til vinduet bag skrivebordet, hvor han stod og så ned på skibene, der lå for anker ude på floden og allerede var i gang med at laste til afrejse. Som han stod der, hensunket i tanker, syntes Auclair, han mere lignede en mand, der overvejede planerne til en ny kamp med skæbnen, end en, der så tilbage på et liv, fuldt af strålende fiaskoer. Greven havde en holdning som en fægter, der går over til angreb; hele kroppen var anspændt og parat til udfald. Hans måde at optræde på skyldtes hans ubevidste selvtillid, – det var en rustning, han tog på, når han tog sin nathue af om morgenen,

og han bar den hele dagen, til tidlig messe, ved sit skrivebord, på marchen, i rådet, ved sit middagsbord. Selv hans fjender stolede på hans styrke.

"Jeg har aldrig været en favorit," sagde han og vendte sig pludselig om. "Jeg har ikke hofmandens behændighed. Uden det kan en soldat ikke drive det vidt nutildags. Måske fornærmede jeg Hans majestæt ved mit forsøg på at lære ham geografi. Intet er så upopulært ved hove som Ny-Frankrigs geografi. De synes at forestille sig Quebec som isoleret fransk og katolsk. Resten af fastlandet er en ødemark, og de vil helst ignorere det. Enhver fremrykning mod vest koster penge, – og Quebec har allerede kostet dem nok."

Greven vendte tilbage til sit skrivebord, satte sig ned og blev ved at tale i den upersonlige, fremmede tone, han ofte anslog over for sin apoteker. I virkeligheden var Auclairs hovedtjeneste over for hans herre ikke at give ham lægemidler, men af og til at lytte, når guvernøren følte sig ene, og tale med ham om steder og mennesker, – en samtale, der ville have været uforståelig for enhver anden i Kebec.

"Efter min genindsættelse i Canada havde jeg to audienser hos Hans Majestæt. Den første var i Versailles, da han var opfyldt af en plan om at erobre New York og de atlantiske havnestæder fra englænderne. Jeg var ikke uvillig til et sådant foretagende, men jeg forklarede ham nogle af vanskelighederne. Med en lille flåde og et par tusinde regulære tropper ville jeg med glæde have påtaget mig det.

Min anden audiens var i Fontainebleau, kort før vi indskibede os fra La Rochelle. Kongen modtog mig meget nådigt i sit kabinet, men han var ikke mere oplagt til at gøre

erobringer; han havde rådført sig med Finansministeriet. Da jeg hentydede til den plan, han havde fremsat ved vort foregående møde, så han på uret over kaminen og bemærkede, at det var den tid, karperne skulle fodres. Han indbød mig til at gå med. En opfordring til at være til stede, når Hans Majestæt fodrede karperne, er naturligvis en høflighed. Vi gik ud til karpedammene. Jeg holder selv af en smuk karpedam, og karperne i Fontainebleau er sandsynligvis de største og mest glubske i Frankrig. Pagerne bragte kurve med brød, og Hans Majestæt kastede de første brød ud. Karperne der er virkelig uhyrer. De kom prustende og gryntende som grise i tusindvis. De dyngede sig oven på hinanden som bjerge, der var lige så høje som bassinets kant, med alle gab åbne; de greb et brød og slugte det, før det nåede vandfladen. Kort forinden var en opsynsmands lille pige faldet i dammen, og karperne flåede hende itu, mens faderen kom løbende til. Nogle af dem er meget gamle og har en personlig berømmelse. Et ældgammelt utyske, rød og rustfarvet helt ned til bugen, kalder de Kardinalen.

Nå, efter at de glubende dyr var blevet fodrede af den kongelige hånd, fulgte Hans Majestæt mig et lille stykke vej ned ad kastanje-avenuen. Han ønskede mig held og lykke og sagde farvel. Jeg gik bort gennem den store port, hvor min vogn ventede, og kongen gik tilbage til karpedammen. Det var mit sidste møde med min kongelige herre. Det blev enden på hans dristige plan at erobre søhavnene fra englænderne og gøre dette land til en fransk besiddelse, som det skulle være. Jeg sejlede uden tropper, uden penge, for at gøre, hvad jeg kunne. Uheldigvis for dig, tog jeg dig med."

Greven låsede sin skrivebordsskuffe op. Han tog en lædertaske ud og lagde den på brevstablen. Af vægten og lyden sluttede Auclair, at den indeholdt guldstykker.

"Da jeg overtalte dig til at tage herud," fortsatte guvernøren, "lovede jeg dig en hjemkomst. Jeg har allerede talt med kaptajnen på *Le Soleil d'Afrique* og bestilt hans bedste kahyt, i tilfælde af at jeg skulle behøve den. Som du ved, er jeg altid fattig, men i den taske er der nok for dig til at starte en beskeden forretning hjemme. Hvis jeg var i dit sted, ville jeg samle mine ejendele og indskibe mig i overmorgen."

"Og De, hr. greve?"

"Det er jo muligt, at jeg kan følge dig næste år. Hvis ikke, ligger Kebec lige så nær Himlen som ethvert andet sted."

"Så foretrækker jeg også at vente til næste år." Auclair talte roligt, uden tøven. "Jeg kom herud for at dele Deres skæbne."

Guvernøren rynkede brynene. "Men du har din datters fremtid at betænke. I dette øjeblik kan jeg til en vis grad sikre dig en ny start i verden. Men hvis jeg ender mine dage her, vil du drive for vind og vove, og jeg tvivler om, at du overhovedet nogen sinde vil nå hjem. Du er ikke meget erfaren i praktiske spørgsmål, Euclide."

Auclair rødmede svagt. "Jeg har truffet mit valg, hr. greve. Jeg bliver i Kebec, til De forlader det. Og jeg behøver ikke det," han pegede på lædertasken. "De betaler mig rigeligt for min tjeneste."

Da apotekeren forlod værelset, så greven efter ham med et skuldertræk og et smil, hvori der både lå foragt og venlighed. Han mindedes en begivenhed, der lå meget langt tilbage: Han var lige kommet hjem fra krigene i udlandet og havde næsten

ruineret sig ved at anskaffe sig en ny karet og heste og livréer for at gøre en passende indtræden i verden. Første gang han kørte ud i sin nye vogn for at aflægge besøg i den fine del af Paris, så alle de kørende, han mødte, enten til den anden side, eller de hilste ham så ligegyldigt, som om de havde set ham dagen før. Ikke engang en kusk eller en tjener så to gange på hans smukke heste. Portnerne og staldmestrene i de palæer, hvor han standsede, var uforskammet ligegyldige. Sent på eftermiddagen, da han kørte tværs over Pont-Neuf i den overfyldte tid, i en strøm af kareter, så han imellem fodgængerne de første beundrere af sin pragt: en gammel mand og en lille dreng, der stirrede på hans vogn og fulgte den med lysende øjne – bedstefader og sønnesøn, der boede i apoteket lige ved hans stalde og var hans lejere.

2

Greven af Frontenac vågnede pludselig midt i en mærkelig drøm, en drøm, der var så levende, at han ikke straks kunne frigøre sig for den, men lå i mørket bag sine sengeomhæng og gjorde sig langsomt klart, hvor han var. Lyden af en kirkeklokke ringede klangløst i den stille luft: ja, det måtte være den stædige gamle mand, biskop Laval, der ringede til tidlig messe. Han kendte den klokke som en stemme. Han var altså i Canada, i slottet på Kebec-klippen; St. Lawrence måtte flyde mod havet under hans vinduer.

I drømme havde han også sovet og var pludselig vågnet, – vågnet som en lille dreng i en gammel bondegård i nærheden af Pontoise, hvor hans barnepige plejede at tage ham med om sommeren. Han var vågnet af angst, af følelsen af, at en fare truede ham. Han sprang op, og på sine bare fødder listede han hen til den dør, der førte til haven og stod på klem. Udenfor, i mørket, stod en meget høj mand med fjerbusk i hatten og umådelig lange støvler, i virkeligheden en kæmpe; den lille drengs hoved nåede ikke op til hans støvlekraver. Han havde ingen anelse om, hvem den uhyre store mand kunne være, men han vidste, at han ikke måtte komme ind, at alt afhang af, at han blev holdt udenfor. Hurtigt og behændigt lukkede den lille dreng døren og stængede den med tværbjælken, – han havde intet besvær med at finde den, for han kendte huset så godt. Men der var gadedøren, – han sov i fløjen af huset, og gadedøren var tre værelser borte. Stadig barfodet gik han sagte og hurtigt gennem køkkenet og opholdsstuen til forstuen bag gadedøren, som kunne stænges med en jernslå. Det var

bælgmørkt, men han famlede ikke, han fandt straks slåen. Den var rusten og bandt. Han følte, hvor små og svage hans hænder var – det var han sig klart bevidst. Men han vendte og drejede slåen frem og tilbage i dens hasper for at løsne rustlaget, og lempede den ind i den jernkrampe på dørstolpen, der gjorde den fastlukket. Så faldt han pludselig besvimet om. Han tørrede sveden af ansigtet med ærmet af sin natskjorte og ventede. Den forfærdelige mand på den anden side af døren! Man kunne høre ham gå omkring mellem ribsbuskene, rykke i slyngroserne på muren. Der var andre døre – og vinduer! De mange hjørner og kroge i huset gik pludselig op for ham; men i øjeblikket var han sikker. De svære egebjælker og jernslåen var imellem ham og de store støvler, som ikke måtte træde over tærsklen. Mens han stod og samlede kræfter, vågnede han i en anden seng end den, han havde forladt få øjeblikke før, men han var endnu dryppende af sved og skælvende af angst. Han kom ikke helt til sig selv, før han hørte den gamle biskops klokkeknebel kalde. Så vidste han, hvor han var.

Hvorfor var han imellem alle de huse, han havde sovet i over hele verden, i Flandern, Holland, Italien, Kreta, vågnet i det ene i nærheden af Pontoise, og hvorfor havde han husket det så nøje? Hans bare fødder havde undgået enhver ujævnhed i gulvet; i mørket var han uden at tøve trådt over den høje tærskel mellem lergulvet i køkkenet og bræddegulvet i opholdsstuen. Han havde nøjagtigt vidst, hvor alle møblerne stod og var ikke snublet over noget på sin hurtige flugt gennem huset. Alligevel havde han ikke været i det hus, siden han var otte år gammel. I fire sommere havde hans barnepige, Noémi, taget ham med dertil. Det var hendes ejendom, men efter hendes søns

giftermål, var svigerdatteren ifølge skik og brug blevet madmoder. Noémi havde passet ham, fra han blev vænnet fra, til han begyndte sin skolegang. Hans egen moder var en kold kvinde, der kun havde ringe kærlighed til sine børn. I virkeligheden, tænkte greven, mens han lå der bag sine sengeomhæng og søgte at fatte sig efter sin drøm, havde sandsynligvis ingen kvinde nogen sinde følt så megen kærlighed til ham som gamle Noémi. Ikke alle kvinder havde fundet ham så personligt ubehagelig, som hans hustru havde gjort; men ingen af hans elskerinder havde følt mere end en forbigående tilbøjelighed for ham. Han havde aldrig kendt ømhed, uselvisk, uegennyttig hengivenhed. Det var skrevet i stjernerne, at han aldrig skulle kende det. Noémi havde elsket hans smukke, stærke lille legeme, sørget, når man gjorde ham fortræd, plejet ham, når han var syg, båret ham i sine arme, når han var træt. Nu, da han var syg, var hans sjæl i drømme vendt tilbage til denne kvinde og hendes bondegård ved Oise-floden.

Det slog ham, at en så besynderlig levende drøm måtte betyde en forandring i ham selv. En forandring havde været på vej hele sommeren; – i løbet af de sidste få måneder var den skredet meget hurtigt fremad. Når han fra sine vinduer så det sidste sejl forsvinde mellem den sydlige kyst og øen Orléans, vidste han, han ikke ville opleve at se disse skibe komme tilbage. Nu, efter denne drøm, bestemte han at gøre testamente, inden natten igen faldt på.

For kort tid siden havde den legemlige sikkerhed og tilstrækkelighed, han havde kendt hele sit liv, veget pladsen for en følelse af begrænsning og usikkerhed. Han havde intet ønske om at forlænge denne tilstand. Der var ingen i denne verden,

han ville sørge over at forlade. Hans hustru, madame de la Grange-Frontenac, ønskede han ikke at se igen, skønt han ville testamentere hende den lille ejendom, han besad, som det var almindeligt. En gang om året skrev hun et langt brev til ham, hvori hun fortalte ham al sladderen fra Paris og underrettede ham om de forandringer, der indtraf der. Af hendes beretninger fremgik det, at sønnerne af de fleste af hans gamle venner havde artet sig temmelig slet. Han kunne ikke føle nogen dyb sorg, fordi hans egen søn var død ung, – dræbt i en træfning i Nederlandene for mange år siden.

Greven selv var beredt til at dø, og han ville være glad ved at dø her alene, uden falske påskud og forløjet skinvæsen, uden en flok forventningsfulde slægtninge omkring sin seng. Verden var ikke, hvad han havde troet, da han var tyve år – eller endog fyrre.

Han ville dø her i dette værelse, og hans sjæl ville gå frem for Gud for at blive dømt. Han troede sådan, fordi han havde lært det i sin barndom, og fordi han var overbevist om, at der var noget i ham og i andre mænd, som denne verden ikke forklarede. Selv indianerne måtte lave en myte for at forklare noget i deres liv, som ikke udsprang af deres madlyst: begreber om mod, pligt, ære. Indianerne havde dem på deres egen vis. Disse forestillinger kom fra en ukendt kilde, og de var ikke den ringeste side af livet.

I åndelige anliggender havde greven altid accepteret kirkens autoritet; i regerings- og militære anliggender nægtede han hårdnakket at anerkende den. Han havde naturligvis kendt absolutte vantro; én, en vittig og blasfemisk døgenigt, den unge baron de La Honton, havde han huset her i slottet, lige for

næsen af to biskopper. Men det var på grund af hans intelligente konversation, ikke på grund af hans anskuelser, at greven tilbød La Honton gæstfrit ophold.

Da det grå dagslys begyndte at sive ind gennem grev Frontenacs sengeomhæng, ringede han på Picard og forlangte sin kaffe.

"Jeg vil ikke stå op i dag, Picard," sagde han. "Du må barbere mig i sengen. Senere kan du gå til notaren og hente ham herhen for at udføre en forretning. Stands ved apoteket på vejen, og sig monsieur Auclair, jeg ikke vil have brug for ham før klokken fire."

Da Auclair kom om eftermiddagen, fandt han sin herre i sengen i slåbrok. På hans forespørgsel svarede greven ligegyldigt:

"Å, jeg har det i virkeligheden rigtig godt! Jeg synes, jeg har det så bekvemt, at jeg næsten har besluttet at blive i sengen resten af mit liv. Jeg har gjort testamente i dag, og det mindede mig om et løfte, jeg engang gav din datter. Den skål med glasfrugter på kaminhylden må du ikke glemme at tage med, når du går hjem i aften, og give hende den med hilsen fra mig. Hun har altid beundret den. Og så er der en ting endnu. I læderkisten i mit påklædningsværelse vil du finde en stor pakke, indsyet i ubleget lærred. Det er dækketøj, som jeg bragte med herud fra Ile Savary. I aften, når ingen ser dig, skal du tage den med hjem i forvaring. På Céciles bryllupsdag skal du give hende den fra mig. Hvorfor ser du så alvorlig ud, Euclide? Du ved meget godt, at jeg snart må skifte himmelstrøg, som indianerne siger, og dette slot vil komme i andre hænder. Jeg

sørger kun for at disponere over mine personlige ejendele efter mit ønske."

"Hr. greve, hvis De ville tillade mig at prøve det lægemiddel, jeg foreslog i går –"

"Åh – nej! Vi vil ikke have flere lægemidler. En smule hvile og hygge. Maskinen er sikkert slidt op; men hvis vi lader den passe sig selv, kan den måske gå lidt endnu af gammel vane. Når du kommer herop i aften, kan du alligevel bringe mig noget, der kan få mig til at sove. Disse lange vågne timer gør intet menneske godt. Tag en stol og sæt dig ved ilden, hvor jeg kan tale til dig uden at råbe. Hvis du skal være her til min stadige opvartning, kan du ikke bestandig stå op."

Picard blev kaldt ind for at lægge mere brænde på ilden, og da han var gået, lå guvernøren stille en times tid. Den regnfulde eftermiddags grå lys blev så svagt, at Auclair ikke længere kunne se sin patients ansigt og troede, han var faldet i søvn. Men pludselig talte han.

"Euclide, kender du kirken Saint-Nicholas-des-Champs, et stykke vej ude?"

"Ja, hr. greve. Jeg husker den rigtig godt."

"Mange af min familie ligger begravet der; en søster, jeg holdt meget af. Jeg skal begraves her i Récollet-brødrenes kapel, men jeg ville gerne have, at mit hjerte blev sendt tilbage til Frankrig i et skrin af bly eller sølv og begravet i nærheden af min søster i Saint-Nicholas-des-Champs. Jeg har givet anvisning om denne sag i mit testamente, men jeg vil hellere sige det til dig, da jeg forudsætter, det bliver dig, der skal tage dig af det. Det er alt hvad vi behøver at sige om den sag.

Monseigneur de Saint-Vallier aflagde besøg her i dag, men da jeg var beskæftiget med notaren, efterlod han den besked, at han ville aflægge sit ceremonielle besøg i morgen. Jeg ville være glad, hvis et ildebefindende skulle holde ham hjemme. Hvis han venter nogen som helst undskyldning eller tilbagekaldelse fra min side, vil han blive skuffet. Den gamle biskop vil ikke plage mig med høflighedsbeviser." Auclair hørte greven klukle. "Den gamle biskop ved i det mindste, hvor han står, og bøjer aldrig nakken. Alligevel er han en bedre mand for denne del af verden end den nye biskop. Saint-Vallier hører til ved hoffet, hvor han kom fra."

Greven faldt i tanker, og apotekeren sad tavs og ventede på at blive sendt bort. Begge tænkte på et optrin uden for vinduerne under den lave novemberhimmel, men floden var ikke St. Lawrence. De så ud på Pont-Marie og høprammene, der lå bundet ved Port-au-Foin. På en eftermiddag som denne, tænkte Auclair, ville færgemændene nu være i færd med at dække høballerne med presenninger, og omtrent ved denne tid ringede klokkerne altid fra Célestins' og kirken Saint-Paul.

Da brændeknuderne faldt fra hinanden, og Auclair stod op for at lægge dem til rette, talte greven igen, som om han nøje vidste, hvad apotekeren havde tænkt på. "Grevinde de Frontenac skriver til mig, at Ile Saint-Louis er blevet et meget fint kvarter. Jeg kan huske, da det blev anset for et sted, hvor det næsten ikke var passende at bo, – den gang man i virkeligheden først begyndte at bygge der!"

"Og min bedstefader kunne huske, da det var en brændedynge, hr. greve, det var, inden de to øer blev forenede. Han blev aldrig forsonet med forandringen, stakkels mand!

Han fandt det altid det bekvemmeste sted for brændeforsyning i vor del af Paris."

3

En mørk eftermiddag i november sad Cécile i den forreste butik og strikkede på en strømpe. Hun sad i sin egen lille stol, der stod ved siden af hendes faders høje stol, hvor hun havde sat et lys, da det var så mørkt. Skønt gaden udenfor var våd, og tågen brun, og huset så stille, og skønt greven lå syg oppe på slottet, følte hun sig ikke trist, men glad og tilfreds. Mens hun strikkede og holdt øje med butikken, sang hun igen og igen kaptajn Pondavens gamle vise om de tre skibe, der kom

> A Saint-Malo, beau port de mer,
> charges d'avoin', chargés de blé – –.

Ingen flere skibe fra Frankrig ville komme til Quebec så sent som nu; selv hendes fader indrømmede det, og hans herbarium var blevet lagt tilbage på de høje hylder i skabet, hvor det hørte til. Så snart disse tørrede planter var ude af syne, forandredes huset selv; alting syntes at trække nærmere sammen, som at tage hinanden i hånden. Cécile havde pudset lysestagerne og tinkrusene, gnedet bordet og sengestolperne og stolearmene med olie, stoppet rifterne i sin faders sengetæppe. Hun syntes, der var kommet lidt mere farve i gulvtæppet og gardinerne. Måske det kun var, fordi der nu var tændt ild i salonen hver aften, og tingene så altid bedre ud i skæret fra ilden. Men nej, hun troede virkelig, at alt i huset, møblerne, porcelænshyrdedrengen, gryderne i køkkenet, vidste, at herbariet var blevet lagt op på de høje hylder, og at verden ikke skulle gå under i vinter.

Et liv uden sikkerhed, uden planer, uden forberedelse for fremtiden havde været forfærdeligt. Intet var gået, som det skulle, i dette efterår; hendes fader havde ikke lagt skovduer hen i fedt eller forsynet sig med vintergrøntsager eller købt sin forsyning af vild ris af indianerne. "Men vi skal klare det," hviskede hun undertiden til sin trofaste kakkelovn, når hun fyldte den med birk og fyr.

Cécile passede nu butikken alene hver eftermiddag. Et opslag på døren anmodede de herrer kunder om at være så venlige at komme om morgenen, da apotekeren var optaget andetsteds om eftermiddagen. Ikke des mindre kom kunderne om eftermiddagen, især landboerne, og hendes fader stillede alle de mest almindelige lægemidler på en bestemt hylde og mærkede dem tydeligt, så Cécile kunne udlevere dem, når de blev forlangt.

Denne eftermiddag, netop som hun var ved at gå efter et andet lys, syntes hun, hun hørte sin fader komme hjem; men det viste sig at være Noël Pommier, skoflikkeren, som ønskede en mikstur af rabarber og sennesblade, som monsieur Auclair undertiden lavede til hans moder.

Cécile sprang op og sagde ham, den var lige ved hånden, færdig og tydeligt mærket.

"Vil De have piller eller mikstur, monsieur Noël?"

"Piller, mademoiselle. Og Deres fader?"

"Han er altid på slottet efter klokken tre. Guvernøren har nu været upasselig i to uger."

"Det ved alle og enhver, mademoiselle," sagde skoflikkeren med et suk. "Alle mennesker opsender bønner om hans helbredelse. Det vil blive slemt for os alle, hvis greven går bort."

"De skal ikke være bange, monsieur! Min fader tager sig omhyggeligt af ham, og han bliver lidt stærkere hver dag."

"Gud give det, mademoiselle. Picard er meget modløs og ængstelig for sin herre. Han siger, han kan ikke barbere sig selv længere og ligner ikke sig selv mere. Picard tror, han burde årelades."

"Å, monsieur Pommier, jeg ville ønske, De kunne høre, hvad min fader siger om det! Og hvad forstår Picard sig på lægevidenskab? Men han er ikke den eneste. Andre folk har prøvet at overtale min fader til at årelade guvernøren, men han er så fast som en klippe."

"Jeg betvivler ikke, at monsieur Auclair forstår det bedst, mademoiselle Cécile; men folk vil snakke, når en offentlig personlighed er syg."

Pommier var næppe gået, før hendes fader kom ind med slæbende skridt og et sørgmodigt ansigtsudtryk.

"Papa," sagde Cécile, da hun bragte ham hans hjemmefrakke. "Jeg ved, du er træt, men middagen skal snart være færdig. Sæt dig ved ilden, og hvil dig lidt. Og, fader, vil du ikke prøve at se lidt mere fortrøstningsfuld ud i disse dage? Alle folk vogter på dig, og når du ser modløs ud, bliver de alle modløse."

"Tror du det?" Han talte ængsteligt.

"Jeg er vis på det, papa. Jeg ved det af det, de siger, når de kommer her i din fraværelse. Du må se ud, som om guvernøren var meget, meget bedre."

"Det er han ikke. Han bliver svagere hele tiden." Hendes fader sukkede. "Men du har ret. Vi må påtage os en frejdigere mine over for publikum."

Cécile kyssede ham og gik ud i køkkenet. Lige da hun skulle til at sætte suppen over ilden, hørte hun en hurtig banken på butiksdøren. Hendes fader lukkede op, og biskop de Saint-Vallier trådte ind. Auclair bragte hurtigt flere lys ind i butikken og satte en stol frem til sin gæst. Efter nogle indledende høflighedsformularer kom biskoppen til hovedsagen.

"Jeg er kommet, monsieur Auclair, for at forhøre mig om guvernørens tilstand. Anser De hans sygdom for dødelig?"

"Ikke nødvendigvis. Hvis han var ti år yngre, ville jeg ikke anse den for alvorlig. Alligevel har han stor livskraft og kan meget let komme sig igen efter dette anfald."

Biskoppen rynkede bryn og strøg sig over sin smalle hage. Han var øjensynlig lidt rådvild. "Da jeg besøgte grev de Frontenac for et par dage siden, fastslog han, at hans helbredelse højest ville tage en uges tid. Kort sagt, han nægtede at tage sit ildebefindende alvorligt, skønt han i mine øjne tydeligt var en dødsmærket mand. Tror han virkelig, han vil komme sig?"

"Meget sandsynligt. Og det er en god sindstilstand for en syg mand."

"Monsieur Auclair," Saint-Vallier talte højt og skarpt, "jeg mærker, De vil sno Dem fra mig. Tror De selv, at greven vil komme sig?"

"Jeg må bede om Deres overbærenhed, monseigneur, men i tilfælde som grevens kan en medicinsk rådgiver ikke tillade sig at tro på andet end helbredelse. Hans tvivl ville påvirke patienten. Hvis greven endnu har den livskraft, jeg altid har fundet hos ham, vil han komme sig. Hans organer er sunde."

Saint-Vallier syntes ikke at ænse dette svar. Hans øjne havde flakket uroligt om i værelset fra gulv til loft og fæstede sig nu stift på et bestemt punkt – tilfældigvis den udstoppede alligator. Han begyndte at tale hurtigt, med indtagende stigen og falden i stemmen, men på sin myndigste måde.

"Hvis guvernørens sygdom er dødelig, og han ikke ser kendsgerningen i øjnene, skulle han bringes til at gøre det. Han har en hel del at berigtige med Himlen. Han har brugt sin autoritet og sin indflydelse her i verdslig hensigt snarere end for at befæste Guds rige i det nordlige Frankrig!" For første gang kastede han et lynsnart direkte blik på apotekeren.

Auclair bukkede ærbødigt. "Sådanne emner ligger ud over mit område, monseigneur. Guvernøren drøfter ikke sin embedsgerning med mig."

"Men der er altid fri diskussion om disse spørgsmål! Om guvernørens standpunkt over for cognacshandelen, for eksempel, som ødelægger vore missionsstationer. Jeg har fordømt hans fremgangsmåde offentlig fra prædikestolen, og ved højtidelige anledninger, hvor jeg bemærkede, at De var til stede i kirken. De kan ikke være uvidende om dette."

"Å, om den sag har guvernøren også udtalt sig offentligt. Alle og enhver ved, at han anser det for et uundgåeligt onde."

Saint-Vallier satte sig tilbage i sin stol og antog en docerende tone. "Og hvorfor uundgåelig? De henholder Dem utvivlsomt til hans påstand, at indianerne kun vil sælge deres skind til de pelsværkshandlere, som vil forsyne dem med cognac?"

"Ja, monseigneur, og da engelske og hollandske pelshandlere giver dem så meget cognac, de ønsker, og tillige højere priser for deres skind, må vi helt miste pelshandlen, hvis vi nægter

dem cognac. Og vor koloni eksisterer ene og alene ved pelshandlen."

"Det er vor eneste lejlighed, hr. apoteker, til at ofre vore timelige interesser for Guds ære og ved vort ophøjede eksempel gøre indtryk på hollænderne og englænderne."

"Hvis monseigneur tror, at de hollandske pelshandlere vil lade sig røre af et ophøjet eksempel –" Auclair smilede og rystede på hovedet. "Men disse spørgsmål ligger alle ud over mit område. Jeg ved kun, hvad alle ved, – selv om jeg har mine egne meninger."

"Hvis grevens sygdom er så alvorlig, som den forekommer mig, monsieur Auclair, skulle der gives ham en lejlighed til at indrømme sine fejl over for verden så vel som over for Himlen. En sådan indrømmelse kunne få en gavnlig indflydelse på den regering, som vil komme efter hans. Da han stoler på Dem, er det Deres pligt at underrette ham om hans tilstands alvor."

Auclair besvarede Saint-Valliers strålende, overfladiske blik og bestikkende tone temmelig brysk.

"Jeg vil ikke gøre noget, der kan virke nedslående på min patient, monseigneur, lige så lidt som jeg vil årelade ham, som mange brave mennesker anmoder mig om at gøre. Sindet har også en slags blod; i sædvanlig tale kalder vi det håb."

Biskoppen rødmede, – hans blodrige kinder var tilbøjelige til at blive endnu mere rødmossede, når han blev modarbejdet eller ærgret. Han rejste sig og samlede folderne af sin kappe om sig. "Det er på tide, Deres patient kastede den stædige maske, han har båret så længe, og begyndte at indse, at intet af hans foretagender nu vil gavne ham, undtagen sådanne, som har

fremmet Kristi kirkes interesser i denne provins. Jeg har set ham, og jeg tror, han står ansigt til ansigt med evigheden."

Auclair udtrykte, hvor beæret han var over biskoppens besøg og fulgte ham til døren, som han holdt åben, for at lyset kunne vise ham vej over gaden til trappen af hans biskoppelige palæ. Da han vendte tilbage til salonen, bragte Cécile suppen ind.

"Jeg begyndte at tro, at monseigneur de Saint-Vallier aldrig ville gå, papa. Hvor folk dog plager os med alt muligt, siden greven er blevet syg! Jeg er glad, vi i det mindste kan holde dem borte fra ham!"

Hendes fader satte sig og tog et par skefulde suppe. "Å, jeg mærker, jeg er skrupsulten!" udbrød han. "Og da jeg kom hjem, troede jeg ikke, jeg kunne spise en smule. Af en eller anden grund synes vores nabos besøg at have opmuntret mig."

"Det er, fordi du var så bestemt over for ham, fader!"

Han smilede til hende mellem lysene.

"Hvor hans øjne dog er hvileløse, Cécile; de løber hen over alt, ligesom kviksølv, når jeg spilder det. Han blev ved at se på din glasfrugt der på kaminhylden, igen og igen. Ved du hvad, jeg tror, han drog en slutning af den; han har naturligvis set den på slottet. De mennesker, der er uddannet ved hove, bliver alle lidt snu; de lærer at lægge to og to sammen. Jeg har altid troet, det er grunden til, at vores greve aldrig blev forfremmet i Versailles: han er alt for ligefrem."

4

Det var sent ud på eftermiddagen, og Cécile var alene, som hun næsten altid var nu. Greven var død sidste nat. I dag var hendes fader gået op på slottet for at lægge hans hjerte i et skrin og forsegle det, så det i overensstemmelse med hans ønske kunne føres tilbage til Frankrig. Det var allerede ordnet, at fader Joseph, prior for Récollet-brødrene, skulle bringe skrinet til Montreal, derfra videre til Fort Orange og ned ad floden til New York, hvor engelske skibe kom og gik hele vinteren. Med et af disse skibe ville han sejle til England, krydse over til Frankrig og rejse til Paris med grevens hjerte for at begrave det i Montmort-kapellet i Saint-Nicholas-des-Champs.

Auclair havde været borte hele eftermiddagen, og Cécile vidste, at han ville komme hjem udmattet af sorg, efter sin nattevagt og efter den uhyggelige pligt, der i dag havde ført ham til grevens dødsværelse. Cécile betragtede denne ceremoni med ærefrygt, men ikke med rædsel; hun vidste, at konger og dronninger og alle fornemme folk skulle obduceres efter døden. Det var skik og brug. Hendes fader ville have barber-kirurgen til at hjælpe sig, – skønt de ikke var videre gode venner, fordi de var uenige om at årelade folk. Barberen beklagede sig over, at den geskæftige apoteker tog brødet ud af munden på ham.

Den eftermiddag gik Cécile mange gange ud på dørtrinnet og så op til slottet. Det sneede let, og himlen var grå. Det var meget underligt at se op til disse vinduer i den sydlige ende og at vide, at der ikke var en ven deroppe, ingen beskyttelse. Hun følte det, som var et stærkt tag over deres hoveder blevet revet bort. Hun var ikke engang vis på, de ville have deres udkomme

uden grevens støtte. Deres sukker og salt og vin og hendes faders spanske snustobak var altid kommet fra grevens pakhuse. Kolonisterne betalte meget lidt for deres lægemidler; hvis de bragte en kurv med æg eller en kylling eller en kanin, syntes de, de behandlede deres læge og apoteker meget pænt. Men hvad hun frygtede mest, var hendes faders ensomhed. Han havde levet under grevens skygge. Greven var årsagen til næsten alt, hvad han gjorde, – til at han overhovedet var her.

Omtrent klokken fire, da mørket begyndte at falde på, lagde Cécile mere brænde på ilden i dagligstuen og satte lidt mælk til varme foran den. Der var meget lidt mad i huset. Hendes fader havde ikke været på torvet i en uge. Hun løb til døren hvert øjeblik, og til sidst så hun ham komme ned ad bakken med sin sorte taske fuld af dødbringende giftstoffer. Han så bleg og mat ud, da hun lukkede ham ind. Før han kastede sin sorte taske ind i skabet, tog han et upoleret tilloddet blyskrin ud af den. Hun så højtideligt på det.

"Ja," sagde han, "det er alt, hvad vi har tilbage af ham. Fader Joseph vil tage afsted til Frankrig om to dage. Dette skrin er i min varetægt, indtil det begiver sig på sin sidste rejse."

Han stillede det ind i det skab, hvor han opbevarede sine medicinske bøger; så gik han ind i dagligstuen og sank sammen i sin stol ved ilden. Cécile knælede på gulvet ved siden af ham med armene på hans knæ. Han bøjede sig frem og støttede et øjeblik kinden mod hendes kortklippede brune hår.

"Nu er det forbi, mit barn," sukkede han stille. "Det har varet en menneskealder, og nu er det forbi. Fra jeg var seks år gammel, har greven været min beskytter, og han var min faders, før han blev min. Mod min moder og mod din moder var han

altid venlig og hensynsfuld. Han hørte til den gamle skole; han værnede om sine underordnede og gjorde sin pligt mod sine overordnede, men smigrede ingen, ikke engang kongen selv. Den tid er forbi. Jeg ønsker ikke at overleve min tid."

"Men du ønsker at leve for min skyld, gør du ikke, far? Jeg hører ikke til i den gamle tid. Jeg skal leve i den nye tid; og du er det eneste, jeg har i denne verden."

Hendes fader fortsatte vemodigt:

"Greven og den gamle biskop var begge mænd fra min egen tidsalder, den slags mænd vi så op til i min ungdom. Saint-Vallier og monsieur de Champigny er af en anden art. Havde jeg været i stand til at vælge min lod her i verden, ville jeg have valgt at være som min herre og beskytter til trods for alle hans skuffelser og sorger; at være en soldat, som ikke kæmpede for vinding, men for berømmelse, barmhjertig mod de besejrede, godgørende mod de fattige, stolt over for de rige og hovmodige. Da jeg ikke kunne blive sådan en mand, men var født i en apotekerforretning, var det min gode skæbne at tjene en sådan mand og at blive beæret med hans tillid."

Cécile smuttede stille bort for at hælde varm mælk i en kop, og sammen med den bragte hun et glas cognac. Hendes fader drak begge dele. Han sagde, han ville ingen middagsmad have i aften, men hun skulle lave noget til sig selv. Uden at lægge mærke til, om hun gjorde det eller ikke, sad han, sløvet af træthed, og drømte ved ilden. Det optrin, han oplevede på slottet sidste nat, drog igen forbi hans øjne.

Greven havde modtaget sakramentet ved fuld bevidsthed klokken syv. Så faldt han i søvn, der blev til en koma, og i tre timer lå han tungt åndende, med indfaldne øjne, hvor kun en

hvid stribe sås mellem de halvlukkede øjenlåg. Kort efter klokken ti kom han pludselig til sig selv og så spørgende på gruppen omkring sengen: der var to sygeplejersker, søstre fra Hôtel Dieu, intendanten og madame de Champigny, Hector de Callières, Auclair og fader Joseph, prioren for Récollet-brødrene, som havde hørt grevens skriftemål og administreret kirkens sidste ceremonier. Greven løftede øjenbrynene overlegent, som for at spørge, hvorfor hans ensomhed blev krænket på denne måde. Han så fra ansigt til ansigt; i disse ansigter læste han noget. Han så nonnerne knæle og bede. Han syntes at opfatte sin nye stilling i verden og hvad der nu blev krævet af ham. Indsigelsen forsvandt fra hans ansigt, – en værdig ro afløste den. Fader Joseph holdt krucifikset hen til hans læber. Han kyssede det. Så gjorde han meget høfligt en bevægelse med sin venstre hånd, der tilkendegav, at han ønskede, alle skulle trække sig tilbage fra hans seng.

"Dette vil jeg gøre alene," syntes hans faste blik at sige.

Alle trak sig tilbage.

"Tak," sagde han tydeligt. Det var det sidste ord, han talte. Mens gruppen af tilstedeværende forundrede stod fire eller fem fod borte fra sengen, så de, at hans ansigt var blevet fuldkommen naturligt, og ethvert tegn på lidelse var forsvundet. Han åndede svagt et par minutter, – så åndede han ikke mere. En af nonnerne holdt en fjer foran hans læber. Madame de Champigny tog et spejl og holdt det tæt foran hans mund, men der var ikke en sky på det. Auclair lagde hovedet ned på sin herres bryst; der var alt stille.

Da Auclair gik hjem efter midnat, under de køligt klare nordlige stjerners blinken, følte han sig for første gang helt og

fuldkommen afskåren fra Frankrig: en hjælpeløs landflygtig i et fremmed land. Ikke uden grund, sagde han bittert til sig selv, idet han så op til disse stjerner, havde de latinske digtere hævdet, at tre og fire fold velsignede var de mennesker, hvem det timedes at dø i deres fædres land.

Men Auclair sad ved ilden og grublede over alt dette, nedbrudt og forfrossen, lå Cécile på sofaen, indhyllet i det gamle sjal, madame Auclair havde brugt så meget efter at hun blev syg. Hun tænkte også på, hvad de havde mistet. De ville ganske vist få en vinter endnu i Quebec; men alt var næsten forandret lige så meget, som om de var rejst bort. Følelsen af en stærk beskytter havde betydet mere i hendes liv, end hun nogen sinde havde gjort sig klart. Ganske vist havde de ikke påberåbt sig grevens myndighed meget tit; men bevidstheden om, at de kunne appellere til ham når som helst, betød tryghed, og gav dem en bestemt plads i deres lille verden.

Timerne gik. Hendes fader hverken talte eller rørte sig, ikke engang for at lægge på ilden, der var nær ved at gå ud. For en gangs skyld havde Cécile selv ingen trang til at bringe alt på ret køl igen. Lad ilden gå ud; hvad gør så det?

Omsider lød der en banken på døren, ikke meget stærk, men ihærdig og uafviselig var den. Auclair stod op fra sin stol.

"Hvem det end er, så send ham bort! Jeg kan ingen se i aften." Han gik ind i køkkenet og lukkede døren efter sig.

Cécile var lidt forskrækket, – døden gør alt fremmed. Hun tog et lys i butikken, satte det på disken og åbnede døren. Udenfor, imod sneen, så hun omridset af en mand med en bøsse spændt over ryggen. Hun havde slået armene om ham,

før hun rigtig kunne se ham, – hans skulderbredde sagde hende, hvem han var.

"Å Pierre, Pierre Charron!" Hun brast i ubehersket gråd, men af glæde. Aldrig i hele sit liv havde hun følt noget så stærkt og så trofast, så ægte og så sikkert, som den hurtige omfavnelse, der lugtede af tobak og fyrreskovene og den nyfaldne sne.

"Lille drengehoved!" hviskede han og strøg med hånden over hendes hoved, der lå på hans skulder. "Så, så, prøv ikke på at fortælle mig det. Jeg ved det alt sammen. Jeg tog afsted til Kebec, så snart jeg hørte, at grevens kræfter svandt. I dag på floden kom jeg forbi kurererne, der skulle til Montreal; de råbte budskabet til mig. Og din fader?"

"Jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre, Pierre. Det er værre med ham, end da moder døde. Der synes ikke at være noget håb for os."

"Jeg kan forstå det," han klappede hende trøstende. "Jeg vidste, det ville blive et slag for ham. Jeg sagde til mig selv i Ville-Marie: jeg må være der, når det sker. Jeg kom så hurtigt, jeg kunne. Aldrig har jeg pagajet så hurtigt. Vinden var imod mig, der var ingen mulighed for at hejse sejl. Jeg havde kun en halv mand til at hjælpe mig – Antoine Frichette; husker du ikke nok den stakkels fyr, din fader lavede et brokbind til? Han gjorde sit bedste, men efter sit ulykkestilfælde taber han vejret. Omsider er jeg her, for at være til al den nytte, jeg kan. Befal over mig!" Han havde taget sit tykke halstørklæde af og tørrede nu varsomt hendes våde kinder. Så vendte han hendes ansigt om til lyset og betragtede det ufravendt.

"Jeg ville ønske, du ville gå ind til ham, Pierre. Han er i køkkenet."

Han kyssede hende blidt på panden, spændte bøssen af og gik ind i køkkenet. Han lukkede ligeledes døren bag sig. I de få minutter, hun var alene i butikken, åbnede hun gadedøren igen og så op mod slottet. Den faldende sne og mørket skjulte det for synet; men hun fik endnu en gang følelsen af tryghed, som om det stærke tag dækkede dem igen, overskyggede hende og butikken og salonen og alle hendes moders ting. For første gang så hun klart, at hendes fader elskede Pierre af samme grund, som han havde elsket greven; begge havde de egenskaber, han ikke selv havde, men som han beundrede mest hos andre mænd.

Da de kom ind fra køkkenet, lå Charrons arm om Auclairs skuldre.

"Cécile, " sagde han, "jeg har ikke held med mig. Øjensynlig kommer jeg for sent til aften, og jeg har ikke fået en bid, siden jeg forlod lejren før daggry."

"Aftensmad? Men vi har ikke spist noget her i aften. Vi havde ingen appetit. Jeg vil straks lave noget til dig. Der er ikke meget i huset, frygter jeg; fader har ikke været på torvet. Røget ål, måske?"

Charron skar ansigt. "Afskyeligt! Selv jeg kan skaffe noget bedre end det. Jeg skød en hjort til vores aftensmad i skoven i aftes, og jeg tog en bagfjerding med, – udenfor, i min jagttaske. Hvad andet har I?"

"Ikke meget." Cécile følte sig dybt ydmyget ved at tilstå dette, skønt det ikke var hendes fejl. "Vi har lidt vild ris fra sidste år, og der er nogle gulerødder. Vi har altid syltede frugter, og naturligvis er der suppe."

"Fortræffeligt; alt det lyder meget tillokkende for mig i dette øjeblik. Vil du tage dig af alt andet, men med din tilladelse vil jeg stege vildtet på min egen måde. Der er nok til os alle, og der vil blive lækre rester til overs til Skelevip."

Da Charron gik ud efter sin jagttaske, hviskede Auclair til sin datter: "Er vi virkelig så fattige, mit barn? Gør det bedste, du kan, for ham. Jeg vil åbne en æske kandiserede frugter fra Frankrig."

Nu var han meget ivrig efter sin middag, og hun kunne ikke lade være at se bebrejdende på husets herre, som havde været så ligegyldig med sine pligter.

"Og De, monsieur Euclide," sagde Pierre, da han kom tilbage med hjortekøllen i hånden. "De burde hente noget særlig godt op fra Deres kælder til os."

"Det skal blive det bedste, jeg har," erklærede hans vært.

Aftensmåltidet trak længe ud. Efter desserten åbnede apotekeren en flaske fyldig, gyldenfarvet vin fra syden.

"Det," sagde han, "er en vin, greven holdt af efter aftensbordet. Hans familie var fra syden, og hans fader havde altid vine på lager, som var kommet fra Bordeaux og vingårdene langs Rhône. Greven arvede den smag." Han sukkede dybt.

"Euclide," sagde Charron, "i morgen kan det måske blive Dem eller mig; det er den måde, man skal se på døden. Ikke al vinen på slottet, ikke al vinen i Frankrigs store kældre, kunne nu varme grevens blod. Lad os opmuntre vore hjerter lidt, mens vi kan. God vin blev givet os i druerne af Vorherre, for at venner kunne nyde den i fællesskab."

Da det næsten var midnat, sagde deres gæst, han var for træt til at opsøge et værelse, men han ville med glæde benytte sig af en indbydelse, der tit var blevet udtalt, men aldrig før var blevet modtaget, og tilbringe natten her og sove på sofaen i salonen.

Cécile faldt i søvn i sit soveværelse ovenpå, befriet for byrden af utryghed og ensomhed. Hendes sidste tanker, før hun sank hen i forglemmelse, kredsede om en ven, opofrende og uforfærdet, her i huset hos dem, som var han en af deres. Han havde ingen trone bag sig som greven, (den havde i virkelighed været meget langt bagude!) ikke den myndighed, der skyldes segl og pergament; men han havde myndighed og en magt, der skyldtes kendskab til landet og dets befolkning, – kendskab og en slags lidenskabelig kærlighed. Hans dristighed og hans stolthed forekom hende endog at fordunkle selve grev Frontenacs.

Epilog

1

Den syttende dag i august 1713, femten år efter grev Frontenacs død, stimlede folkeskarer sammen i Quebecs gader og på pynten, hvorfra der var udsigt over St. Lawrence. Ved flodbredden stod generalguvernøren og monsieur Vaudreuil, intendanten, med hele gejstligheden, de ordensgejstlige og de ordinerede, magistraten og officererne fra garnisonen, samlede for at modtage en længe ventet gæst. Lidt nede ad floden lå et skib fra Frankrig, *La Manon*, ude af stand til at komme ind imod vinden. En lille båd var blevet sendt ud for at afhente en af passagererne. Da den lille båd nærmede sig kysten, tordnede alle kanonerne på fæstningsværkerne og kanonerne på de skibe, der lå for anker på reden, en velkomstsalut til monseigneur de Saint-Vallier, der endelig vendte tilbage til sin menighed efter tretten års fraværelse.

Da prælaten satte foden på Quebecs kyst, begyndte kirkeklokkerne at ringe, og de blev ved at ringe, mens generalguvernøren, intendanten og arkidiakonen holdt velkomsttaler. Intendantens vogn holdt parat til at køre biskoppen, men han foretrak karakteristisk at stige til fods op til katedralen i den øvre by, omgivet af gejstligheden med trommer og oboer i spidsen.

Euclide Auclair, den gamle apoteker, der stod uden for sin dør på Mountain Hill for at se processionen, blev rystet over den forandring, der var foregået med monseigneur de Saint-Vallier. Da han sejlede til Frankrig for tretten år siden, var han en meget ung mand på syvogfyrre; nu kom han tilbage som en meget gammel mand på tres. Ethvert fysisk træk, som Auclair

huskede hos den smukke og arrogante prælat, var forsvundet. I denne svære, ludende, haltende gamle mand, der slæbte sig op ad bakken, ville han aldrig have genkendt den slanke og noget teatralske skikkelse, han så ofte havde set gå op ad trappen til det biskoppelige palæ på den anden side af gaden. De smalle, urolige skuldre var fede og bøjede; biskoppen bar hovedet som en mand, der går under åget.

Auclair iagttog processionen, til vejens krumning hindrede ham i at se monseigneur de Saint-Vallier; så gik han ind i sin butik og satte sig ganske overvældet. De tretten år, der var gået roligt og lykkeligt for ham, havde været bitre år for den omflakkende biskop. For ni år siden var Saint-Vallier på tilbagerejse til Canada efter en af sine langvarige fraværelser, da hans skib, *La Seine*, blev opbragt af englænderne, slæbt til London og solgt ved auktion. Biskoppen selv blev erklæret for statsfange og interneret i en lille engelsk by i nærheden af Farnham, indtil den franske konge ville løskøbe ham.

Politik greb ind. Kong Louis havde for kort tid siden grebet og fængslet baronen af Méan, dekan ved katedralen i Liège. Den tyske kejser var meget fortørnet over dette og bad indstændigt dronning Anna om ikke at løslade biskoppen af Quebec på nogen anden betingelse end som udveksling for baronen af Méan. I fem år måtte Saint-Vallier forblive som statsfange i England, indtil kong Louis til sidst gav baronen af Méan frihed og kaldte biskoppen af Quebec tilbage til Frankrig. Men det betød ikke, at det stod ham frit at vende tilbage til Canada. Under hans fangenskab havde hans fjender i Quebec og Montreal haft travlt og gentagne gange skrevet til ministeren, Pontchartrain, at koloniens sager gik bedre, når biskoppen var

borte, og at kongen ville hjælpe sine canadiske undersåtter ved at beholde Saint-Vallier i Frankrig. Det gjorde kongen. Han beholdt ham i virkeligheden næsten lige så længe, som dronningen af England havde gjort.

Dette lange tvangsophold i Frankrig havde dæmpet og nedslået den egensindige biskop. Fangenskabet i England kunne han tilskrive nationernes fjendtligheder; over for sig selv og andre kunne han gøre gode miner til det. Men han kunne ikke foregive, at han blev holdt tilbage i Frankrig af nogen anden grund end den, at man ikke gerne ville have ham i Quebec. Han måtte indrømme over for ministeren, at han havde taget fejl, at han ikke havde optrådt klogt over for de canadiske kolonister. Kun ved uophørlig påtrængenhed og ved at støtte sig til madame de Maintenon, som altid havde haft sympati for ham og hjulpet ham, fik han omsider fravristet kongen tilladelse til at sejle tilbage til sit bispedømme.

På hjemkomstdagen var endog hans fjender blødgjorte ved at se, hvor forandret manden var. I stedet for sin tidligere suffisance syntes han at bære en blykappe af ydmyghed; han steg op ad domkirkebakken med tunge trin, som om han trådte fortidens fejlgreb under fode.

Auclair, apotekeren, havde på den anden side næsten ikke forandret sig. Hans sarte ansigtsfarve var blevet en smule gusten af det meget indendørsliv, men de år, som havde gjort biskoppen til en gammel mand, var gået let hen over apotekeren. Selv hans butik var endnu den samme; måske en smule mere støvet, end den plejede at være, og lige over for disken var der et nyt skab skruet fast i væggen, fuldt af skinnende konkylier, søstjerner og dolkhaler, tørrede alger og

koralgrene. Alle så på dette skab, når de kom ind i butikken, – der var noget overraskende og uventet ved sådan en samling. Den vakte forestillinger om Syden og fjerne blå have.

Tre dage efter at katedralen havde budt sin længe fraværende hyrde velkommen, kom biskoppen selv for at hilse på apotekeren; han kom til fods og uden følge. Han hilste Auclair venligt og tog den tilbudte stol, indrømmende, at han følte sommerheden i Quebec mere, end han plejede at gøre.

"Men De selv, monsieur Auclair, er kun lidt forandret. Jeg glæder mig over at se, at Gud har bevaret Dem sund og rask."

Auclair skyndte sig at skænke ham et glas styrkende likør, og biskoppen modtog det med tak. Mens han drak det, betragtede Auclair ham. Det var uheldigt, at netop Saint-Vallier var blevet svær, – hans elegance var borte. Hans før så fyldige brune hår var tyndt og gråt, hans trekantede kinder var blevet tykke og bløde som en gammel kones, og de var voksblege. Imellem dem var den skarpe hage næsten forsvundet.

"Jeg har tænkt på, hvor glad jeg vil være over en gang igen at få Dem til nabo, monseigneur, " sagde Auclair. "Hvert forår har jeg givet arbejderne, der passede Deres have, et eller andet lille råd, og jeg har ofte ønsket, De kunne se Deres buskads i blomst."

Biskoppen smilede svagt og rystede på hovedet.

"Nej, monsieur, jeg vil ikke bo i det biskoppelige palads igen. Måske var det et fejlgreb. Jeg skulle have ventet, til jeg forstod Forsynets hensigt bedre."

"Ikke bo i Deres egen residens, monseigneur? Det vil blive en stor skuffelse for os alle. Bygningen er i ypperlig stand."

Biskoppen rystede igen på hovedet. "Jeg er for fattig nu til at opretholde en sådan husholdning. Jeg formoder, De ikke kender nogen, som ville bryde sig om at leje paladset? Lejeindtægten ville være meget nyttig for mig til mine nuværende foretagender. Nej, jeg vil bo i *Hôpital Général* [Note 2)]. Mine gode døtre dér har indrettet en lille lejlighed på to værelser, som vil tilfredsstille mit behov rigtig godt. Jeg vil bo hos dem resten af mit liv, om Gud vil. Deres præst er gammel og må snart tage sin afsked, og jeg vil indtage hans plads. Præstegerningen vil godt kunne forenes med mine andre pligter."

Auclair var forbløffet. "I et hospital er præstens pligter betydelige, er de ikke?"

"Men meget tiltalende for mig, –" den gamle mand foldede hænderne over det lommetørklæde, han havde taget frem for at tørre sin pande, – "at celebrere morgenmessen for søstrene og høre deres skriftemål; at uddele kirkens trøst til de syge og døende. Som præst vil jeg være i daglig forbindelse med de ulykkelige, hvad der er mit ønske."

Auclair sad tavs i nogle minutter og strøg sit korte skæg i stor rådvildhed. Åbenbart var intet i hans tidligere forhold til monseigneur de Saint-Vallier et udgangspunkt for videre samtale. Han skiftede emne og begyndte at tale om, hvad der var sket i Quebec under biskoppens fraværelse, om fælles bekendte, der var døde i den tid, blandt dem gamle monseigneur de Laval.

Saint-Vallier sukkede. "Jeg ville ønske, det var blevet mig tilladt at vende tilbage i rette tid til at takke ham for det arbejde, han påtog sig for min menighed i de år, jeg var i fangenskab, og

til sidst lukke hans øjne. Jeg kan aldrig håbe at blive alt det for denne menighed, som min ærværdige forgænger blev ved sin opofrelse og sit lange ophold iblandt sine sognebørn. Men jeg vil nu blive hos dem, så længe Gud forunder mig det, og jeg håber at skulle gøre mig fortjent til deres kærlighed."

I dette øjeblik viste en bondekone sig i døren. Hun var på nippet til at gå igen, da hun så, hvad det var for en gæst, apotekeren underholdt sig med, men biskoppen kaldte hende tilbage og fordrede absolut, at hans vært skulle ekspedere hende. Han ventede tålmodigt i sin stol, mens hun købte fingerbøllevand til sin vattersottige svigerfader og lakridsmikstur for sit barns hoste. Mens Auclair betjente hende, spekulerede han på, hvordan han kunne give biskoppens tale en anden retning og af ham høre noget om forholdene hjemme. Da bondekonen var gået, tog han sig den frihed at spørge sin gæst lige ud.

"De har nylig været i Versailles, monseigneur? Hvordan står det til der? Jeg beder Dem om at sige mig det?"

"Meget sørgeligt, siden den unge duc og duchesse de Bourgogne døde sidste år. Kongen vil aldrig forvinde det dobbelte tab. I hertugen, hans sønnesøn, forudså han en klog og lykkelig regering for Frankrig, og den unge hertuginde havde været hans hjertes afgud, lige siden hun første gang kom til dem fra Savoyen. Hun var livet ved hoffet, – lige så elsket af madame de Maintenon som af kongen. Den officielle sorg er forbi, men kongen sørger ikke des mindre."

Auclair nikkede. "Og kongen, formoder jeg, er en gammel mand nu?"

"Ja, kongen er gammel. Han kommer endnu ned til souperen til musikken af fireogtyve violiner; han arbejder endnu utrættelig med sine ministre; der er dans og skuespil og konversation i Apollo-salen hver aften. Hans hof vedbliver at være det mest strålende i Europa, – men hans hjerte er ikke i det. Der er ingen tilbage, som kan trylle hans alder og hans bekymringer bort, som den lille hertuginde af Bourgogne gjorde, og intet kan få ham til en eneste time at glemme hertugen af Bourgognes død. Hele kristenheden, monsieur, har lidt et uberegneligt tab ved den fromme fyrstes død."

"De døde få dage efter hinanden, hørte vi?"

Saint-Vallier nikkede. "De blev begravet i samme grav, og deres lille søn med dem."

"Der tales endnu om gift?"

"Den offentlige mening anklager hertugen af Orléans. Deres anden søn, et spædt barn, som endnu må bæres, viste de samme tegn på forgiftning, men han overlevede det."

"Ak," sagde Auclair, "en slem situation! Kongen er syvoghalvfjerds, og dauphinen et bærebarn. Det vil betyde et langt regentskab. Jeg formoder, den unge duc de Berry skal beklæde det embede?"

"Gud give det, monsieur! Gud bevare ham!" udbrød biskoppen inderligt. "Hvis en ulykke skulle times hertugen af Berry, ville den ærkeateist og mistænkte giftblander hertugen af Orléans blive regent over Frankrig!" Saint-Valliers stemme brast på højdepunktet.

Auclair slog andægtigt kors for sig. "Jeg ville gerne have set min konge endnu en gang. Han har været en stor konge. Er han personlig meget forandret?"

"Han er gammel. Jeg havde en privataudiens hos Hans Majestæt sidste november, sent på eftermiddagen, da han tog sin motion i parken i Versailles. Vi havde næppe begyndt vor samtale, da det blæste op, og et vindstød rev løvet af de allerede halvnøgne træer. Kongen indbød mig til at gå indenfor til hans kabinet med den bemærkning, at det nu pinte ham at høre efterårsvindene og se bladene falde. Det forekom mig at vise en forandring."

"Ja," sagde Auclair, "det fortæller en historie."

"Monsieur," begyndte biskoppen vemodigt, "vi er i begyndelsen af et nyt århundrede, men tidsrum svarer ikke altid til århundreder. Hjemme er den gamle tid ved at uddø, men den nye er endnu skjult. Jeg følte samme tilstand i England under mit lange fangenskab der. Der er nu ingen personlighed i verden, sådan som vor konge var for tredive år siden. Forandringerne i nationerne skyldes alle et og samme: at de gamle bliver ældre. De har gjort klogt i at blive her, hvor intet forandres. Her hos Dem finder jeg alt som før." Han så rundt i butikken og stirrede ind i dagligstuen. "Og den lille datter, som jeg plejede at se løbe ind og ud?"

"Hun er gift med vor gamle ven Pierre Charron fra Ville-Marie. Han har bygget et rummeligt hus i den øvre by på den anden side af ursulinerindernes kloster. De er godt etablerede i denne verden."

"Så bor De altså alene?"

"En del af året. Måske De husker en lille dreng, som min datter tog sig af, Jacques Gaux? Hans moder var en løsagtig kvinde, – hun døde i Deres *Hôpital Général* for et par år siden. Drengen er nu sømand, og når han er i Quebec imellem sine

rejser, bor han hos mig. Han bebor min datters lille værelse ovenpå." Auclair pegede på skabet med konkylier og koraller. "Han bringer mig disse ting med hjem fra sine rejser. Han farer på Vestindien. Jeg ville gerne beholde ham her altid, men hans fader var sømand. Det ligger ham i blodet."

"Nej," sagde biskoppen, "jeg husker ham ikke. Men Deres datter mindes jeg med kærlighed. Har Himlen velsignet hende med børn?"

Apotekerens øjne lyste. "Fire sønner allerede, monseigneur. Hun opdrager fire små drenge, fremtidens canadiere."

"Ja, fremtidens canadiere, – de ægte canadiere."

Der var noget i Saint-Valliers stemme, da han sagde dette, der rørte Auclairs hjerte: en ydmyg og vemodig tone, noget tungsindigt og nedslået. Undertiden kan en nabo, hvem vi en menneskealder har haft uvilje imod på grund af hans hovmod og indbildskhed, henkaste en enkelt jævn bemærkning, der viser os en anden side, virkelig et andet menneske, – et menneske, usikkert og forvirret og i mørke som vi selv. Havde hans gæst ikke været en biskop, ville Auclair have strakt hånden ud og grebet hans hånd og hvisket: "Fat mod, min ven", som han gjorde over for modfaldne patienter. De to mænd sad sammen i varm og venlig tavshed, til Saint-Vallier stod op og sagde, han måtte gå. "Jeg skal have den glæde at konfirmere Deres dattersønner, håber jeg. De vil opleve bedre tider end vore."

Auclair fulgte ham til døren og så ham gå op ad bakken og runde gadehjørnet. Så gik han tilbage til sin pult med følelsen af, at gamle stridigheder var glemte. Han ville have meget at fortælle Cécile, når han i aften gik derop til middag. Hun ville være hurtigere end nogen til at opfatte forvandlingen i deres

gamle nabo, som havde bygget sig en biskoppelig residens, tilgængelig ved fireogtyve stentrappetrin, og som nu havde i sinde at tilbringe resten af sit liv i to små stuer i hospitalet ude ved Charles-floden. Ganske vist var biskoppen lidt teatralsk i sin ydmyghed, som han havde været det i sin storhed, men det var nu hans måde at være på. Auclair overvejede, og, når alt kommer til alt, kan ingen gøre for sin væremåde. Hvis en mand indrømmer sine fejlgreb, er det en hel del, når han er en stolt mand og en *dauphinois*, altid en stivnakket race.

Mens han lukkede sin butik og skiftede frakke for at gå op til sin datters hjem, tænkte han på meget, hans gæst havde fortalt ham, og han troede, at han var virkelig lykkelig, ved at tilbringe sine gamle dage her, hvor intet forandredes, ved at se sine dattersønner vokse op i et land, hvor kongens død og det sandsynlige onde, et langt regentskab var, aldrig ville berøre dem.

Note 2: **Hôpital Général:** Nogle år før han sejlede til Frankrig, i 1770, havde biskop de Saint-Vallier stiftet Hôpital Général for gamle og uhelbredelige. Hospitalet står den dag i dag, meget forstørret; den fløj, Saint-Vallier byggede, og de to små stuer, hvori han boede til sin død, er uforandrede. *Forf.anm.*
(Noteteksten er fra 1928, hvor forfatteren opholdt sig i Quebec i nogle uger. Hospitalet og de gamle bygninger findes stadig i 2020, og er Canadas ældste fungerende alderdomshjem og hospital. Red.)

Om "Skygger på klippen"

Forfatter: Willa Cather (1873-1947).
Org.udgave: *Shadows on the Rock*. Alfred A. Knopf, New York 1931.
Denne udgave efter: Willa Cather: *Skygger paa Klippen*. Paa dansk ved Ingeborg Simesen. Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag, København 1939.
Oversætter: Ingeborg Simesen (1861-1943).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Henry Francis Ainslie (1803-1879): *View of Cape Diamond, the Citadel and part of the city of Quebec* (1838). *Public domain* fra *Library and Archives of Canada*.

ISBN 978-87-7979-978-3

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-715-4 (Ølstykke 2020).

© 2024 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk